

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

การพัฒนาถนนธนาลัยให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยว
เชิงวัฒนธรรมในเมืองเชียงใหม่

Development of Thanalai Road to be the Cultureal Tourist Destination
in Chiang Rai Municipality

โดย สันติชาติ ชัยภมรฤทธิ์ , ผศ.ดร.อภิโชค เลขะกุล และคณะ

พฤศจิกายน 2554

สัญญาเลขที่ TRI/UTLGM-52004

รายงานฉบับสมบูรณ์

การพัฒนาถนนถนาลัยให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม
ในเมืองเชียงราย

คณะผู้วิจัย

สังกัด

สันติชาติ ชัยภมรฤทธิ์

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ผศ.ดร.อภิโชค เลขะกุล

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ชุดโครงการ “เชื่อมโยงเครือข่ายภาคีประเด็นการท่องเที่ยวระดับปริญญาโท

สนับสนุนโดย

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

(ความเห็นในรายงานนี้เป็นของผู้วิจัย สกว. ไม่จำเป็นต้องเห็นด้วยเสมอไป)

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยครั้งนี้ได้รับทุนสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) โดยความร่วมมือของคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่และองค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงราย ที่เล็งเห็นความสำคัญของการวิจัยการท่องเที่ยวในท้องถิ่น เพื่อนำไปเป็นฐานการข้อมูลสำหรับผู้ที่เกี่ยวข้องจะได้นำไปใช้จริง คณะผู้วิจัยขอขอบคุณสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย ที่จัดสรรงบประมาณเพื่อสนับสนุนโครงการวิจัยครั้งนี้

ขอขอบคุณมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และองค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงราย ที่สนับสนุนในทุกๆด้าน เพื่อให้คณะผู้วิจัยได้ทำการวิจัยครั้งนี้จนสำเร็จลุล่วง

ขอขอบคุณ ดร.เทิดชาย ช่วยบำรุง ที่ช่วยพัฒนาโครงการวิจัยอย่างต่อเนื่อง และเจ้าหน้าที่จากสถาบันวิจัยเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวไทย ทุกท่านที่ได้เสียสละเวลาในการติดตามให้การทำการวิจัยครั้งนี้เป็นไปตามแผนงานที่วางไว้

ขอขอบคุณ ผศ.ดร.อภิโชค เลขะกุล ที่ให้ความรู้ คำปรึกษาและข้อเสนอแนะในการทำวิจัย และเจ้าหน้าที่บัณฑิตวิทยาลัย คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ในความช่วยเหลือ และการอำนวยความสะดวก ในการทำการวิจัยด้วยดี

ขอขอบคุณหน่วยงานต่างๆที่ได้ให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูล อันได้แก่ องค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงราย การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย จังหวัดเชียงราย รวมทั้งประชาชนในชุมชนต่างๆในเขตเทศบาลนครเชียงราย

คณะผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่า การวิจัยครั้งนี้ จะเป็นประโยชน์สำหรับหน่วยงานต่างๆที่เกี่ยวข้อง จะได้นำไปเป็นแนวทางในการพัฒนาถนนหนทางให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวในเชิงวัฒนธรรมในเมืองเชียงราย หากมีข้อผิดพลาดประการใดในการทำการวิจัยครั้งนี้ คณะผู้วิจัยขออภัย เพื่อนำมาพัฒนาต่อไป

สันติชาติ ชัยภมรฤทธิ์

ผศ.ดร.อภิโชค เลขะกุล

พฤศจิกายน 2554

บทสรุปผู้บริหาร

การศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาถนนหนทางให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเมือง เชียงราย มีวัตถุประสงค์ดังนี้ 1.) ส่งเสริมอัตลักษณ์สถาปัตยกรรมให้เกิดขึ้นบนถนนหนทาง โดย การค้นหาอัตลักษณ์สถาปัตยกรรมจากประวัติศาสตร์สถาปัตยกรรมของเมืองเชียงราย และพัฒนา ด้านกายภาพ ภูมิทัศน์ให้น่าท่องเที่ยว 2.) สร้างแนวทางในการควบคุมและบังคับใช้อัตลักษณ์ สถาปัตยกรรมนั้นให้มีความชัดเจน และมีคำถามวิจัยดังต่อไปนี้ 1.) อัตลักษณ์ที่มาจาก ประวัติศาสตร์สถาปัตยกรรมเมืองเชียงรามี อะไรบ้างที่เคยปรากฏในอดีตบนถนนหนทางและใน เมืองเชียงราย 2.) ประชาชนอยากได้รูปแบบสถาปัตยกรรมแบบใดที่จะเป็นภาพตัวแทนที่เป็นอัต ลักษณ์สถาปัตยกรรมบนถนนหนทาง 3.) การสร้างคำแนะนำในการออกแบบอาคารต่างๆ การ พัฒนากายภาพของถนน การควบคุมและบังคับใช้อัตลักษณ์สถาปัตยกรรม มีวิธีการอย่างไรที่มี ความเหมาะสมกับเมืองเชียงราย 4.) กิจกรรมการท่องเที่ยวอะไรบ้าง ที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวใน เมืองเชียงรายให้มีความหลากหลายรูปแบบ มีความน่าสนใจ สร้างจุดดึงดูด และเพิ่มจำนวน นักท่องเที่ยวได้ ซึ่งการวิจัยนี้มี ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาโดยมี 5 ขั้นตอน คือ การศึกษาประวัติศาสตร์ และสถาปัตยกรรมเมืองเชียงราย การศึกษาแนวความคิดและรูปแบบสถาปัตยกรรมเมืองเชียงราย ทัศนคติของประชาชนต่ออัตลักษณ์สถาปัตยกรรมเมืองเชียงราย ข้อเสนอแนะในการออกแบบ สถาปัตยกรรมบนถนนหนทาง และข้อเสนอแนะด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยวบนถนนหนทาง

ในการจัดทำแบบสอบถามได้มาทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยใช้กระบวนการ วิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์เนื้อหา(Content analysis) และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ โดยใช้ โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ เพื่อหาค่าร้อยละ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามการศึกษา 5 ส่วน ดังนี้ ส่วนที่ 1. การศึกษาประวัติศาสตร์และสถาปัตยกรรมเมืองเชียงราย

การศึกษาพบว่าข้อมูลด้านประวัติศาสตร์ของเมืองเชียงราย เป็นข้อมูลที่มีเนื้อหาใกล้เคียง กัน และไปในทิศทางเดียวกัน เนื่องจากบางช่วงเวลาของเมืองเป็นเมืองเป็นร้างมาหลายร้อยปี จึงขาด ความต่อเนื่องด้านข้อมูล ประวัติศาสตร์ของเมือง อาจมีความขัดแย้งกันบ้างเช่น การใช้สรรพนาม แทนผู้ก่อตั้งเมืองเชียงชายคือจะใช้คำว่าพ่อขุนเม็งราย หรือพญาเม็งราย แต่ก็ได้ข้อสรุปไปในทาง เดียวกันว่าควรใช้คำว่าพญาเม็งรายเป็นต้น ด้านประวัติศาสตร์ของเมืองเชียงรายพบว่าสามารถ ศึกษาย้อนหลังได้ประมาณ 100 ปี เท่าที่ปรากฏสถาปัตยกรรมที่คงเหลืออยู่และจากคำบอกเล่า ของผู้เฒ่าผู้แก่ที่ยังคงมีชีวิตอยู่ สถาปัตยกรรมที่มีก่อนหน้านั้นจึงไม่สามารถสันนิษฐานได้

ส่วนที่ 2. การศึกษาแนวคิดและรูปแบบสถาปัตยกรรมเมืองเชียงราย

จากการศึกษาพบว่าสถาปนิกมีแนวความคิดในการออกแบบให้เป็นสถาปัตยกรรมสมัยใหม่ ใช้วัสดุก่อสร้างและเทคโนโลยีปัจจุบันในการก่อสร้าง เช่น การก่ออิฐฉาบปูน การใช้กระจก อลูมิเนียม วัสดุสังเคราะห์เลียนแบบไม้ เป็นต้น โดยเน้นที่บรรยากาศของสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นหรือสถาปัตยกรรมแบบล้านนาไว้ และสร้างความกลมกลืนของสถาปัตยกรรมและภูมิทัศน์ เพื่อให้เป็นถนนที่มีความเรียบร้อย สวยงาม มีอัตลักษณ์ทางสถาปัตยกรรม เป็นที่ท่องเที่ยวต่อไปในอนาคต

ส่วนที่ 3. ทัศนคติของประชาชนต่ออัตลักษณ์สถาปัตยกรรมเมืองเชียงราย

จากการศึกษาพบว่าประชาชนต้องการรูปแบบสถาปัตยกรรมที่มีลักษณะสถาปัตยกรรมที่มีความเป็นสถาปัตยกรรมแบบล้านนาประยุกต์ โดยสอดคล้อง และเหมาะสมกับเทคโนโลยีในปัจจุบัน มีความเรียบร้อย เรียบร้อย เพื่อให้เกิดอัตลักษณ์สถาปัตยกรรมบนถนนลาดที่ชัดเจนมากขึ้นในอนาคต ซึ่งจากการวิเคราะห์และประมวลผลรูปแบบของถนนลาด เมื่อมีการพัฒนารูปแบบสถาปัตยกรรมแล้ว ถนนลาดจะมีการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้นดังภาพต่อไปนี้

ส่วนที่ 4. ข้อเสนอแนะในการออกแบบสถาปัตยกรรมบนถนนลาด

จากการศึกษาสามารถสร้างเป็นข้อกำหนดเบื้องต้นในการออกแบบสถาปัตยกรรมบนถนนลาด โดยได้เพิ่มเติมในส่วนข้อความเพื่อให้ เจ้าของอาคาร สถาปนิก ผู้รับเหมาก่อสร้าง เจ้าหน้าที่ของรัฐ ที่เกี่ยวข้อง ได้เข้าใจเนื้อหาของข้อกำหนดร่วมกัน

ส่วนที่ 5. ข้อเสนอแนะด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยวบนถนนลาด

จากการศึกษาพบว่าประชาชนต้องการให้ถนนลาดเป็นถนนที่แสดงถึงเอกลักษณ์วัฒนธรรมล้านนา โดยใช้สถาปัตยกรรมที่มีความเป็นพื้นถิ่น และสร้างกิจกรรมที่ดึงดูดนักท่องเที่ยว เช่นการมีถนนคนเดิน เพื่อจำหน่ายสินค้าพื้นเมือง หัตถกรรมพื้นถิ่น รวมถึงการจัดงานประเพณีต่างๆบนถนนลาด

สรุปการศึกษาเรื่องการพัฒนาถนนลาดให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเมืองเชียงราย ซึ่งเป็นขบวนการศึกษาและการดำเนินงานโดยใช้กระบวนการสร้างอัตลักษณ์เป็นแนวทางในการศึกษา เพื่อให้ได้มาซึ่งอัตลักษณ์ร่วมของชุมชน โดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางในการพัฒนา ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาตั้งแต่การศึกษาข้อมูลด้านประวัติศาสตร์ การศึกษาและสำรวจสถาปัตยกรรมทั้งในอดีตและปัจจุบัน การศึกษารูปแบบสถาปัตยกรรมที่ทั้งสถาปนิกและประชาชนเห็นว่ามีเหมาะสมและควรนำไปใช้เป็นแนวทางใน

การออกแบบและสร้างอัตลักษณ์ของเมืองเชียงใหม่ให้เกิดขึ้น กระบวนการศึกษาทั้งหมดสอดคล้องตาม แนวความคิดเกี่ยวกับอัตลักษณ์ กระบวนการสร้างอัตลักษณ์ และแนวความคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน ส่วนผลของวิเคราะห์สอดคล้องกับแนวความคิดเกี่ยวกับความงามของเมืองและแนวความคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม แต่อย่างไรก็ตามการพัฒนาถนนลาดให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากหน่วยงานทั้งภาครัฐและภาคเอกชนในการขับเคลื่อน ทั้งจากเทศบาลนครเชียงใหม่ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด การประชาสัมพันธ์ภาค การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค องค์การโทรศัพท์ รวมถึงประชาชนทุกคนเพื่อพัฒนาเมืองเชียงใหม่ให้เกิดความยั่งยืนต่อไปในอนาคต

บทคัดย่อ

รหัสโครงการ : TRI/UTLGM-52004

ชื่อโครงการ : การพัฒนาถนนลาดชันให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเมืองเชียงราย

ชื่อนักวิจัย : ผศ.ดร.อภิโชค เลขะกุล, สันติชาติ ชัยภมรฤทธิ์
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

E-mail Address : Apichoke@mail.arc.cmu.ac.th, sant_tichart@yahoo.com

ระยะเวลาโครงการ : 1 สิงหาคม 2552 – 31 กรกฎาคม 2553

เมืองที่มีอัตลักษณ์ทางสถาปัตยกรรมที่ชัดเจน มีบรรยากาศ สภาพแวดล้อมและภูมิทัศน์ของเมืองที่สวยงามย่อมเป็นเมืองที่น่าอยู่ น่าเดินทางไปท่องเที่ยว และยังสามารถสร้างรายได้ที่ยั่งยืนให้กับเมือง ด้วยเหตุนี้การพัฒนาเมืองจึงจำเป็นต้องมีการศึกษาในหลายๆด้านไปด้วยกัน โดยเฉพาะทางด้านสถาปัตยกรรม เพื่อให้มีลักษณะที่เหมาะสมกับเมืองนั้นๆ โดยการพัฒนาเมืองส่วนใหญ่มักไม่มีการควบคุมรูปแบบด้านสถาปัตยกรรมที่ชัดเจน ส่งผลให้ขาดอัตลักษณ์ทางสถาปัตยกรรมที่พึงประสงค์ งานวิจัยชิ้นนี้จึงมุ่งศึกษารูปแบบสถาปัตยกรรมที่มีความสัมพันธ์กับประวัติศาสตร์ความเป็นมา และพื้นที่ของเมือง และให้สถาปนิกและประชาชนในพื้นที่ได้มีส่วนร่วมในการเลือกรูปแบบสถาปัตยกรรมที่เหมาะสมกับเมืองและนำไปเป็นแนวทางในการพัฒนาเมืองให้มีอัตลักษณ์ทางสถาปัตยกรรม และพัฒนากฎหมายควบคุมอาคารให้มีความชัดเจน และพัฒนาให้เกิดแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเมือง โดยใช้ถนนลาดชันภายในเมืองเชียงรายเป็นกรณีศึกษา

ในการศึกษานี้ผู้วิจัยได้ศึกษาถึงสถาปัตยกรรมที่สัมพันธ์กับเมืองเชียงรายควบคู่ไปกับข้อมูลเชิงประวัติศาสตร์ของเมือง และนำข้อมูลที่ได้ให้สถาปนิกจำนวน 20 คน ได้นำเสนอรูปแบบสถาปัตยกรรมที่เหมาะสมกับอาคารบนถนนลาดชันจำนวน 4 ประเภท คือ อาคารทางราชการ อาคารตึกแถว อาคารพาณิชย์ และอาคารพักอาศัย พร้อมทั้งให้สถาปนิกได้ออกแบบองค์ประกอบต่างๆของอาคาร เพื่อให้การพัฒนาถนนลาดชันมีความสมบูรณ์มากที่สุด และได้นำภาพร่างของสถาปนิกทั้งหมดสรุปเป็นรูปแบบต่างๆเพื่อให้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน ที่เป็นตัวแทนของประชาชนในเขตเมืองเชียงรายเลือก โดยเรียงลำดับตามความชื่นชอบแต่ละแบบ แยกตามประเภทอาคาร ผลการศึกษาพบว่าประชาชนต้องการให้สถาปัตยกรรมที่ยังคงรูปแบบสถาปัตยกรรมแบบพื้นถิ่น เป็นภาพตัวแทนในการนำไปเป็นแนวทางในการสร้างสถาปัตยกรรมร่วมสมัยให้เกิดขึ้นกับ

อาคารประเภทต่างๆ จากนั้นนำรูปแบบที่ได้ไปจัดทำเป็นแนวทางการออกแบบและควบคุมอัตลักษณ์สถาปัตยกรรมร่วมกับผู้ที่เกี่ยวข้อง ส่วนทางด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวนั้น ประชาชนต้องการกิจกรรมแบบถนนคนเดินโดยมีการขายสินค้าและผลิตภัณฑ์พื้นถิ่นของเมืองเชียงราย ซึ่งมีมากมายหลายประเภท และเป็นการสร้างรายได้ที่ยั่งยืนให้กับเมืองเชียงรายในอนาคต

คำสำคัญ : การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อัตลักษณ์สถาปัตยกรรม ถนนคนเดิน เมืองเชียงราย

Abstract

Project Code : TRI/UTLGM-52004

Project Title : Development of Thanalai Road to be the Cultureal Tourist Destination in
Chiang Rai Municipality

Investigators : Lakakhul A., Chaipamonrit S.
Chiangmai University

E-mail Address : Apichoke@mail.acr.cmu.ac.th, sant_tichart@yahoo.com

Project Duration : 1 August 2009 – 31 July 2010

The city which has distinct architecture identity as well as exquisite environment and landscape is counted to be a living city and a tourist destination and also causes numerous income to that city sustainably. Therefore, the study of city's architecture should be proper as well as other aspects concurrently. Formerly, the city development is not clearly focused on the architecture as a result this study aims to investigate the architecture style which is related with the area and the people's participation in choosing the appropriate architecture style in order to develop the city to be the identity architecture. The study also focuses on improving the law to be more obvious and developing the city to be the cultural tourist destination by using Thanalai Road in Chiang Rai Municipality as the case study.

The data of this study are the architecture which is related with Chiang Rai city and its history. Then 20 architects in Chiang Rai propose the appropriate architecture style with 4 kinds of buildings along Thanalai Road ; government buildings, shop houses, commercial buildings and residential buildings. The architects also design the compositions to improve the road more perfectly. Then, the sketch is chosen by 400 samples of the people living in Chiang Rai city. The result of the study shows that most people choose the local style and this style will be used as the guideline of building the contemporary architecture for others buildings. Regarding to the tourist activity style, the

people choose walking street full of local Chiang Rai products. This activity will also bring sustainable income to Chiang Rai city in the near future.

Keywords : Cultural Tourist, Architecture Identity, Chiang Rai Municipality

สารบัญ

	หน้า
กิตติกรรมประกาศ	ก
บทสรุปผู้บริหาร	ข
บทคัดย่อ	จ
Abstract	ช
สารบัญ	ณ
สารบัญตาราง	ฎ
สารบัญภาพ	ฏ
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 หลักการและเหตุผล	1
1.2 คำถามวิจัย	5
1.3 วัตถุประสงค์การวิจัย	5
1.4 ขอบเขตการศึกษา	5
1.5 นิยามศัพท์เฉพาะ	6
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	6
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
2.1 ทฤษฎีเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	7
2.2 ทฤษฎีและแนวความคิดเกี่ยวกับอัตลักษณ์	13
2.3 ทฤษฎีและแนวความคิดเกี่ยวกับเมืองที่สวຍงาม	14
2.4 วรรณกรรมเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน	16
2.5 กฎหมายเทศบาลนครเชียงใหม่	16
2.6 ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	21

	หน้า
บทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัย	
3.1 วิธีการศึกษา	25
3.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	29
3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา	30
3.4 การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล	34
บทที่ 4 ผลการศึกษา และการอภิปรายผล	
ส่วนที่ 1 สถาปัตยกรรมเมืองเชียงราย	36
1.1 ประวัติศาสตร์สถาปัตยกรรมเมืองเชียงราย	37
1.2 กลุ่มชาติพันธุ์ในเมืองเชียงราย	38
1.3 ภาพถ่ายเมืองเชียงรายในอดีต	56
1.4 สถาปัตยกรรมประเภทต่างๆ	59
1.5 ถนนหนาล้าย	70
ส่วนที่ 2 รูปแบบสถาปัตยกรรมบนถนนหนาล้าย	74
ส่วนที่ 3 คำแนะนำในการออกแบบอาคารต่างๆ	87
ส่วนที่ 4 กิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวบนถนนหนาล้าย	88
บทที่ 5 บทสรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	
5.1 สรุปผลการวิจัย	89
5.2 การอภิปรายผล	96
5.3 ข้อเสนอแนะ	96
5.4 ปัญหา/อุปสรรคและข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป	97
บรรณานุกรม	98
ภาคผนวก	
ภาคผนวก ก บทความ	102
ภาคผนวก ข แบบสอบถาม	128
ภาคผนวก ค หนังสือรับรองการนำเสนอผลการวิจัย	132
ประวัติผู้วิจัย	134

สารบัญตาราง

ตาราง	หน้า
ตาราง 4.1 ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของประชาชนต่อรูปแบบอาคารทางราชการ	82
ตาราง 4.2 ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของประชาชนต่อรูปแบบอาคารตึกแถว	84
ตาราง 4.3 ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของประชาชนต่อรูปแบบอาคารพักอาศัย	85
ตาราง 4.4 ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของประชาชนต่อรูปแบบอาคารพาณิชย์	87
ตาราง 5.1 แนวทางการออกแบบสถาปัตยกรรมและภูมิทัศน์เมืองเชียงราย	95

สารบัญภาพ

ภาพ	หน้า
ภาพที่ 1.1 ตัวอย่างเมืองที่มีความสวยงามและมีอัตลักษณ์ทางสถาปัตยกรรม	2
ภาพที่ 1.2 สถิตินักท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงราย	2
ภาพที่ 1.3 รูปแบบสถาปัตยกรรมที่ขาดอัตลักษณ์ทางสถาปัตยกรรมในเมืองเชียงราย	3
ภาพที่ 1.4 สถาปัตยกรรมประเภทต่างๆบนถนนนาลัย	4
ภาพที่ 2.1 วงจรแห่งวัฒนธรรม	14
ภาพที่ 2.2 แผนที่แสดงแนวเขตควบคุมอาคารในเขตวงเมืองเชียงราย	18
ภาพที่ 2.3 รูปแบบกฎหมายเทศบัญญัติแบบต่างๆ	20
ภาพที่ 2.4 ทศนิยมภาพอาคารพาณิชย์	22
ภาพที่ 2.5 องค์ประกอบและขบวนการสร้างอัตลักษณ์เชียงราย	23
ภาพที่ 2.6 การศึกษาเรื่องอัตลักษณ์ของตลาดเจ้าโรงทอง	23
ภาพที่ 3.1 แผนภูมิแสดงวิธีการดำเนินงานวิจัย	28
ภาพที่ 4.1 พญามังราย ผู้สร้างเมืองเชียงรายและตำแหน่งที่ตั้งเมืองเชียงราย	37
ภาพที่ 4.2 กลุ่มชาติพันธุ์ในเมืองเชียงราย	38
ภาพที่ 4.3 เรือนกาแลสถาปัตยกรรมของชาวไตยวน	43
ภาพที่ 4.4 เรือนไตใหญ่	45
ภาพที่ 4.5 เรือนไตลื้อ	48
ภาพที่ 4.6 เรือนค้าขายพื้นถิ่นของกลุ่มคนจีนในเชียงราย	53
ภาพที่ 4.7 ภาพถ่ายสภาพบ้านเมืองโดยภาพรวม	57
ภาพที่ 4.8 ภาพถ่ายอาคารทางราชการต่างๆ	57
ภาพที่ 4.9 ภาพถ่ายเรือนค้าขาย	58
ภาพที่ 4.10 ภาพถ่ายบ้านพักอาศัย	58
ภาพที่ 4.11 รูปแบบวัดในเมืองเชียงราย	61
ภาพที่ 4.12 รูปแบบของวัดแบบล้านนา แบบรัตนโกสินทร์และแบบอื่นๆ	61
ภาพที่ 4.13 รูปแบบของโบสถ์ของชาวคริสต์และสุเหร่าของชาวมุสลิม	62
ภาพที่ 4.14 รูปแบบเรือนพักอาศัยแบบเรือนไม้ในเมืองเชียงราย	63
ภาพที่ 4.15 รูปแบบเรือนแบบโคโรเนียด ในเมืองเชียงราย	64

ภาพ	หน้า
ภาพที่ 4.16 รูปแบบบ้านพักอาศัย 2 ชั้น ในเมืองเชียงใหม่	65
ภาพที่ 4.17 รูปแบบที่พักอาศัยประเภทโรงแรม	65
ภาพที่ 4.18 รูปแบบอาคารทางราชการประเภทโรงเรียน	66
ภาพที่ 4.19 รูปแบบอาคารทางราชการประเภทอาคารสำนักงาน	67
ภาพที่ 4.20 รูปแบบอาคารพาณิชย์ในเมืองเชียงใหม่	68
ภาพที่ 4.21 รูปแบบอาคารที่มีความพิเศษในเมืองเชียงใหม่	69
ภาพที่ 4.22 รูปแบบสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นต่างๆของเทศบาลนครเชียงใหม่	70
ภาพที่ 4.23 ถนนหนาลัย	71
ภาพที่ 4.24 ภาพร่างจากสถาปนิก 20 คน	77
ภาพที่ 4.25 ภาพร่างอาคารราชการจากสถาปนิก 20 คน	79
ภาพที่ 4.26 ภาพร่างอาคารตึกแถวจากสถาปนิก 20 คน	79
ภาพที่ 4.27 ภาพร่างอาคารพักอาศัยจากสถาปนิก 20 คน	80
ภาพที่ 4.27 ภาพร่างอาคารพาณิชย์จากสถาปนิก 20 คน	80
ภาพที่ 4.28 รูปแบบอาคารทางราชการ	81
ภาพที่ 4.29 รูปแบบอาคารตึกแถว	83
ภาพที่ 4.30 รูปแบบอาคารพักอาศัย	84
ภาพที่ 4.31 รูปแบบอาคารพาณิชย์	86
ภาพที่ 4.32 บรรยากาศถนนคนเดิน	88
ภาพที่ 5.1ทัศนียภาพของถนนหนาลัยในส่วนที่เป็นย่านพาณิชย์กรรม	91
ภาพที่ 5.2ทัศนียภาพของถนนหนาลัยในส่วนที่เป็นย่านพักอาศัย	92
ภาพที่ 5.3ทัศนียภาพของถนนหนาลัยในส่วนที่เป็นย่านราชการ	93

บทที่ 1 บทนำ

1.1 หลักการและเหตุผล

การท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่มีความสำคัญและสามารถสร้างรายได้ให้กับประเทศไทยได้อย่างมหาศาล ก่อให้เกิดการหมุนเวียนและการกระจายรายได้ไปสู่ภูมิภาค สร้างงานสร้างอาชีพอย่างกว้างขวาง โดยสถานที่ท่องเที่ยวในประเทศไทย มีศักยภาพสูงทั้งการท่องเที่ยวทางธรรมชาติและการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

ในส่วนของการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับสถาปัตยกรรม จะเป็นการท่องเที่ยวในเชิงวัฒนธรรม (Culture Tourism) และส่วนใหญ่เป็นการท่องเที่ยวในเมือง (Urban Tourism) เพื่อชื่นชมโบราณสถาน วัดวาอาราม สถาปัตยกรรมที่มีความเก่าแก่และมีคุณค่าโดยองค์ประกอบที่สำคัญของเมืองที่ทำให้เมืองเป็นน่าท่องเที่ยวก็คือ

- มีอัตลักษณ์สถาปัตยกรรมที่มีความโดดเด่นเฉพาะตัวของเมือง

- มีบรรยากาศ สภาพแวดล้อมและภูมิทัศน์ของเมืองที่สวยงาม

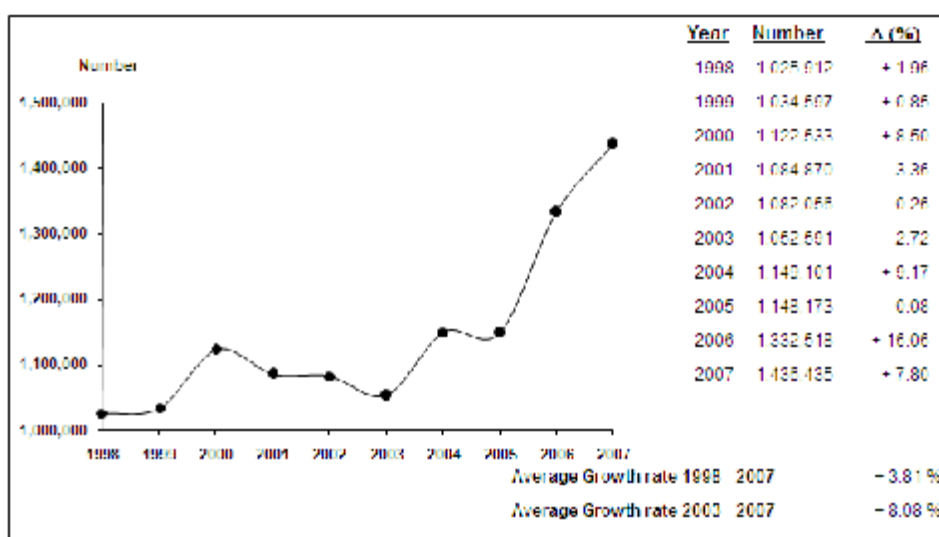
- มีกิจกรรมการท่องเที่ยวในเมืองที่มีความหลากหลาย

ตัวอย่างของเมืองที่น่าท่องเที่ยว มีสภาพแวดล้อมที่สวยงาม มีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่หลากหลายและมีอัตลักษณ์สถาปัตยกรรมส่วนใหญ่จะเป็นเมืองเก่าทางทวีปยุโรปเช่น เมืองฟลอเรนซ์ (Florence) เมืองเซียน่า (Siana) เมืองเนเปิ้ล (Naples) ในอิตาลี เมืองแบมเบิร์ก (Bamberg) ในเยอรมันนี เมืองลียง (Lyons) ในฝรั่งเศส (www.unesco.org) หรือเมืองเก่าทางทวีปเอเชียเช่นเมืองนารา (Nara) ในญี่ปุ่น เมืองบาหลี (Bali) ในอินโดนีเซีย เมืองภูฐาน (Bhutan) เป็นต้น ซึ่งเมืองเหล่านี้ยังสามารถเก็บรักษาอัตลักษณ์ทางสถาปัตยกรรมของตนเองไว้เพื่อความภาคภูมิใจและสร้างประโยชน์ด้านการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนของเมืองและสร้างรายได้ให้กับเมืองได้อย่างมหาศาล ตัวอย่างเช่นเมืองนาราในประเทศญี่ปุ่นซึ่งเป็นเมืองมีประชากรเพียง 367,000 คน แต่มีนักท่องเที่ยวและผู้มาเยือนประมาณถึงปีละ 13.2 ล้านคน ทำให้การท่องเที่ยวเป็นฐานเศรษฐกิจที่สำคัญของเมือง จากเหตุผลดังกล่าวทำให้ได้ข้อสรุปว่าเมืองที่มีอัตลักษณ์ทางสถาปัตยกรรม มีบรรยากาศ สภาพแวดล้อมและภูมิทัศน์ของเมืองที่สวยงาม เป็นเมืองที่น่าท่องเที่ยวและ สร้างรายได้ให้กับเมืองได้เป็นอย่างดี

ภาพที่ 1.1 ตัวอย่างเมืองที่ความสวยงามและมีอัตลักษณ์ทางสถาปัตยกรรม

จังหวัดเชียงรายเป็นเมืองแห่งการท่องเที่ยวที่สำคัญของประเทศไทย โดยจากสถิติ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานเชียงราย พบว่ามีนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นทุกๆ ปี โดยในปี พ.ศ. 2550 มีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาเยือนจังหวัดเชียงราย 1,436,435 คน และทำให้เกิดรายได้ให้แก่จังหวัดเชียงราย 9,818.95 ล้านบาท และสร้างงานสร้างอาชีพให้กับประชาชน ชาวเชียงรายได้อย่างมากมายทั้งทางตรงและทางอ้อม ตัวอย่างเช่น กลุ่มอาชีพเกี่ยวกับโรงแรม บริษัทนำเที่ยว ร้านค้า ร้านอาหาร สินค้าผลิตภัณฑ์ของชุมชนหรือแม้แต่กลุ่มเกษตรกรที่ปลูกพืชผักต่างๆ ขายให้กับโรงแรมและร้านอาหาร

ภาพที่ 1.2 สถิตินักท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงรายที่มีอัตราเพิ่มขึ้นทุกๆ ปี

จะเห็นได้ว่าการท่องเที่ยวมีความสำคัญกับจังหวัดเชียงรายเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะด้านเศรษฐกิจ ของเมือง แต่จากการศึกษาของ เกศกนก ชุ่มประดิษฐ์ ในปี 2550 พบว่านักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มักเดินทางท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงรายเฉพาะสถานที่ทางธรรมชาติซึ่งอยู่นอกเมือง เช่น ดอยตุง ภูชี้ฟ้า ดอยแม่สลอง และสถานที่ชายแดนเช่น แม่สาย เชียงแสน เชียงของ เท่านั้น โดยการท่องเที่ยวภายในตัวเมืองซึ่งหมายถึงการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเมือง เช่น การชื่นชมความงามของสถาปัตยกรรมของเมือง เกิดขึ้นน้อยมาก โดยสาเหตุส่วนหนึ่งมาจากความไม่น่าสนใจของสถาปัตยกรรมภายในตัวเมือง โดยเฉพาะสถาปัตยกรรมเมืองเช่นอาคารพาณิชย์ อาคารทางราชการ อาคารพักอาศัย ซึ่งยังขาดอัตลักษณ์ทางสถาปัตยกรรมหรือลักษณะที่แสดงความโดดเด่นที่เป็นเฉพาะของอาคารต่างๆของในเมืองเชียงราย และยังขาดการพัฒนารูปแบบประกอบด้านกายภาพอื่นๆ เช่น องค์ประกอบของถนน ทางเท้า และป้ายโฆษณา อันจะทำให้เมืองเชียงรายมีบรรยากาศ มีสภาพแวดล้อมและภูมิทัศน์ ที่เป็นระเบียบเรียบร้อย สวยงาม สามารถสร้างจุดขาย และเป็นสถานที่ท่องเที่ยวภายในตัวเมืองผ่านงานสถาปัตยกรรมที่เด่นชัดของเมือง รวมถึงการเพิ่มกิจกรรมด้านการท่องเที่ยวอื่นๆเพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยวแบบครบวงจร ซึ่งจะเป็นการจัดการ ภูมิทัศน์ทางการท่องเที่ยวของเมืองเชียงราย สภาพแวดล้อมทางการท่องเที่ยว ให้เป็นเมืองที่น่าท่องเที่ยว น่าอยู่ มีความเป็นระเบียบเรียบร้อย สวยงาม สามารถเพิ่มจำนวนนักท่องเที่ยว เพิ่มรายได้จากการท่องเที่ยว เพิ่มจุดหมายปลายทางของนักท่องเที่ยวที่จะเกิดขึ้นในตัวเมืองเชียงรายในอนาคต

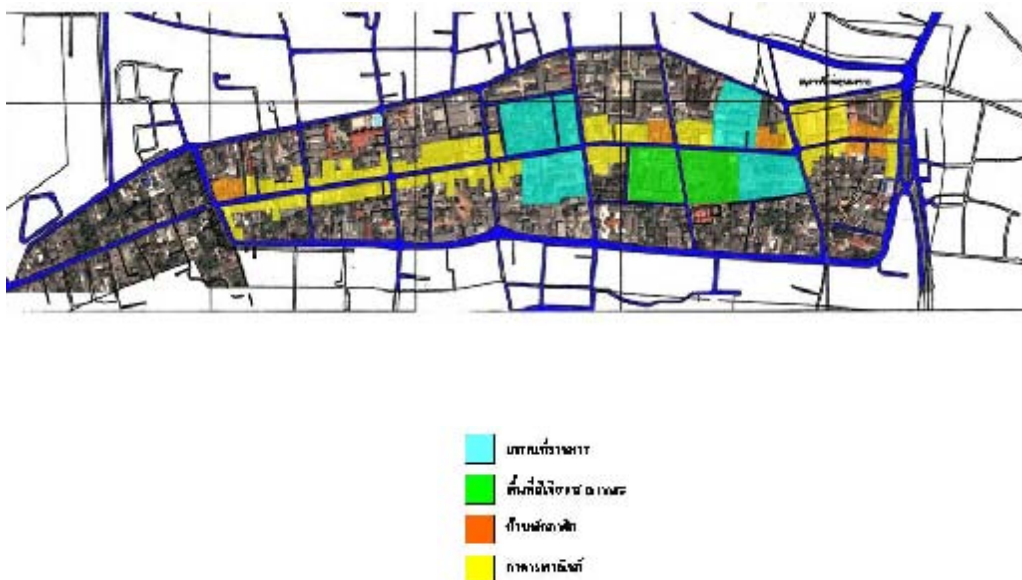
ภาพที่ 1.3 รูปแบบสถาปัตยกรรมที่ยังขาดอัตลักษณ์สถาปัตยกรรมในเมืองเชียงราย

โดยโครงการวิจัยนี้เลือกศึกษาบนถนนหน้าลาย ในเขตเทศบาลนครเชียงราย มีสาเหตุดังต่อไปนี้

-ถนนหน้าลายเป็นถนนที่มีศักยภาพด้านการสร้างให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวได้ เนื่องจากมีความสำคัญทั้งในอดีตและในปัจจุบัน กล่าวคือในอดีตเป็นถนนสายแรกที่ใช้ประกอบกิจกรรมด้านประเพณีที่สำคัญของเมือง เช่น ประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษา ประเพณีสงกรานต์ ส่วนทางด้านเศรษฐกิจถนนหน้าลายเป็นถนนที่ใช้เชื่อมต่อการค้าขาย การเดินทางจากเมืองเชียงรายไปเมืองเชียงใหม่ และในปัจจุบันถนนหน้าลายยังคงมีความสำคัญทางวัฒนธรรมและเศรษฐกิจของเมือง และเป็นเขตเศรษฐกิจที่มีอาคารพาณิชย์อยู่อย่างหนาแน่น

-ถนนหน้าลายเป็นถนนที่ยังคงหลงเหลืออาคารเก่า ทั้งอาคารทางราชการและเรือนค้าขายไม่อายุมากกว่า 80 ปีอยู่หลายแห่งซึ่งควรแก่การอนุรักษ์จะเป็นตัวเชื่อมที่สำคัญระหว่างอดีตกับปัจจุบันของสถาปัตยกรรมเมืองเชียงรายต่อไป และเป็นสถานที่ท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ของเมืองเชียงราย

-ถนนหน้าลายเป็นถนนที่มีความหลากหลายของสถาปัตยกรรมประเภทต่างๆ ทั้งอาคารที่พักอาศัย อาคารทางราชการ อาคารพาณิชย์และอาคารเก่า ซึ่งจะทำให้สามารถสร้างความหลากหลายของสถาปัตยกรรมและสถานที่ท่องเที่ยว ได้

ภาพที่ 1.4 สถาปัตยกรรมประเภทต่างๆ บนถนนหน้าลาย

1.2 คำถามการวิจัย

1. อัตลักษณ์ที่มาจากประวัติศาสตร์สถาปัตยกรรมเมืองเชียงใหม่ อะไรบ้างที่เคยปรากฏในอดีตบนถนนนันทาลัยและในเมืองเชียงใหม่
2. ประชาชนอยากได้รูปแบบสถาปัตยกรรมแบบใดที่จะเป็นภาพตัวแทนที่เป็นอัตลักษณ์สถาปัตยกรรมบนถนนนันทาลัย
3. การสร้างคำแนะนำในการออกแบบอาคารต่างๆ การพัฒนากายภาพของถนน การควบคุมและบังคับใช้อัตลักษณ์สถาปัตยกรรม มีวิธีการอย่างไรที่มีความเหมาะสมกับเมืองเชียงใหม่
4. กิจกรรมการท่องเที่ยวอะไรบ้าง ที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวในเมืองเชียงใหม่ให้มีความหลากหลายรูปแบบมีความน่าสนใจ สร้างจุดดึงดูด และเพิ่มจำนวนนักท่องเที่ยวได้

1.3 วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อเป็นการพัฒนาถนนนันทาลัย ให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยการ

1. ส่งเสริมอัตลักษณ์สถาปัตยกรรมให้เกิดขึ้นบนถนนนันทาลัย โดยการค้นหาอัตลักษณ์สถาปัตยกรรมจากประวัติศาสตร์สถาปัตยกรรมของเมืองเชียงใหม่ และพัฒนาด้านกายภาพ ภูมิทัศน์ให้น่าท่องเที่ยว
2. สร้างแนวทางในการควบคุมและบังคับใช้อัตลักษณ์สถาปัตยกรรมนั้นให้มีความชัดเจน

1.4 ขอบเขตการศึกษา

การศึกษาครั้งนี้กำหนดขอบเขตไว้ดังนี้

1.4.1 กรอบเนื้อหาการศึกษา

การศึกษาด้านประวัติศาสตร์ กำหนดตั้งแต่สมัยพญามังรายก่อตั้งเมืองเชียงใหม่ พ.ศ. 1805 จนถึงปัจจุบัน

การศึกษาด้านสถาปัตยกรรม กำหนดรูปแบบสถาปัตยกรรมตั้งแต่มีการบันทึก มีภาพถ่ายในอดีตที่สามารถอ้างอิงได้เท่านั้น

การศึกษาด้านอัตลักษณ์ กำหนดเฉพาะเรื่องอัตลักษณ์สถาปัตยกรรมที่มีความเกี่ยวข้องกับสถาปัตยกรรมเมืองเชียงใหม่และเป็นสถาปัตยกรรมเชิงวัฒนธรรม

1.4.2 กรอบประชากร กำหนดประชากรในการศึกษาเป็น 2 กลุ่ม คือ

กลุ่มสถาปนิก กำหนดให้เป็นกลุ่มประชากรทั้งหมดที่ทำงานอยู่ในจังหวัดเชียงใหม่

กลุ่มประชาชน กำหนดให้เป็นประชากรในเขตเทศบาลเมืองเชียงใหม่

1.4.3 กรอบเวลา พิจารณาการพัฒนาถนนหนทางและตัวอาคารที่ปรากฏในปัจจุบัน และพื้นที่ที่อาจมีการก่อสร้างในอนาคตบนถนนหนทางเหล่านั้น

1.4.4 กรอบพื้นที่ กำหนดพื้นที่ทำการศึกษา คือ ถนนหนทางซึ่งมีความยาวประมาณ 1.40 กิโลเมตร จากบริเวณสี่แยกประตูเชียงใหม่จนถึงสี่แยกหนองสีแจ่ง และสำรวจสภาพปัตยกรรมที่ปรากฏในเขตเทศบาลเมืองเชียงราย

1.5 นิยามศัพท์เฉพาะ

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม คือการท่องเที่ยวเพื่อชมสิ่งๆ ที่แสดงความเป็นวัฒนธรรม เช่น ปราสาท พระราชวัง วัด โบราณสถาน โบราณวัตถุ ประเพณี วิธีการดำเนินชีวิต ศิลปะทุกแขนง และสิ่งต่างๆ ที่แสดงถึงความเจริญรุ่งเรืองที่มีการพัฒนาให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อม การดำเนินชีวิตของบุคคลในแต่ละยุคสมัย ผู้ท่องเที่ยวจะได้ทราบประวัติความเป็นมา ความเชื่อ มุมมองของความคิด ความศรัทธา ความนิยมของบุคคลในอดีตที่ถ่ายทอดมาจนถึงรุ่นปัจจุบันผ่านสิ่งเหล่านี้ (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย 2549)

อัตลักษณ์สถาปัตยกรรม คือ ลักษณะเฉพาะของสถาปัตยกรรมที่สะท้อนให้เห็นถึง วัฒนธรรมของประชาชน มีลักษณะเหมือนกันในแต่ละท้องถิ่น และไม่ใช้ตามลักษณะเฉพาะตัวของสถาปนิก หากเป็นลักษณะรวมของสังคม หรือลักษณะสถาปัตยกรรมที่มีความกลมกลืน สอดคล้องกันทั้งวัฒนธรรมของคนในชุมชนและสภาพแวดล้อม และสอดคล้องกับสถาปัตยกรรม พื้นถิ่นของชุมชนเนื่องจากเป็นประวัติศาสตร์ของชุมชน

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- 1.6.1 ได้สถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ที่มีอัตลักษณ์สถาปัตยกรรมของเมืองเชียงราย อันจะทำให้เมืองเชียงรายน่าท่องเที่ยว และสร้างรายได้จากการท่องเที่ยว
- 1.6.2 ได้คำแนะนำในการออกแบบอาคารต่างๆ เช่น อาคารพาณิชย์ อาคารทางราชการ และอาคารพักอาศัยบนถนนหนทางในเขตเทศบาลนครเชียงราย ตลอดจนแนวทางแนวทางการแนะนำการควบคุมและบังคับใช้อัตลักษณ์สถาปัตยกรรมนั้นให้มีความชัดเจน
- 1.6.3 ได้แนวทางในการพัฒนาองค์ประกอบด้านกายภาพของ ถนนหนทาง ที่มีความชัดเจน และสอดคล้องกับอัตลักษณ์สถาปัตยกรรมของเมืองเชียงราย

บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาถนนหนทางให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเมือง เชียงราย ครั้งนี้ ประกอบด้วยเนื้อหาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยแบ่งออกเป็น 6 ส่วนคือ

- 2.1 ทฤษฎีเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม
- 2.2 ทฤษฎีและแนวความคิดเกี่ยวกับอัตลักษณ์
- 2.3 ทฤษฎีและแนวความคิดเกี่ยวกับเมืองที่สวยงาม
- 2.4 วรรณกรรมเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน
- 2.5 กฎหมายเทศบัญญัติเทศบาลนครเชียงราย
- 2.5 ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 ทฤษฎีที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

การท่องเที่ยวมีหลายหลายรูปแบบเช่นการท่องเที่ยวเชิงเกษตร การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ การท่องเที่ยวเชิงธุรกิจ ซึ่งมีกิจกรรมที่แตกต่างกันและมีความสามารถในการดึงดูดนักท่องเที่ยวที่แตกต่างกัน ส่วนการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม หรือ Culture Tourism (Ecotourism Network Newsletter, 1996 อ้างใน ทิววัฒน์ รัตนเกตุ ,2542) กล่าวว่าเป็นการท่องเที่ยวที่เปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสและศึกษา เรียนรู้วัฒนธรรมและอารยธรรมของมนุษย์ ตลอดจนแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ โบราณคดีท้องถิ่น และสามารถสรุปสาระสำคัญของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมได้ดังนี้

1. เน้นวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณีของท้องถิ่น ของชุมชนหรือสังคมของแหล่งท่องเที่ยวเหล่านั้นไม่ว่าวัฒนธรรมนั้นจะมีมาแต่ดั้งเดิมหรือรับมาใหม่ก็ตาม
2. จุดดึงดูดนักท่องเที่ยวที่สำคัญคือการนำเสนอวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชุมชนท้องถิ่น
3. เป็นการท่องเที่ยวที่อยู่ภายใต้ของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (Ecotourism) คือท่องเที่ยวอย่างรับผิดชอบและสงวนไว้ซึ่งมรดกทางวัฒนธรรม สภาพแวดล้อมและเพิ่มพูนคุณประโยชน์ทางเศรษฐกิจ และสังคมมาสู่ชุมชนท้องถิ่นและประเทศชาติ

พลอยศรี ไพราณานนท์ (2539) กล่าวว่า “การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเป็นการท่องเที่ยวที่มีวัตถุประสงค์ต้องการความรู้ หรือประสบการณ์ในวัฒนธรรมด้านต่างๆ ของแหล่งท่องเที่ยว กิจกรรมการท่องเที่ยวเป็นไปในรูปแบบที่ได้รับความรู้หรือประสบการณ์ในวัฒนธรรมด้านต่างๆ ของแหล่งท่องเที่ยว พร้อมทั้งความเพลิดเพลินประกอบกันไป”

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2542) กล่าวว่า “การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเป็นการท่องเที่ยวเพื่อมุ่งการให้ความรู้และความภูมิใจที่มุ่งเน้นเสนอลักษณะวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ โบราณคดี และสถานที่ต่างๆที่มนุษย์สร้างขึ้น โดยเกี่ยวเนื่องกับความเป็นอยู่ของสังคม

คู่ย ชุมสาย (2527) กล่าวว่า “ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในสถาบันหรือสถานศึกษาที่มีชื่อเสียง หรือในประเทศที่น่าสนใจ ก็เพื่อศึกษาชีวิตความเป็นอยู่ในแง่มุมมานุษยวิทยา และสังคมวิทยา เพื่อชมโบราณสถานที่เกี่ยวข้องกับข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ เพื่อติดตามความเจริญทางวัตถุและเทคโนโลยีปัจจุบัน เพื่อชมศิลปะนานาชาติในหอศิลป์ เพื่อนมัสการศูนย์ศาสตร์ที่สำคัญ เพื่อร่วมปฏิบัติในงานมหกรรม งานฉลองและเพื่อการแสดงศิลปะครั้งสำคัญ”

Howell (1993) กล่าวว่า “ ผู้เดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมก็เพื่อที่จะต้องการเรียนรู้ หาประสบการณ์และความบันเทิง”

วัตถุประสงค์ของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมมีวัตถุประสงค์เพื่อแสวงหาประสบการณ์ใหม่ อันประกอบด้วย การเรียนรู้ การสัมผัส การชื่นชมกับเอกลักษณ์ความงามของวัฒนธรรม คุณค่าทางประวัติศาสตร์ วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ของกลุ่มชนอื่น ความแตกต่างทางวัฒนธรรมของชนต่างสังคม เช่น ด้านศิลปะ สถาปัตยกรรม โบราณสถาน โบราณวัตถุ เรื่องราวและคุณค่าทางประวัติศาสตร์ รูปแบบวิถีชีวิต ภาษา การแต่งกาย การบริโภค ความเชื่อ ศาสนา จารีตประเพณี ล้วนแต่เป็นสิ่งที่ดึงดูดใจต่อนักท่องเที่ยวทำให้เกิดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนที่ต้องรับผิดชอบต่อปัจจัยทางวัฒนธรรม 4 ประการคือ

1. เพื่อมุ่งเน้นคุณค่าของวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของท้องถิ่น
2. เพื่อให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องต้องดูแลรักษาให้คงไว้ถึงคุณภาพสิ่งแวดล้อมและคุณค่าของวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน
3. เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้รับความพึงพอใจสูงสุด แต่ในขณะเดียวกันก็ต้องเคารพในวัฒนธรรมท้องถิ่นด้วย
4. เพื่อให้ชุมชนท้องถิ่นได้รับประโยชน์ตอบแทนอย่างเพียงพอ พร้อมทั้งปรับปรุงคุณภาพชีวิตของชุมชนท้องถิ่นให้ดีขึ้น

แนวคิดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบ่งได้ 3 ประการ คือ

1. กระแสความต้องการของชาวโลกให้เกิดจิตสำนึกการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว
2. กระแสความต้องการของนักท่องเที่ยวให้เกิดการเรียนรู้ในแหล่งท่องเที่ยว

3. กระแสความต้องการของชุมชนท้องถิ่นในการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยว และชุมชนท้องถิ่นยอมรับในผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่จะได้รับ เพื่อให้เกิดการกระจายรายได้ที่เหมาะสม

หลักการของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม มี 4 ประการ คือ

1. เป็นการท่องเที่ยวที่มีการศึกษารวบรวมข้อมูลกับความสำคัญ คุณค่า ประวัติศาสตร์ ความเป็นมาของทรัพยากรวัฒนธรรมในแหล่งท่องเที่ยว นั้น เพื่อเป็นข้อมูลแก่นักท่องเที่ยวในการเพิ่มคุณค่าของประสบการณ์ในการเข้าชม ในขณะที่เดียวกันก็จะก่อให้เกิดความภาคภูมิใจในมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชนท้องถิ่น

2. เป็นการท่องเที่ยวที่มีการปลูกฝังสร้างจิตสำนึกของคนในชุมชนท้องถิ่นให้เกิดความรัก ห่วงแหน รักษา และดึงชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรของตนเอง และได้รับประโยชน์ตอบแทนจากการท่องเที่ยวในรูปแบบต่างๆ เช่น การจ้างงาน การบริการนำเที่ยว การให้บริการขนส่ง การให้บริการที่พัก การขายของที่ระลึก

3. เป็นการท่องเที่ยวที่มีการให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยว เพื่อให้เกิดความเข้าใจในวัฒนธรรม และได้รับความเพลิดเพลินพร้อมทั้งสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม

4. เป็นการท่องเที่ยวที่มีการเคารพวัฒนธรรมของเพื่อนบ้าน หรือชุมชนอื่น รวมทั้งเคารพในวัฒนธรรม ศักดิ์ศรีและผู้คนของตนเองด้วย

ลักษณะของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่สำคัญมีอยู่ 9 ประการคือ

1. การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจะต้องเป็นการท่องเที่ยวในลักษณะที่ให้ความสำคัญกับประวัติศาสตร์ โบราณสถาน ศิลปวัฒนธรรมและประเพณี โดยยึดหลักการอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมไว้ให้ดีที่สุด เพื่อให้สามารถสืบต่อถึงอนุชนรุ่นหลัง

2. การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจะต้องเป็นการท่องเที่ยวในลักษณะที่มีการจัดการอย่างยั่งยืนทั้งเชิงเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม โดยยึดหลักว่าด้วยไม่ให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมหรือกระทบน้อยที่สุด

3. การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจะต้องเป็นการท่องเที่ยวในลักษณะที่ให้คงไว้ซึ่งวิถีชีวิตของท้องถิ่นในแง่สังคมและวัฒนธรรม โดยยึดหลักว่าต้องให้เป็นจุดดึงดูดนักท่องเที่ยวที่ต้องการศึกษาความแตกต่างทางด้านสังคมและวัฒนธรรมอันหลากหลาย

4. การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจะต้องเป็นการท่องเที่ยวในลักษณะที่ให้ความรู้แก่ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายทั้งนักท่องเที่ยว ผู้ประกอบธุรกิจท่องเที่ยวและประชาชนในท้องถิ่น โดยยึดหลัก

ว่าต้องให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้รับความรู้และประสบการณ์จากการท่องเที่ยวพร้อมทั้งมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม

5. การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจะต้องเป็นการท่องเที่ยวในลักษณะที่ให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมและได้รับผลประโยชน์ โดยยึดหลักว่าต้องการให้ชุมชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวและได้รับประโยชน์จากการท่องเที่ยว อันเป็นการกระจายรายได้สู่ชุมชนท้องถิ่น

6. การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจะต้องเป็นการท่องเที่ยวในลักษณะที่มีการตลาดของบริการท่องเที่ยวครบตามเกณฑ์แห่งการอนุรักษ์อย่างแท้จริง โดยยึดหลักว่าต้องให้ธุรกิจท่องเที่ยวเน้นเรื่องอนุรักษ์วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม

7. การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจะต้องเป็นการท่องเที่ยวในลักษณะที่ให้นักท่องเที่ยวเกิดความพึงพอใจ เพิ่มคุณค่าของประสบการณ์ที่ได้รับ ทำให้ต้องการกลับมาท่องเที่ยวซ้ำอีก โดยยึดหลักว่าต้องมีกิจกรรมท่องเที่ยวตรงตามความคาดหวังของนักท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

8. การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจะต้องเป็นการท่องเที่ยวในลักษณะคำนึงถึงขีดความสามารถรองรับของพื้นที่ และความสะอาดของพื้นที่ โดยยึดหลักว่าต้องไม่เกินขีดความสามารถรองรับของพื้นที่ในทุกๆด้านและต้องดูแลรักษาความสะอาดของแหล่งท่องเที่ยวอยู่เสมอ

9. การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจะต้องเป็นการท่องเที่ยวในลักษณะที่คำนึงถึงความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของนักท่องเที่ยว โดยยึดหลักว่าต้องป้องกันรักษาความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยวอย่างเข้มงวด เพื่อให้ นักท่องเที่ยวอบอุ่นใจ

องค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่สำคัญมี 6 ด้านคือ

1. องค์ประกอบด้านแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม อันประกอบด้วยสิ่งดึงดูดใจ 10 ประการคือ

- 1.1 ประวัติศาสตร์และร่องรอยทางประวัติศาสตร์ที่ยังปรากฏให้เห็น
- 1.2 โบราณสถาน และพิพิธภัณฑสถานต่างๆ
- 1.3 งานสถาปัตยกรรมเก่าแก่ดั้งเดิมในท้องถิ่นและสิ่งปลูกสร้าง ผังเมืองรวมทั้ง
ซากปรักหักพัง
- 1.4 ศิลปะ หัตถกรรม ประติมากรรม ภาพวาด รูปปั้น และแกะสลัก
- 1.5 ศาสนารวมถึงพิธีกรรมต่างๆทางศาสนา
- 1.6 ดนตรี การแสดงละคร ภาพยนตร์ มหรสพต่างๆ
- 1.7 ภาษาและวัฒนธรรม รวมถึงระบบการศึกษา

1.8 วิถีชีวิต เสื้อผ้าเครื่องแต่งกาย การทำอาหาร ธรรมเนียมการรับประทานอาหาร

1.9 ประเพณี วัฒนธรรมพื้นบ้าน ขนบธรรมเนียม และเทศกาลต่างๆ

1.10 ลักษณะงานหรือเทคโนโลยีต่างๆที่มีการนำมาใช้เฉพาะท้องถิ่น

2. องค์ประกอบด้านกระบวนการศึกษาสิ่งแวดล้อม เป็นการศึกษาเรียนรู้สภาพแวดล้อม และระบบนิเวศในแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม เพื่อปลูกจิตสำนึกที่ถูกต้องในการอนุรักษ์สภาพแวดล้อมให้แก่ผู้เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว

3. องค์ประกอบด้านธุรกิจท่องเที่ยว เป็นการท่องเที่ยวที่มีการให้บริการทางการท่องเที่ยว โดยผู้ประกอบการท่องเที่ยว เพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว และได้ผลตอบแทนในกำไรธุรกิจท่องเที่ยว ซึ่งผู้ประกอบการท่องเที่ยวจะต้องมีความรู้สึกเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม และช่วยอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม

4. องค์ประกอบด้านการตลาดท่องเที่ยว เป็นการท่องเที่ยวที่มีการคำนึงถึงการตลาดท่องเที่ยวคุณภาพ โดยแสวงหานักท่องเที่ยวคุณภาพให้เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวยังแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม เพื่อให้ให้นักท่องเที่ยวคุณภาพได้รับรู้และประสบการณ์จากการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างพึงพอใจ อีกทั้งยังช่วยอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม

5. องค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น เป็นการท่องเที่ยวที่มีการคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยให้ชุมชนท้องถิ่นในแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมนั้นมีส่วนร่วมในการพัฒนาหรือจัดการการท่องเที่ยวอย่างเต็มรูปแบบ และได้รับผลประโยชน์ตอบแทนเพื่อการกระจายรายได้สู่ท้องถิ่น และยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนท้องถิ่น

6. องค์ประกอบด้านการสร้างจิตสำนึกแก่ผู้เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว เป็นการท่องเที่ยวที่ต้องคำนึงถึงการปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องทางการท่องเที่ยวแก่ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายโดยมีการให้ความรู้และสื่อความหมายในการอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมเพื่อให้ทุกฝ่ายเกิดความรัก ความหวงแหนทรัพยากรท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม

ประเภทของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม แบ่งได้เป็น 5 ประเภทคือ

1. การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ (Historical Tourism) หมายถึงการท่องเที่ยวไปยังแหล่งท่องเที่ยวทางโบราณคดี และประวัติศาสตร์ เพื่อชื่นชมและเพลิดเพลินในสถานที่ท่องเที่ยว และได้รับความรู้ความเข้าใจต่อประวัติศาสตร์ และโบราณคดีในท้องถิ่นบนพื้นฐานความ

รับผิดชอบและมีจิตสำนึกต่อการรักษามรดกทางวัฒนธรรมและคุณค่าของสภาพแวดล้อม โดยที่ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยว

2. การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม และประเพณี (Cultural and Traditional tourism) หมายถึงการเดินทางท่องเที่ยวเพื่อชมงานศิลปวัฒนธรรมประเพณีต่าง ๆ ที่ท้องถิ่นจัดขึ้น เพื่อความเพลิดเพลินและศึกษาความเชื่อ การยอมรับนับถือ การเคารพพิธีกรรมต่าง ๆ อีกทั้งยังได้ความรู้ความเข้าใจต่อสภาพสังคมและวัฒนธรรม บนพื้นฐานความรับผิดชอบต่อรักษามรดกทางวัฒนธรรมและคุณค่าของสภาพแวดล้อม โดยชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยว

3. การท่องเที่ยวเชิงวิถีชีวิตชนบท ๆ (Rural Tourism / Village Tourism) หมายถึงการเดินทางท่องเที่ยวในหมู่บ้านที่มีลักษณะวิถีชีวิต และผลงานสร้างสรรค์ที่มีเอกลักษณ์พิเศษโดดเด่น เพื่อได้รับความเพลิดเพลิน ได้ความรู้ ศึกษางานสร้างสรรค์ และภูมิปัญญาพื้นบ้าน อีกทั้งมีความเข้าใจในวัฒนธรรมท้องถิ่น บนพื้นฐานของความรับผิดชอบต่อรักษามรดกทางวัฒนธรรมและคุณค่าของสภาพแวดล้อม โดยชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยว

4. การท่องเที่ยวเชิงกีฬา (Sport Tourism) หมายถึง การเดินทางท่องเที่ยวไปยังสถานที่ออกกำลังกายหรือเล่นกีฬาหรือแข่งขันการกีฬา ทำให้ได้รับความรู้ความเข้าใจและประสบการณ์ใหม่ ๆ เพิ่มขึ้น บนพื้นฐานของความรับผิดชอบต่อรักษามรดกทางวัฒนธรรมและคุณค่าทางสภาพแวดล้อมโดยชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยว

5. การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพทางวัฒนธรรม (Cultural Health Tourism) หมายถึง การเดินทางท่องเที่ยวไปเยี่ยมชมแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม โดยมีกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพ หรือฟื้นฟูสุขภาพทางวัฒนธรรม ได้แก่ การนวด การอบสมุนไพร การฝึกการบริหาร เพื่อเสริมสร้างสุขภาพและคุณภาพชีวิตของนักท่องเที่ยวบนพื้นฐานของความรับผิดชอบต่อรักษามรดกทางวัฒนธรรมและคุณค่าของสิ่งแวดล้อม โดยชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยว

นักท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม มีคุณสมบัติดังนี้ คือ

1. เป็นนักท่องเที่ยวที่เดินทางไปท่องเที่ยว โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะสร้างสัมพันธภาพร่วมกัน และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกันกับชุมชนท้องถิ่นนั้น ๆ
2. เป็นผู้ที่ไม่รีบร้อน เพื่อเพิ่มคุณค่าในการท่องเที่ยว เพิ่มพูนคุณภาพชีวิต เรียนรู้วิถีชีวิต วัฒนธรรมของผู้คน และระบบนิเวศของท้องถิ่นนั้น ๆ
3. เป็นผู้ที่มีความประทับใจ ตื่นเต้น ซาบซึ้ง และแปลกใจในวัฒนธรรมท้องถิ่นที่ได้ไปชม

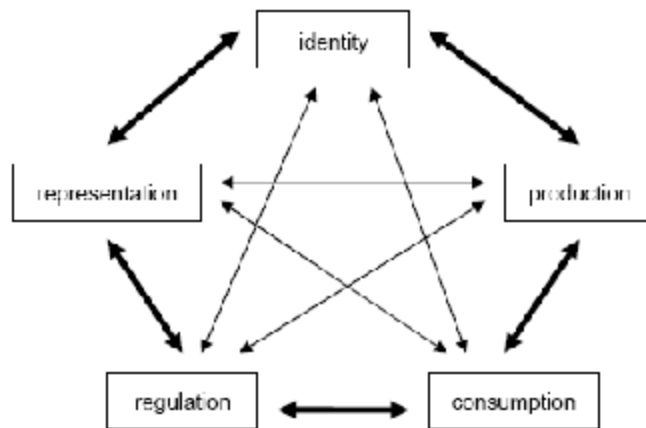
4. เป็นผู้ที่มีอาชีพมั่นคง มีความต้องการความปลอดภัยต่อการเดินทาง ต้องการที่พักสะอาด ต้องการอาหารที่มีคุณค่าทางโภชนาการ

5. เป็นผู้ที่มีจิตสำนึกต่อการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมท้องถิ่น อีกทั้งมีความห่วงใยต่อการเกิดผลกระทบต่อทรัพยากรทางการท่องเที่ยวและสภาพแวดล้อม

ดังนั้นการพัฒนาถนนหน้าผาให้เป็นที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเมืองเชียงใหม่เป็นการสร้างสถานที่ท่องเที่ยวที่ให้นักท่องเที่ยวได้เข้ามาสัมผัสกับสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นของเมืองเชียงใหม่เพื่อได้เรียนรู้ถึงประวัติศาสตร์ของเมืองเชียงใหม่ ควบคู่กับกิจกรรมการท่องเที่ยวต่างๆ ที่สัมพันธ์กับคนในท้องถิ่น

2.2 ทฤษฎีและแนวความคิดเกี่ยวกับอัตลักษณ์

การศึกษาเกี่ยวกับอัตลักษณ์ทำให้ทราบว่าอัตลักษณ์ไม่ใช่สิ่งที่มีอยู่ตามธรรมชาติ แต่เป็นสิ่งที่ถูกสร้างขึ้นโดยสังคม อัตลักษณ์จึงจำเป็นต้องมี “กระบวนการสร้างอัตลักษณ์” เกิดขึ้นควบคู่กันไป อัตลักษณ์แบ่งออกเป็น 2 ระดับ คืออัตลักษณ์ระดับปัจเจก (Individual Identity) และ อัตลักษณ์ร่วม (Collective Identity) (ชาย รมิตานนท์ ,2542) โดย ฝนวันจันทร์ ศรีจันทร์ (2543) สรุปว่าอัตลักษณ์ร่วมเกิดจากการมีความทรงจำร่วมของสังคม อันเป็นความทรงจำที่เกิดขึ้น บนพื้นฐานของความทรงจำและประวัติศาสตร์ ซึ่งเป็นสิ่งที่ถูกสร้างขึ้นผ่านการคัดสรรและตีกรอบอดีต เพราะประวัติศาสตร์เกิดขึ้นโดยการรวบรวมตามแนวทางของรัฐหรือชนชั้นสูง ผ่านการวิเคราะห์และวิพากษ์เพื่อนำเสนอประวัติศาสตร์นั้นโดยผ่านภาษา เพื่อให้ก่อตัวเป็นภาพตัวแทนของอดีตที่ทุกคนในกลุ่มชนมีอยู่ร่วมกันและก่อให้เกิดการพัฒนาไปเป็นการมีอัตลักษณ์ร่วม ซึ่งจะก่อให้เกิดความสงบในการอยู่ร่วมกันของกลุ่มชนและไม่สามารถแยกออกจากสภาพของปัจเจกในกลุ่มสังคมได้ ในส่วนกระบวนการสร้างอัตลักษณ์ Woodward ได้กล่าวถึง จุดกำเนิดของอัตลักษณ์ มีต้นตอมาจากคุณลักษณะที่มีความแตกต่างกัน อาทิ ความแตกต่างระหว่างชาย – หญิง เชื้อชาติ เป็นต้น โดยจะต้องมีลักษณะที่มีความโดดเด่นและสำคัญมากกว่าอีกฝ่ายหนึ่งหรือเชื้อชาติอื่น ๆ ฉะนั้นความเป็นอัตลักษณ์ของชาติ (National Identity) จึงมักจะอ้างอิงจากประวัติศาสตร์ของ แต่ละชาติ โดยคนในชาติจะพยายามค้นหาจากตำนานเรื่องเล่าขานในอดีตนำมาเรียบเรียงใหม่ เพื่อให้เกิดการหาจุดร่วมในการหาตำแหน่งให้แก่ตัวตนขึ้นใหม่ (The new subject-position) ซึ่งจัดเป็น “กระบวนการสร้างอัตลักษณ์” (The process of constructing identity) อย่างไรก็ตาม การเกิดขึ้นของอัตลักษณ์ยังเป็นสิ่งที่ต้องพึงพิงและสัมพันธ์กับปัจจัยต่าง ในสังคม อาทิ การเป็นตัวแทน ผลผลิตแห่งอัตลักษณ์ การใช้ของคนในสังคม และกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ในสังคม ดังแสดง ในภาพ

ภาพที่ 2.1 วงจรแห่งวัฒนธรรม (The circuit of culture)

ที่มา: เกศกนก ชุ่มประเสริฐ, 2550

จากภาพเป็นผลการศึกษาเรื่องอัตลักษณ์ของ Du Gay, Hall และคณะ (อ้างถึงใน Woodward, 1999) ที่เรียกว่า “วงจรแห่งวัฒนธรรม” ที่แสดงให้เห็นว่า อัตลักษณ์ถูกสร้างขึ้น และคนในสังคมร่วมกันใช้ โดยอยู่ภายใต้กฎเกณฑ์ทางวัฒนธรรม หากต้องการทำความเข้าใจเรื่องอัตลักษณ์จำเป็นต้องวิเคราะห์ถึงกระบวนการสร้างภาพตัวตน สิ่งที่เป็นอัตลักษณ์ ผลิตผลแห่งอัตลักษณ์ การร่วมกันใช้ของคนในสังคม และกฎเกณฑ์ ข้อบังคับต่าง ๆ ในสังคม

2.3 ทฤษฎีและแนวความคิดเกี่ยวกับความงามของเมือง

ในการสร้างอัตลักษณ์สถาปัตยกรรมเมืองเชียงรายมีทฤษฎีที่สนับสนุนในประเด็นของลักษณะของเมืองและความงามของเมืองเพื่อเพิ่มเหตุผลสนับสนุนให้กับหัวข้อวิทยานิพนธ์คือ ทฤษฎีภูมิทัศน์เมืองของ กอร์ดอน คัลเลน (Gordon Cullen) ที่กล่าวว่า ในการสร้างเมืองให้มีเอกลักษณ์เพื่อให้เกิดการจดจำอ่านเข้าใจง่าย (Legible) ทำได้โดยการสร้างความชัดเจนให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมนั้น ไม่กระจายปะปนจนแยกไม่ออก ซึ่งส่งผลทำให้เกิดความเข้าใจทางสายตา (Visual Literacy) ทำให้มนุษย์รู้สึกได้ถึงความเป็นพิเศษ (Sense of place) ดังนั้นการสร้างอัตลักษณ์สถาปัตยกรรมเมืองเชียงรายควรมีความกลมกลืนกับสภาพแวดล้อมทั้งทางวัฒนธรรมของเมืองและสภาพแวดล้อมทางกายภาพของเมือง ในส่วนของแนวความคิดเกี่ยวกับลักษณะความงามของเมือง ผศ.บุญนาค ตีวกุล กล่าวว่า สภาพแวดล้อมที่สร้างความประทับใจที่ดีมาจากความเป็นระเบียบ ความสบาย เมืองมีภาพลักษณ์ชัดเจน มีเอกลักษณ์และมีความงาม และมีองค์ประกอบความงามของเมือง โดยเมืองอาจมีเอกลักษณ์เฉพาะด้านใดด้านหนึ่งหรือหลายด้าน

เช่น ภูมิประเทศสวยงาม มีประวัติศาสตร์ยาวนาน มีอาชีพที่น่าสนใจ เป็นแหล่งวัฒนธรรม แหล่งอาหารเป็นต้น เอกลักษณ์ของเมืองเป็นสิ่งภูมิใจของคนในท้องถิ่น ในขณะที่เดียวกันคนต่างถิ่นที่เข้ามาสัมผัสจะเกิดความเข้าใจ ฟังพอใจและเกิดความสัมพันธ์กับเมืองด้วย ส่วนดวงจันทร์ เจริญเมือง กล่าวว่ามีเมืองต้องมีความน่าอยู่และสอดคล้องกับวิถีชีวิตของคนท้องถิ่นจึงสามารถเป็นเมืองยั่งยืนและสวยงามได้ ความน่าอยู่ของเมืองที่สำคัญคือการ คงรากเหง้าทางวัฒนธรรมและเอกลักษณ์ ไม่ว่าจะเป็วัฒนธรรมที่จับต้องได้ (Tangible) และวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ (In-tangible) เมืองยั่งยืนต้องสามารถสะท้อนรากเหง้าและความเป็นตัวตนที่เด่นชัด โดยสืบทอด รากเหง้าทางสถาปัตยกรรม วัฒนธรรมความเป็นอยู่ที่เห็นปรากฏในรูปแบบการตั้งถิ่นฐาน สถาปัตยกรรมและศิลปกรรมตามอาคารบ้านเรือน และศาสนาสถานต้องมีการเก็บรักษาอย่างดี เพราะมันคือรากเหง้าที่เป็นรูปธรรมของสังคม และรากเหง้าทางประเพณี ในส่วนของ ขบวนการสร้างสรรค์เมืองในอดีตเพื่อพัฒนาเมืองมีสองแนวทางที่น่าจะนำมาประยุกต์ใช้กับเมืองเชียงรายคือ ขบวนการเพื่อสุนทรียภาพของเมือง (The City Beautiful Movement) และขบวนการสร้างชุมชนเมืองยุคใหม่ (New Urbanism) โดยเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นหลัก

ด้านองค์ประกอบสำคัญของเมืองเพื่อคงไว้ซึ่งความสวยงามและลักษณะเฉพาะทำได้ โดยการควบคุม องค์ประกอบทางด้านสถาปัตยกรรมซึ่งเน้นควบคุมรูปแบบอาคารให้มีความกลมกลืนกับสภาพแวดล้อมเดิมที่มีความสำคัญเชิงประวัติศาสตร์ คือ ขนาด ความสูง รูปทรง หลังคา สัดส่วนระหว่างความกว้างและความสูงอาคาร รูปด้านหน้า ตำแหน่ง ขนาดและสัดส่วนของช่องเปิด รายละเอียดและรูปแบบทางสถาปัตยกรรม วัสดุ สี พื้นผิวอาคาร ลักษณะพื้นที่เปิดโล่งโดยรอบอาคาร ระยะเวลาอยู่ร่น ความต่อเนื่องของพื้นที่เปิดโล่งที่ติดกับถนน และระยะเวลาในการดูแล ทำความสะอาดอาคาร การเลือกใช้วัสดุอุปกรณ์ไฟฟ้าแสงสว่างและตำแหน่ง การติดตั้งเครื่องปรับอากาศภายนอกอาคาร ส่วน องค์ประกอบทางทัศนียภาพเน้นควบคุมมุมมองและแนวทางสัญจรทำได้โดยควบคุม ความสูงของตัวอาคารไม่ให้บัง ทำลายความงามทัศนียภาพที่สำคัญ ขนาด ความสูงของป้ายต่างๆ การติดตั้งไฟฟ้าแสงสว่างของป้าย การใช้สี ตัวอักษรข้อความ ภาพประกอบและวัสดุ ระยะหรือแนวในการติดตั้งแผ่นป้าย องค์ประกอบทางด้านภูมิทัศน์และการดูแลรักษาต้นไม้เน้นการพิจารณาในแง่ของต้นไม้เดิม โดยพยายามคงต้นไม้เดิมให้มากที่สุดและบริเวณที่ก่อสร้างใหม่ต้องมีการปลูกต้นไม้ทดแทน และสุดท้ายคือองค์ประกอบเรื่องป้าย แผ่นโฆษณาและอุปกรณ์สื่อสารภายนอกอาคาร โดยป้ายสัญญาณและแผ่นโฆษณา พิจารณาทั้งขนาด รูปแบบ ตำแหน่งการติดตั้ง การจัดยานที่จอดให้ติดตั้ง และ จานดาวเทียมและเสาอากาศ

พิจารณาด้านขนาด ความสูง โครงสร้าง สี สัน วัสดุ และตำแหน่งการติดตั้ง (วิยดา ทรงกิตติภักดี 2543)

2.4 วรรณกรรมที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน (People 's Participation)

การมีส่วนร่วมของประชาชนคือการสร้างโอกาสให้สมาชิกทุกคนในชุมชนและสมาชิกในสังคมที่กว้างกว่าสามารถเข้ามามีส่วนร่วม ช่วยเหลือ และเข้ามามีอิทธิพลต่อกระบวนการดำเนินกิจกรรมในการพัฒนารวมทั้งมีส่วนได้รับประโยชน์จากผลของการพัฒนาอย่างเท่าเทียมกัน (อ้างใน ชูชาติ พวงสมจิตร, 2540) ส่วน สุรเดช มาสินทรัพย์ กล่าวว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนคือกระบวนการที่ประชาชนเข้ามาเกี่ยวข้องในการดำเนินงานพัฒนา การร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ และการแก้ปัญหาด้วยกันด้วยความคิดสร้างสรรค์ ร่วมกับวิทยาการที่เหมาะสม โดยพัฒนาพงษ์ เลขาโฆษ กล่าวว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนมี 3 ลักษณะคือ

1. การมีส่วนร่วมในการคิด เช่น การคิดแก้ปัญหา การค้นหาสาเหตุของปัญหา ตลอดจนตัดสินใจเกี่ยวกับวิธีการปัญหา
2. การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน เช่น ร่วมออกแรงงาน ร่วมออกวัสดุ ร่วมให้ข้อเสนอแนะในการปฏิบัติงาน
3. การมีส่วนร่วมในการตรวจสอบ

สุนีย์ มัลลิกะมาลย์ กล่าวว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนมี 2 ระดับคือ การมีส่วนร่วมของประชาชนในระดับต่ำ การมีส่วนร่วมของประชาชนในระดับสูง ซึ่งในงานวิจัยนี้การมีส่วนร่วมของประชาชนจะอยู่ในระดับต่ำคือเพียงให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการเลือกและกำหนดอัตลักษณ์สถาปัตยกรรมของตนเองเท่านั้น

2.5 กฎหมายเทศบัญญัติเทศบาลนครเชียงราย

จากอดีตที่ผ่านมาการสร้างสรรคงานสถาปัตยกรรมมักจะมีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตสิ่งแวดล้อม และความชำนาญของช่างพื้นถิ่น ทำให้รูปแบบสถาปัตยกรรมมักมีความสอดคล้องกลมกลืนกันตามสิ่งแวดล้อมนั้นๆ โดยจะสังเกตได้จากเมืองเก่าๆ ที่ยังไม่มีมีการเปลี่ยนแปลงมากนัก แต่รูปแบบสถาปัตยกรรมในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการก่อสร้างและวิธีการไปจากอดีตอย่างมากมาย รูปแบบสถาปัตยกรรมมักเป็นไปตามความต้องการของเจ้าของอาคารและสถาปนิกผู้ออกแบบ เป็นรูปแบบที่แตกต่างกันไปแต่ละบุคคลไม่ใช่ชุมชน ทำให้อัตลักษณ์สถาปัตยกรรม

ส่วนรวมหายไปจากชุมชน เกิดความสับสน ปนเป เกิดรูปแบบสถาปัตยกรรมสมัยใหม่ที่ไม่มีความแตกต่างจากชุมชนอื่นๆ เมืองอื่นๆ ไม่ว่าจะเดินทางไปในเมืองไหนในประเทศไทย เราอาจไม่ทราบว่าเราอยู่เมืองไหน เพราะรูปแบบสถาปัตยกรรมที่ไม่มีอัตลักษณ์ของตน

แต่ท้องถิ่นบางแห่งก็ได้พยายามที่จะกำหนดรูปแบบสถาปัตยกรรมของตนให้มีเอกลักษณ์ โดยการออกกฎหมายควบคุมรูปแบบสถาปัตยกรรมให้มีความเป็นเฉพาะ เช่นเทศบาลนครเชียงใหม่ได้ออกเทศบัญญัติเทศบาลนครเชียงใหม่ พ.ศ.2531 ตลอดระยะเวลากว่า 20 ปีที่ผ่านมา รูปแบบสถาปัตยกรรมของเมืองเชียงใหม่ก็ยังไม่มีความเป็นเอกลักษณ์ดังความมุ่งหวังของกฎหมาย อีกทั้งยังทำให้เกิดปัญหาทางภูมิทัศน์ให้เกิดขึ้นต่อเมืองเชียงใหม่มากยิ่งขึ้น เช่นการระบุในข้อกำหนดเทศบัญญัติให้สามารถเลือกใช้เพียงองค์ประกอบบางประการได้ การที่ไม่ได้ควบคุมและกำหนดรายละเอียดของรูปแบบ รูปทรง ลักษณะ และวัสดุที่ใช้ในการก่อสร้างสำหรับองค์ประกอบที่ให้เลือกใช้ได้ ทำให้เกิดอาคารรูปทรงประหลาดขึ้นภายในเขตพื้นที่ที่กำหนดไว้ (สุรพล ดำริห์กุลม,2545 อ่างโน ชดา ร่มไทรย์,2550)

ในขณะที่เทศบัญญัติเทศบาลนครเชียงใหม่ พ.ศ.2531 ยังเกิดปัญหาในเรื่องการนำไปปฏิบัติ และยังไม่ได้ข้อสรุปที่ชัดเจน เทศบาลนครเชียงใหม่รายก็ได้ได้ออกกฎหมายเทศบัญญัติเทศบาลนครเชียงใหม่ เรื่อง กำหนดลักษณะ แบบ รูปทรง ระยะเวลาหรือระดับอาคาร และบริเวณห้ามก่อสร้าง ดัดแปลง รื้อถอน เคลื่อนย้าย และใช้ หรือเปลี่ยนการใช้อาคารบางชนิดในเขตวงเมือง พ.ศ.2550 ซึ่งหากพิจารณาตามเจตนารมณ์ของกฎหมายแล้วเป็นกฎหมายที่ดีและมีประโยชน์และเพื่อส่งเสริมสภาพแวดล้อม ทัศนียภาพและภูมิทัศน์ที่ดีให้เกิดขึ้นในเมืองเชียงใหม่ และยังเป็น การส่งเสริมการท่องเที่ยว การอนุรักษ์ การผังเมืองและ การสถาปัตยกรรม โดยมีเนื้อหาที่สำคัญคือ

“เขตวงเมือง” หมายความว่า พื้นที่ในบริเวณด้านเหนือจุดเส้นขนานระยะ 100 เมตร กับ ศูนย์กลางถนนไกรสรสิทธิ์ และถนนสิงห์โคก ด้านตะวันออกจุดเส้นขนานระยะ 100 เมตร กับ ศูนย์กลางถนนพหลโยธิน ด้านใต้จุดเส้นขนานระยะ 100 เมตร กับศูนย์กลางถนนประตูเชียงใหม่ ตั้งแต่จุดตัด ถนนวินิจัยกุลถึงจุดตัดถนนราชโยธา กับศูนย์กลางถนนบรรพปราการและถนนพหลโยธิน ด้านตะวันตก จุดเส้นขนานระยะ 100 เมตร กับศูนย์กลางถนนวินิจัยกุล

“อาคารแบบล้านนาไทยหรือพื้นเมืองภาคเหนือ” หมายความว่า อาคารที่มีรูปลักษณะ โครงหลังคา หรือส่วนของหลังคาเป็นหน้าจั่ว หรือมีแบบหรือรูปทรงส่วนหนึ่งส่วนใดของอาคารเป็นส่วนประกอบตกแต่ง ซึ่งแสดงลักษณะสถาปัตยกรรมล้านนาไทย เป็นต้นว่า กาแล จ้อง หรือ ลวดลายแกะสลักตกแต่งชายคาหน้ามุข หรือลูกกรงเฉลียง

“เขตโบราณสถาน” หมายความว่า พื้นที่ของอนุสาวรีย์พ่อขุนเม็งรายมหาราช สะดือเมือง ล้ำน้ำกสงฆ์ เขตที่วัด เขตที่ดินของคริสตจักร เขตที่ดินของมัสยิดหรือสุเหร่า สวนตุงและ โคม เชียงรายเฉลิมพระเกียรติในหลวง 75 พรรษา และสถานที่ศักดิ์สิทธิ์อันเป็นที่เคารพสักการะของ ประชาชนรวมทั้งบริเวณโดยรอบพื้นที่ของสถานที่ดังกล่าวจนแนวเขตในระยะ 30 เมตร

ภายในบริเวณเขตวงเมือง ห้ามมิให้ก่อสร้างอาคารที่มีความสูงเกินสี่ชั้นหรือเกินสิบสอง เมตรหากภายในเขตวงเมืองมีเขตโบราณสถาน ห้ามมิให้ก่อสร้างอาคารที่มีความสูงเกินหนึ่งชั้น หรือเกินหกเมตร ภายในเขตโบราณสถานนั้น

ให้กำหนดพื้นที่ในเขตวงเมือง เป็นเขตอนุรักษ์ควบคุมการก่อสร้างอาคารหรือดัดแปลง อาคาร ต้องมีลักษณะ แบบ รูปทรง ที่ตั้งอาคาร ซึ่งมีความเป็นเอกลักษณ์ของล้านนาไทยหรือ พื้นเมืองภาคเหนือ

อาคารที่มีอยู่แล้วในเขตวงเมือง ก่อนหรือในวันที่เทศบัญญัตินี้ใช้บังคับให้ได้รับการ ยกเว้นไม่ต้องปฏิบัติตามเทศบัญญัตินี้ แต่ห้ามดัดแปลง หรือเปลี่ยนการใช้อาคารใด ๆ ให้เป็น อาคารชนิดหรือประเภทที่มีลักษณะต้องห้าม

ภาพที่ 2.2 แผนที่แสดงแนวเขตควบคุมอาคารในเขตวงเมืองเชียงราย
ที่มา: เทศบัญญัติเทศบาลนครเชียงราย พ.ศ.2550

ปัญหาการใช้และการบังคับใช้กฎหมายเทศบาลนครเชียงราย พ.ศ. 2550

ปัญหาของกฎหมายเทศบาลนครเชียงราย พ.ศ.2550 คงไม่แตกต่างกับเทศบาลนครเชียงใหม่ พ.ศ.2531 เนื่องจากหากพิจารณาเนื้อหาของกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสถาปัตยกรรมซึ่งมีความเหมือนกันโดยเฉพาะรูปแบบสถาปัตยกรรมแบบพื้นเมืองภาคเหนือหรือล้านนาไทย ซึ่งมีความหมายที่กว้างเกินไปและไม่ชัดเจนว่าควรเป็นแบบใดเนื่องจากหากศึกษาประวัติศาสตร์ของจังหวัดเชียงรายซึ่งมีความสัมพันธ์กับอาณาจักรล้านนาในอดีต จะมีรูปแบบสถาปัตยกรรมเกิดขึ้นมากมาย ตามยุคสมัย ตามกลุ่มชนต่างๆ เช่น อาคารในอดีตจะเป็นอาคารเรือนเครื่องผูก หรือเรือนไม้ที่มีความแตกต่างกันของกลุ่มคนไตยวน ไตลื้อ ไตใหญ่ ไตเขิน หรือกลุ่มคนเชื้อสายจีน ตลอดจนมีสถาปัตยกรรมสมัยใหม่เป็นอาคารคอนกรีตเสริมเหล็กเกิดขึ้นมากมายหลัง พ.ศ.2500 ตามค่านิยมและวัสดุก่อสร้างที่เปลี่ยนไป ซึ่งการกำหนดว่ารูปแบบอาคารควรเป็นแบบพื้นเมืองภาคเหนือหรือล้านนาไทยไม่สามารถตีความถึงรูปแบบที่ชัดเจนได้ อีกทั้งสถาปนิก แต่ละคนต่างมีมุมมองในเรื่องของสถาปัตยกรรมแบบล้านนาไทยที่แตกต่างกัน ทำให้รูปแบบอาคารที่เกิดขึ้นหลังมีการบังคับใช้กฎหมายหมายนี้น่าจะนำไปสู่ปัญหาที่เกิดขึ้นกับเมืองเชียงใหม่ต่อไป

ดังนั้นควรมีกฎหมายที่มีความชัดเจนมากขึ้นทั้งรูปแบบสถาปัตยกรรม การเลือกใช้อุปกรณ์ประกอบทางสถาปัตยกรรม วัสดุ สี และอื่นๆที่ทำให้เกิดการบังคับใช้ที่ง่าย สะดวกและสอดคล้องกับประวัติศาสตร์และความต้องการของประชาชนจริงๆ

รูปแบบกฎหมายเพื่อรักษาภูมิทัศน์ทางสถาปัตยกรรม

รูปแบบกฎหมายเทศบาลนครเชียงใหม่ที่บังคับใช้บังคับเพื่อรักษาภูมิทัศน์ของเมืองมีหลากหลายรูปแบบขึ้นอยู่กับวิธีการนำเสนอของหน่วยงานท้องถิ่นนั้น โดยจากการศึกษาพบว่ารูปแบบกฎหมายที่ใช้บังคับมี 4 รูปแบบคือ

1. กำหนดเป็นเพียงข้อความ เป็นรูปแบบกฎหมายที่ใช้ข้อความหรือตัวอักษรในการสื่อสารซึ่งมักพบเห็นได้โดยทั่วไป เช่น เทศบาลนครเชียงราย หรือเทศบาลนครเชียงใหม่ เป็นต้น ซึ่งหากไม่ชัดเจนจะมีปัญหาเรื่องของการตีความที่คาดเคลื่อนไปด้วย

ความคิดสร้างสรรค์ของผู้ออกแบบ อาจเกิดความน่าเบื่อเนื่องจากรูปแบบที่มีความเหมือนกันจนเกินไป

4. กำหนดเป็นข้อความและกราฟิกของอาคารแบบผสมผสาน เป็นรูปแบบกฎหมายที่ใช้ข้อความหรือตัวอักษรที่ชัดเจนและมีกราฟิกที่ชัดเจน แต่ยังเปิดโอกาสในการออกแบบเพื่อความคิดสร้างสรรค์ตัวอย่างเช่น กฎหมายเทศบัญญัติว่าด้วยทัศนียภาพเมืองนารา ประเทศญี่ปุ่น เป็นต้น

รูปแบบกฎหมายที่ควรนำมาใช้เพื่อให้เกิดความชัดเจนด้านการนำไปใช้และการปฏิบัติจริง ควรเป็นแบบผสมผสานระหว่างข้อความที่ชัดเจนและกราฟิกที่ชัดเจน ทั้งนี้รูปแบบสถาปัตยกรรมอาจมีหลายรูปแบบเพื่อทำให้อาคารไม่ดูน่าเบื่อจนเกินไป แต่ควบคุมเรื่องวัสดุ และสีเส้นต่างๆ เพื่อให้รูปแบบสถาปัตยกรรมที่จะเกิดขึ้นใหม่หรือหากมีการปรับปรุงมีความกลมกลืนสอดคล้องกันไปในทิศทางเดียวกันเพื่ออัตลักษณ์สถาปัตยกรรมและการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนในอนาคต

2.6 ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผลงานวิจัยที่ผ่านมา มีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวทางการออกแบบสถาปัตยกรรมให้กับเมืองเชียงราย มีอยู่ 2 งานวิจัยคือ โครงการรักษาเอกลักษณ์ของสถาปัตยกรรมท้องถิ่นและสิ่งแวดล้อมเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว จังหวัดเชียงราย โดย มหาวิทยาลัยศิลปากร ในปี พ.ศ.2543 และโครงการศึกษาวิจัย ผังแม่บทพัฒนาเชียงราย เป็นเมืองสวยงาม เมืองน่าอยู่ และเมืองแห่งศิลปศาสตร์ วัฒนธรรม เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ โดยทั้งสองงานมุ่งไปที่การสร้างแนวทางในการออกแบบโครงการย่อยต่างๆที่อยู่ในเขตเทศบาลนครเชียงราย โดยอาศัย ความรู้ ความชำนาญ ความเข้าใจ และประสบการณ์ จากคณะผู้วิจัยซึ่งเป็นสถาปนิก เป็นหลัก โดยผลลัพธ์ของงานวิจัยจะเป็นแนวทางในการออกแบบอาคารอาคารประเภทต่างๆ และเส้นทางทางท่องเที่ยว เป็นหลัก และเสนอแนวความคิดในเรื่องรูปแบบสถาปัตยกรรม โดยงานวิจัยของ มหาวิทยาลัยศิลปากร เสนอให้ใช้รูปแบบสถาปัตยกรรมใด ซึ่งเป็นรูปแบบอาคารบ้านเรือนชาวบ้านธรรมดาสามัญที่เห็นดาษดื่นในสมัยก่อน เป็นเอกลักษณ์ของเมืองเชียงราย น่าจะเหมาะสมกว่า ใช้รูปแบบเรือนกาแล อันเป็นเรือนคหบดีเหมือนเชียงใหม่ และควรมีการปรับปรุงรูปแบบอาคารทางราชการต่างๆให้มีเอกลักษณ์ เพื่อเป็นการนำร่องให้เป็นตัวอย่างแก่ประชาชนทั่วไป ส่วนงานวิจัยของคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เสนอให้เน้นการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมพื้นถิ่นล้านนา และล้านนาประยุกต์ และการปรับปรุงภาพลักษณ์สถาปัตยกรรมโดยส่งเสริมการตกแต่งอาคารห้องแถว อาคารพาณิชย์ที่หลากหลายรูปแบบให้มีเอกลักษณ์ล้านนา จากรายงานการวิจัยทั้งสองฉบับจะพบว่ามีข้อโต้แย้งในเรื่องรูปแบบทาง

สถาปัตยกรรมที่ควรเป็นเอกลักษณ์ทางสถาปัตยกรรมของเมืองเชียงใหม่ และไม่กล่าวว่าจะอะไรเป็นรูปแบบของสถาปัตยกรรมใดหรือตัวแทนของสถาปัตยกรรมล้านนาที่จะนำมาเป็นแนวทางในการประยุกต์ใช้กับอาคารต่างๆที่ชัดเจน ผู้วิจัยจึงมีความต้องการในการเริ่มศึกษาถึงสถาปัตยกรรมนั้นใหม่ และสร้างความชัดเจนในรูปแบบสถาปัตยกรรมที่ควรจะเป็นต่อไป

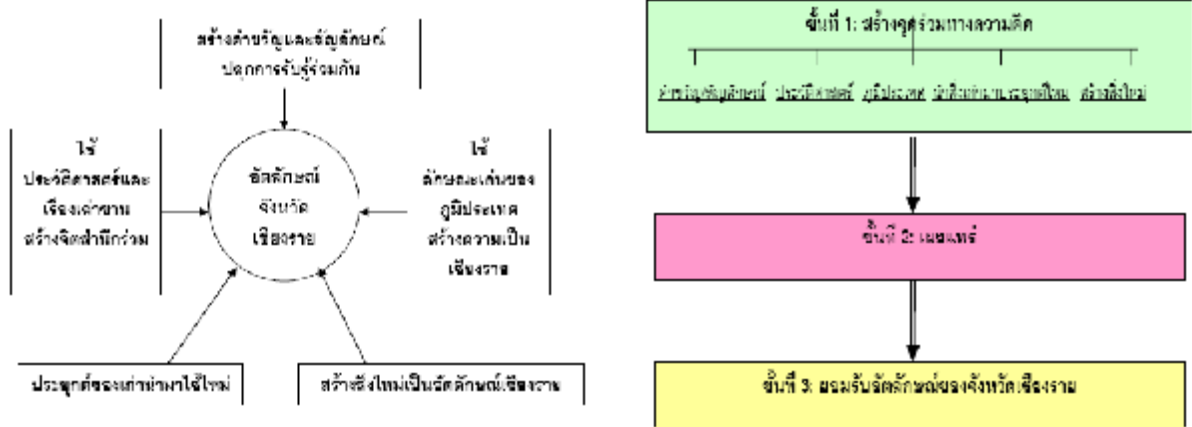

ภาพที่ 2.4 ทรรศนียภาพอาคารพาณิชย์

ที่มา : คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2550

ส่วนการศึกษาทางด้านอัตลักษณ์มีการศึกษาเรื่องเรื่องอัตลักษณ์และภาพลักษณ์ของจังหวัดเชียงใหม่โดย เกศกนก ชุ่มประดิษฐ์ และได้พบว่าอัตลักษณ์ของจังหวัดเชียงใหม่ที่สามารถนำมาเป็นจุดขาย 2 ประการคือ ลักษณะที่เป็นอัตลักษณ์ของชาวล้านนา และอัตลักษณ์ที่เป็นชาวเชียงใหม่โดยเฉพาะ ประกอบด้วย การเป็นเมืองประวัติศาสตร์แห่งอาณาจักรล้านนา นมัสการสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ของจังหวัดเชียงใหม่ ประเพณี พิธีกรรม ความหลากหลายทางวัฒนธรรม ภูมิประเทศที่ได้เปรียบของจังหวัดเชียงใหม่ อากาศเย็นสบาย แหล่งรวมศิลปินกว่า 100 ชีวิต อาหารผลไม้ที่มีเฉพาะที่เชียงใหม่ และมีกระบวนการสร้างอัตลักษณ์เชียงใหม่ตามขั้นตอนดังนี้

ภาพที่ 2.5 องค์ประกอบและขบวนการสร้างอัตลักษณ์เชียงราย
ที่มา: เกศกนก ชุ่มประดิษฐ์, 2550

ส่วนวันดี พิณวรรณ ได้ทำการวิจัยเรื่องการฟื้นฟูอัตลักษณ์และจิตวิญญาณตลาดเจ้าโรงทองโดยเป็นการฟื้นฟูรูปแบบสถาปัตยกรรมของชุมชนที่ถูกเพลิงไหม้โดยเชื้อให้วัฒนธรรมและ วิถีชีวิตความเป็นอยู่ให้กลับมามีสภาพดังอดีตให้มากที่สุด โดยมีความสัมพันธ์กับงานวิจัยนี้คือวิธีการวิจัยคือมีการศึกษาและเก็บข้อมูลเป็น 3 แนวทางคือ การเก็บข้อมูลเชิงเอกสาร การวาดภาพหรือเขียนบรรยายเกี่ยวกับบ้าน ภาพถ่ายทางประวัติศาสตร์ ของชุมชน ประกอบการสัมภาษณ์ ลักษณะอาคาร วิถีชีวิตความเชื่อ ประกอบแบบสอบถาม ถามผู้ทรงคุณวุฒิที่รู้เรื่องราวของชุมชน และการเก็บข้อมูลจากการสำรวจโดยใช้การถ่ายภาพ ศึกษาสถาปัตยกรรมพื้นที่อื่นๆที่ใกล้เคียงกันและได้สรุปเป็นรูปแบบสถาปัตยกรรมจำนวน 5 รูปแบบเพื่อเป็นแนวทางในการออกแบบสถาปัตยกรรมของชุมชนตลาดเจ้าโรงทองต่อไป

ภาพที่ 2.6 การศึกษาเรื่องอัตลักษณ์ของตลาดเจ้าโรงทอง
ที่มา : วารสารสถาปัตยกรรม ปาฐะ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2550

และการศึกษาเกี่ยวกับการใช้ลักษณะพื้นถิ่นบนอาคารตึกแถวในเขตเมืองเก่าเชียงใหม่ จากการรับรู้ของประชาชนของ ชดา ร่มไทรย์ ได้ให้คำแนะนำในการออกแบบอาคารตึกแถวเพื่อให้รับรู้ว่าเป็นพื้นถิ่น ซึ่งสามารถประยุกต์ใช้ในสร้างอัตลักษณ์สถาปัตยกรรมเมืองเชียงใหม่บนอาคารต่างๆของดังนี้

- การใช้หลังคาทรงจั่วหรือปั้นหยา และเป็นหลังคาที่มีความชัน เพราะจะทำให้มองเห็นผืนหลังคาได้ และทำให้รับรู้ว่าเป็นหลังคาจั่วหรือปั้นหยา

- ขนาดอาคารที่เล็ก โดยเฉพาะเป็นอาคารชั้นเดียวจะทำให้รับรู้ว่าเป็นพื้นถิ่นมากกว่าอาคารขนาดใหญ่

- การใช้สีไม้ธรรมชาติ กล่าวคือ การใช้สีของวัสดุไม้ ซึ่งอาจเกิดจากการใช้วัสดุไม้ที่จะช่วยให้รับรู้ว่าเป็นรูปแบบพื้นถิ่น หรือแม้แต่การใช้สีน้ำตาลมึนๆ ที่เป็นใกล้เคียงกับสีธรรมชาติของไม้ก็ช่วยให้รับรู้ในลักษณะเดียวกันกับสีไม้ธรรมชาติได้

- การยื่นชายคาจากจั่วหรือปั้นหยาคลุมด้านหน้าอาคาร ให้เกิดเป็นเงามืดด้านหน้าและด้านในอาคาร

- การใช้ลายฉลุหรือลายปูนปั้นประดับอาคาร โดยเฉพาะลายฉลุที่เล็กละเอียดติดกันเป็นแผงโดยใช้ประดับตามชายคา ช่องลม หรือราวระเบียง ส่วนลายปูนนั้นใช้ประดับผนังด้านหน้าอาคาร

- การยื่นระเบียงชั้นสองของอาคารยาวต่อเนื่องด้านหน้าอาคาร โดยเฉพาะในอาคารสองชั้น โดยใช้เป็นระเบียงลูกกรง

ซึ่งสามารถไปเป็นแนวทางการพัฒนารูปแบบสถาปัตยกรรมให้มีความเป็นพื้นถิ่น และประชาชนสามารถที่จะรับรู้ได้ต่อไป

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย

ในบทนี้จะมีเนื้อหาเกี่ยวกับขั้นตอนในการศึกษาโดยประกอบด้วย 3.1) ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง 3.2) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล 3.3) การเก็บข้อมูล 3.4) การวิเคราะห์ข้อมูล โดยการศึกษาเป็นการวิจัยแบบผสมทั้งเชิงคุณภาพ และเชิงปริมาณ การกำหนดเครื่องมือพิจารณาจากวัตถุประสงค์ของงานวิจัยที่ต้องการพัฒนาถนนหนทาง ให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยการ ส่งเสริมอัตลักษณ์สถาปัตยกรรมให้เกิดขึ้นบนถนนหนทาง โดยค้นหา อัตลักษณ์สถาปัตยกรรมจากประวัติศาสตร์สถาปัตยกรรมของเมืองเชียงใหม่ และพัฒนาด้าน กายภาพ ภูมิทัศน์ให้น่าท่องเที่ยวและสร้างแนวทางในการควบคุมและบังคับใช้อัตลักษณ์ สถาปัตยกรรมนั้นให้มีความชัดเจน และนำไปสู่คำถามวิจัยที่ จำนวน 4 ข้อ คือ

1. อัตลักษณ์ที่มาจากประวัติศาสตร์สถาปัตยกรรมเมืองเชียงใหม่ ะไรบ้างที่เคย ปรากฏในอดีตบนถนนหนทางและในเมืองเชียงใหม่
2. ประชาชนอยากได้รูปแบบสถาปัตยกรรมแบบใดที่จะเป็นภาพตัวแทนที่เป็นอัตลักษณ์ สถาปัตยกรรมบนถนนหนทาง
3. การสร้างคำแนะนำในการออกแบบอาคารต่างๆ การพัฒนาคุณภาพของถนน การ ควบคุมและบังคับใช้อัตลักษณ์สถาปัตยกรรม มีวิธีการอย่างไรที่มีความเหมาะสมกับ เมืองเชียงใหม่
4. กิจกรรมการท่องเที่ยวอะไรบ้าง ที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวในเมืองเชียงใหม่ให้มีความหลากหลายรูปแบบมีความน่าสนใจ สร้างจุดดึงดูด และเพิ่มจำนวนนักท่องเที่ยวได้

จากคำถามวิจัยนำไปสู่วิธีวิจัย 5 ขั้นตอน คือ การศึกษาประวัติศาสตร์และสถาปัตยกรรม เมืองเชียงใหม่ การศึกษาแนวความคิดและรูปแบบสถาปัตยกรรมเมืองเชียงใหม่ ทิศนคติของ ประชาชนต่ออัตลักษณ์สถาปัตยกรรมเมืองเชียงใหม่ ข้อเสนอแนะในการออกแบบสถาปัตยกรรม บนถนนหนทาง และข้อเสนอแนะด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยวบนถนนหนทาง โดยกำหนดเป็น ลำดับดังต่อไปนี้

ส่วนที่ 1. การศึกษาประวัติศาสตร์และสถาปัตยกรรมเมืองเชียงใหม่ เป็นการสำรวจ และลงเก็บข้อมูลภาคสนาม โดยกำหนดขอบเขตและที่ตั้งอยู่ภายในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ ซึ่ง มาจากคำถามวิจัยที่ 1 ที่ว่า อัตลักษณ์ที่มาจากประวัติศาสตร์สถาปัตยกรรมเมืองเชียงใหม่ ะไรบ้างที่เคย ปรากฏในอดีตบนถนนหนทางและในเมืองเชียงใหม่

ลำดับที่ 1 สำรวจแผนผัง ภาพถ่ายทางอากาศ เอกสารในอดีตที่แสดงขอบเขตที่ตั้งของ เมือง รูปแบบ และพัฒนาการ การเปลี่ยนแปลงของเมืองจากอดีตถึงปัจจุบัน เพื่อหาร่องรอยของ

เมืองและสถาปัตยกรรมที่เคยเกิดขึ้น โดยใช้เครื่องมือคือ กล้องถ่ายภาพดิจิทัลในการเก็บภาพถ่าย กระดานสเก็ทซีในการศึกษารูปแบบสถาปัตยกรรม และสัมภาษณ์ผู้รู้ในท้องถิ่น

ลำดับที่ 2 สรุประเบิดที่เกี่ยวข้องเช่น ประวัติศาสตร์ พัฒนาการของเมืองและรูปแบบสถาปัตยกรรมที่เกี่ยวข้อง และรวบรวมข้อมูลเอกสารและจัดทำเป็นข้อมูลดิจิทัล เพื่อนำข้อมูลที่ได้เป็นข้อมูลพื้นฐานให้กับสถาปนิกในพื้นที่ในการจัดทำภาพตัวแทนสถาปัตยกรรม

ส่วนที่ 2. การศึกษาแนวความคิด และรูปแบบสถาปัตยกรรมเมืองเชียงราย เป็นการศึกษาข้อมูลเชิงลึกโดยกำหนดกลุ่มที่จะสัมภาษณ์และทำแบบสอบถามเพื่อหาภาพตัวแทนของอาคารต่าง ๆ บนถนนหน้าจตุรัสจากสถาปนิกที่ทำงานอยู่ในพื้นที่จังหวัดเชียงรายจำนวนทั้งหมด 30 ท่าน โดยในการจัดทำแบบสอบถามสำหรับสถาปนิก ซึ่งจะมีการทดสอบแบบสอบถามเพื่อให้แบบสอบถามได้รับคำตอบที่มีความถูกต้องตรงตามวัตถุประสงค์ให้มากที่สุด การทดสอบแบบสอบถามจะเลือกกลุ่มนักศึกษาด้านสถาปัตยกรรม ทั้งนี้เนื่องมาจากมีความรู้และสามารถในการสเก็ทภาพอาคารต่าง ๆ ได้เช่นเดียวกับสถาปนิก

ลำดับที่ 3 จัดทำแบบสอบถามและทดสอบแบบสอบถาม โดยการทำให้แบบสอบถามที่มีทั้งการบรรยายและจัดทำภาพร่าง โดยกำหนดให้เป็นนักศึกษาสถาปัตยกรรมชั้นปีที่ 3 ขึ้นไป จากมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย และมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ซึ่งมีการเปิดสอนด้านสถาปัตยกรรมและนักศึกษามีความรู้เกี่ยวกับสถาปัตยกรรมล้านนาหรือสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นเป็นอย่างดี

ลำดับที่ 4 สรุปละและประเมินผลแบบทดสอบและนำข้อมูลที่ได้พัฒนาเป็นแบบสอบถามสำหรับสถาปนิก

ลำดับที่ 5 จัดสัมภาษณ์กลุ่มย่อย หรือรายบุคคลเพื่อทำแบบสอบถามเกี่ยวกับแนวความคิดในการออกแบบสถาปัตยกรรมบนถนนหน้าจตุรัส ให้มีอัตลักษณ์สถาปัตยกรรมของเมืองเชียงราย และเป็นสถาปัตยกรรมเชิงวัฒนธรรม โดยข้อมูลจากแบบสอบถามของสถาปนิกจะเป็นแบบสเก็ทอาคารต่าง ๆ จำนวน 4 ประเภท คือ อาคารทางราชการ อาคารพาณิชย์ขนาดใหญ่ อาคารตึกแถว และอาคารพักอาศัย ซึ่งแสดงอัตลักษณ์สถาปัตยกรรมเมืองเชียงรายจากแนวความคิดของสถาปนิกแต่ละท่าน

ลำดับที่ 6 สรุปรูปข้อคิดเห็น แบบสเก็ทอัตลักษณ์สถาปัตยกรรมเมืองเชียงรายแบบต่างๆ โดยการจัประเบิดของอาคารต่างๆที่ตามทีสถาปนิกได้ออกแบบไว้และจัดกลุ่มรูปแบบอาคารที่มีความซ้ำกันหรือใกล้เคียงกัน เนื่องจากภาพสเก็ทจากสถาปนิกแต่ละท่านอาจมีความแตกต่างกันทั้งลายเส้น สีที่ใช้ รูปแบบและวิธีการเขียน และนำข้อสรุปที่ได้นำไปสร้างเป็นภาพจำลองโดยใช้โปรแกรมสามมิติ เพื่อกำหนดตัวแปรต่างๆให้มีความเหมือนกัน โดยผลที่ได้คือภาพของอาคาร

ประเภทต่างๆที่มีมุมมอง บรรยากาศ สี สัน ของอาคารเป็นรูปภาพสี และการจัดทำแบบสอบถามกับประชาชนต่อไป

ส่วนที่ 3. ทศนคติของประชาชนต่ออัตลักษณ์สถาปัตยกรรมเมืองเชียงราย เป็นการศึกษาข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างประชากรที่มี ต่ออัตลักษณ์สถาปัตยกรรมเมืองเชียงราย ซึ่งมาจากคำถามวิจัยที่ 2 ที่ว่า ประชาชนอยากได้รูปแบบสถาปัตยกรรมแบบใดที่จะเป็นภาพตัวแทนที่เป็นอัตลักษณ์สถาปัตยกรรมบนถนนหน้าชัย โดยให้กลุ่มตัวอย่างเลือกภาพตัวแทนของอาคารแต่ละประเภท โดยการเรียงลำดับจากชื่นชอบมากไปจนถึงชื่นชอบน้อย

ลำดับที่ 7 จัดทำแบบสอบถามเพื่อเก็บข้อมูล ที่เกี่ยวข้องกับอัตลักษณ์สถาปัตยกรรมเมืองเชียงราย

ลำดับที่ 8 ทดสอบและปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถาม โดยกำหนดให้เป็นนักศึกษาทั่วไป จำนวน 30 คน เพื่อประเมินผล

ลำดับที่ 9 สรุปและประเมินผลแบบทดสอบและนำข้อมูลที่ได้พัฒนาเป็นแบบสอบถามสำหรับกลุ่มตัวอย่าง

ลำดับที่ 10 แจกแบบสอบถามกับประชากรกลุ่มตัวอย่างในเขตวงเมืองเชียงราย โดยให้ดูภาพของอาคารประเภทต่างๆ และตอบแบบสอบถามโดยเรียงลำดับที่ต้องการและตอบคำถามอื่นๆที่เกี่ยวข้อง

ลำดับที่ 11 วิเคราะห์ข้อมูลหาอัตลักษณ์สถาปัตยกรรมที่ประชาชนต้องการ โดยใช้โปรแกรมทางสถิติ

ส่วนที่ 4. ข้อเสนอแนะในการออกแบบสถาปัตยกรรมบนถนนหน้าชัย เป็นการนำข้อสรุปจากการวิเคราะห์ทัศนคติของประชาชนมาสร้างคำแนะนำ ซึ่งมาจากคำถามวิจัยที่ 3 ที่ว่าการสร้างคำแนะนำในการออกแบบอาคารต่างๆ การพัฒนาคุณภาพของถนน การควบคุมและบังคับใช้อัตลักษณ์สถาปัตยกรรม มีวิธีการอย่างไรที่มีความเหมาะสมกับเมืองเชียงราย โดยมีแนวทางการดำเนินงานอยู่ 2 แนวทางคือ

1. แนวทางในการออกแบบสถาปัตยกรรมประเภทต่างๆ เช่นอาคารพาณิชย์ อาคารราชการ และบ้านพักอาศัย โดยจัดทำเป็นเอกสารที่แสดง แบบและรายละเอียด ทางสถาปัตยกรรม ทัศนียภาพของอาคาร ที่มาจากความชื่นชอบของประชาชน

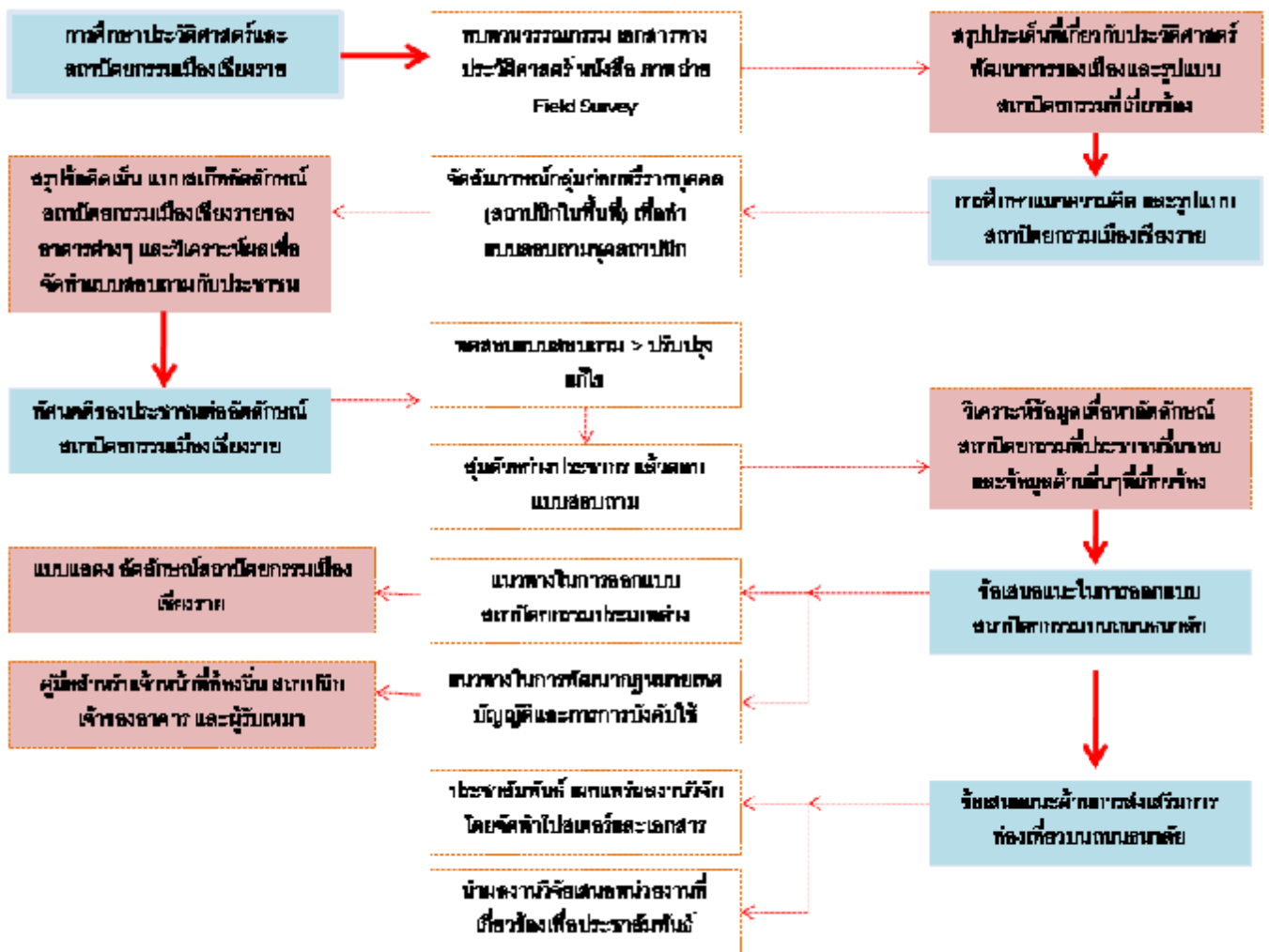
2. แนวทางการพัฒนากฎหมายเทศบัญญัติ โดยการ จัดทำคู่มือสำหรับเจ้าหน้าที่ท้องถิ่น เจ้าของอาคาร สถาปนิก ผู้รับเหมา เพื่อประกอบการออกแบบอาคารต่างๆ

ส่วนที่ 5. ข้อเสนอแนะด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยวบนถนนนวลาลัย เป็นการนำข้อคิดเห็นจากการวิเคราะห์ทัศนคติของประชาชนมาสร้างคำแนะนำด้านการท่องเที่ยว ซึ่งมาจากคำถามวิจัยที่ 4 ที่ว่ากิจกรรมการท่องเที่ยวอะไรบ้าง ที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวในเมืองเชียงรายให้มีความหลากหลายรูปแบบมีความน่าสนใจ สร้างจุดดึงดูด และเพิ่มจำนวนนักท่องเที่ยวได้ โดยมีแนวทางการดำเนินงานอยู่ 2 แนวทางคือ

1. จัดทำโปสเตอร์ เพื่อประชาสัมพันธ์ผลงานวิจัย รูปแบบสถาปัตยกรรมที่มาจากความชื่นชอบของประชาชนและข้อคิดเห็นด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อส่งเสริมให้ถนนนวลาลัยเป็นแหล่งท่องเที่ยวในเชิงวัฒนธรรมที่มีคุณภาพ โดยนำไปติดประชาสัมพันธ์ตามสถานที่สำคัญต่างๆ

2. นำข้อมูลที่ได้เสนอต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อเผยแพร่ และประชาสัมพันธ์ เช่น การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย เทศบาลนครเชียงรายและองค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงราย

วิธีดำเนินงานวิจัยสามารถนำมาเขียนเป็นแผนภูมิได้ดังนี้

ภาพที่ 3.1 แผนภูมิแสดงวิธีดำเนินงานวิจัย

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การศึกษาเรื่องการพัฒนาถนนหนทางให้เป็นที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเมือง เชียงราย เป็นการค้นศึกษาเพื่อค้นหาคำตอบในเชิงกายภาพของเมืองและรูปแบบสถาปัตยกรรม เชียงวัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวที่จะเกิดขึ้นในเมือง ดังนั้นนั้นกลุ่มประชากรที่เกี่ยวข้องจึง เป็นประชากรที่อยู่อาศัย ทำงาน อยู่ในบริเวณถนนหนทางและอยู่ในเขตเทศบาลนครเชียงราย เนื่องมาจากเป็นประชากรที่ได้รับผลกระทบโดยตรงจากการพัฒนาถนนสายนี้

จากการศึกษาประชากรที่มีภูมิลำเนา (ทะเบียนบ้าน) อยู่ในเขตเทศบาลนครเชียงราย จำนวน 67,176 คน (ณ เดือนเมษายน 2547 จาก <http://www.chiangraicity.go.th>) ทั้งนี้ เนื่องจากการเป็นประชากรที่เกี่ยวข้องและอยู่ในพื้นที่การศึกษาด้านสถาปัตยกรรม มีวิธีการคำนวณหา ขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ Taro Yamane (จิตราภา กุณทลบุตร, 2550) คือ

$$n = \frac{N}{1 + Ne^2}$$

n แทน	กลุ่มตัวอย่าง
N แทน	ประชากร
e แทน	ค่าความคาดเคลื่อนของกลุ่มตัวอย่าง

ดังนั้นจะใช้แบบสอบถามจำนวน 397 ชุด คิดที่ 400 ชุด

วิธีการสุ่มตัวอย่างคือ การสุ่มตัวอย่างแบบกำหนดสัดส่วน (Quota Sampling) โดย กำหนดสัดส่วนของผู้ตอบสอบถามอยู่ 2 กลุ่มตัวอย่างซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับถนนหนทาง มีส่วนได้ ส่วนเสียกับการพัฒนาถนนหนทางในอนาคต คือ

1. กลุ่มตัวอย่างที่เป็นเจ้าของอาคารต่างๆ บนถนนหนทาง รวมถึงกลุ่มตัวอย่างที่เป็นบุคคล ที่ทำงาน เป็นข้าราชการ พนักงาน หรือลูกจ้าง บนอาคารที่ตั้งอยู่บนถนนหนทาง จำนวน 200 ชุด คิดเป็นร้อยละ 50 ของกลุ่มตัวอย่าง

2. กลุ่มตัวอย่างที่อยู่ในเขตเมืองเก่าหรือบริเวณใกล้เคียงกับถนนหนทาง ซึ่งเป็นเขตที่จะมี การพัฒนาต่อไปในอนาคต จำนวน 200 ชุด คิดเป็นร้อยละ 50 ของกลุ่มตัวอย่าง

และในการจัดทำแบบสอบถามเพื่อสอบถามประชาชนจะต้องสร้างชุดแบบสอบถามซึ่งเป็น ภาพตัวแทนของสถาปัตยกรรมแต่ละประเภทบนถนนหนทาง โดยภาพตัวแทนของสถาปัตยกรรม

ได้มาจากการมีส่วนร่วมของสถาปนิกในพื้นที่จังหวัดเชียงราย ในการออกแบบสถาปัตยกรรมเชิงวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับสถาปัตยกรรมเมืองเชียงราย จำนวนสถาปนิกทั้งหมดได้มาจากการสำรวจและสอบถามสถาปนิกด้วยกัน ซึ่งในเบื้องต้นมีจำนวนสถาปนิกที่ทำงานอยู่ในพื้นที่ทั้งจากหน่วยงานของรัฐบาล สถาปนิกเอกชน และสถาปนิกอิสระจำนวนทั้งหมด 30 คน ซึ่งเป็นกลุ่มประชากรที่จะให้ความร่วมมือในการจัดทำแบบสอบถามเพื่อกำหนดรูปแบบสถาปัตยกรรมประเภทต่างๆ บนถนนนันทาลัย

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

การศึกษาวิจัยนี้ใช้เครื่องมือในการศึกษา 2 ชนิดคือ แบบสัมภาษณ์ และแบบสอบถามตามคำถามวิจัย คือ

คำถามวิจัยที่ 1 อุตสาหกรรมที่มาจากประวัติศาสตร์สถาปัตยกรรมเมืองเชียงรายมี อะไรบ้างที่เคยปรากฏในอดีตบนถนนนันทาลัยและในเมืองเชียงราย เป็นการสัมภาษณ์ผู้รู้ในท้องถิ่น ผู้เขียนเอกสาร ตำราหรือหนังสือเกี่ยวกับเมืองเชียงราย โดยมีจุดประสงค์ 2 ประการคือ

1. เพื่อให้ทราบประวัติศาสตร์และพัฒนาการของเมืองเชียงรายในอดีตที่ผ่านมา จากประสบการณ์ตรง โดยคัดเลือกผู้ถูกสัมภาษณ์ที่มีความรู้ มีประสบการณ์ด้านประวัติศาสตร์ของเมือง

2. เพื่อเป็นการทดสอบความถูกต้องของข้อมูลที่ได้มาจากเอกสาร ที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์เมืองเชียงรายว่ามีความสอดคล้องกับข้อมูลจากการสัมภาษณ์หรือไม่

ในการสัมภาษณ์เลือกการสัมภาษณ์เป็นแบบไม่มีโครงสร้าง (Unstructured Interview) โดยผู้วิจัยสามารถปรับ เปลี่ยนคำถามให้เหมาะสมกับสถานการณ์ของแต่ละคน แต่มีการกำหนดคำถามหลักไว้เช่น ประวัติศาสตร์ของเมืองเชียงรายมีความเป็นมาอย่างไร พัฒนาการของเมืองเชียงรายเป็นอย่างไร รูปแบบงานสถาปัตยกรรมเป็นอย่างไร ซึ่งผู้วิจัยใช้การจดบันทึกในการรวบรวมข้อมูล

คำถามวิจัยที่ 2 ถึงที่ 4 คือประชาชนอยากได้รูปแบบสถาปัตยกรรมแบบใดที่จะเป็นภาพตัวแทนที่เป็นอัตลักษณ์สถาปัตยกรรมบนถนนนันทาลัย การสร้างคำแนะนำในการออกแบบอาคาร การพัฒนากายภาพของถนน การควบคุมและบังคับใช้อัตลักษณ์สถาปัตยกรรม มีวิธีการอย่างไรที่มีความเหมาะสมกับเมืองเชียงรายกิจกรรมการท่องเที่ยวอะไรบ้าง ที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวในเมืองเชียงรายให้มีความหลากหลายรูปแบบมีความน่าสนใจ สร้างจุดดึงดูด และเพิ่ม

จำนวนนักท่องเที่ยวได้ ใช้เครื่องมือการวิจัยคือ แบบสอบถามซึ่งแบ่งเป็น 2 ชุด คือ ชุดสำหรับใช้สอบถามสถาปนิกและชุดสำหรับใช้สอบถามประชาชน คือ

1.แบบสอบถามสำหรับสถาปนิก มีจุดประสงค์เพื่อให้สถาปนิกที่ทำงานอยู่ในพื้นที่จังหวัดเชียงรายได้เข้ามามีส่วนร่วมในการร่างภาพต้นแบบสถาปัตยกรรมแต่ละประเภท ตามแนวความคิดของแต่ละคน โดยมีชุดข้อมูลที่ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมเป็นข้อมูลเบื้องต้นในการออกแบบ ทั้งนี้ชุดข้อมูลที่ผู้วิจัยได้ให้ข้อมูลกับสถาปนิกจะประกอบด้วย

- ประวัติศาสตร์ของเมืองเชียงราย
- กลุ่มชาติพันธุ์ ในเขตเมืองเชียงราย
- ภาพถ่ายในอดีตของเมืองเชียงราย
- สถาปัตยกรรมประเภทต่างๆ ของเมืองเชียงรายทั้งอาคารพักอาศัย อาคารพาณิชย์ อาคารทางราชการ อาคารทางศาสนา อาคารพิเศษต่างๆ ของเมืองเชียงราย
- ข้อมูลเกี่ยวกับถนนหน้าดอยและอาคารต่างๆ
- ลักษณะเมืองที่มีอัตลักษณ์สถาปัตยกรรม
- ตัวอย่างรูปแบบการบังคับใช้กฎหมาย

โดยแบบสอบถามสำหรับสถาปนิกจะประกอบด้วย 2 ส่วน คือ ส่วนที่ให้สถาปนิกเขียนบรรยาย ซึ่งประกอบด้วย แนวความคิดด้านสถาปัตยกรรมและรายละเอียด แนวความคิดเกี่ยวกับป้ายโฆษณา แนวความคิดเกี่ยวกับระบบสาธารณูปโภคของถนนหน้าดอย และแนวความคิดเกี่ยวกับกิจกรรมการท่องเที่ยวของถนนหน้าดอย ส่วนที่ 2 คือ ให้สถาปนิกได้ร่างภาพต้นแบบอาคารต่างๆ จำนวน 4 ประเภท คือ อาคารทางราชการ อาคารพาณิชย์ อาคารตึกแถว และอาคาร พักอาศัย ซึ่งเป็นอาคารส่วนใหญ่ที่ตั้งอยู่บนถนนหน้าดอย

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือเพื่อความเชื่อมั่นของแบบสอบถามมี 2 วิธีคือ

- 1.นำแบบสอบถามให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เป็นผู้ตรวจสอบ
- 2.นำแบบสอบถามไปทดสอบกับนักศึกษาด้านสถาปัตยกรรมในพื้นที่

และหลังจากที่ได้มีการตรวจสอบและทดสอบแบบสอบถามแล้ว ได้พัฒนาแบบสอบถามเพื่อนำไปใช้ในการสอบถามกับสถาปนิกในพื้นที่จังหวัดเชียงรายจำนวน 20 คน

2. แบบสอบถามสำหรับประชาชน มีจุดประสงค์เพื่อให้ประชาชนในพื้นที่ที่มีส่วนร่วมในการคัดเลือก กลั่นกรอง แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบของสถาปัตยกรรมที่นำไปพัฒนาเป็นต้นแบบที่แสดงอัตลักษณ์สถาปัตยกรรมของเมืองเชียงราย โดยให้กลุ่มตัวอย่างคุณภาพอาคารแยกตามประเภท แล้วให้ประชาชนจัดอันดับรูปภาพ (Ranking) ที่มีความชื่นชอบจากมากไปหาน้อย และให้เขียนคำอธิบายว่าสาเหตุใดที่ชอบมากที่สุดและน้อยที่สุด ประกอบกับคำถามอื่นๆที่เกี่ยวข้องเช่นแนวความคิดเกี่ยวกับการพัฒนาถนนหน้าถ้ำให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม แนวความคิดเกี่ยวกับกิจกรรมการท่องเที่ยวบนถนนหน้าถ้ำ เป็นต้น

3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการศึกษานี้ใช้การแจกแบบสอบถาม ซึ่งมี 2 ชุด ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. แบบสอบถามสำหรับสถาปนิก ใช้การแจกแบบสอบถาม 2 รูปแบบคือผู้วิจัยได้ติดต่อสถาปนิกแต่ละท่านล่วงหน้าโดยทางโทรศัพท์เพื่อนัดหมายเวลาและสถานที่ และผู้วิจัยได้นำชุดข้อมูลและแบบสอบถามให้สถาปนิกโดยตรง และผู้วิจัยได้มีโอกาสนำเสนอชุดข้อมูล อธิบายลักษณะของแบบสอบถามและมีการสอบถาม ได้ตอบจากสถาปนิก และนัดหมายวันที่จะมาเก็บแบบสอบถาม เนื่องจากแบบสอบถามมีรายละเอียดค่อนข้างมาก และต้องการให้สถาปนิกแต่ละคนได้มีใช้เวลาในการประมวลผล เพื่อนำเสนอแนวความคิดในการออกแบบออกมาเป็นภาพร่างของอาคารประเภทต่างๆ ส่วนรูปแบบที่สองคือผู้วิจัยได้ติดต่อกับสถาปนิกทางโทรศัพท์และเนื่องจาก สถาปนิกไม่มีเวลาเพียงพอในการพบปะจึงได้ส่งชุดข้อมูลและแบบสอบถามไปทางจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ โดยหากสถาปนิกมีข้อสงสัยต่างๆสามารถติดต่อผู้วิจัยได้โดยตรง และนัดหมายเวลาในการเก็บแบบสอบถาม

การเลือกประชากรกลุ่มสถาปนิก

ด้วยประชากรในการศึกษานี้เป็นสถาปนิกที่ทำงานอยู่ในเมืองเชียงรายซึ่งมีไม่มากนัก จึงเลือกสถาปนิกทั้งหมดเป็นประชากร โดยจำนวนสถาปนิกที่ทำงานอยู่ในจังหวัดเชียงรายได้จากการสำรวจและสอบถามจากสถาปนิกด้วยตนเองและบุคคลอื่นๆ ที่รู้จักสถาปนิกในจังหวัดเชียงราย

การกำหนดขั้นตอนในการแจกแบบสอบถามสำหรับสถาปนิก

เพื่อให้การดำเนินการแจกแบบสอบถามมีขั้นตอนที่ชัดเจนจึงได้ระบุขั้นตอนในการแจกแบบสอบถามดังนี้

ผู้วิจัยจัดเตรียมชุดข้อมูลและพิมพ์เอกสารลงในกระดาษ A4 พร้อมทั้งเข้าเล่มให้เรียบร้อย เพื่อแจกให้กับสถาปนิกเป็นข้อมูลพื้นฐานในการออกแบบ

ผู้วิจัยเตรียมแบบสอบถามสำหรับสถาปนิกและพิมพ์ลงในกระดาษ A3 ซึ่งเป็นขนาดใหญ่ เพียงพอต่อการกรอกข้อมูลและการสเก็ทภาพร่างอาคารต่างๆ

ผู้วิจัยเตรียมชุดข้อมูลและแบบสอบถามในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อส่งให้สถาปนิกเป็น ข้อมูลเชิงดิจิทัล

ผู้วิจัยติดต่อกับสถาปนิกเพื่อนัดหมายเวลาและสถานที่

ผู้วิจัยเข้าพบทักทายและแนะนำตนเอง

ผู้วิจัยแจ้งหัวข้อวิจัย ภาพรวมของงานวิจัย และจุดประสงค์ในการทำแบบสอบถาม

ผู้วิจัยนำเสนอชุดข้อมูลด้านประวัติศาสตร์ พัฒนาการของเมือง สถาปัตยกรรมของเมือง เชียงรายและอื่นๆที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย

ผู้วิจัยอธิบายลักษณะของแบบสอบถาม

ผู้วิจัยให้สถาปนิกซักถามในประเด็นที่สงสัย

ผู้วิจัยนัดหมายเวลาในการจัดเก็บแบบสอบถาม

ผู้วิจัยกล่าวขอบคุณในความร่วมมือของสถาปนิก

2. แบบสอบถามสำหรับประชาชน ใช้การแจกแบบสอบถามโดยให้ผู้แจกแบบสอบถาม กระจายไปยังบริเวณที่กำหนดคือ บนถนนธนาลัย และบริเวณเขตวงเมืองเชียงรายกระจายให้ ทั่วถึง โดยขอบเขตของกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

กำหนดเลือกกลุ่มตัวอย่างที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป ซึ่งเป็นกลุ่มผู้ใหญ่ที่มีบทบาทต่อการ เปลี่ยนแปลงของสังคม และมีความสามารถในการทำความเข้าใจในการหรือทำแบบสอบถาม เพราะมีความรู้และประสบการณ์ในระดับที่เป็นผู้ใหญ่

การกำหนดขั้นตอนในการแจกแบบสอบถามสำหรับสถาปนิก

เพื่อให้การดำเนินการแจกแบบสอบถามมีขั้นตอนที่ชัดเจนจึงได้ระบุขั้นตอนในการแจก แบบสอบถามดังนี้

ผู้แจกแบบสอบถามเดินทางไปยังถนนที่กำหนดพร้อมรูปภาพและแบบสอบถาม

ผู้แจกแบบสอบถาม ตรวจสอบของผู้ที่จะขอทำแบบสอบถามว่าตรงตามลักษณะของ ตัวอย่างประชาชนที่ต้องการ

ผู้แจกแบบสอบถามทักทายและแนะนำตนเองแก่ผู้ทำแบบสอบถาม

ถามผู้จะให้ทำแบบสอบถามว่าสามารถจำแบบสอบถามโดยใช้เวลาประมาณ 10 นาที ได้หรือไม่

ผู้แจกแบบสอบถามอธิบายวัตถุประสงค์และลักษณะแบบสอบถามคร่าวๆ

ผู้แจกแบบสอบถามอธิบายวิธีทำแบบสอบถาม โดยให้ผู้ตอบคำถามเรียงลำดับรูปภาพตามความชื่นชอบและให้เหตุผลว่าเพราะอะไร

ผู้แจกแบบสอบถามคอยให้ความช่วยเหลือและตอบคำถามเมื่อผู้ตอบคำถามมีข้อสงสัย

ผู้แจกแบบสอบถามขอบคุณในความร่วมมือเมื่อผู้ตอบคำถามทำแบบสอบถามเสร็จ

ผู้แจกแบบสอบถามบันทึกข้อมูลข้อมูลต่างๆ ลงบนแบบสอบถาม

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

เนื่องจากแบบสอบถามมี 2 ชุดคือ แบบสอบถามสำหรับสถาปนิกและแบบสอบถามสำหรับประชาชน ดังนั้นการวิเคราะห์ข้อมูลจึงแยกเป็น 2 ส่วน ดังมีรายละเอียดดังนี้

แบบสอบถามสำหรับสถาปนิก ข้อมูลที่ได้แบ่งได้เป็น 2 ส่วนหรือส่วนเนื้อหาที่ให้สถาปนิกเขียนคำบรรยายซึ่งข้อมูลที่ได้จะประกอบด้วย คำบรรยายที่เกี่ยวกับรายละเอียดทางสถาปัตยกรรม ซึ่งจะมีความสัมพันธ์กับภาพสเก็ทอาคารต่างๆ แต่มีรายละเอียดที่มากกว่าเช่นวัสดุที่ใช้ และสีของอาคาร ข้อมูลในส่วนนี้จะนำไปวิเคราะห์เพื่อหาภาพตัวแทนของอาคารแต่ละประเภทที่สถาปนิกได้สเก็ทตามแนวความคิดของตนเอง การวิเคราะห์จะเป็นการจัดรูปแบบที่มีความสอดคล้องกันหรือใกล้เคียงกันของรูปแบบสถาปัตยกรรมเป็นกลุ่มๆ เพื่อหาความซ้ำกันหรือความเหมือนกันของอาคาร เพื่อให้เหลือรูปแบบที่แตกต่างกัน ในส่วนของคำบรรยายในเรื่องแนวความคิดเกี่ยวกับการออกแบบป้ายโฆษณา แนวความคิดในการออกแบบระบบสาธารณูปโภค แนวความคิดเกี่ยวกับการออกแบบ Street Furniture และแนวความคิดเกี่ยวกับการส่งเสริมการท่องเที่ยว จะใช้การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธี Contend Analysis ซึ่งเป็นการวิเคราะห์เนื้อหา โดยแปลงข้อมูลคำบรรยายเป็นข้อมูลเชิงปริมาณ ด้วยการนับคำที่มีข้อความที่เหมือนกัน

แบบสอบถามสำหรับประชาชน ข้อมูลที่ได้แบ่งเป็น 2 ส่วนคือ ผลของการจัดอันดับ (Ranking) รูปภาพของอาคารประเภทต่างๆตามความชื่นชอบจากมากไปน้อย ซึ่งการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การแจกแจงความถี่สูงสุดของแต่ละชุด (ฐานนิยม) และการคำนวณค่าร้อยละ ร่วมกับการวิเคราะห์เนื้อหา (Contend Analysis) ในส่วนของการเขียนบรรยายเหตุผลในการจัดอันดับนั้น

และรวบรวมแนวความคิดในการส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวบนถนนหน้าผาเพื่อสร้างคำแนะนำ
ในการกำหนดกิจกรรมด้านการท่องเที่ยวต่อไป

บทที่ 4 ผลการศึกษาและการอภิปรายผล

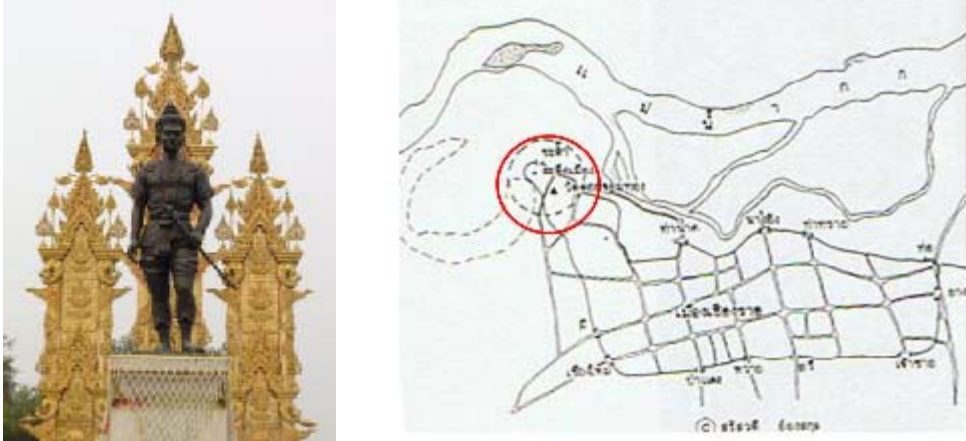
การศึกษาเรื่อง การพัฒนาถนนหนทางให้เป็นที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเมือง เชียงราย ซึ่งการนำเสนอผลการศึกษา ได้แยกออกเป็น 4 ส่วน ตามคำถามวิจัย คือ 1. อัตลักษณ์ ที่มาจากประวัติศาสตร์สถาปัตยกรรมเมืองเชียงรามี อะไรบ้างที่เคยปรากฏในอดีตบนถนนหนทาง และในเมืองเชียงราย 2.ประชาชนอยากได้รูปแบบสถาปัตยกรรมแบบใดที่จะเป็นภาพตัวแทนที่เป็นอัตลักษณ์สถาปัตยกรรมบนถนนหนทาง 3.การสร้างคำแนะนำในการออกแบบอาคารต่างๆ การพัฒนากายภาพของถนน การควบคุมและบังคับใช้อัตลักษณ์สถาปัตยกรรม มีวิธีการอย่างไรที่มีความเหมาะสมกับเมืองเชียงราย 4. กิจกรรมการท่องเที่ยวอะไรบ้าง ที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวในเมืองเชียงรายให้มีความหลากหลายรูปแบบมีความน่าสนใจ สร้างจุดดึงดูด และเพิ่มจำนวนนักท่องเที่ยวได้ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

4.1 ผลการศึกษา

คำถามวิจัยข้อที่ 1 อัตลักษณ์ที่มาจากประวัติศาสตร์สถาปัตยกรรมเมืองเชียงรามี อะไรบ้างที่เคยปรากฏในอดีต บนถนนหนทางและในเมืองเชียงราย โดยแยกการนำเสนอ ดังต่อไปนี้

- 4.1.1 ประวัติศาสตร์เมืองเชียงราย
- 4.1.2 กลุ่มชาติพันธุ์ในเมืองเชียงราย
- 4.1.3 ภาพถ่ายเมืองเชียงรายในอดีต
- 4.1.4 สถาปัตยกรรมเชียงรายในปัจจุบัน
- 4.1.5 ผลการศึกษาลักษณะทางกายภาพของถนนหนทาง

4.1.1 ประวัติศาสตร์เมืองเชียงราย

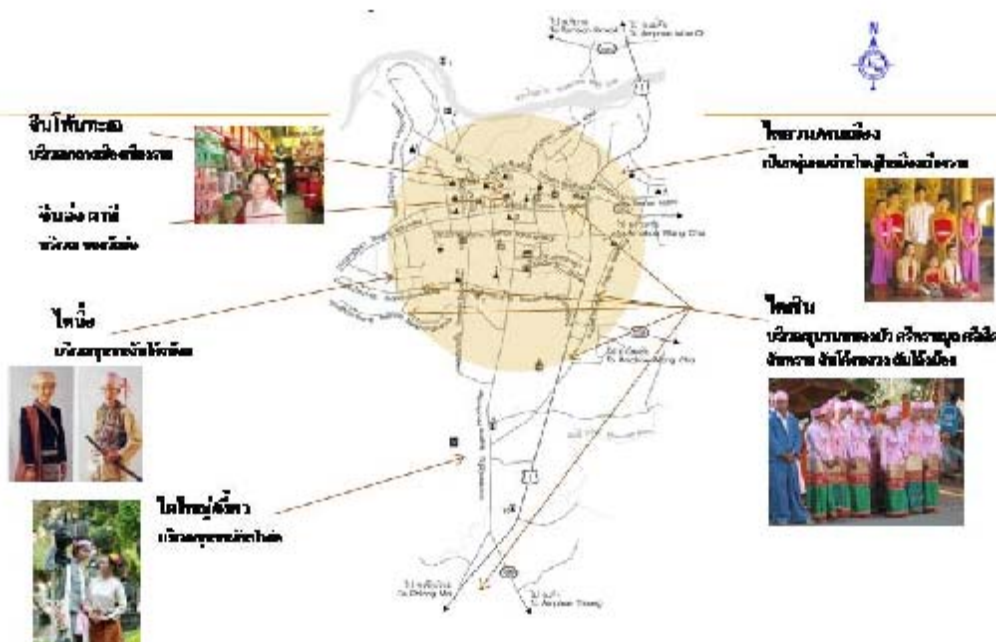
ภาพที่ 4.1 พญามังราย ผู้สร้างเมืองเชียงรายและ ตำแหน่งที่ตั้งเมืองเชียงราย

เชียงรายเป็นเมืองที่ตั้งอยู่บนที่ราบลุ่มริมฝั่งแม่น้ำกก จึงเป็นดินแดนที่มีผู้คนเข้ามาตั้งหลักแหล่งตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ และมีความรุ่งเรืองสืบต่อกันมาหลายยุคสมัย จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่ค้นพบในเขตที่ราบลุ่มรอบแม่น้ำกก สันนิษฐานได้ว่าบริเวณนี้เป็นศูนย์กลางของชุมชนมาแล้วตั้งแต่ก่อนปี พ.ศ.1800 เพราะมีร่องรอยของซากเมืองที่มีความเจริญ ทางวัฒนธรรมและศิลปะ อยู่ตามริมแม่น้ำกก ประวัติศาสตร์ของเมืองเชียงรายเริ่มต้นในสมัยต้นพุทธศตวรรษที่ 19 โดยพญามังราย (พ.ศ.1781 - 1860) ปฐมกษัตริย์แห่งราชวงศ์มังราย บุตรของพญาลาวเม็ง ผู้ครองนครหิรัญนครเงินยาง (เชียงใหม่ในปัจจุบัน) ได้ขึ้นครองราชย์แทนพญาลาวเม็ง ในปี พ.ศ.1802 และได้ย้ายราชธานี จากเมืองหิรัญนครเงินยาง มาสร้างราชธานีแห่งใหม่ ที่ริมฝั่งแม่น้ำกก เมื่อ พ.ศ.1805 และได้ขนานนามว่า เชียงราย หมายถึง "เมืองของพญามังราย" จากนั้นจึงได้รวบรวมหัวเมืองต่างๆ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นเครือญาติสายเลือดลัวะจักรราช เช่น เมืองเชียงไร เมืองไร เมืองปง เมืองเวียงคำ เชียงเงิน เชียงทอง ฯลฯ เข้ามาไว้ในอำนาจ และแผ่อำนาจเข้าไปในเขตลุ่มน้ำปิง ปี พ.ศ.1839 ทรงย้ายเมืองหลวงมาอยู่ที่ริมฝั่งแม่น้ำปิง ให้ชื่อราชธานีใหม่ว่า "นพบุรีศรีนครพิงค์ เชียงใหม่" และครองราชย์อยู่ที่เชียงใหม่ตลอด โดยให้ราชโอรส ไปครองเมืองเชียงรายแทน เชียงรายจึงกลายเป็นเมืองบริวารของเชียงใหม่ไป เมื่อพญามังรายสวรรคตลงภายในอาณาจักรล้านนาอันมีเมืองเชียงใหม่เป็นราชธานีเกิดความแตกแยก เจ้าผู้ครองนครแก่งแย่งชิงอำนาจกัน จนเกิดสงครามกลางเมือง พระเจ้าบุเรงนองฉวยโอกาสเข้าตีอาณาจักร

ล้านนาสำเร็จ พม่าได้ปกครองอาณาจักรล้านนาเป็นเวลากว่า 200 ปี และได้ฟื้นฟูเมืองเชียงใหม่ขึ้นเป็นเมืองสำคัญ ในการปกครองของหัวเมืองฝ่ายเหนือ ต้นพุทธศตวรรษที่ 24 สมัยพระเจ้ากรุงธนบุรี พญากาวิละ เป็นผู้มืบทบาทสูง ในการเกลี้ยกล่อมให้บรรดาเมืองต่างๆ ในล้านนา ร่วมมือกันต่อสู้กับพม่า แต่ยังไม่สำเร็จ จนกระทั่งสมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 1 ทรงส่งกำลังมาสนับสนุนพญากาวิละ ต่อสู้กับพม่าจนเป็นผลสำเร็จ ทรงสถาปนาให้เชียงใหม่เป็นประเทศราชของกรุงรัตนโกสินทร์ และแต่งตั้งพญากาวิละเป็น "พระเจ้ากาวิละ" ปกครองเมืองเชียงใหม่ ในปี พ.ศ.2347 พระเจ้ากาวิละ ทรงยกทัพไปตีเมืองเชียงใหม่ และกวาดต้อนผู้คนออกจากบริเวณเมืองจนหมดเมืองต่างๆ รวมทั้งเชียงรายได้ จึงถูกทิ้งให้เป็นเมืองร้าง

ต่อมาในปี พ.ศ.2386 ตรงกับสมัยรัชกาลที่ 3 เชียงรายได้รับการบูรณะขึ้นอีกครั้ง ในฐานะเมืองบริวารของเชียงใหม่ โดยมีเชื้อพระวงศ์ชั้นผู้ใหญ่เป็นเจ้าของปกครองนคร ในสมัยรัชกาลที่ 5 ทรงดำเนินนโยบายสร้างความเป็นเอกภาพทางการเมือง ประกาศจัดตั้งมณฑลพายัพขึ้น ในปี พ.ศ. 2427 และยกเลิกหัวเมืองประเทศราชล้านนาไทย เมืองเชียงรายได้จัดเป็นเมืองหนึ่งซึ่งขึ้นตรงต่อมณฑลพายัพ ในสมัยรัชกาลที่ 6 การปกครองแบบมณฑลเทศาภิบาลถูกยกเลิก เชียงรายจึงได้จัดตั้งขึ้นเป็นจังหวัดหนึ่งของสยามประเทศมานับแต่นั้น (สุรพล ดำริห์กุล,2544)

4.1.2 กลุ่มชาติพันธุ์และสถาปัตยกรรม

ภาพที่ 4.2 กลุ่มชาติพันธุ์ในเมืองเชียงราย

การศึกษาด้านกลุ่มชาติพันธุ์มีวัตถุประสงค์เพื่อเชื่อมโยงเข้ากับสถาปัตยกรรมที่จะนำมาสร้างอัตลักษณ์สถาปัตยกรรมเมืองเชียงราย โดยจากการศึกษาพบว่าการศึกษาที่เชียงรายเป็นเมืองชายแดนซึ่งติดต่อกับหลายรัฐทางเหนือทำให้มีการค้าขายติดต่อกับอาณาจักรข้างเคียงและมีคนจากอาณาจักรอื่น เช่น ไทยใหญ่ ลื้อ พม่า จีนจากยูนนาน เดินทางเข้ามาในเชียงราย ส่วนหนึ่งก็ตั้งรกรากอยู่ในเชียงราย แม้ว่าบางช่วงในประวัติศาสตร์เชียงรายจะถูกทิ้งร้างเนื่องจากหนีภัยสงครามหรือถูกกวาดต้อนไปบูรณะเมืองอื่น ๆ แต่เมื่อได้รับการฟื้นฟูก็ทำให้มีคนอพยพมาตั้งถิ่นฐานใหม่ การสร้างบ้านแปงเมืองมีความสัมพันธ์กับพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ของกลุ่มชน บริเวณเขตเชียงรายมีคนเชียงราย ที่เข้ามาตั้งรกรากถิ่นฐานอย่างต่อเนื่อง อาจแบ่งได้ 3 ระยะ คือ ระยะที่หนึ่งก่อนพุทธศตวรรษที่ 12 เป็นกลุ่มชนเผ่าดั้งเดิมที่เข้ามาสร้างหลักแหล่งก่อนชนชาติได้ หรือ ไท ระยะที่สองตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ 12 เป็นต้นมา เป็นชนชาติไทที่ขยายตัวเข้าสู่เขตเชียงราย และระยะที่สามพุทธศตวรรษที่ 24 – 25 เป็นกลุ่มตระกูลจีน – ทิเบต ได้แก่ชาวเขาเผ่าต่าง ๆ ที่อพยพเข้ามาเชียงราย ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

ระยะที่ 1 ชนชาติพันธุ์ก่อนพุทธศตวรรษที่ 12

การศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับชนเผ่าต่าง ๆ ในภาคเหนือของประเทศไทย ของ การ์ดอน ยังได้แบ่งกลุ่มพันธุ์ที่อพยพจากทิศใต้ไปสู่ภูมิภาคทางเหนือ ชนพวกนี้เป็นพวกเอเชียตะวันออกเฉียง ในวิชาชาติพันธุ์วิทยา เรียกว่า Austro Asiatic ได้พวกที่มีเชื้อสายเดียวกันกับเผ่าว่า สาขาของพวกว่า ที่อาศัยอยู่ในภาคเหนือ ได้แก่ ละว้า ขมุ ข่า ถิ่น ผีตองเหลือง (ปริญา ภายสิทธิ์. 2542) ชนชาติว่าเป็นกลุ่มที่ตั้งถิ่นฐานอาศัยทั่วไปในเขตที่สูง เข้ามาอยู่ในดินแดนล้านนาไทยก่อนชนชาติไท เมื่อประมาณ 2,000 ปี เนื่องจากทั้ง ละว้า หรือ ลัวะ ยังไม่มีตัวอักษรของตนเองและยังไม่มีความจริงทางอารยธรรม จึงไม่ปรากฏในเอกสารประเภทต่าง ๆ

กลุ่มชนชาติลัวะมิได้ปรากฏในตำนานของชุมชนแถบลุ่มแม่น้ำกกและแม่น้ำโขงเท่านั้น ยังปรากฏในดินแดนแถบลุ่มแม่น้ำปิงในหนังสือตำนานโบราณ นิทานปฐมเหตุการณตั้งเชียงใหม่ ระบุว่าเมืองของพวกลัวะ อยู่เชิงดอยสุเทพ ได้แก่เมือง เซษฐบุรี (เวียงเจ็ดริน) เมืองนพบุรี และเวียงสวนดอก

การขยายตัวของชุมชนลุ่มน้ำกก ในสมัยพญามังราย ได้อ้างอำนาจอันชอบธรรมของบรรพบุรุษคือพญาลวจักราชอันเป็นบรรพบุรุษตระกูลลาว ได้ขยายอำนาจจากแคว้นหิรัญนครเงินยางมาสู่ลุ่มแม่น้ำกก เมืองสุดท้ายที่สร้างเป็นราชธานีบนผืนดินลุ่มแม่น้ำกกคือเมืองเชียงราย (ปริญา ภายสิทธิ์. 2542) ดังนั้น คนเชียงรายในยุคแรกก็คือชาวลัวะตั้งบ้านเรือนอยู่เป็นชุมชนชาวลัวะและต่อมาผสมผสานกับคนกลุ่มไต

ปัจจุบันยังมีชาวลัวะตั้งบ้านเรือนอยู่เป็นชุมชนลัวะในเขตอำเภอเมือง เช่น บ้านห้วยसान ตำบลแม่กรณ์ บ้านห้วยขี้ตั่ว ตำบลบัวสลี บ้างปางปวย บ้านปุยคำ ห่างจากตัวเมืองเชียงราย ประมาณ 8 กิโลเมตร บ้านลัวะแม่ดาวโตน บ้านท่าก้อ อำเภอแม่สรวย บ้านห้วยน้ำซุ่น อำเภอแม่จัน วิถีชีวิตของชาวลัวะเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม มีความเป็นอยู่คล้ายกับคนเมืองโดยทั่วไป ยังคงนับถือผีมีการเลี้ยงผีถึงแม้ชาวลัวะจะนับถือพุทธศาสนาที่เคร่งครัด จะหยุดการทำงานเพื่อทำบุญฟังเทศน์ในวันธรรมสวนะ

ระยะที่ 2 ชนชาติพันธุ์หลังพุทธศตวรรษที่ 12

กลุ่มชนชาติไต หรือไท ได้ขยายตัวเข้ามามีบทบาทยังดินแดนล้านนาไทย จากศึกษาของ เดวิด วิทยอาจ (David Wyatt, อ้างใน ปริญา กายสิทธิ์. 2542) ระบุว่าชนชาติไท มีถิ่นกำเนิดอยู่ทางตอนใต้ของจีน แถบมณฑลกว๋างสีและกว๋างตุ้งในปัจจุบันในราวพุทธศตวรรษที่ 6 ถูกจีนรุกราน จึงแยกตัวออกเป็นสองกลุ่ม กลุ่มหนึ่งอยู่ทางตอนเหนือของแม่น้ำแดง เช่น พวกจ้วง โท และนุง ส่วนอีกกลุ่มไปรวมตัวกันอยู่ลุ่มแม่น้ำดำ ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือของลาวแถบเมืองแก่น (เดียน เบียนฟู) ชนชาติไท กลุ่มนี้เองที่เป็นบรรพบุรุษของคนไทยในลาวประเทศไทย รัฐฉาน ยูนนานและแคว้นอัสสัมของอินเดีย กลุ่มไทกลุ่มนี้ได้เริ่มขยายตัวเข้าสู่ดินแดนทางภาคเหนือของประเทศไทยในปัจจุบันราวพุทธศตวรรษที่ 12 – 13 โดยเข้าสู่บริเวณลุ่มแม่น้ำโขงและแม่น้ำกก

กลุ่มชนในบริเวณลุ่มน้ำกก ศึกษาได้จากตำนานสิงหนวัติ ซึ่งกล่าวถึงชนกลุ่มดั้งเดิม คือ ชาวลัวะ และการเข้ามาของชนกลุ่มใหม่คือ กลุ่มไต โดยมาตั้งเมืองโยนกนาคพันธ์ แถบที่ราบริมฝั่งแม่น้ำโขงและปากแม่น้ำกก ที่ไหลลงสู่แม่น้ำโขงในเขตเชียงแสน ปัจจุบันเรียนกันว่า “เวียงโยนก” หรืออาณาจักรโยนก ซึ่งมีเมืองบระวารที่สำคัญได้แก่ เวียงไชยปากการ เวียงไชยนารายณ์ เวียงปางคำ

ในช่วงที่กลุ่มชนชาติไต เข้ามาตั้งหลักแหล่งในแถบนี้ “คนยวน” เป็นพลเมืองส่วนใหญ่ในล้านนาไทย ดังนั้นคนเชียงรายในช่วงพุทธศตวรรษที่ 19 เป็นต้นมา จึงเป็น “คนยวน” จนเกิดการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์ต่าง ๆ ทำให้ผู้คนในเชียงรายต้องย้ายโดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในช่วงกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น ดินแดนล้านนาไทยเกิดศึกสงครามที่เรียกว่า “พินม่าน” คือสงครามเพื่อให้ล้านนาเป็นอิสระจากพม่า พญาท้าวละได้รวบรวมผู้คนเพื่อเป็นกำลังในศึกสงคราม ได้กวาดต้อนผู้คน “เก็บผักใส่ซ้า เก็บข้าใส่เมือง” เมืองเชียงราย เมืองเชียงแสน ซึ่งเป็นฐานทัพสำคัญของพม่า ถูกทำลาย ผู้คนจากเชียงแสนถูกกวาดต้อนเป็นเชลยส่งไปยังกรุงเทพฯ ปี พ.ศ. 2347

บรรดาผู้คนเหล่านี้ถูกส่งไปอยู่ที่อำเภอเส้าให้ จังหวัดสระบุรี ตำบลคูบัว อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี แม้ว่าเหตุการณ์จะผ่านพ้นไปเกือบ 200 ปี ลูกหลานเชื้อสายของชาวเชียงแสนยังคง

เรียกตนเองว่า “คนยวน” มีภาษาพูด ภาษาเขียน ที่เรียกว่า “ภาษาไทยยวน” ซึ่งมีลักษณะเช่นเดียวกับ “คำเมือง” และ “ตัวเมือง” ของชาวล้านนา คนยวนในอำเภอเส้าไห้ และหลายท้องถิ่นในจังหวัดราชบุรี รวมทั้งอำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา มีผู้พูดภาษายวน ไม่ต่ำกว่า 6 ล้านคน (ปริญญาภายสิทธิ์. 2542) แสดงให้เห็นว่า “คนยวน” ที่อพยพในช่วงต้นกรุงรัตนโกสินทร์ ยังไม่ได้รับอิทธิพลของการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในล้านนาไทยในช่วงเวลาต่อมา

ปัจจุบันคนไทยสนในล้านนาในทุกจังหวัดเรียกตนเองว่า “คนเมือง” คนเชียงรายก็เรียกตนเองว่า “คนเมือง” จึงมีประเด็นที่น่าสนใจว่า “คนเมือง” เริ่มเกิดขึ้นเมื่อใดและใช้กันอย่างแพร่หลายได้อย่างไร มีข้อเสนอว่า “คนเมือง” น่าจะมีพื้นฐานมาจากสภาพวิถีการดำเนินชีวิตของกลุ่มชนในอดีตที่กลุ่มชนชาติใด ตั้งหลักแหล่งโดยเริ่มก่อตั้งชุมชนกิจกรรม และขยายตัวเป็นเมืองและเป็นรัฐอยู่ในฐานะชนชั้นปกครองและมีวัฒนธรรมที่สูงกว่า กลุ่มชนกลุ่มอื่นๆ ที่เป็นชาวป่า ชาวดอย “คนเมือง” น่าจะหมายถึงผู้มีความเจริญ แต่อย่างไรก็ตาม คำว่า “คนเมือง” ไม่ได้กล่าวเน้นเป็นพิเศษในเอกสารหลักฐานตำนานหรือจารึก คงจะเป็นการแบ่งแยกถิ่นที่อยู่อาศัยมากกว่าชนชั้นทางสังคมที่พอจะมีข้อกล่าวถึงอยู่บ้างคือตัวอักษรที่เรียกว่า “ตัวเมือง” ซึ่งเป็นตัวอักษรที่ใช้ในอดีตทั้งด้านการบันทึก ตำราความรู้ วรรณกรรม คาถาอาคม หนังสือราชการต่าง ๆ โดยเขียนไว้บนใบปสาและใบลาน และหากเป็นคัมภีร์ศาสนาจะเขียนตัวอักษรที่เรียกว่าอักษรธรรม จะยึดหลักการเขียนตามภาษาบาลี หากเป็นจารึกจะนิยมเขียนตัวอักษรฝักขาม คล้ายตัวอักษรสุโขทัย

มีนักวิชาการได้ให้คำอธิบายเพิ่มเติมคือ คำว่า “คนเมือง” หมายถึงคนที่ใช้ภาษาพูดเป็น “คำเมือง” มีวิวัฒนาการมาจากคนไทหลายเผ่าพันธุ์ มาอยู่ในพื้นที่ของ “ไทยยวน” แล้วยึดเอาวัฒนธรรมของไทยยวนเป็นหลักในการดำรงชีวิตและเพื่อการสื่อสาร เมื่อไทยภาคกลางแผ่อำนาจมาปกครองภูมิภาคนี้ เดิมเรียกคนพื้นที่ว่า “ลาว” ซึ่งมีเชื้อชาติและประเทศชัดเจน คนพื้นที่ไม่ชอบต่อมาจึงเรียกคนในพื้นที่ว่าที่ใช้ภาษาและมีวัฒนธรรมยวนเป็นหลักว่า “คนพื้นเมือง” แล้วเรียกภาษาที่คนในพื้นที่ใช้ว่า “คำพื้นเมือง” หรือ “ภาษาพื้นเมือง” และก่อนคำมาเป็น “คนเมือง” และ “คำเมือง” (ชรินทร์ แจ่มจิตต์ .2543)

จากการศึกษาและตั้งข้อสังเกต “คนเมือง” น่าจะใช้อย่างแพร่หลายในราว 100 กว่าปีที่ผ่านมา ซึ่งเกิดการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญในช่วงการปฏิรูปมณฑลเทศาภิบาล สมัยรัชการที่ 5 เริ่มเกิดความขัดแย้งทางการเมือง สังคมและวัฒนธรรม ระหว่างรัฐสยามกับล้านนา ชาวล้านนา รู้สึกว่าตนเองได้รับการดูหมิ่นจากชาวไทยสยาม ที่เรียกคนในล้านนาว่า “ลาวพุงดำ” หรือ “ลาวขาว” ระยะเวลาแรกเรียกคนล้านนาว่า “ลาวเฉียง” ความขัดแย้งเกี่ยวกับผลประโยชน์และการดำเนินนโยบายลิดรอนอำนาจของเจ้านายฝ่ายเหนือทำให้เกิดความไม่พอใจมากยิ่งขึ้น การเกิดจลาจล

“กบฏเงี้ยว” ในปี พ.ศ. 2445 (เมืองแพร่และลำปาง) ทำให้รัฐบาลสยามได้ดำเนินการควบคุมหัวเมืองในมณฑลพายัพทั้งหมด แต่ไม่ต้องการให้เกิดความบาดหมางกัน จึงให้ความเอาใจใส่ในการจัดการศึกษา ในขณะเดียวกันให้ใช้ภาษาไทยกลางเป็นแบบเรียนมีการปฏิรูปการศึกษาทั้งหมด ปฏิกริยาของชาวล้านนาได้ปรากฏออกมาในลักษณะที่แสดงออกให้เห็นว่า ผู้คนในภาคเหนือมีวัฒนธรรมที่ได้ด้อยกว่าไทยสยาม สังเกตได้จากพระราชจริยวัตรของพระราชชายาเจ้าดารารัศมี ตลอดเวลาที่ประทับราชการฝ่ายในอยู่ในกรุงเทพฯ ทรงนำขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรมล้านนาไปปฏิบัติ ด้วยการแต่งกายตามแบบชาวเหนือ ภายใต้อาณัติให้พูด “คำเมือง” มีอาหารพื้นเมือง (ปริญา กายสิทธิ์ . 2542)

หมอดอดด์ (วิลเลียม คลิฟตัน ดอดด์) มิชชันนารี ที่ประจำอยู่ในเชียงใหม่เป็นเวลานาน 32 ปี (2429-2461) ได้แสดงความรู้สึกลงในหนังสือเรื่องชนชาติไทย ว่าผู้คนในภาคเหนือไม่นิยมที่ถูกเรียกว่า “คนลาว”

คาร์ล บ็อค กล่าวถึงคนในภาคเหนือจะบันทึกว่า “ชาวเมือง” ทั้งเมืองเชียงใหม่และในเมืองเล็ก ๆ อย่างเชียงดาว เมืองฝาง และเชียงราย

เมื่อครั้งพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงเสด็จประพาสมณฑลพายัพ ในขณะที่ทรงดำรงพระยศเป็นสยามมกุฎราชกุมาร พระองค์ทรงพระราชนิพนธ์เรื่องลิลิตพายัพ ในปี พ.ศ. 2477 ทรงบันทึกเมื่อเสด็จไปยังเมืองต่าง ๆ พระองค์ทรงกล่าวถึงเมืองเชียงรายดังนี้ “...ไทยเมืองทวายยันตเหยียด หมูเงี้ยวเบียดกันมอง ย่าวนั่งยองจ้องชะเง้อ มูเซอกลุ่มมุด...สร้อยเสียงถวายเป็นชัย ไทยเมือง มูเซอ เงี้ยว เลี้ยวขดตามขบวนมวญมาหลายภาษา” (บุญเสริม สาทรรักษ์, อ้างใน ปริญา กายสิทธิ์ . 2542)

อาจกล่าวได้ว่าคนในล้านนาไทยต้องการประกาศให้ทราบทั่ว ผู้คนในภาคเหนือมีวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของตน และเรียกตนเองว่า “คนเมือง” “ชาวเมือง” ฝ่ายรัฐสยามพยายามถนอมน้ำใจเพื่อไม่ให้เกิดความขัดแย้ง การเปลี่ยนชื่อจากมณฑลลาวเฉียงมาเป็นมณฑลพายัพ และการกล่าวถึงผู้คนในล้านนาในลิลิตพายัพว่า “ไทยเมือง”

ดังนั้น คนเมืองน่าจะใช้กันอย่างแพร่หลายในระยะเวลาศตวรรษที่ผ่านมา เป็นที่น่าสังเกตว่าทั้ง 8 จังหวัดในภาคเหนือล้วนแต่ยอมรับชื่อเรียกตนเองว่า “คนเมือง” ซึ่งมีได้มีความหมายเพียงชื่อกลุ่มชนเท่านั้นแต่หมายรวมถึงสังคมและวัฒนธรรมร่วมกันด้วย เช่น พูดคำเมืองอาหารเมือง แต่งกายเมือง ดนตรีและฟ้อนเมือง พิธีแบบคนเมือง เป็นต้น คนเชียงรายส่วนใหญ่ในปัจจุบันจึงเป็นคนเมือง แต่มีคนเมืองที่มาจากถิ่นต่าง ๆ เข้ามาอยู่อาศัยมากมาย เช่น

ชาวเชียงใหม่ อยู่ที่บ้านป่าจ้าว อำเภอเวียงป่าเป้า

ชาวน่าน อยู่อาศัยแถบอำเภอเทิง อำเภอเวียงแก่น อำเภอเชียงของ
 ชาวลำพูน อยู่บ้านแม่คำหลักเจ็ด และตำบลจันจว้า อำเภอแม่จัน อำเภอเชียงแสน
 อำเภอพาน อำเภอแม่สาย
 ชาวสันกำแพง อยู่บ้านซัวแคว , บ้านดู่
 ชาวดอยสะเก็ด อยู่บ้านสวนดอก (ปริญญา กายสิทธิ์ . 2542) และบ้านแม่เจดีย์ อำเภอ
 เวียงป่าเป้า ซึ่งอพยพมาจากตำบลลวงเหนือและลวงใต้
 ทางด้านสถาปัตยกรรมคนเมืองหรือไตยวนได้สร้างงานสถาปัตยกรรมเป็นของตนเอง และ
 ถือว่า เรือนกาแล เป็นพัฒนาการที่สูงสุดของเรือนไตยวน ลักษณะเป็นเรือนแฝดแบบ 5 ห้องเสา
 รูปแบบของการจัด ที่วางของเรือนกาแลและมีระบบการจัดวางที่ผสมผสานระหว่างชีวิต การอยู่
 และความเชื่อ และเป็นรูปแบบที่สะท้อนให้เห็นถึงพัฒนาการที่ดีที่สุดของเรือนไตยวน
 (ชวลิต สัยเจริญ)

ส่วน วิวัฒน์ เตมียพันธ์ และอนุวิทย์ เจริญสกุล ได้กล่าวถึงเรือนกาแลว่า แสดงให้เห็นถึง
 พุทธปัญญาของการออกแบบของชาวล้านนา ไม่เพียงแต่จะผ่านพ้นระดับหยั่งชีพเยี่ยงชนบทและ
 การเสาะแสวงหาสุนทรียภาพไปแล้วเท่านั้น แต่เป็นกระบวนการของการสร้างสัญลักษณ์ความ
 ศักดิ์สิทธิ์ ตามคตินิยมแบบดั้งเดิม ออกมาเป็นรูปแบบสถาปัตยกรรมได้อย่างสมบูรณ์ ฉะนั้นหลัง
 การออกแบบเรือนกาแลได้สำเร็จ จึงมิได้คิดรูปแบบเรือนใหม่หรือพัฒนาอะไรให้มากไปกว่านี้
 จากข้อมูลแสดงให้เห็นว่าหากพิจารณาสถาปัตยกรรมของกลุ่มไทยยวนเป็นเอกลักษณ์ของกลุ่ม
 วัฒนธรรมล้านนาจะมีเรือนกาแลเป็นตัวแทนของสถาปัตยกรรม

ภาพที่ 4.3 เรือนกาแลสถาปัตยกรรมของ
 ชาวไตยวน

ชาวไทยใหญ่

ชาวไทยใหญ่ หรือกลุ่มชนที่คนในล้านนาเรียกว่า “เงี้ยว” มีถิ่นฐานอยู่แคว้นรัฐฉานของพม่า ชาวไทยใหญ่มีความเกี่ยวข้องกับล้านนามาตลอด เป็นความสัมพันธ์ทางด้านเครือญาติ และวัฒนธรรม เชื้อสายของราชวงศ์มังรายได้ปกครองเมืองไทใหญ่ และเชื้อสายของไทยใหญ่เคยเป็นกษัตริย์ปกครองล้านนา คือ พระเจ้ามกุฎสุทิววงศ์ กษัตริย์องค์สุดท้ายของราชวงศ์มังรายก่อนที่จะตกอยู่ภายใต้การปกครองของพม่า ในสมัยตระกูลกาวิละ เชื้อวงศ์เจ้าเจ็ดตน ก็มีความสัมพันธ์ด้านเครือญาติกับเชื้อสายเจ้าฟ้าหลวงไทยใหญ่ แต่ในบางยุคสมัยล้านนาไทยกับล้านนาไทยกับรัฐไทใหญ่ก็เกิดความขัดแย้งบาดหมางกัน โดยเฉพาะในช่วงเวลาที่มหาอำนาจตะวันตกเข้ามาแทรกแซงทางการเมืองในพุทธศตวรรษที่ 24-25

นอกจากนั้นความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจเส้นทางการค้า มะละแหม่ง ล้านนา รัฐฉาน ยูนนาน จะมีพ่อค้าชาวไทยใหญ่นำขบวนวัวต่าง ค้าขายและเปลี่ยนสินค้าไปเรื่อยๆ เชียงแสนจึงอาจเป็นศูนย์กลางทางการค้าของล้านนาไทยในเขตที่ราบลุ่มน้ำกก และคอยรับสินค้าจากเขตทางตอนบนเดินทางมาค้าขายที่เชียงใหม่โดยตรง เช่นพ่อค้าเงี้ยว เมืองเชียงรายจึงเป็นดินแดนที่มีชาวไทยใหญ่เดินทางเข้ามาติดต่อเป็นเวลายาวนาน

ในปี พ.ศ. 2388 เจ้าหลวงเชียงใหม่มีอาชญาให้เจ้าธรรมลังกา เกณฑ์คน คือชาวเมืองเชียงตุง เมืองพะยาก เมืองเลน และเมืองสาต ซึ่งเป็นชาวไทยใหญ่ และไทเขิน ที่เคยถูกกวาดต้อนไปยังเชียงใหม่ ลำพูน ลำปาง จำนวนพันกว่าครัวเรือน อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานที่พื้นที่เมืองเชียงราย ดังนั้น กลุ่มคนเชียงรายในระยะพื้นฟูบ้านเมืองส่วนใหญ่จึงเป็นชาวไทยใหญ่และไทเขิน ทำการค้าขายอยู่บริเวณตลาดกลางเมืองเชียงราย พ่อค้าชาวไทยใหญ่ควบคุมการค้าส่วนใหญ่ในเมืองเชียงราย (ปริญญา กายสิทธิ์, 2542) ต่อมาเมื่อเหตุการณ์ที่ส่งผลกระทบต่อกลุ่มชนชาวไทยใหญ่เนื่องจากชาวไทยใหญ่เป็นพลเมืองที่อยู่ในบังคับของอังกฤษ ภายหลังจากการลงนามในสนธิสัญญาเบาริง ทำให้ชาวไทยใหญ่ไม่ยอมปฏิบัติตามข้อบังคับของฝ่ายไทย พวกพม่า ลื้อ เขิน เมืองเชียงตุง 380 คน อพยพเข้าไปตั้งอยู่ที่เมืองเชียงแสน ในปี พ.ศ. 2417 เจ้าอินทวิชยานนท์ฯ เจ้านครเชียงใหม่ให้เกณฑ์ไพร่พลไปจับไล่ผู้ที่เข้ามาตั้งอยู่ ณ เมืองเชียงแสน(ปริญญา กายสิทธิ์ . 2542) ชาวไทยใหญ่เริ่มมีความขัดแย้งกับทางการมากขึ้น ไม่พอใจนโยบายการกีดกันมิให้มีสิทธิ์หรือกรรมสิทธิ์ในบ้านเรือน และไม่มีความสะดวกทางการค้าที่เคยได้รับมาในอดีต นโยบายดังกล่าวส่งผลกระทบต่อผลประโยชน์ของชาวไทยใหญ่ ชาวไทยใหญ่ซึ่งเคยเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับชาวล้านนา ภายหลังจากที่ถูกควบคุมอย่างเคร่งครัดหากจะเดินทางเข้ามาค้าขายในเขตสยามจะต้องมีหนังสือเดินทาง และหากไม่มีหลักฐานว่าเป็นคนในบังคับของสยามต้องมีหนังสือเดินทาง และหาก

ไม่มีหลักฐานว่าเป็นคนในบังคับของสยามต้องเสียภาษีค่าแรงแทนการเกณฑ์ปีละ 5 บาท ชาวไทใหญ่ได้ก่อการจลาจล “กบฏเงี้ยว” โดยบุกปล้นสะดม เมืองต่าง ๆ ในล้านนาเช่น ลำปาง แพร่ พะเยา เชียงแสน เชียงราย เชียงของในปี พ.ศ. 2445-2447 ได้รับการต่อต้านจากทางการเชียงราย และกองทัพสยามได้ทำการปราบปรามจนราบคาบ (ปริญญา กายสิทธิ์ . 2542 : 23) ภายหลังจาก “กบฏเงี้ยว” บทบาทของชาวไทใหญ่โดยเฉพาะอย่างยิ่งการค้าได้ลดลงมีพ่อค้าชาวจีนเข้ามามีบทบาทแทนตลาดร้านค้าที่อยู่รอบ ๆ เขตการค้าทั้งหมดตกอยู่ในกำมือของพ่อค้าชาวจีนฮ่อและชาวอินเดียน แต่ในช่วง 70 – 80 ปีที่ผ่านมาชาวไทใหญ่ที่ยังหลงเหลืออยู่ในเชียงรายก็ยังคงดำรงขนบธรรมเนียมประเพณีของตนอย่างเหนียวแน่นโดยเฉพาะชาวไทใหญ่ที่อาศัยอยู่บริเวณประตูห้วย “...เขาจัดงานฉลองเทศกาลออกพรรษาเป็นที่น่าสนใจ คือมีการปลูกปราสาทหน้าบ้านของตนทุกบ้าน มีหลังคามุงด้วยคาหรือใบ้อ้อทางมะพร้าวด้วย มีไม้ไผ่สานปูใต้หลังคา จุดโคมไฟด้วยกระดาษสีต่าง ๆ จุดประทีปเทียนไขข้างในสว่างไสวตลอด 3 คืน นับแต่วันแรม 1 ค่ำ ที่วัดพม่า ประตูห้วยช้างหอนาฬิกาปัจจุบัน ที่แปลกน่าสนใจก็คือ โคมหมุ่นเป็นรูปพุทธประวัติ...” (สมควร จันทจักร. 2527)

ปัจจุบันแหล่งชุมชนของชาวไทใหญ่ในเชียงราย ที่ประตูห้วยได้สลายตัวไปแล้ว เนื่องจากการพัฒนาเมือง ชาวชุมชนเหล่านี้ต้องกระจัดกระจายไปอยู่ตามที่ต่างๆทั่วเมืองเชียงรายคงเหลืออยู่ที่ชุมชนวัดสันป่าก่อ หรือป่าก่อเงี้ยวที่ยังคงรักษาเอกลักษณ์ของชาวไทใหญ่ไว้โดยมีวัดสันป่าก่อเป็นศูนย์กลางของชุมชน ส่วนนอกเขตอำเภอเมืองเชียงราย ชาวไทใหญ่มีแหล่งชุมชนอยู่รอบๆ วัดม่วงชุม อำเภอพาน บ้านห้วยน้ำซุ่น อำเภอแม่จัน และชุมชนที่มีชาวไทใหญ่เข้ามาอยู่อาศัยมากที่สุดในระยะ 10 ปี ที่ผ่านมา คือบ้านใหม่หมอกจามบริเวณระหว่างเชียงรายกับเชียงใหม่ และติดต่อกับชายแดนรัฐฉานของพม่า ชาวไทใหญ่เหล่านี้เป็นกลุ่มที่เพิ่งจะอพยพเข้ามา ยังคงรักษาจารีตประเพณีของไทใหญ่ไว้

ภาพที่ 4.4 เรือนไตใหญ่

ชาวไทจีน (ไทจีน)

ชาวไทจีน หรือจีน มีถิ่นฐานอยู่ในเขตรัฐฉานของพม่ามีศูนย์กลางสำคัญอยู่ที่เมืองเชียงตุง ชาวไทจีนมีลักษณะคล้ายคลึงกับชาวไทยใหญ่และชาวไทลื้อมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิด ตั้งภูมิลำเนาอยู่ด้วยกัน แต่ชาวไทจีนก็มีลักษณะเด่นของตนเองโดยเฉพาะอย่างยิ่ง ความสามารถด้านศิลปะ งานหัตถกรรม ช่างฝีมือ ความประณีต และความอดทนในขนบธรรมเนียมประเพณี

ชาวไทจีนมีความสัมพันธ์กับชาวยุโรปมาเป็นเวลานาน ทั้งในด้านความสัมพันธ์เกี่ยวของ อันท์เครือญาติ ความสัมพันธ์ด้านวิถีชีวิต วัฒนธรรม โดยมีพระพุทธศาสนาเป็นสื่อเชื่อมโยงเกี่ยวกับอุดมคติของชีวิต ความเชื่อความศรัทธา แต่บางครั้งก็เกิดความขัดแย้งต่อสู้แย่งชิง ทำสงครามกัน

ในคราวสงคราม “พม่า” ผู้นำในล้านนาได้กวาดต้อนผู้คนเข้ามาไว้ยังเมืองลำปาง ลำพูน และเชียงใหม่ ชาวไทจีนใน แคว้นเชียงตุงและเมืองอื่นๆ ก็ถูกเกณฑ์เข้ามาในครั้งนี้ด้วย ปี พ.ศ. 2386 ชาวไทจีนดังกล่าวได้รับอนุญาตให้พาครอบครัวเรือนมาพื้นเวียงเชียงราย จึงนับได้ว่าชาวไทจีนเป็นคนเชียงรายในกลุ่มต้น ๆ ที่เข้ามาสร้างเมืองในครั้งนี้

กลุ่มชาวไทจีนเข้ามาตั้งภูมิลำเนาอยู่ในเขตรอบๆ ตัวเมืองเชียงราย อยู่นอกเขตกำแพงเมืองซึ่งสวนใหญ่เป็นเขตพื้นที่การทำนา บ้านหนองบัว บ้านศรีทรายมูล บ้านปากกล้วย บ้านสันทราย บ้านศรีเกิด บ้านสันโค้งหลวง บ้านสันโค้งน้อยบริเวณประตูนางอิงกับประตูท่าทราย บรรพบุรุษของชาวไทจีนเป็นต้นตระกูล มณีรัตน์ นันตระกูล อำมาตย์มณี เทพมณี เสนมหายักษ์ สุริยะ โปธิเลิศ โปธิวงศ์ ชัชวรัตน์ สุภามณี หลวงสุภา ทารินทร์ สันติ กันทาสวรรณ อภิชัย วงศ์สุภา ชันจินา ศรีวิชัย พลนรัตน์ นามวงศ์ อะทะวงศา

ในอดีตกลุ่มชนชาวไทยจีนจะเป็นสังคมที่มีความเข้มแข็งของชุมชนมากกว่า ชุมชนอื่น ในตัวเมืองเชียงราย มีเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาษาถิ่นที่มีสำเนียงภาษาของตนเองการอนุรักษ์วัฒนธรรม ประเพณีต่าง ๆ ไว้เป็นอย่างดี อย่างไรก็ตามกลุ่มชาวไทจีน กลุ่มบ้านสันโค้งกับ กลุ่มบ้านหนองบัวมีลักษณะที่ต่างจากกันบ้างเกี่ยวกับสำเนียงภาษาพูด และการประกอบอาชีพ ชาวไทจีนบ้านสันโค้งนอกจากมีอาชีพหลักคือการทำนาแล้วยังมีความสามารถในด้านงานช่าง “สล่า” เช่น สล่าบอไฟ สล่าตีมีด สล่าแกะสลัก สล่าก่อสร้าง ตลอดจนศิลปะด้านดนตรี การฟ้อนรำ และการแสดงต่าง ๆ

ในขณะที่ชุมชนไทจีนบ้านหนองบัว ศรีทรายมูลสวนใหญ่จะมีอาชีพทำนาเป็นหลัก มีการปั้นหม้อดินเหนียวบ้าง แต่งงานช่างฝีมือไม่โดดเด่นเหมือนชุมชนบ้านสันโค้ง

เอกลักษณ์ที่เหมือนกันก็คือ ฝีมือการปรุงอาหารที่ขึ้นชื่อ เช่น ขนมเส้นน้ำเงี้ยว แกงฮังเดลาบ หนังก่อง แคนหมู ยำหนังกุ้ง น้ำพริกคอง ฯลฯ อาหารพื้นบ้านเหล่านี้นับว่าเป็นอาหารที่มีรสชาติเป็นเอกลักษณ์ อาหารท้องถิ่นเมืองเชียงรายได้ ฝีมือการปรุงอาหารพื้นบ้านยังคงสืบทอดมาจนกระทั่งปัจจุบัน

กลุ่มชาวไทเขินบ้านสันโค้ง พยายามฟื้นฟูวิถีชีวิตแบบดั้งเดิม โดยจัดกิจกรรม “สันโค้งถนนวัฒนธรรม” เพื่อแสดงให้เห็นถึงเอกลักษณ์และมรดกทางวัฒนธรรม แต่กิจกรรมดังกล่าวยังขาดการสนับสนุนและการประชาสัมพันธ์จึงไม่มีความต่อเนื่องที่จะบรรลุผลสำเร็จตามที่คาดหวังไว้

ปัจจุบันนี้ชุมชนชาวไทเขินเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมมากในช่วงระยะเวลา 20 ปี ที่ผ่านมา การขายที่ดินและสร้างหมู่บ้านในโครงการต่าง ๆ ทำให้พื้นที่การเกษตร ที่อุดมสมบูรณ์กลายเป็นที่อยู่อาศัย มีคนหลายกลุ่มเข้าไปอยู่ปะปนกับชาวไทเขินจนทำให้เอกลักษณ์ทางด้านภาษาและวัฒนธรรมเปลี่ยนแปลงไปมาก จนไม่สามารถรักษาเอกลักษณ์ของตนเองไว้ได้

(ปริญา ภายสิทธิ์, 2542)

ชาวไทลื้อ

ชาวไทลื้อมีภูมิลำเนาอยู่ในแถบแคว้นสิบสองปันนา มณฑลยูนนานแถบรัฐฉานในพม่า และแขวงซำเหนือ แขวงไซยบุรี ในประเทศลาว

ชาวไทลื้อ มีความสัมพันธ์กับชาวไทยวนมาช้านาน เช่นเดียวกับชาวไทใหญ่และไทเขิน พญามังราย ทรงมีพระราชมารดาเป็นธิดาภคินีเมืองเชียงรุ่ง ความสัมพันธ์ทางด้านเครือญาติ และมีไมตรีต่อกันมาโดยตลอดไม่มีความขัดแย้งทำสงครามกัน อาจเนื่องมาจากไม่มีพรมแดนติดต่อกัน

ชาวไทลื้อส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำนา และมีความสามารถโดดเด่นมากคือการทอผ้าที่มีสีล้วนลวดลายงดงาม ชาวไทลื้อมีนิสัยรักสงบขยันขันแข็ง มีความเชื่อและศรัทธาในพระพุทธศาสนา ที่แรงกล้าจนมีคำกล่าวที่ว่า “ดักจื้อก้อ อย่างลื้อฟังธรรม” หมายความว่าชาวไทลื้อจะตั้งอกตั้งใจฟังพระสงฆ์แสดงพระธรรมเทศนา โดยอาการที่สงบนิ่ง ตลอดจนอักษรที่ใช้ของชาวไทลื้อคล้ายคลึงกับอักษรไทยวน คนเชียงรายได้เป็นเชื้อสายไทลื้อมีจำนวนมากมาย ชาวไทลื้ออพยพเข้ามาตั้งหลักแหล่งในเชียงรายได้เป็น 2 กลุ่ม คือ

กลุ่มแรกเข้ามาในยุค “เก็บผ้าใส่ซ้า เก็บซ้าใส่เมือง” ชาวไทลื้อกลุ่มนี้ส่วนใหญ่เป็นชาวลื้อเมืองยอง ที่พญาแก้วละ นำครัวเรือนไปอยู่ที่เมืองลำพูนต่อมาได้อพยพมาอยู่เชียงรายได้ บริเวณบ้าน

แม่คำ อำเภอแม่จัน บ้านท่าหล่ม อำเภอพาน และตำบลต่าง ๆ อีกหลายตำบล ชาวไทลื้อกลุ่มนี้มักเรียกตัวเองว่าเป็นชาวยอง

พ.ศ. 2399 ชาวไทลื้อจากเมืองหยวน เมืองล่า เมืองมาง เมืองพง ทางตอนใต้ของแคว้นสิบสองปันนาได้อพยพเข้ามาอยู่ในเขตอำเภอเทิง อำเภอจุน และอำเภอเชียงคำ (เดิมอยู่ในจังหวัดเชียงราย)

ปี พ.ศ. 2429 ชาวไทลื้อจากเมืองอุเหนือ เมืองอุใต้ แขวงพงสาลี ในประเทศลาวมาหาที่ทำกินเนื่องจากพื้นที่ไม่เพียงพอในการทำนา และทुरुกันดารได้อพยพมาตั้งหลักแหล่งที่บ้านห้วยเม็ง บ้านท่าข้าม บ้านสบอิง อำเภอเชียงของ (ปริญญา กายสิทธิ์, 2542)

กลุ่มที่ 2 อพยพ เข้ามาเชียงรายครั้งใหญ่เมื่อคราวที่กองทัพจีนคอมมิวนิสต์ยึดครองแคว้นสิบสองปันนา ทำให้ชาวไทลื้ออพยพหนีภัยทางการเมืองจากเมืองเชียงรุ่ง เมืองฮาย เมืองแจ ฯลฯ เข้ามาอยู่แถบอำเภอแม่สาย อำเภอเมืองเชียงราย ตำบลยางฮอม และตำบลศรี้ง อำเภอเทิง

กลุ่มชาวไทลื้อจึงกระจัดกระจายอยู่ทั่วไปในเชียงรายในเขตชนบทยังคงรักษาขนบธรรมเนียมประเพณีไว้เช่น ภาษาพูด อาชีพทำนา และเอกลักษณ์ที่โดดเด่น คือการทอผ้าลายน้ำไหล ลายเมฆไหล ลายตุ๊ก การแต่งกายของชาวไทลื้อกำลังได้รับความนิยมอย่างแพร่หลาย ในการแต่งชุดล้านนาในเชียงราย ตระกูลต่าง ๆ ในเชียงรายที่บรรพบุรุษเป็นไทลื้อเช่น ไชยวงศ์ ไชยลังกา คัมภีระ กาวิละ ลือชา สมควรร วิอินทร์ ชาวคำเขตต์ (ปริญญา กายสิทธิ์ . 2542)

ลักษณะเรือน เป็นเรือนที่คล้ายคลึงกับเรือนไทยยวน โดยทั่วไปจะเป็นเรือนไม้ ใต้ถุนสูง หลังคาบ้านเป็นทรงปั้นหยา หรือทรงจั่ว มีทั้งมุงด้วยตับคา แป้นเกล็ด และดินขอ ตามแต่ฐานะ แต่ส่วนใหญ่จะนิยมมุงด้วยแป้นเกร็ด เป็นลักษณะเด่น เรือนแบบดั้งเดิมจะมีเตาไฟอยู่บริเวณห้องนอน

ภาพที่ 4.5 เรือนไตลื้อ

ชาวไตหย่า

ชาวไตหย่ามีภูมิลำเนาอยู่ในเมืองหย่า ตอนใต้เมืองคุนหมิง มณฑลยูนนาน มีวิถีชีวิตสำเนียงภาษา คล้ายคลึงกับชาวไทลื้อและชาวไทยวนแต่มีรูปร่างหน้าตาคล้ายคนจีนผิวค่อนข้างขาว มีอาชีพทำนา ทำสวน ชาวไตหย่าส่วนมากนับถือศาสนาคริสต์ โดยมีมิชชันนารีไปเผยแพร่ศาสนาต่อมาเด็กชายชาวไตหย่า 2 คน มาศึกษาที่โรงเรียนเซียงรายวิทยาคม คือนายเลายี่ใหญ่ และนายเลายี่เล็ก (นายยี่ สายวิเศษ) ได้เดินทางกลับไปยังเมืองหย่าในช่วงที่เกิดปัญหาทางการเมืองในประเทศจีน ชาวไตหย่าได้รับความเดือนร้อนและไม่มีอิสระในการนมัสการพระเจ้าจึงได้พากันอพยพมาอยู่ที่บ้านห้วยไคร้ อำเภอแม่สาย บ้านป่าสักขวาง และได้เข้ามาตั้งหลักแหล่งที่บ้านพักพื้น ต่อมาได้ตั้งชุมชนที่บ้านวังดิน บ้านไร่ บ้านหนองปิ้ง หนองด่าน ตระกูลต่าง ๆ ที่มีบรรพบุรุษเป็นชาวไตหย่า เช่น ลูติจ่าเวิญพร , เจริญพร , ลี้ตระกูล , ธรรมวิวัฒน์ , นาวัน , นาคา , สาคร , บรมพิชัยชาติกุล , นนทวาริ , มหาสุคนธ์

ผลิตภัณฑ์งานฝีมือที่สำคัญของชาวไตหย่าที่เป็นเอกลักษณ์คือเสื้ออก (สาดไตหย่า) โดยบรรพบุรุษชาวไตหย่านำพันธุ์กกมาจากเมืองหย่ามาปลูกที่เซียงราย เสื้ออกชนิดนี้มีราคาถูกใช้ประโยชน์ได้ดี เป็นที่นิยมโดยทั่วไปในพื้นที่บ้านเซียงรายเนื่องจากชาวไตหย่าเป็นชนกลุ่มน้อยมีประชากรไม่มากนักจึงไม่สามารถดำรงเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของตนเองไว้ได้ คงเหลือแต่คนรุ่นเก่าไม่มากนักที่รักษาวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของตนเองไว้คนรุ่นใหม่ส่วนใหญ่จะกลายเป็นคนเมืองไปแล้ว (ปริญาญา กายสิทธิ์. 2542)

ชาวจีนโพ้นทะเล

ชนชาติพันธุ์จีนเริ่มอพยพเข้ามาอยู่ในเขตเซียงรายในช่วงระยะเวลาศตวรรษที่ผ่านมา ส่วนใหญ่เข้ามาประกอบอาชีพค้าขายและการอพยพเนื่องจากปัญหาทางการเมืองในประเทศจีนซึ่งมีอยู่ 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มชาวจีนฮ่อ (ชาวจีนในมณฑลยูนนาน-เสฉวน) และกลุ่มชาวจีนโพ้นทะเล (ชาวจีนที่อพยพมาทางเรือจากมณฑลทางภาคตะวันออกของจีนและมาตั้งหลักแหล่งค้าขายในแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้)

ชาวจีนฮ่อ

เป็นกลุ่มชนที่ชาวล้านนาเรียกคนจีนเผ่าฮั่นในมณฑลยูนนาน-เสฉวน ชาวจีนฮ่อแบ่งตามการนับถือศาสนาออกเป็น 2 พวก คือ “ผาสี” เป็นชาวจีนฮ่อที่นับถือศาสนาอิสลามซึ่งส่วนใหญ่จะมีภูมิลำเนาอยู่ในแถบเมืองอัสซี และเมืองเหอซี และพวก “ผาห้า” เป็นชาวจีนฮ่อที่นับถือศาสนาพุทธ พระโพธิสัตว์ และบรรพบุรุษ ที่มีธรรมเนียมปฏิบัติเหมือนกับชาวจีนเผ่าฮั่นโดยทั่วไป

ชาวจีนฮ่อ เป็นผู้มีความชำนาญด้านการค้าขายโดยมีคาราวานม้าต่างที่บรรทุกสินค้า บนหลังมาเดินทางค้าขายระหว่างเมืองซือเหมา สิบสองปันนา เชียงตุง แม่ส่าย เชียงราย เชียงใหม่ ถึงเมืองมะละแหม่ง ในประเทศพม่า (ปริญาญา กายสิทธิ์. 2542)

ประมาณ ปี พ.ศ. 2399 มีผู้อพยพชาวจีนจากยูนนานเข้ามาในประเทศไทย เนื่องจาก ได้รับความกดดันจาก ทางการสมัยราชวงศ์แมนจูเป็นอันมาก ชาวจีนเหล่านี้ส่วนมากนับถือ ศาสนาอิสลามได้เข้ามาอยู่ทางตอนบนของประเทศพม่า ลาว และไทย ในส่วนของประเทศไทย ได้เข้ามาอยู่ในพื้นที่รอยต่อของอำเภอเชียงคำ อำเภอแม่ส่าย และเชียงรายบางส่วน

การอพยพครั้งใหญ่ของชาวจีนฮ่อเกิดเมื่อหลังจากการปฏิวัติในประเทศจีนประสบ ความสำเร็จ ภายใต้การนำของเหมาเจ๋อตุง ทำให้ทหารกองทัพ 93 ของจีนคณะชาติต้องถอยร่นมา อยู่ตามแนวชายแดนไทย – พม่า ส่วนหนึ่งได้เดินทางไปอยู่ได้หวัน และอีกส่วนหนึ่งก็อาศัยอยู่ทาง ตอนเหนือของจังหวัดเชียงราย เช่น บ้านแม่แอบ อำเภอเชียงแสน บ้านสันติคีรี ล้านเทิดไทย อำเภอ แม่ฟ้าหลวง บ้านวาวี อำเภอแม่สรวย เป็นต้น บางส่วนก็อยู่ทางเหนือของจังหวัดเชียงใหม่ เช่น บ้านท่าตอน อำเภอแม่สาย บ้านดอยอ่างขาง บ้านยาง บ้านหัวฝาย อำเภอฝาง

ชาวจีนตอนใต้ที่อพยพเข้ามาอยู่ในประเทศไทยนั้นจะมีทั้งมุสลิมและไม่ใช่มุสลิมรวมๆ กัน แล้วคนไทยมักนิยมเรียกว่า จีนฮ่อ หรือเรียกสั้น ๆ ว่า ฮ่อ การอพยพเข้ามาสู่ชายแดนไทยในช่วง ประมาณปี พ.ศ. 2399 และอพยพเข้ามาเรื่อยๆ ทำให้ประชากรชาวจีนฮ่อเพิ่มมากขึ้นมาก ตอน หลังทำให้เดือดร้อนเรื่องที่ทำกินและก่อความวุ่นวายขึ้น พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงส่งกำลังออกไปปราบปรามถึง 4 ครั้งจึงสำเร็จ

มุสลิมชุดแรกที่เข้ามาตั้งถิ่นฐานในจังหวัดเชียงรายคือพวกจีนฮ่อ ในปี พ.ศ. 2428 ทหาร จากภาคกลางที่ถูกส่งมาทำการปราบฮ่อที่ทุ่งเชียงคำ ได้ย้ายมาตั้งค่ายชั่วคราวที่จังหวัดเชียงราย เป็นปีที่ชาวมุสลิมในจังหวัดเชียงรายมีมากแล้ว จึงร่วมกันสร้างมัสยิดขึ้น ประมาณปี พ.ศ. 2448 ชาวจีนฮ่อกลุ่มหนึ่งราว 10 ครอบครัว มาตั้งรกรากอยู่ในตัวจังหวัดเชียงราย ประกอบอาชีพค้าขาย แต่ เนื่องจากยังขาดจุดรวมในการทำละหมาดญะมาอะฮ์ (ละหมาดร่วมกัน) จึงได้รวบรวมเงินเช่าห้อง แถว จำนวน 1 ห้อง อยู่ถนนอุตรกิจ เยื้อง ๆ กรมโยธาธิการในอดีต ปัจจุบันเป็นสถานีจอctrรับจ้าง ของเทศบาลเมืองเชียงราย ทำเป็นสถานที่ละหมาด

ชาวจีนฮ่อกลุ่มแรกนี้อาศัยอยู่บริเวณใจกลางเมืองเชียงรายคือบริเวณ “ซอยวัดฮ่อ” และ สองข้างของถนนหน้าวัดซ่งสี่แยกสรรพสามิตถึงสี่แยกเศรษฐกิจ ต่อมาปี พ.ศ. 2478 โดยได้มี ผู้บริจาคที่ดิน คือ นายไต้จิง แซ่มา ชาวมุสลิม ในเชียงรายจึงได้ร่วมกันก่อสร้างมัสยิดถาวรขึ้นในที่ ปัจจุบัน คือ “มัสยิดดารุลอามาน” เป็นศูนย์กลางของชุมชน ชาวจีนฮ่อเหล่านี้เข้ามามีบทบาททาง

การค้าแทนพ่อค้าชาวจีนที่สูญเสียบทบาทลงไป บ้านเรือนร้านค้า ชาวจีนจึงตกเป็นของชาวจีนฮ่อ ชาติ ต่อมาได้มีชาวจีนฮ่อ เข้ามาอยู่ในเชียงใหม่มากขึ้น ตระกูลสำคัญคือ แซ่ม้า ซึ่งเป็นต้นตระกูลจุฬารัตน กุลทลิ่งวงศ์และมิตรนันท์ และตระกูลแซ่หยวน ซึ่งเป็นต้นตระกูลยวนมาลัยและพงษ์สนั่น ได้เข้ามาเป็นอิหม่าม นอกจากนั้นยังเป็นต้นตระกูลของ มาตระกูล และฤชากร

ปัจจุบันลูกหลานชาวจีนฮ่อเหล่านี้ยังคงดำเนินธุรกิจการค้าแต่ได้เปลี่ยนจากการค้าแบบเดิมที่เป็นคาราวานม้าต่างมาเป็นการค้าขายสมัยใหม่ นอกจากค้าขายกันในเมืองแล้ว ยังค้าขายติดต่อกับชาวเขาแถบดอยช้าง ดอยผาหมี ดอยตุง ดอยผาตั้ง แต่ปัจจุบันการคมนาคมขนส่งสะดวก ชาวเขามีรถบรรทุกของตนเองพ่อค้าชาวจีนฮ่อจึงหมดบทบาทบาทลง ประกอบกับมีพ่อค้าชาวจีนโพ้นทะเลที่ขึ้นมาจากทางใต้ เช่น ลำปาง กรุงเทพฯ เข้ามาค้าขายแทนพ่อค้าชาวจีนฮ่อ

ชุมชนสำคัญของชาวจีนฮ่อ ในจังหวัดเชียงใหม่ที่อพยพมาเนื่องจากปัญหาทางการเมืองคือชุมชนดอยแม่สลอง ภายใต้การบัญชาของ นายพลด้วน ซี เหวิน แม่ทัพ 5 สามารถมีกองกำลังติดอาวุธเพื่อป้องกันการคุกคามของผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ บนดอยแม่สลอง จึงเป็นเมืองที่มีค่ายทหาร โรงพยาบาล โรงเรียน ย่านการค้า การเกษตรกรรม มีประชากรหนาแน่น ในช่วงที่กองทัพไทย ต้องต่อสู้กับพรรคคอมมิวนิสต์ แห่งประเทศไทยจึงเกิดกองกำลังอาสาสมัครจากทหารจีนพลัดถิ่นที่อพยพมาอยู่ในจังหวัดเชียงใหม่และเชียงใหม่ร่วมต่อสู้กับพวกก่อการร้ายในเขตอำเภอเทิง เชียงคำ เชียงของ น่าน จนถึงหล่มสัก เพชรบูรณ์ ได้สูญเสียกองกำลังไปไม่น้อย เมื่อสถานการณ์การก่อการร้ายสิ้นสุดลง บทบาทของกองกำลังอาสาสมัครจีนฮ่ออพยพก็สิ้นสุดลง ปัจจุบัน ชาวจีนฮ่อส่วนใหญ่ประกอบอาชีพการเกษตรอยู่บนสูง เช่นการปลูกชา ท้อ ดอกไม้เมืองหนาว และทำการค้าขาย เป็นกลุ่มชนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดีที่สุดในกลุ่มชุมชนบนที่สูงโดยยังคงรักษาขนบธรรมเนียมประเพณีของตนเองไว้ ส่งเสริมการศึกษาภาษาจีนถึงแม้ว่าโรงเรียนสอนภาษาจีนบนดอยแม่สลองจะอยู่ภายใต้การดำเนินการของกรมสามัญศึกษา คือ โรงเรียนสันติคีรี ชาวจีนฮ่อยังคงศึกษาภาษาจีนนอกเวลาเรียน นอกจากนี้ยังมีความสัมพันธ์ และได้รับความช่วยเหลือจากใต้หวันมาโดยตลอด (ปริญา ภายสิทธิ์ 2542)

ชาวจีนโพ้นทะเล

คนเมืองเรียก “เจ๊ก” เป็นชาวจีนโพ้นทะเลที่อพยพเข้ามาทางภาคใต้และเข้ามาตั้งหลักแหล่งในกรุงเทพฯ จนกระทั่งขึ้นมายู่ทางภาคเหนือมาตั้งร้านค้าอยู่ตามเมืองต่าง ๆ จนถึงเชียงใหม่ เป็นชาวจีนเผ่าฮั่น ที่มีทั้งจีนแต้จิ๋ว จีน กวางตุ้ง จีนแคะ และจีนไหหลำ

ชาวจีนส่วนใหญ่ที่เข้ามาประกอบอาชีพมักจะมีความรู้ความสามารถต่าง ๆ เช่น ช่างก่อสร้าง ช่างถ่ายรูป ช่างกลึง ช่างยนต์ ช่างเย็บผ้า เวชภัณฑ์แผนโบราณ บางคน เป็นครู บางคนมีทุนทำการค้า

ชาวจีนโพ้นทะเล มีพื้นฐานทางเศรษฐกิจที่ดีกว่าชาวจีนฮ่อ ได้เปรียบทั้งด้านเงินทุนและมีความสัมพันธ์กับพ่อค้าชาวจีนในกรุงเทพฯ ทำให้ซื้อสินค้าด้วยเงินเชื่อ ราคาสินค้าถูกกว่าชาวจีนฮ่อที่ซื้อด้วยเงินสดราคาแพงกว่า และต้องขนส่งสินค้า มาจากเมืองมะละแหม่ง เสียเวลามากกว่า ดังนั้นพ่อค้าชาวจีนโพ้นทะเล จึงเข้ามาครอบครองการค้าในย่านธุรกิจกลางเมืองแทนพ่อค้าชาวจีนฮ่อ

ชาวจีนรุ่นแรกคือ “จีนเซวาร์” หรือ เซวาร์ พงษ์สุวรรณ เป็นชาวจีนแคะ เดินเข้ามาเปิดร้านตัดเย็บเสื้อผ้า ชุดสูทสากล เมื่อได้กำไรสะสมทุนได้มาจึงทำธุรกิจที่เห็นว่าได้กำไรสูง ประกอบกับเห็นช่องทางว่าการข้ามแม่น้ำกมมีความยากลำบาก จึงคิดลงทุนต่อแพขนานยนต์ขนาดใหญ่พอจะบรรทุกทุกเกวียนวัวได้เล่มหนึ่ง รับจ้างบรรทุกคนและสินค้าข้ามฟาก เวลาที่พระราชวงศ์เสด็จมาเยือนเชียงราย จีนเซวาร์ก็จะจัดเรือถวาย เป็นเรือประทุนขึ้นตามลำน้ำไปถึงถ้ำพระ หรือถ้ำดอยกองข้าว ได้รับพระราชทานนามว่า ขุนนาวาประชาเสดวก ต่อมาทำการค้าของป่า เช่น สมุนไพร กระดุกเสื่อ กระดุกหมี หนังสัตว์ ส่งไปขายกรุงเทพฯ ยังปรุงยาบำรุงกำลังสมุนไพรรักษาโรคเหง้า เกาเสื่อ เกาสิง ออกจำหน่าย (ปริญา ภายสิทธิ์ 2542)

ต่อมาได้มีชาวจีนเข้ามาลงทุนในกิจการค้าข้าว มีโรงสีข้าวมากมาย โดยเฉพาะอำเภอแม่จันมีโรงสีข้าวมากที่สุด ปัจจุบันแม้ว่าชาวจีนยังคงมีบทบาทสำคัญทางการค้าการรวมกลุ่มของหอการค้าเชียงราย เพื่อรักษาผลประโยชน์ทางการค้ากำลังรับความกระทบกระเทือนจากธุรกิจขนาดใหญ่ เช่น ห้างสรรพสินค้า BIG C หรือกลุ่มพ่อค้าในคาราวานสินค้าราคาถูก ได้ส่งผลกระทบต่อนายทุนท้องถิ่น กลุ่มนายทุนท้องถิ่นเชียงรายที่มีบทบาทมากเช่น กลุ่มเชียงรายสินธานี เชียงรายหล่อตระกูล ทวียนต์ แมคโครมาเกิดตั้ง สหไฟบูลย์ และกลุ่มร้านค้าทองรูปพรรณ การเปลี่ยนแปลงทางการค้า อาจเปลี่ยนแปลงรูปแบบ และกลุ่มบทบาทได้ในอนาคต ดังเช่นที่เคยเกิดขึ้นในประวัติศาสตร์ของเชียงรายมาอย่างต่อเนื่อง (ปริญา ภายสิทธิ์ ,2542)

พัฒนาการสถาปัตยกรรมของกลุ่มคนจีนเริ่มจากการสร้างอาคารทั้งแบบชั้นเดียวและสองชั้น เป็นเรือนไม้ ด้านล่างใช้ค้าขาย ชั้นบนอยู่อาศัย มีการพัฒนารูปแบบให้สอดคล้องกับสภาพภูมิอากาศของจังหวัดเชียงราย มีโคลนเหน็ดด้านหน้าเพื่อการค้าขายและเป็นที่หลบแดดหลบฝนให้กับคนทั่วไป โดย น.ณ. ปากน้ำ กล่าวว่โคลนเหน็ดนั้นแสดงให้เห็นถึงความมีไมตรีจิตของคนในอดีต

ภาพ 4.6 เรือนค้าขายพื้นถิ่นของกลุ่มคนจีนในเชียงราย

ชาวคริสต์

ในสมัยตอนต้นรัตนโกสินทร์ได้มีมิชชันนารีจากหลายประเทศ เข้ามาเผยแพร่ศาสนาในประเทศไทย แต่การเผยแพร่ไม่ค่อยจะประสบความสำเร็จ เนื่องจากเป็นความยากลำบากที่จะทำให้คนไทยเปลี่ยนจากความเชื่อเดิม นอกเสียจากคณะมิชชันนารีอเมริกันเพรสไบทีเรียนที่มีความมั่นคงดำเนินงานต่อไปด้วยวิริยะอุตสาหะ คณะมิชชันนารีเหล่านี้ส่วนใหญ่มิได้มีความรู้เฉพาะศาสนาเท่านั้น แต่ได้นำวิทยาการทางตะวันตกเข้ามาในประเทศไทย ให้ความช่วยเหลือคนไทยเกี่ยวกับการแพทย์ และการศึกษา และแต่เริ่มมีการเผยแพร่คริสต์ศาสนาเข้ามายังเชียงราย ได้มีชนหลายเผ่าในเชียงรายมีความศรัทธาในคริสต์ศาสนา และได้นับถือศาสนาคริสต์เป็นจำนวนมาก

ในช่วงสงครามโลกครั้งที่สอง ปี 1941 คณะมิชชันนารี ได้อพยพออกจากประเทศไทย คริสต์ศาสนาในเชียงรายเกิดความระส่ำระสายมาก แต่หลังสงครามสถานการณ์ต่าง ๆ ก็เข้าสู่ภาวะปกติ คริสต์ศาสนาในเชียงรายก็เจริญรุ่งเรืองมาจนถึงปัจจุบัน

ชาวเชียงรายที่นับถือศาสนาคริสต์ ประกอบด้วยคนทุกชาติพันธุ์ ตั้งแต่คนเมือง คนจีน ชาวไตหยา และชาวเขาเผ่าต่าง ๆ และในปัจจุบันมีคริสต์ศาสนาลัทธิอื่น ๆ เข้ามาเผยแพร่ ในเชียงรายอีก เช่น โรมันคาทอลิก และแควคติช เป็นต้น

ชาวเขา

หมายถึงชนเผ่า หรือกลุ่มชาติพันธุ์ หรือชนกลุ่มน้อย ที่ตั้งถิ่นฐานอยู่ในบริเวณพื้นที่สูง มีขนบธรรมเนียมประเพณี ความเชื่อ วัฒนธรรม การประกอบอาชีพและวิถีการดำรงชีวิตที่มีลักษณะเฉพาะของตน จังหวัดเชียงรายเป็นจังหวัดที่มีประชากรชาวเขามากที่สุดของประเทศคิดเป็น 1 ใน 5 ของประชากรชาวเขา ในประเทศไทย และคิดเป็นร้อยละ 11 ของประชากรในจังหวัดเชียงราย (สถิติ ปี พ.ศ. 2537) ประกอบด้วยชนเผ่าหลัก ๆ อยู่ 6 ชนเผ่า ได้แก่ เผ่าอาข่า (อีก้อ) ,ลีซู

(ลื้อซอ) , มั่ง (แม้ว , เมี่ยน (เย้า) , และปกากะญอ (กระเหรี่ยง) ซึ่งทางราชการมักจะเรียกชื่อชนเผ่าอย่างเป็นทางการตามที่เขียนในวงเล็บ แต่ตัวเขาเองกลับถือว่าชื่อที่ทางการเรียกเป็นชื่อที่ไม่ค่อยให้เกียรติทางวัฒนธรรม หรือออกไปในลักษณะการเหยียด เช่นเดียวกับชาวจีนไม่ชอบให้เรียกเจ๊กหรือฮ้อ

ชาวเขาบางเผ่าได้อพยพมาในเชียงรายได้ตั้งแต่สมัย ร.5 เมื่อ คาร์ล บ็อคเดินทางมาเชียงรายได้บรรยายเกี่ยวกับชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงและมูเซอ แต่การเข้ามาอาศัยในเขตเชียงรายได้ของชาวเขามีมากที่สุด อยู่ในช่วงเวลาสงครามโลกครั้งที่ 2 ประมาณ 50 กว่าปีที่ผ่านมานี้ ชาวเขาเข้ามาอาศัยทุกอำเภอแต่ส่วนใหญ่จะอาศัยในเขตอำเภอแม่ฟ้าหลวง อำเภอแม่สรวย อำเภอแม่จัน อำเภอแม่สาย อำเภอเมืองและอำเภอเวียงป่าเป้า

สภาพโดยทั่วไปของสังคมชาวเขา ในอดีตเป็นสังคมที่โดดเดี่ยว เนื่องจากมีถิ่นที่อยู่อาศัยในสภาพภูมิประเทศที่เป็นภูเขาการคมนาคมยากลำบากถูกตัดขาดจากสังคมเมือง ทำให้ชาวเขาแต่ละเผ่ายังดำรงรักษาไว้ซึ่งลักษณะเฉพาะของตนเอง เช่น ภาษาพูด การแต่งกาย จารีตประเพณี ความเชื่อ นับถือผีบรรพบุรุษ แต่ละเผ่ามีความแตกต่างกันและพยายามรักษาเอกลักษณ์ของตน

แต่ปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและสภาพแวดล้อมทำให้ชาวเขามีความสัมพันธ์กับชาวพื้นราบมากขึ้น มีการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมทั้งทางตรงและทางอ้อมการพัฒนาและส่งเสริมมาตรฐานการดำเนินชีวิตของชาวเขาในโครงการต่าง ๆ เช่น โครงการพัฒนาอดอยตุง ศูนย์ส่งเสริมชาวเขา ตลอดจนการจัดการศึกษาของรัฐ นอกจากนี้ยังมีองค์กรเอกชนหลายกลุ่มเข้ามามีบทบาทในการพัฒนาชาวเขา ทำให้วิถีชีวิตของชาวเขาเปลี่ยนแปลงไปทั้งทางตรงและทางอ้อม เช่น การท่องเที่ยว การแลกเปลี่ยนการผลิต การตลาด ในไนท์บาซาร์ มีกลุ่มชาวเขาเผ่าต่าง ๆ นำผลผลิตมาขายให้กับคนในพื้นที่ วัฒนธรรมของชาวเขากลายเป็นสินค้าประเพณีของชาวเขาถูกจัดไว้เพื่อแสดงให้นักท่องเที่ยวชมหลายรูปแบบ พิธีสำคัญต่างๆ เช่นการไล่ชิงช้าของชาวอาข่า ปกติจะจัดปีละครั้งในช่วงเทศกาลกินวอ เป็นพิธีศักดิ์สิทธิ์แต่กลายเป็นกิจกรรมที่แสดงออกเพื่อธุรกิจ การจัดงานแสดงแสงสี เสียง ตลอดจนการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่ประยุกต์วัฒนธรรมชาวเขาเพื่อการค้า ซึ่งเป็นดาบสองคมที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างไร้ทิศทางวัฒนธรรม (ปริญญา กายสิทธิ์. 2542)

ชาวปากีสถาน

กลุ่มชาวปากีสถาน “ปาทาน” หรือที่เรียกตัวเองว่า “ปุกตุน” ได้อพยพมาจากประเทศปากีสถาน เดินทางผ่านประเทศอินเดีย พม่า แล้วเข้าไปอยู่ลาว โดยทำมาค้าขายมาตลอดทาง

จากนั้นเข้ามาอยู่ในเชียงรายได้หลังสงครามมหาเอเชียบูรพา ช่วงปี 2484 โดยมีครอบครัวชุดแรกอพยพมาจากอำเภอเชียงของทั้งหมด 8 ครอบครัว โดยแยกอยู่บริเวณกกไถ่ 5 ครอบครัว คือ ครอบครัวนายชาดาต อนุรักษ์และครอบครัว นางเปียชา อนุรักษ์ อีกกลุ่มไปอยู่บ้านเด่นห้า ได้แก่ ครอบครัวนายตุน บุญประเสริฐ ครอบครัวอัปดุล ฮับ บุญประเสริฐ และครอบครัวอัปดุลเล็ก เจริญสุข เหตุผลที่กลุ่มชาวอิสลามไปอาศัยอยู่นอกเมืองเชียงรายได้เพราะมีอาชีพในการเลี้ยงสัตว์ ต้องอาศัยพื้นที่ป่าและทุ่งหญ้า ส่วนการอพยพครอบครัวครั้งนั้น มีนายห้างที่มีเตาอบอยู่ที่เชียงของ นำเรือยนต์มาส่งถึงเวียงเก่า (เชียงแสน) ขึ้นรถยนต์ต่อมา 2 ครอบครัว เดิมอยู่ที่โรงต้มกลั่นสุรา (ปัจจุบันเป็นศูนย์ราชการกระทรวงการคลัง) ชาวปาทานเป็นกลุ่มที่มีอาชีพเลี้ยงสัตว์จำหน่ายเนื้อสัตว์ และรีดนมชาย มีบ้างปลูกพืชสวน ในตอนแรกเลี้ยงควายบริเวณวังดินและบริเวณกกไถ่ ในอดีตบริเวณเหล่านี้เป็นป่า และเริ่มมีผู้คนมาจับจอง ชาวปาทานก็ร่วมจับจองด้วย เริ่มมาอาศัยอยู่ในชุมชนกกไถ่ และเด่นห้าปัจจุบันเฉพาะชุมชนกกไถ่มีชาวปาทานอาศัยอยู่ 72 หลังเรือนรวม 134 ครอบครัว การประกอบศาสนกิจแต่เดิมเข้าไปร่วมกับมัสยิดในตัวเมือง ต่อมาอิหม่ามได้ยกบ้านของตนเองให้ 1 หลัง ชุมชนมุสลิมปากีสถาน (กกไถ่) จึงได้ร่วมกันสร้างโรงเรียน สำหรับสอนหนังสือและทำละหมาดไปด้วย และพัฒนามาเป็น “มัสยิดนุรูนอิสลามปากีสถาน” ปัจจุบันสุเหร่านี้สร้างมาได้ 15 ปี

นอกจากชนเผ่ากลุ่มต่าง ๆ ที่ได้กล่าวมาข้างต้นยังมีชนเผ่าที่มีจำนวนประชากรไม่มากนักที่เข้ามาอยู่ในเมืองเชียงรายได้ เช่น กลุ่มชาวอินเดีย ที่นับถือศาสนาฮินดูเข้ามาตั้งร้านค้าอยู่ในย่านการค้าใจกลางเมือง กลุ่มชาวลาวอาศัยอยู่บริเวณรอบ ๆ วัดพระธาตุผาเงา อำเภอเชียงแสน อพยพมาจากเมืองหลวงพระบาง กลุ่มชาวเวียดนามส่วนใหญ่เป็นเชื้อสายของชาวเวียดนามที่เคยเป็นทหารในกองทัพฝรั่งเศส ชาวเวียดนามมีชื่อเสียงในการผลิตและจำหน่ายอาหารเช่นหมุยอ (ปริญญา กายสิทธิ์. 2542)

ด้วยเหตุที่เชียงรายได้เป็นเมืองชายแดนและเมืองหน้าด่านทางทิศเหนือของประเทศ คนเชียงรายได้จึงมีความหลากหลายทางชาติพันธุ์มากที่สุดจังหวัดหนึ่งของประเทศ แม้ปัจจุบันก็ยังคงมีการอพยพโยกย้ายของกลุ่มชนเข้ามาเชียงรายได้อย่างต่อเนื่อง ทั้งชาวพม่า ชาวจีน และชาวเขาที่ไม่มีสัญชาติ ดังนั้นคนเชียงรายได้ที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ เป็นผลผลิตของกระบวนการทางสังคมในการสร้างบ้านแปงเมือง ตลอดระยะเวลาทางประวัติศาสตร์ ได้สะท้อนให้เห็นถึงการปรับตัวของชุมชน ทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม กระแสการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น เป็นตัวอย่างประสบการณ์ในการปรับตัวของอดีต ซึ่งจะเป็นแนวทางนการปรับทิศทางของคนเชียงรายได้ต่อไปในอนาคตอย่างต่อเนื่อง ไม่มีที่สิ้นสุด

4.1.3 ผลการศึกษาเรื่องเล่าและภาพถ่ายเมืองเชียงรายได้ในอดีต

การศึกษาเรื่องเล่าและภาพถ่ายเมืองเชียงรายได้ในอดีตมีจุดประสงค์เพื่อศึกษาว่า ลักษณะกายภาพและสถาปัตยกรรมของเมืองเชียงรายได้ที่เคยปรากฏในอดีตเป็นอย่างไรสามารถนำมาเชื่อมโยงกับเมืองในปัจจุบันได้อย่างไร การค้นหาภาพถ่ายเมืองเชียงรายได้ผู้วิจัยได้ใช้การค้นหาในเอกสาร หนังสือที่เกี่ยวกับประวัติศาสตร์เมืองเชียงรายได้จากการค้นหาทาง Internet จากผู้ที่สะสมรูปภาพเก่าๆ และจากร้านถ่ายรูป พบว่าหลักฐานที่สำคัญที่ได้บรรยายถึงเมืองเชียงรายได้คือจากบันทึกของ คาร์ล บ็อค นักสำรวจชาวเยอรมัน ที่ได้เดินทางมาถึงเมืองเชียงรายได้เมื่อ พ.ศ.2425 ได้บันทึกเกี่ยวกับสภาพบ้านเมืองและสภาพสังคมของชาวเชียงรายได้ไว้อย่างน่าสนใจว่า เชียงรายได้เป็นเมืองเล็กๆ ไม่มีร่องรอยว่าเป็นเมืองสำคัญเหมือนดังที่เคยเป็นเมื่อ 400 ปี ก่อนโน้นเลย มีพลเมืองเป็นชายฉกรรจ์ 3,500 คน และแคว้นที่เชียงรายได้เป็นเมืองหลวง ทั้งหมดมีพลเมืองเป็นชายฉกรรจ์มากกว่านี้เพียง 2,000 คน และในหมู่ประชาชนเหล่านี้อุปราช เป็นผู้ปกครองดูแล สูงสุดเช่นเดียวกับอุปราชเชียงใหม่ ในแถบนี้ไม่มีบ้านหรือปราสาทราชวังเลย บ้านของเจ้านายหรือชาวเขาก็สร้างแบบเดียวกันทั้งหมด จะต่างกันก็แต่ขนาดบ้าน คุณภาพของวัสดุที่ใช้สร้างและฝีมือเท่านั้น การแกะสลักลวดลายไว้ที่หน้าจั่ว สร้างด้วยไม้สักทั้งหลังเท่านั้น เอง ที่ทำให้บ้านของพวกเจ้านายดูต่างกับบ้านของคนทั่วไป ถ้าไม้มีขนาดที่ใหญ่โตกว่าหลังคาธรรมดาก็ใช้มุงด้วยคางซึ่งมีราคาถูกและเปลี่ยนได้ง่าย บางครั้งบ้านของคนที่มีฐานะดีก็มุงด้วยกระเบื้องที่ทำด้วยไม้สักซึ่งทนทานมากกว่าแต่ก็กันฝนไม่ได้ดี สู้หลังคาจากที่หมั่นซ่อมให้เรียบร้อยไม่ได้ บ้านส่วนมากมักจะไม่สูงกว่าชั้นเดียว และมักจะสร้างไว้บนเสาเพื่อให้พื้นบ้านอยู่ระดับสูงจากพื้นดินประมาณ 5 ฟุตถึง 8 ฟุต เสมอ ตามใต้ถุนมักจะมีกุบช้างหรือกระชู่ใส่สิ่งของสูงมวกองใหญ่ ส่วนพวกเปิด ไก่ก็หากินกันอยู่ที่นี้และแม้แต่วัวควายก็เอามาผูกไว้ใต้ถุนตอนกลางคืนด้วย และเมื่อพิจารณาทุกด้านก็รู้สึกว่าคุณคนในเมืองเชียงรายได้มีสภาพเช่นเดียวกับสภาพของบ้านเมืองที่ตนอาศัยนั่นเอง ในบรรดาพลเมืองทั้งหมด พวกที่อยู่ทางเหนือสุดก็เป็นพวกที่มีความเจริญล้ำหลังที่สุด นอกจากนั้น คาร์ล บ็อค ยังได้กล่าวถึงสภาพของวัดวาอาราม ความเป็นอยู่ ลักษณะนิสัยของคนเชียงรายได้ตามสายตาของชาวตะวันตก ที่มองดูผู้คนที่ด้วยความเจริญกว่า เห็นว่าบ้านเมืองสกปรก ผู้คนเกียจคร้าน และไม่มีความซื่อสัตย์ และจากการสัมภาษณ์บุคคลซึ่งอยู่ร่วมสมัยกับเมืองเชียงรายได้พบว่าเมืองเชียงรายได้เป็นเมืองเล็กๆ ประชาชนที่เข้ามาอยู่ในเมืองเชียงรายได้มีหลากหลายเชื้อชาติ โดยมีตลาดเป็นจุดศูนย์กลางของเมือง ทำให้บริเวณตลาดเป็นแหล่งด้านพาณิชยกรรมและการพักอาศัยที่หนาแน่นที่สุดซึ่งก็คือบริเวณ กาดหลวง บนถนนหน้าถ้ำ นั่นเอง และเลยจากตลาดออกไปผู้คนจะอาศัยอยู่กันแบบเบาบาง สภาพบ้านเรือนจะเป็นเรือนเครื่องผูก ใต้ถุนโถง หลังคามุงคาง มีรั้วไม้ไผ่

ถิ่นบริเวณบ้านเนื่องจากความปลอดภัยจากสัตว์ร้าย บ้านเรือนที่เป็นเรือนเครื่องผูกเริ่มเข้ามาสมัยแรกเมื่อมีกลุ่มชาวจีนโพ้นทะเล เดินทางเข้ามาทำมาค้าขายสินค้าพวกยาสมุนไพร เป็นเรือนค้าขายชั้นเดียว และ พัฒนาเป็นเรือนค้าขายสองชั้น ชั้นล่างใช้ขายของ ชั้นบนเป็นที่พักอาศัย ซึ่งปัจจุบันยังคงหลงเหลือให้เห็นอยู่บ้างในเขตเมืองเชียงราย ด้านภาพถ่ายเมืองเชียงรายในอดีตจากการศึกษาพบว่าภาพถ่ายส่วนใหญ่ถูกถ่ายหลังจากปี พ.ศ.2475 เป็นต้นมา โดยสามารถจัดเป็นกลุ่มได้ดังนี้

1. ภาพถ่ายสภาพเมืองโดยภาพรวม

เป็นภาพถ่ายเมืองเชียงรายที่เห็นสภาพบ้านเรือน บรรยากาศของเมือง กิจกรรมประเพณี และการสัญจรของผู้คนในอดีต

ภาพ 4.7 ภาพถ่ายสภาพบ้านเมืองโดยภาพรวม

2. ภาพถ่ายอาคารทางราชการ อาคารทางศาสนา โรงเรียน โรงพยาบาล

เป็นภาพถ่ายของอาคารทางราชการต่างๆ ในอดีตซึ่งบางอาคารยังคงมีสภาพที่ดีในปัจจุบัน และบางอาคารได้รื้อถอนเพื่อก่อสร้างอาคารสมัยใหม่

ภาพ 4.8 ภาพถ่ายอาคารทางราชการต่างๆ

3. ภาพถ่ายเรือนค้าขาย

เป็นภาพถ่ายเรือนค้าขายในอดีตซึ่งส่วนใหญ่เป็นเรือนไม้ ทั้งสองชั้นและชั้นเดียว โดยชั้นล่างเป็นที่สำหรับค้าขายและพักอาศัยชั้นบน

ภาพ 4.9 ภาพถ่ายเรือนค้าขาย

4. ภาพถ่ายบ้านพักอาศัย

เป็นภาพถ่ายที่พักอาศัยของคนเชียงใหม่ทั้งแบบเรือนเครื่องผูก เรือนไม้โดย และเรือนก่ออิฐฉาบปูนซึ่งได้รับอิทธิพลมาจากสถาปัตยกรรมแบบตะวันตก

ภาพ 4.10 ภาพถ่ายบ้านพักอาศัย

ภาพถ่ายในอดีตมีความสำคัญเชิงประวัติศาสตร์ของเมืองเชียงใหม่เนื่องจากสามารถบอกเล่าเรื่องราวในอดีตได้เป็นอย่างดีทำให้ได้ทราบถึงบรรยากาศ การอยู่อาศัย ลักษณะทาง

สถาปัตยกรรมที่ชัดเจน และสามารถนำมาเป็นแนวทางในการพัฒนาสถาปัตยกรรมของเมือง เชียงรายให้มีความเป็นเมืองวัฒนธรรมได้

4.1.4 สถาปัตยกรรมเชียงรายในปัจจุบัน

การศึกษาสถาปัตยกรรมเชียงรายในปัจจุบันเป็นการลงพื้นที่สำรวจหาลักษณะ สถาปัตยกรรมประเภทต่างๆที่ปรากฏอยู่ในเมืองเชียงรายเพื่อสามารถเชื่อมโยงสถาปัตยกรรมที่มี อยู่ในอดีตที่สัมพันธ์กับปัจจุบัน ทำให้เห็นพัฒนาการและการเปลี่ยนแปลงต่างๆที่เกิดขึ้น และนำ ข้อมูลที่ได้เป็นส่วนหนึ่งของการพิจารณาการออกแบบสถาปัตยกรรมประเภทต่างๆของสถาปนิก เพื่อจัดทำแบบสอบถามต่อไป การศึกษาสถาปัตยกรรมเชียงรายในปัจจุบันแบ่งประเภทอาคาร ต่างๆ ออกเป็นดังต่อไปนี้

1.1.4.1 อาคารทางศาสนา

1.1.4.2 อาคารที่พักอาศัย

1.1.4.3 อาคารทางราชการ

1.1.4.4 อาคารพาณิชย์

1.1.4.5 อาคารที่มีความเป็นพิเศษ ของเมืองเชียงราย

1.1.4.6 อาคารที่ส่งเสริมสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น

มีรายละเอียดดังผลการศึกษาต่อไปนี้

4.1.4.1 อาคารทางศาสนา

เมืองเชียงรายเป็นเมืองที่เต็มไปด้วยวัดวาอารามเนื่องด้วยในสมัยก่อนใคร่มีทรัพย์ไม่ว่า จะเป็นเจ้าเมืองหรือชาวบ้านธรรมดา ก็จะสร้างวัด เพราะความเชื่อที่ว่า การสร้างวัดได้ ผลบุญมาก วัดจึงเต็มเมืองไปหมด บางแห่งมีวัดติดวัด วัดใดมีชุมชนคนมากก็จะเจริญรุ่งเรือง เมื่อชุมชนห่างวัด ก็ร้าง และอาจกลับมาบูรณะหรือสร้างขึ้นใหม่ที่วัดเดิมก็มากมาย ในส่วนอาคารของศาสนาคริสต์ ตั้งแต่คณะมิชชันนารีชุดแรกที่เข้ามาเชียงรายพร้อมกับนำวิทยาการสมัยใหม่เข้ามา ตั้งแต่ พ.ศ. 2433 ชาวเชียงรายก็นับถือศาสนาคริสต์มากขึ้นตามลำดับ ส่วนชุมชนชาวอิสลามเริ่มต้นมีชาวจีน ที่นับถือศาสนาอิสลามได้เข้ามาอยู่ในเชียงรายตั้งแต่ พ.ศ.2470 ตามมาด้วยชาวปากีสถานในปี พ.ศ.2484 ดังนั้นเมืองเชียงรายจึงมีศาสนาสถานอยู่ทุกมุมเมือง ปัจจุบันมีวัดอยู่ในเขตเทศบาล และรอบๆ มากกว่า 20 วัด มีโบสถ์คริสต์ศาสนาไม่ต่ำกว่า 5 โบสถ์และมีสุเหร่า 2 แห่ง

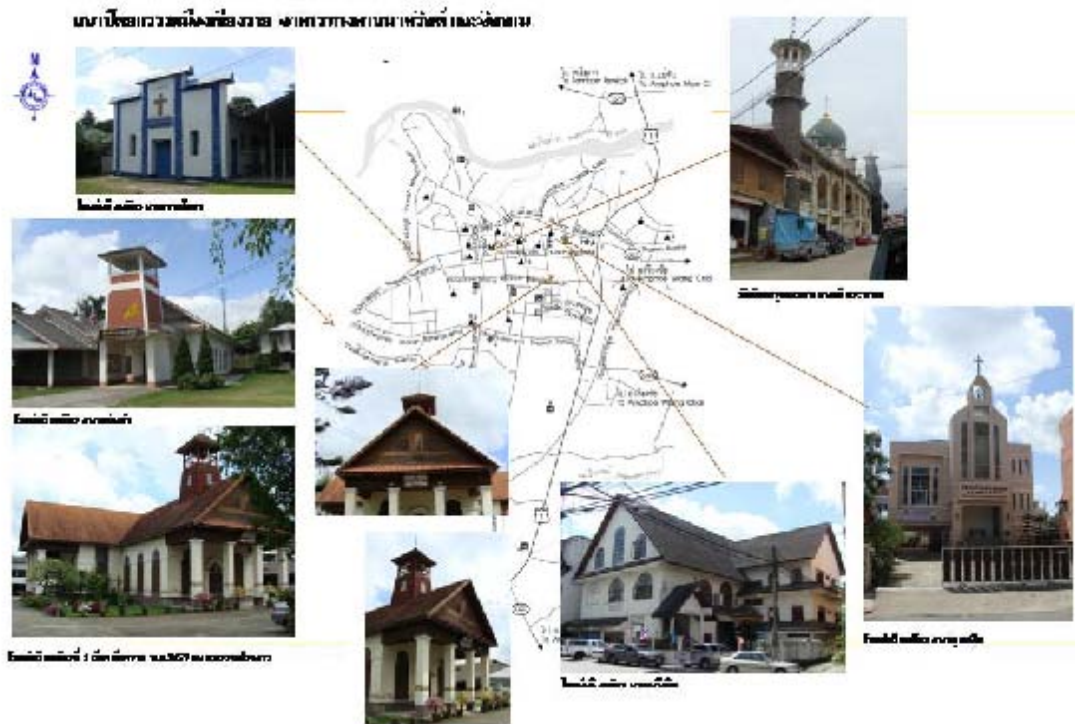
วัดในเมืองเชียงรายเป็นวัดที่กระจายอยู่ตามชุมชนต่างๆ และจะมีวัดที่ไม่ห่างกันมากนัก มีขนาดใหญ่และมีความสำคัญกับเมืองเชียงรายตั้งอยู่ในเขตตัวเมืองเช่น วัดพระแก้ว วัดพระสิงห์ เป็นต้น รูปแบบสถาปัตยกรรมของวัดมีอยู่ 3 รูปแบบคือ

ภาพ 4.11 รูปแบบของวัดในเมืองเชียงใหม่

ภาพ 4.12 รูปแบบของวัดแบบล้านนา แบบรัตนโกสินทร์และแบบอื่นๆ

ภาพ 4.13 รูปแบบของโบสถ์ของชาวคริสต์และสุเหร่าของชาวมุสลิม

4.1.4.2 อาคารที่พักอาศัย

จากการศึกษาพบว่าลักษณะสถาปัตยกรรมของที่พักอาศัยของชาวเมืองเชียงใหม่มีพัฒนาการมาจากเรือนเครื่องผูกคือใช้ไม้ไผ่ซึ่งเป็นวัสดุที่หาได้ง่ายในท้องถิ่นเป็นหลัก หลังคามุงด้วยหญ้าคาหรือใบตองตึง ตัวเรือนมักเป็นเรือนยกใต้ถุนสามารถใช้พื้นที่ใต้ถุนในการเลี้ยงสัตว์ ใช้เก็บของ หรือเป็นพื้นที่ทำงาน ต่อมาได้พัฒนาการเป็นเรือนเครื่องสับ หรือเรือนเครื่องไม้ ซึ่งเกิดขึ้นในช่วงประมาณ 100 ปีที่ผ่านมา ซึ่งตรงกับช่วงที่เมืองเชียงใหม่ปกครองโดยรัตนโกสินทร์ หรือสมัยรัชกาลที่ 5 เนื่องจากก่อนหน้านั้นความนิยมในการสร้างเรือนด้วยไม้ ไม้เป็นที่แพร่หลายมากนัก เนื่องจาก เป็นวัสดุที่ต้องใช้ความชำนาญในการจัดหาและในการก่อสร้าง เครื่องมือต่างๆ อาจมีไม่เพียงพอ และจะพบได้ในเรือนของเจ้านายที่มาปกครองเท่านั้น และภายหลังเมื่อมีเทคโนโลยีด้านงานไม้ ชาวบ้านซึ่งมีฐานะมากขึ้นก็สามารถก่อสร้างเรือนพักอาศัยที่เป็นวัสดุประเภทไม้ ซึ่งมีความมั่นคง แข็งแรงมากกว่าเรือนเครื่องผูก เรือนไม้ยังคงพบเห็นได้โดยทั่วไปในเมืองเชียงใหม่ซึ่งมีอายุอยู่ระหว่าง 40-80 ปี

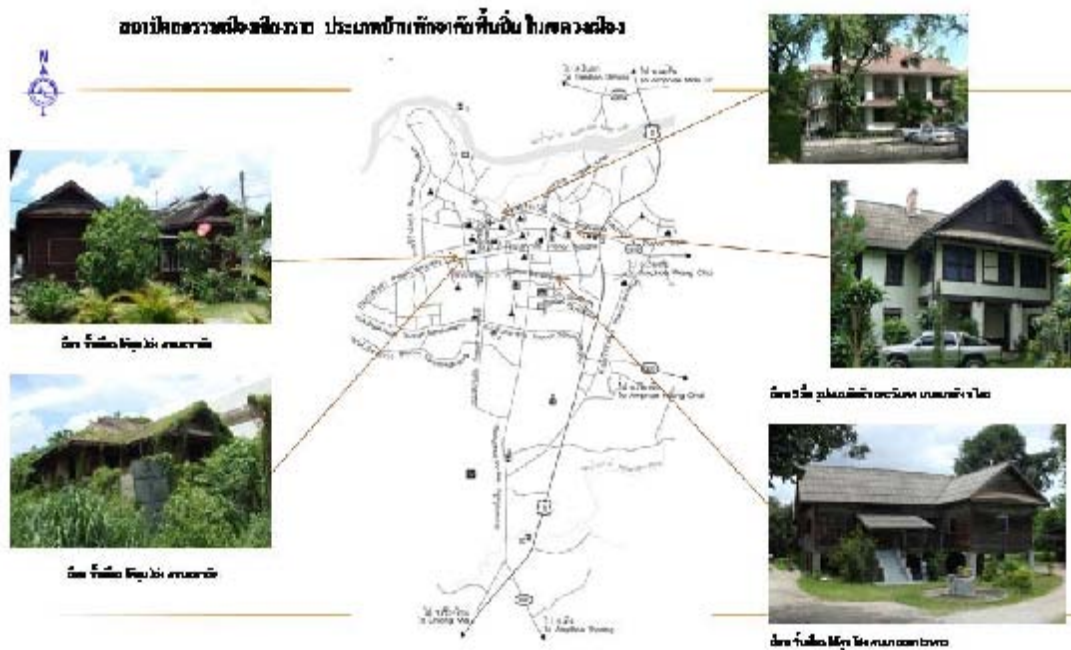
เรือนไม้เป็นเรือนพักอาศัยของชาวเชียงใหม่ซึ่งยังรูปแบบสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นของตนเองได้ชัดเจนที่สุด เนื่องจากการก่อสร้างใช้ส่ว ไม้ หรือช่างในท้องถิ่นเป็นหลัก ทำให้เกิดรูปแบบ

สถาปัตยกรรมที่มีความเป็นพื้นถิ่นของตนเองได้ชัดเจน แต่เป็นที่น่าเสียดายว่าเรือนไม้ มีเหลืออยู่ไม่มากนักในเมืองเชียงราย

ภาพ 4.14 รูปแบบเรือนพักอาศัยแบบเรือนไม้ ในเมืองเชียงราย

พัฒนาการต่อจากเรือนไม้คือเรือนก่ออิฐฉาบปูนซึ่งเข้ามาในช่วงที่คณะมิชชันนารี ได้นำเทคโนโลยีก่อสร้างแบบตะวันตกเข้ามาใช้ในการก่อสร้างอาคารต่างๆในเมืองเชียงราย รูปแบบสถาปัตยกรรมจึงเป็นแบบโคโรเนียล มีการใช้เสาคอนกรีตแทนเสาไม้ ผนังก่ออิฐฉาบปูน แต่โครงสร้างหลังคาและพื้นยังเป็นไม้เนื้อแข็ง รูปแบบสถาปัตยกรรมแบบตะวันตก ยังคงพบเห็นได้โดยทั่วไปในเมืองเชียงราย

ภาพ 4.15 รูปแบบเรือนแบบโคโรเนียด ในเมืองเชียงราย

จากการสำรวจบ้านพักอาศัยของชาวเมืองเชียงรายโดยทั่วไปซึ่งก่อสร้างตั้งแต่ พ.ศ.2500 มักเป็นเรือนไม้ 2 ชั้น ยกใต้ถุนสูง มีบันไดอยู่นอกบ้าน หลังคาเตี้ยมุงด้วยสังกะสีหรือกระเบื้องลอนคู่ เป็นพัฒนาการด้านสถาปัตยกรรมที่ผสมผสานระหว่างเรือนไม้พื้นถิ่นกับแบบตะวันตก คือผสมผสานระหว่างวัสดุสมัยใหม่และวัสดุในท้องถิ่น มีการปรับรูปแบบการใช้งานที่ง่ายกว่าแบบเรือนพื้นถิ่น เช่น เติ้น ชาน ไม่ปรากฏในเรือนแบบนี้ และในต่อมาได้มีการเพิ่มพื้นที่ด้านล่างจากที่เป็นใต้ถุน โดยใช้พื้นที่บริเวณนี้เป็นห้องต่างๆ เรือนบางหลังมีการก่อสร้างบันไดไว้ในบ้าน แทนหน้าบ้านหรือหลังบ้าน เป็นการใช้พื้นที่ให้ตรงตามความต้องการมากกว่าใช้เป็นพื้นที่สำหรับเก็บของเลี้ยงสัตว์

เมืองเชียงรายได้เป็นเมืองที่มีประวัติศาสตร์มาอย่างยาวนาน และยังคงหลงเหลือสิ่งปลูกสร้างต่างๆที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ของเมือง และควรค่าแก่การเก็บรักษา เพื่อให้เยาวชนรุ่นหลังได้ศึกษาและเกิดความภาคภูมิใจในภูมิปัญญาของบรรพบุรุษของตน สถานที่ราชการทั้งของทางราชการและเอกชนที่ยังคงหลงเหลือในปัจจุบันเริ่มพัฒนามาจากการวางผังเมืองใหม่ ซึ่งมีการก่อสร้างอาคาร การวางระบบระบายน้ำ การสาธารณสุขแผนใหม่ มีการจัดการศึกษาตามแผนการศึกษาของชาติ ในช่วงที่มีกลุ่มชนเริ่มมีความหนาแน่นในเขตเมือง และมีความชัดเจนมากในช่วง ปี พ.ศ.2443 ซึ่งเป็นช่วงที่มีชาวต่างชาติเข้ามามีบทบาทในการเปลี่ยนแปลงบ้านเมือง เชียงรายได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ดร.วิลเลียม เอ. บริกส์ ท่านเป็นผู้ออกแบบก่อสร้างศูนย์กลางของส่วนราชการแห่งแรกคือ ศาลากลางจังหวัดเชียงใหม่ พ.ศ.2446 และยังเป็นผู้ออกแบบสถานที่ราชการอื่นๆอีกหลายแห่ง เช่น จวนผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงใหม่ เรือนจำกลางจังหวัดเชียงใหม่ และท่านได้ดำเนินงานพัฒนาสถานพยาบาลในเมืองเชียงใหม่ (โรงพยาบาลโอเวอร์บรุก) ตลอดจนเป็นผู้วางผังเมืองเชียงใหม่ รื้อกำแพงเมืองเก่า ตัดถนนหนทางต่างๆในเขตเทศบาล และสร้างโบสถ์คริสต์จักรที่ 1 เวียงเชียงใหม่ รูปแบบสถาปัตยกรรมอาคารทางราชการในยุคแรกจึงได้รับอิทธิพลจากแนวความคิดแบบตะวันตกที่ชัดเจน การก่อสร้างส่วนใหญ่เป็นแบบยุโรป หรือที่เรียกว่าศิลปะโคโลเนียล การก่อสร้างโดยใช้ผนังรับน้ำหนัก มีทางเดินเชื่อมด้านหน้า มีการก่ออิฐแบบโค้ง ต่อมาเมื่อมีเทคโนโลยีการก่อสร้างและวัสดุที่หลากหลายมากขึ้น ตลอดจนการเข้ามามีบทบาทของวิชาชีพสถาปัตยกรรมและวิศวกรรม รูปแบบของสถาปัตยกรรมของอาคารทางราชการจึงมีการเปลี่ยนแปลงเป็นแบบสมัยใหม่มากขึ้น การก่อสร้างเป็นแบบเสาและคานแทนผนังรับน้ำหนัก จนถึงปัจจุบัน อาคารทางราชการมีการเปลี่ยนแปลงอย่างเห็นได้ชัด โดยส่วนใหญ่อาคารที่ก่อสร้างใหม่มักได้รับการออกแบบจากสถาปนิก โดยมีรูปแบบตามที่สถาปนิกจะมีจินตนาการถึงรูปแบบสถาปัตยกรรมนั้นๆ เช่น สถาปัตยกรรมแบบล้านนาประยุกต์ สถาปัตยกรรมสมัยใหม่ และสถาปัตยกรรมแบบประเพณี

ภาพ 4.18 รูปแบบอาคารทางราชการประเภทโรงเรียน

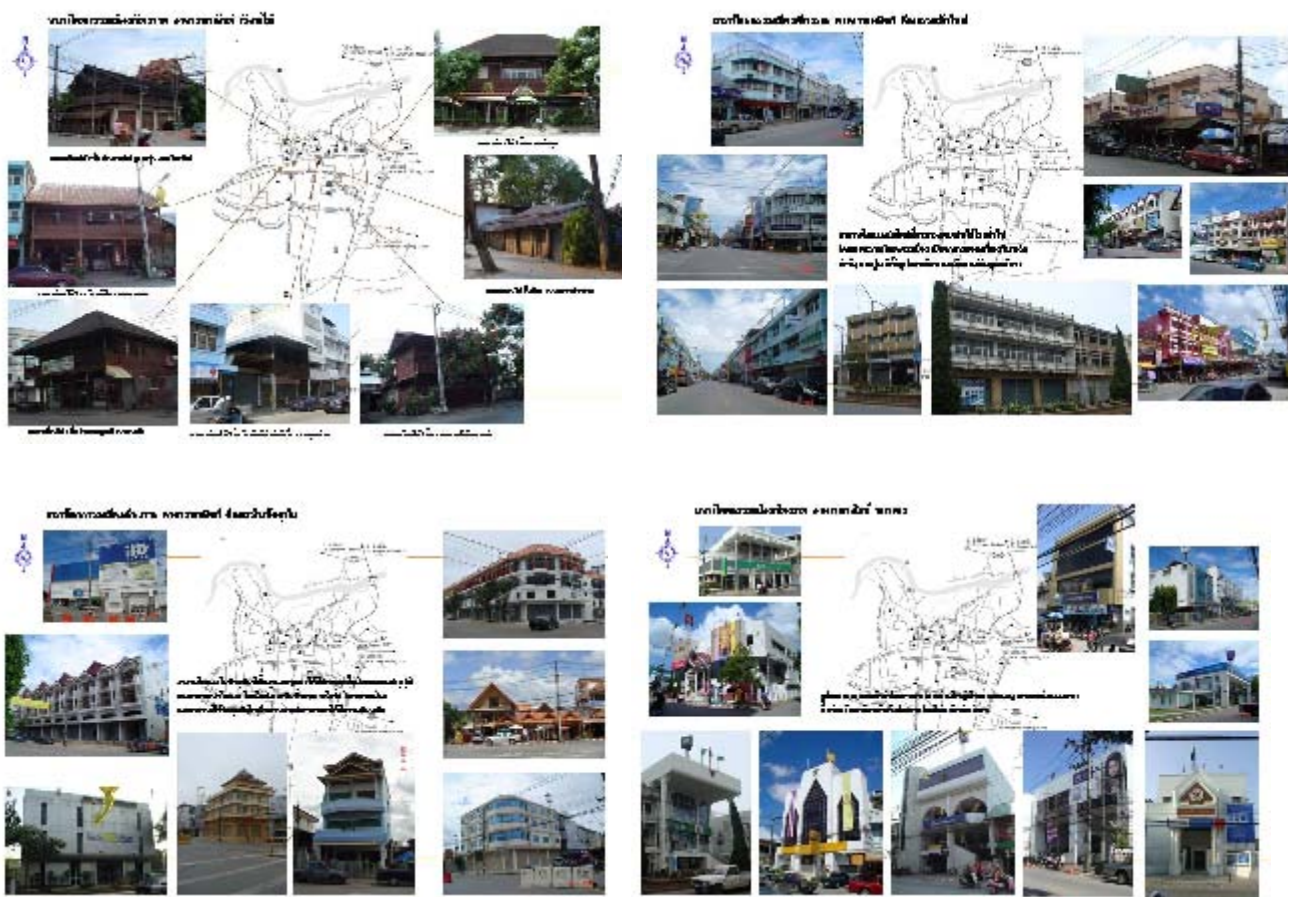

ภาพ 4.19 รูปแบบอาคารทางราชการประเภทอาคารสำนักงาน

4.1.4.5 อาคารพาณิชย์

การพาณิชย์กรรมอยู่คู่กับเมืองเชียงรายนานมาอย่างยาวนาน โดยเริ่มจากการค้าขายแลกเปลี่ยนสินค้าของกลุ่มคนต่างๆ มีการซื้อขายกันในตลาดและแบบคาราวานสินค้า จนมีกลุ่มคนจีนจากภาคกลางเดินทางมาค้าขายสินค้าประเภทยาแผนโบราณ การค้าขายจึงเริ่มมีการก่อสร้างอาคารแบบถาวรมากขึ้น โดยก่อสร้างเป็นลักษณะเรือนค้าไม้ชั้นเดียว และพัฒนาเป็นเรือนค้าขายแบบ 2 ชั้น ซึ่งใช้พื้นที่ชั้นล่างเป็นพื้นที่ค้าขายและชั้นบนไว้สำหรับพักอาศัย โดยการศึกษาพบว่ารูปแบบได้รับอิทธิพลของสถาปัตยกรรมแบบตะวันตกร่วมด้วยคือมีลักษณะทางเดินด้านหน้าเป็นโคลอนเนด ทอดยาวตลอดทางเดิน ทำให้สามารถเป็นพื้นที่สำหรับหลบแดดฝน อันเป็นสถาปัตยกรรมที่เอื้อต่อผู้คนที่มาซื้อสินค้าได้เป็นอย่างดี ต่อมาสถาปัตยกรรมของอาคารพาณิชย์มีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการก่อสร้างและค่านิยมในการก่อสร้างเป็นสถาปัตยกรรมแบบใหม่ ซึ่งเป็นสถาปัตยกรรมที่ดูเรียบง่าย ก่อสร้างด้วยโครงสร้างแบบเสา คาน ก่ออิฐฉาบปูนทาสี ก่อสร้างเป็นคูหาต่อกัน เรียกว่าตึกแถว โดยตึกแถวในยุคแรกทั้งหมดมีรูปแบบที่คล้ายคลึงกันมาก แต่ยังคงรูปแบบการใช้สอยพื้นที่ที่เหมือนกับเรือนไม้ คือชั้นล่างสำหรับค้าขายและพักอาศัยชั้นบนจากการสัมภาษณ์ผู้รู้ในพื้นที่พบว่า การเปลี่ยนแปลงรูปแบบทางสถาปัตยกรรมน่าจะเกิดจากความต้องการความมั่นคง แข็งแรง ร่วมด้วยเนื่องจากเรือนไม้มักเกิดเพลิงไหม้ได้ง่าย และมีอายุ

ไม่ยาวนานเท่าอาคารคอนกรีตสมัยใหม่ ดังนั้นสถาปัตยกรรมอาคารพาณิชย์กรรมของเมือง เชียงรายส่วนใหญ่จึงมีรูปแบบดังกล่าวเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่าเป็นรูปแบบที่ไม่ สอดคล้องกับสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นของเมืองเชียงราย เป็นรูปแบบที่พบเห็นได้โดยทั่วยุ่ ไปในเขต เมืองต่างๆทั่วประเทศไทย ทำให้เมืองขาดอัตลักษณ์ทางสถาปัตยกรรมของตนเอง การแก้ไขด้าน รูปแบบสถาปัตยกรรมน่าจะช่วยให้เมืองมีอัตลักษณ์มากยิ่งขึ้น ถึงแม้ว่าภายหลังจะมีการส่งเสริม ให้มีการใช้องค์ประกอบสถาปัตยกรรมแบบล้านนาเข้ามาใช้ในอาคารเช่น การใส่หลังคา การใส่กา แล การใช้ระเบียงและลูกกรงต่างๆ แต่ไม่สามารถทำให้อาคารต่างๆโดยภาพรวมของเมืองเชียงรายน มีอัตลักษณ์ของสถาปัตยกรรมเมืองเชียงราย

ภาพ 4.20 รูปแบบอาคารพาณิชย์ในเมืองเชียงราย

4.1.4.6 อาคารที่มีความพิเศษของเมืองเชียงราย

จากการศึกษาและสำรวจพื้นที่ในเมืองเชียงราย พบว่าสถาปัตยกรรมที่มีความเป็นพิเศษ ของเมืองเชียงรายเกิดจากการที่เมืองเชียงรายเป็นแหล่งรวมศิลปินหลายแขนง ซึ่งแต่ละคนก็ได้มี

การออกแบบสถาปัตยกรรมเฉพาะของตนไว้ และทำให้เมืองเชียงใหม่มีสถาปัตยกรรมที่มีความพิเศษเกิดขึ้นหลายๆ แห่ง และกลายเป็นที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี

ภาพ 4.21 รูปแบบอาคารที่มีความเป็นพิเศษในเมืองเชียงใหม่

4.1.4.6 อาคารที่ส่งเสริมสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น

เทศบาลนครเชียงใหม่ได้มีการส่งเสริมด้านสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นให้เกิดขึ้นกับอาคารต่างๆ อย่างต่อเนื่อง รวมทั้งการออกเทศบัญญัติเพื่อควบคุมรูปแบบสถาปัตยกรรมต่างๆ ให้มีความเป็นพื้นถิ่น โดยนำเอาสถาปัตยกรรมล้านนาเข้ามาใช้ในอาคาร แต่ยังไม่สามารถบรรลุถึงเจตนารมณ์ของกฎหมาย เนื่องจากต้องใช้ระยะเวลาและความชัดเจนในรูปแบบที่จะเกิดขึ้นในอนาคต แต่เทศบาลนครเชียงใหม่ได้มีการส่งเสริมให้เกิดสถาปัตยกรรมล้านนาให้เกิดขึ้นกับป้ายบอกทาง ป้ายประชาสัมพันธ์และซุ้มรอรถ

ภาพ 4.22 รูปแบบสถาปัตยกรรมแบบพื้นถิ่นต่างๆของเทศบาลนครเชียงราย

4.1.5 ผลการศึกษาลักษณะทางกายภาพของถนนหน้าลัย

ถนนหน้าลัย เดิมชื่อ ถนน กองเวียง (กอง หมายถึง ถนน หนทาง)สร้างโดยเจ้าอุ่นเรือน เมื่อปี พ.ศ. 2400-2410 จากหนองสีแจ่ง (เชื่อมต่อกับถนนหนองสีแจ่ง ออกไปที่ประตูยางเล็ง) ผ่าน สี่แยกเรือนจำ ผ่านสี่แยกศาล ผ่านสี่แยกเศรษฐกิจ ผ่านสี่แยกสรรพสามิต ผ่านสี่แยกสุริวงค์ ถึง ประตูเชียงใหม่ เปลี่ยนชื่อเป็น หน้าลัย เมื่อปี พ.ศ.2476 หลังเปลี่ยนแปลงการปกครอง มีความยาว ประมาณ 1.40 กิโลเมตร เป็นถนนที่ตัดผ่านกลางเมือง จึงเป็นที่ตั้งของแหล่งพาณิชย์กรรมที่สำคัญ ของเมืองเชียงราย และยังเป็นถนนที่มีสถานที่ทางราชการอยู่หลายแห่ง ถนนหน้าลัยจึงเป็นถนนที่มีความสำคัญในระดับเมืองเชียงราย

จากการลงพื้นที่สำรวจลักษณะทางกายภาพของถนนหน้าลัย เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปใช้ในการพัฒนาถนนหน้าลัยให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในอนาคต สามารถนำเสนอข้อมูล ออกเป็น 3 ส่วน คือ ลักษณะทางกายภาพของถนนหน้าลัย สถาปัตยกรรมบนถนนหน้าลัย และ ลักษณะกิจกรรมการใช้พื้นที่บนถนนหน้าลัย โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ลักษณะทางกายภาพของถนนหน้าชัย

ภาพ 4.23 ถนนหน้าชัย

1.1 รูปแบบของถนน

ถนนหน้าชัยเป็นถนนที่มีความยาวตั้งแต่สี่แยกประตูเชียงใหม่ถึงสี่แยกหนองสีแจ่ง ประมาณ 1,400 เมตร ความกว้างของถนนจากขอบทางเข้าโดยเฉลี่ยกว้าง 12.00 เมตร ประกอบด้วยสองช่องทางจราจร และมีที่จอดรถตามแนวถนนทั้งสองด้าน กว้าง 2.20 เมตร วัสดุผิวของถนนเป็นถนนลาดยาง

1.2 รูปแบบการสัญจร และการจอดรถ

การสัญจรเป็นแบบรถวิ่งสวนทาง (Two way) ตลอดเส้นทาง การจอดรถสามารถจอดรถได้ทั้งสองฝั่งของถนน แต่จะพบว่าที่จอดรถไม่เพียงพอกับความต้องการของประชาชน เนื่องจากถนนหน้าชัยเป็นถนนที่มีสถานที่ราชการอยู่หลายแห่ง เป็นที่ตั้งของอาคารพาณิชย์ที่สำคัญ โดยเฉพาะ ธนาคาร ร้านค้า นอกจากนี้ยังติดกับตลาดสดของเทศบาลที่มีประชาชนมาใช้บริการเป็นจำนวนมาก

1.3 ทางเท้า

ทางเท้าตลอดเส้นทางบนถนนหน้าชัยเป็นหินแกรนิตเทา มีความกว้างของทางเท้า 2 ขนาดคือ กว้าง 3.00 เมตร บริเวณตลอดสดเทศบาล และ 1.50 เมตรในช่วงอื่นๆ แต่จะพบว่าบริเวณทางเท้ามักมีเสาไฟ ต้นไม้ ตู้โทรศัพท์ รถจักรยานยนต์ เกะกะขวางทางเดิน ทำให้เดินไม่สะดวก

1.4 ระบบสาธารณูปโภค (ไฟฟ้า ประปา โทรศัพท์)

ระบบไฟฟ้าตลอดถนนหน้าชัยใช้ไฟจากการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค สาขาเชียงราย เป็นแบบเสาไฟฟ้า เพื่อจ่ายไฟให้กับอาคารต่างๆ และการติดตั้งหม้อแปลงไฟฟ้าเป็นจุดๆ

ระบบประปา ใช้การบริการจากการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค จังหวัดเชียงราย โดยมีเมนประปาไปตามทางเข้า เพื่อจ่ายเข้าอาคารต่างๆ

โทรศัพท์ มีบริการจากหลายๆ บริษัท โดยส่วนใหญ่ใช้เดินสายไปตามเสาไฟฟ้า เพื่อเข้าสู่อาคาร ส่วนโทรศัพท์สาธารณะมีติดตั้งตามทางเท้า มีการออกแบบรูปทรงที่แตกต่างกันตามบริษัทที่ให้บริการ

1.5 Street Furniture

ส่วนใหญ่จะเป็นป้ายบอกเส้นทาง และชื่อถนนซึ่งจัดทำโดยเทศบาลนครเชียงราย มีรูปแบบที่ต้องการสื่อถึงลักษณะสถาปัตยกรรมแบบล้านนาที่ค่อนข้างชัดเจน โดยเฉพาะป้ายบอกเส้นทาง

2.สถาปัตยกรรมบนถนนหน้าถ้ำ

2.1 สถาปัตยกรรมของอาคารทางราชการ

จากการสำรวจพบว่าอาคารทางราชการที่ตั้งอยู่บนถนนหน้าถ้ำประกอบด้วย อาคารที่ว่าการอำเภอเมือง ที่ทำการศาลจังหวัดเชียงราย จวนผู้ว่าและสภาอากาศิไทย จังหวัดเชียงราย โรงเรียนอาชีวศึกษา สำนักงานสาธารณสุข และสำนักงานอัยการจังหวัดเชียงราย รูปแบบสถาปัตยกรรมมีความแตกต่างกัน ไม่มีความกลมกลืนกัน และไม่ได้แสดงเอกลักษณ์ของสถาปัตยกรรมของเมืองเชียงราย มีแต่อาคารที่ทำการอำเภอเมืองที่มีรูปแบบสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นไว้

2.2 สถาปัตยกรรมของอาคารพักอาศัย

อาคารพักอาศัยบนถนนหน้าถ้ำแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ อาคารที่มีลักษณะเป็นเรือนพักอาศัย มีพื้นที่และบริเวณที่ชัดเจน และอาคารพักอาศัยที่ใช้พื้นที่ชั้นบนของอาคารเป็นที่พักอาศัย ซึ่งส่วนใหญ่เป็นตึกแถว จากการสำรวจพบว่าอาคารพักอาศัยเหลืออยู่น้อยมากบนถนนหน้าถ้ำ เนื่องจากเป็นถนนย่านธุรกิจ ที่พร้อมปรับเปลี่ยนพื้นที่เป็นอาคารพาณิชย์กรรมได้ตลอดเวลา รูปแบบสถาปัตยกรรมไม่มีความเป็นสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นหลงเหลืออยู่ แต่นิยมสร้างเป็นสถาปัตยกรรมสมัยใหม่ ที่ขาดเอกลักษณ์ของสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นไป

2.3 สถาปัตยกรรมของอาคารพาณิชย์

จากการสำรวจอาคารพาณิชย์บนถนนหน้าถ้ำแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คืออาคารพาณิชย์ที่ใช้พื้นที่ด้านล่างในการค้าขาย และอาคารพาณิชย์ที่ใช้ทั้งอาคารสำหรับค้าขาย รูปแบบสถาปัตยกรรมของอาคารพาณิชย์ส่วนใหญ่ไม่มีความเป็นสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น ส่วนใหญ่มุ่งเน้นที่การทำโฆษณา ประชาสัมพันธ์สินค้า ทำให้เกิดป้าย ที่ไม่มีความเป็นระเบียบ เรียบร้อย

2.4 สถาปัตยกรรมของอาคารตึกแถว

อาคารตึกแถว เป็นอาคารที่พบได้ส่วนใหญ่บนถนนหน้าลำ และหน้าแนบบริเวณใกล้ตลาดเทศบาล ตึกแถวแบ่งเป็น 2 ประเภทคือ ตึกแถวของเอกชนโดยตรง และตึกแถวที่เป็นอาคารของกรมธนารักษ์ รูปแบบส่วนใหญ่เป็นแบบสมัยใหม่ เรียบๆ มีตั้งแต่ 2 ชั้นถึง 5 ชั้น ตึกแถวบนถนนหน้าลำมีการก่อสร้างต่างเวลากัน ส่วนที่ก่อสร้างภายหลังจะมีความแตกต่างกันตรงที่มีการใช้องค์ประกอบของสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น ตามกฎหมายควบคุมอาคาร เช่น การใช้ทรงหลังคา การประดับด้วย กาลาด หรือ จ้อง บนหลังคา แต่ยังไม่สามารถทำให้ภาพรวมของถนนเกิดเป็นสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นได้

2.5 พื้นที่นันทนาการ

พื้นที่นันทนาการและพื้นที่สีเขียวบนถนนหน้าลำ เป็นพื้นที่เกิดขึ้นใหม่ ประมาณ 10 กว่าปี เนื่องจากการย้ายเรือนจำกลางจังหวัดเชียงราย ไปอยู่นอกเมือง ทำให้ทางเทศบาลนครเชียงรายเข้ามาปรับปรุงพื้นที่ของเรือนจำ เป็นสวนสาธารณะ เป็นพื้นที่ทำกิจกรรมต่างๆ ของเมืองเชียงราย และเป็นพื้นที่สีเขียวของเมือง

3. ลักษณะกิจกรรมการใช้พื้นที่บนถนนหน้าลำ

3.1 กิจกรรมด้านพาณิชยกรรม

จากการสำรวจพบว่า การใช้พื้นที่ด้านกิจกรรมพาณิชยกรรมบนถนนหน้าลำ มีการปรับเปลี่ยนไปตลอดเวลา มีการปรับอาคารตามนักลงทุนที่ต้องการเข้ามาค้าขาย บนถนนหน้าลำ แต่กิจกรรมค้าขายที่มีโดยทั่วไปคือ ธนาคาร ร้านอาหาร คลินิก ร้านขายทองคำ ร้านขายหนังสือ ร้านขายเสื้อผ้า ร้านขายวัสดุก่อสร้าง ร้านขายสังฆทาน ร้านขายยา ร้านเสริมสวย ร้านขายกาแฟ ร้านขายจักรยานยนต์ ร้านถ่ายเอกสาร ร้านขายของชำ ร้านซ่อมรองเท้า ร้านขายอุปกรณ์คอมพิวเตอร์ ร้านจำหน่าย CD เป็นต้น ซึ่งกิจกรรมด้านพาณิชยกรรมส่วนใหญ่ สามารถพบเห็นได้โดยทั่วไป ไม่มีความโดดเด่นของกิจกรรมของเมืองเชียงราย ยกเว้นเพียง ร้านขายชา กาแฟที่เป็นสินค้าของจังหวัดเชียงราย

3.2 กิจกรรมด้านส่งเสริมการท่องเที่ยว

กิจกรรมด้านการท่องเที่ยวบนถนนหน้าลำส่วนใหญ่ นักท่องเที่ยวจะเป็นคนไทย ที่เข้ามาซื้อของ และใช้เป็นเส้นทางเพื่อไปยังจุดท่องเที่ยวอื่นๆ เนื่องจากบนถนนหน้าลำไม่มีวัดที่สำคัญ และเป็นจุดที่สามารถเชื่อมโยงไปยังสถานที่ท่องเที่ยวอื่นๆได้ ยกเว้นวันเสาร์ ซึ่งทางเทศบาลนครเชียงรายได้จัดให้เป็นถนนคนเดิน มีการใช้พื้นที่ของถนนเป็นพื้นที่สำหรับจำหน่ายสินค้า อาหาร

และจัดแสดงศิลปะและ วัฒนธรรม ตั้งแต่บริเวณสี่แยกหนองสีแจ่งไปจนเกือบสุดถนนหน้าลัย เนื่องจากถนนหน้าลัยเป็นถนนสายกลาง ที่สามารถเข้าถึง และจอดรถได้สะดวก ตลอดจนมีพื้นที่ สาธารณะมาก มีสินค้าต่างๆจำหน่ายมากมาย จึงทำให้ ถนนคนเดินได้รับความนิยมจาก นักท่องเที่ยวทั้งจากต่างชาติและจากนักท่องเที่ยวคนไทย จนทำให้ถนนคนเดินบนถนนหน้าลัยเป็นที่รู้จักโดยทั่วไปของนักท่องเที่ยว

3.3 กิจกรรมด้านการบริการประชาชนของหน่วยงานราชการ

เนื่องจากบนถนนหน้าลัยมีหน่วยงานทางราชการอยู่หลายแห่งทำให้เป็นพื้นที่สำหรับการ ติดต่อของประชาชนในช่วงวันจันทร์ถึงวันศุกร์ ปัญหาที่พบมากที่สุดคือการจราจรที่แออัดในช่วงโมง เร่งด่วน และปัญหาของที่จอดรถให้เพียงพอ ซึ่งในอนาคตมีแนวโน้มที่หน่วยงานราชการต่างๆ จะต้องมีการย้ายไปอยู่นอกเมือง ณ.ศูนย์ราชการ เพื่อให้การติดต่อและการทำงานมีประสิทธิภาพ มากยิ่งขึ้น และทำให้การถนนหน้าลัยมีการจราจรที่สะดวกมากขึ้น

3.4 กิจกรรมด้านนันทนาการ

กิจกรรมด้านนันทนาการบนถนนหน้าลัยใช้พื้นที่ที่เป็นสวนตุ้งและโคม เป็นพื้นที่หลัก เนื่องจากมีพื้นที่ค่อนข้างกว้าง กิจกรรมต่างๆของจังหวัด และของเทศบาลจึงใช้บริเวณนี้เป็นหลัก อีกทั้งยังสามารถบริการประชาชนได้ทุกวัย เช่น การออกกำลังกายของผู้สูงอายุ การเดินแอโรบิค การแสดงดนตรีของวัยรุ่น เป็นต้น ดังนั้นพื้นที่นี้ควรสงวนไว้สำหรับเป็นพื้นที่สาธารณะของเมือง ต่อไป

คำถามวิจัยที่ 2 ประชาชนอยากได้รูปแบบสถาปัตยกรรมแบบใดที่จะเป็นภาพตัวแทน ที่เป็นอัตลักษณ์สถาปัตยกรรมบนถนนหน้าลัย ผลการศึกษานี้แบ่งเป็น 2 ส่วนคือ

1. ผลการศึกษาแนวความคิดของสถาปนิกต่อรูปแบบสถาปัตยกรรมที่ประเภทต่างๆบน ถนนหน้าลัยตามความคิดเห็นของสถาปนิก

2. ผลการศึกษาทัศนคติของประชาชนต่อรูปแบบสถาปัตยกรรมประเภทต่างๆ บนถนน หน้าลัย

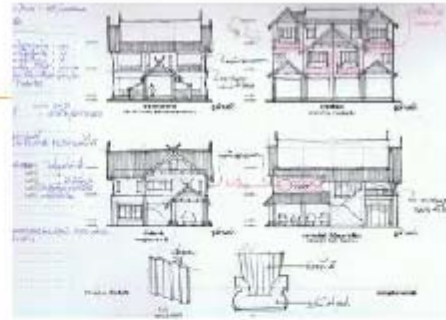
ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

ผลการศึกษาแนวความคิดของสถาปนิกต่อรูปแบบสถาปัตยกรรมที่ประเภทต่างๆ บนถนนหน้าลัยตามความคิดเห็นของสถาปนิก การศึกษานี้เป็นผลจากการที่ผู้วิจัยให้สถาปนิกใน พื้นที่จำนวน 20 คน ได้ออกแบบร่างแสดงแนวความคิด และความคิดเห็นในการออกแบบ สถาปัตยกรรมจำนวน 4 ประเภทคือ อาคารทางราชการ อาคารพักอาศัย อาคารตึกแถวและอา

พาณิชย์ ซึ่งเป็นสถาปัตยกรรมหลักที่ตั้งอยู่บนถนนหน้าผา สถาปนิกได้แสดงแนวความคิดผ่านภาพ สเก็ทซ์ บนแบบสอบถามได้ผลดังนี้

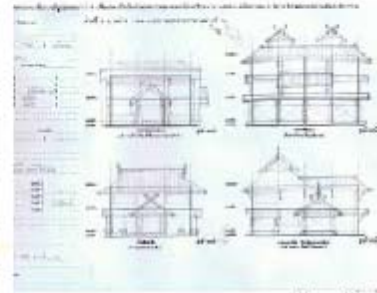
Arch_01

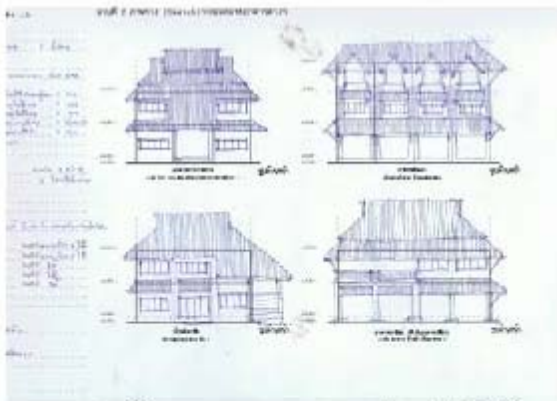
Arch_02

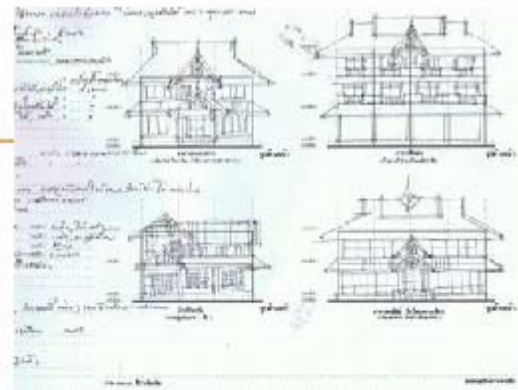
Arch_03

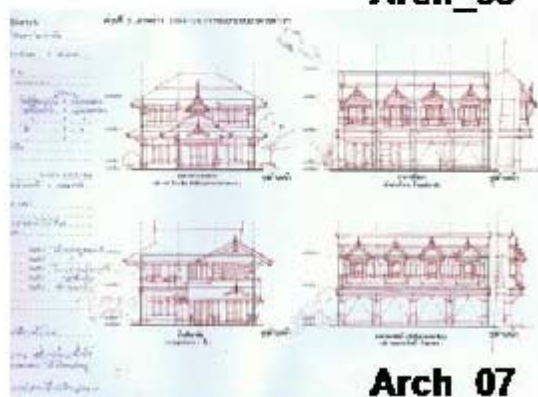
Arch_04

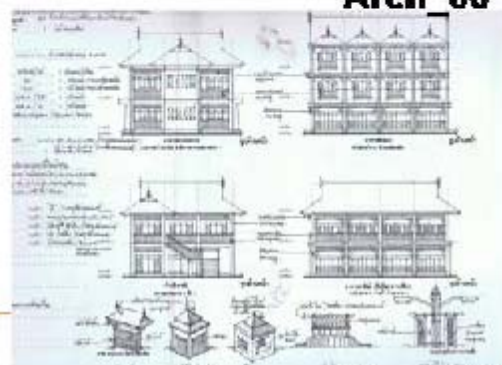
Arch_05

Arch_06

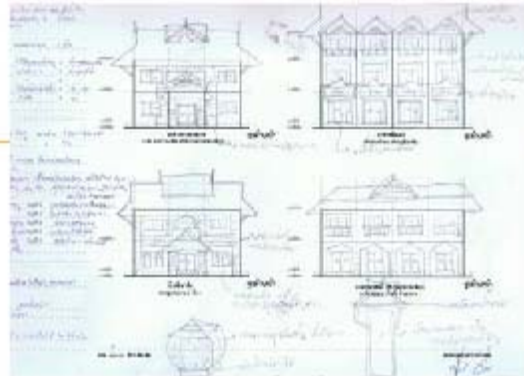
Arch_07

Arch_08

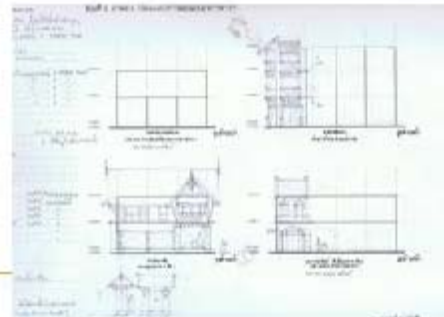
Arch_09

Arch_10

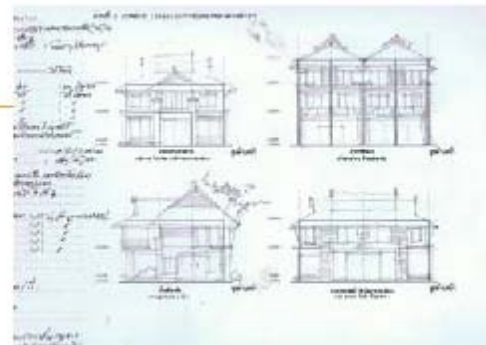
Arch_11

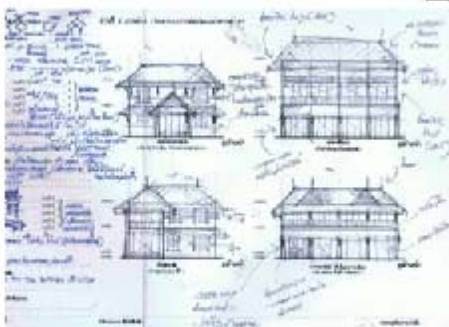
Arch_12

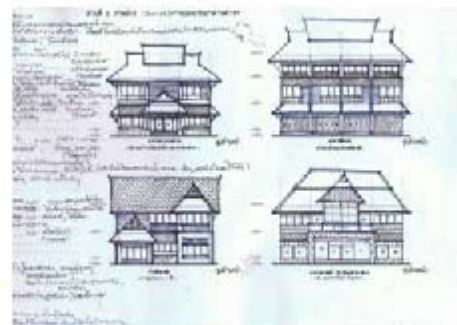
Arch_13

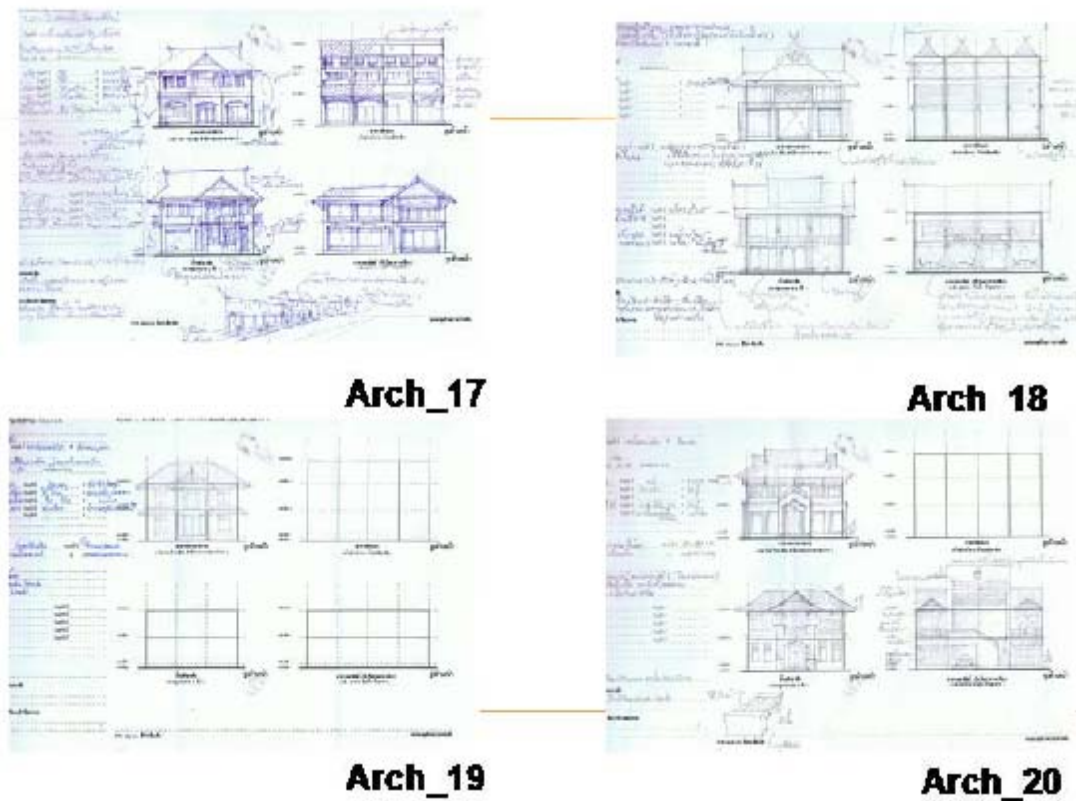
Arch_14

Arch_15

Arch_16

ภาพ 4.24 ภาพร่างจากสถาปนิก จำนวน 20 คน

ซึ่งโดยภาพรวมภาพร่างอาคารต่างๆ จากสถาปนิกพบว่า สถาปนิกให้ความสำคัญกับรูปทรงโดยรวมของอาคารมากกว่ารายละเอียดย่อยของอาคาร โดยเน้นรูปทรงของหลังคาเป็นหลัก เนื่องจากเป็นสิ่งที่สามารถเห็น เข้าใจ รับรู้ ได้ง่ายกว่ารายละเอียดเล็กๆอื่นๆ และทำให้อาคารมีความเป็นสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นที่เหมาะสมกับเมืองเชียงรายและสามารถใช้อาคารสร้างเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเมืองเชียงรายได้ ในส่วนของของรายละเอียดต่างๆ จากภาพร่างของสถาปนิกผ่านการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อจัดหมวดหมู่จากคำบรรยาย สามารถจัดเป็นหมวดหมู่ได้ดังต่อไปนี้

หมวดบรรยายภาคโดยภาพรวมของถนนหน้าลายในความคิดของสถาปนิก พบว่าสถาปนิกมีความคิดเห็นว่าบรรยายภาคโดยภาพรวมควรมีลักษณะที่สะท้อนให้เห็นถึงวัฒนธรรมแบบล้านนามีการควบคุมโทนสีทั้งหมดและมีองค์ประกอบของสถาปัตยกรรมล้านนาเข้ามาใช้ในอาคาร การตกแต่งที่เน้นให้ใช้วัสดุแบบธรรมชาติ มีการปลูกต้นไม้ที่ให้ความร่มรื่น แก่ถนนหน้าลายในอนาคต

หมวดงานสถาปัตยกรรมแบ่งเป็นหัวข้อต่างๆได้ดังต่อไปนี้

รูปทรงของหลังคา

พบว่าสถาปนิกมีแนวความคิดว่ารูปทรงของหลังคาที่เหมาะสมกับเมืองเชียงใหม่ควรเป็นแบบ จั่ว บั้้นหมา และแบบบ้านหมาผสมจั่ว ซึ่งเป็นรูปทรงหลังคาแบบล้านนาประยุกต์ เป็นส่วนใหญ่ มีความชันที่ 30-45 องศา วัสดุของหลังคาเป็นวัสดุที่มีความเป็นธรรมชาติเช่น กระเบื้องดินขอก กระเบื้องแบบโบราณ หรือเป็นกระเบื้องคอนกรีต โดยใช้สีน้ำตาลเป็นหลัก

ลักษณะโครงสร้างของอาคาร

สถาปนิกมีแนวความคิดให้อาคารเป็นอาคารคอนกรีตเสริมเหล็ก มีการใช้ไม้หรือเหล็ก ร่วมกับโครงสร้าง มีการตกแต่งด้วยวัสดุธรรมชาติหรือเลียนแบบธรรมชาติ โดยมีความสูงของอาคารไม่เกิน 12.00 เมตร และเป็นอาคารที่ไม่ใหญ่มากนัก

รายละเอียดด้านสถาปัตยกรรมต่างๆ

รูปแบบของผนัง สถาปนิกมีแนวความคิดว่า ผนังควรเป็นผนังก่ออิฐฉาบปูนโดยทั่วไป แต่อาจมีการตกแต่งด้วยวัสดุที่เลียนแบบธรรมชาติ เช่น ไม้เทียม ไม้ และกระเบื้องดินเผาและใช้สีขาว น้ำตาล ครีมหรือกลุ่มสี Earth Tone

รูปแบบของประตู หน้าต่าง สถาปนิกมีแนวความคิดว่า ควรเป็นประตูบานเปิด บานเฟี้ยม หรือบานเลื่อน โดยใช้วัสดุที่เป็นอลูมิเนียมหรือไม้ ใช้สีขาว ดำ น้ำตาล

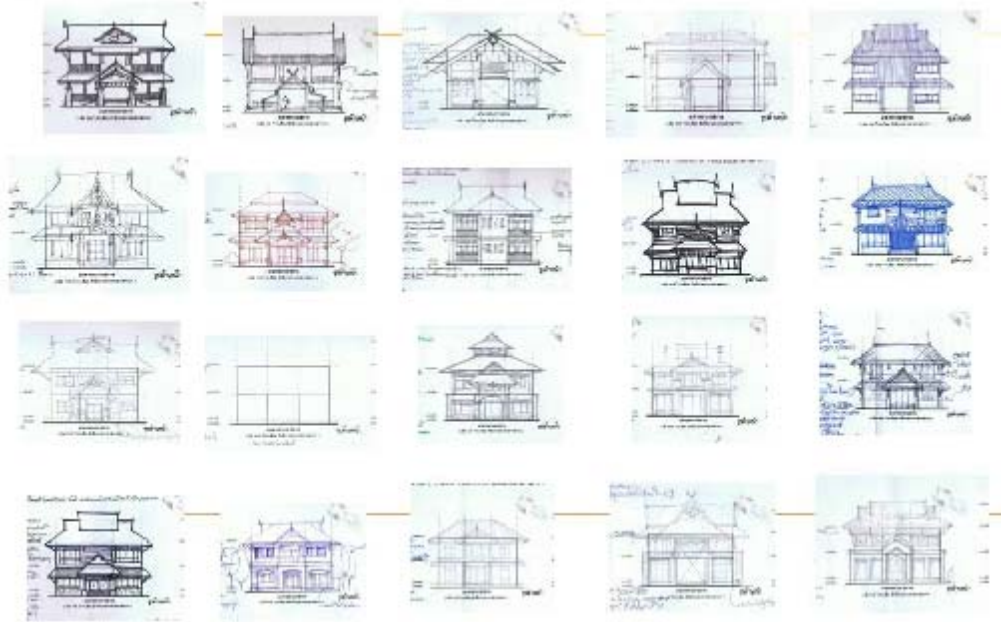
รูปแบบของบันไดภายนอกอาคาร สถาปนิกมีแนวความคิดว่า ควรเป็นบันไดคอนกรีตเสริมเหล็ก ไม้ หรือเหล็ก ใช้สีน้ำตาล เทา ดำ ที่เข้ากับธรรมชาติ

รูปแบบของระเบียงภายนอกอาคาร สถาปนิกมีแนวความคิดว่า ควรเป็นคอนกรีตเสริมเหล็ก หรือเป็นไม้ผสมกับเหล็ก มีลวดลายของราวลูกกรงแบบล้านนา ใช้สีน้ำตาล ดำหรือสีที่เข้ากับธรรมชาติ

รูปแบบการตกแต่งอื่นๆเพื่อให้อาคารมีความเป็นสถาปัตยกรรมเชิงวัฒนธรรม สถาปนิกมีความคิดว่าควรตกแต่งด้วยค้ำยัน มีแผงกันแดดลายฉลุ ตกแต่งด้วยไม้เทียม มีจ้อง หรือกาแล ในการตกแต่งอาคาร

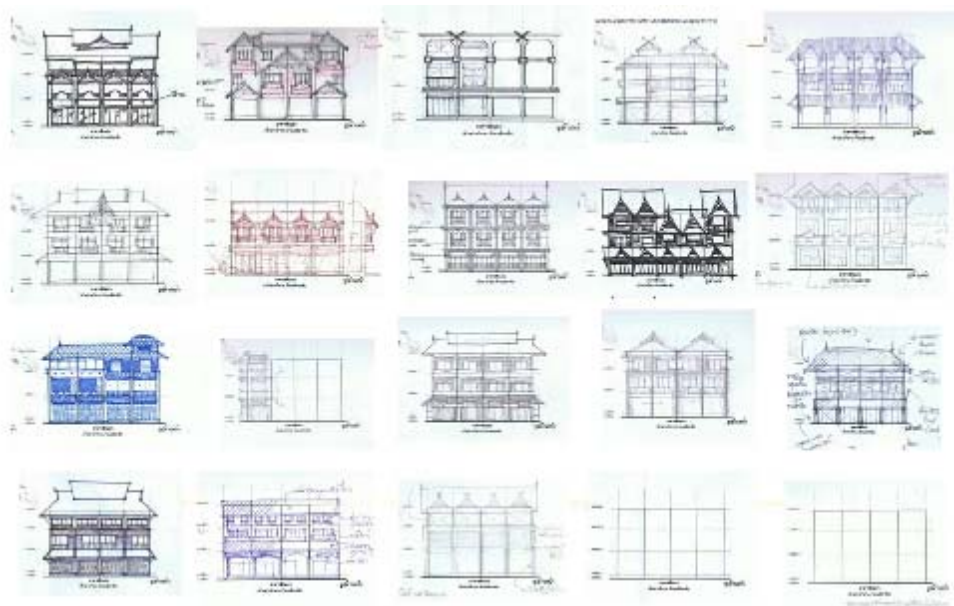
รูปแบบสถาปัตยกรรมจากภาพร่างของสถาปนิกแยกตามประเภทอาคาร

1.อาคารทางราชการ

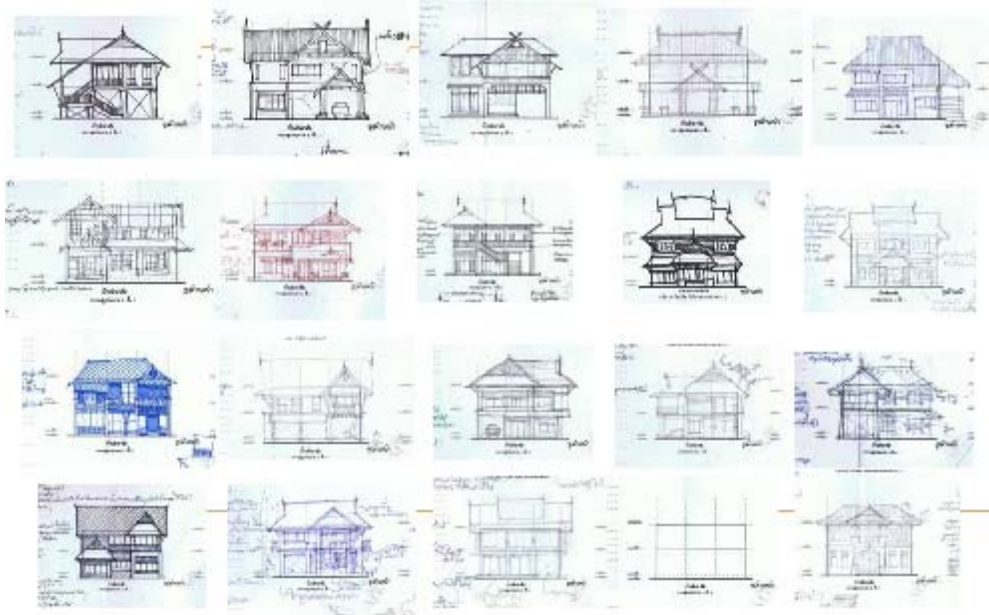
ภาพ 4.25 ภาพร่างอาคารราชการจากสถาปนิก จำนวน 20 คน

2.อาคารตึกแถว

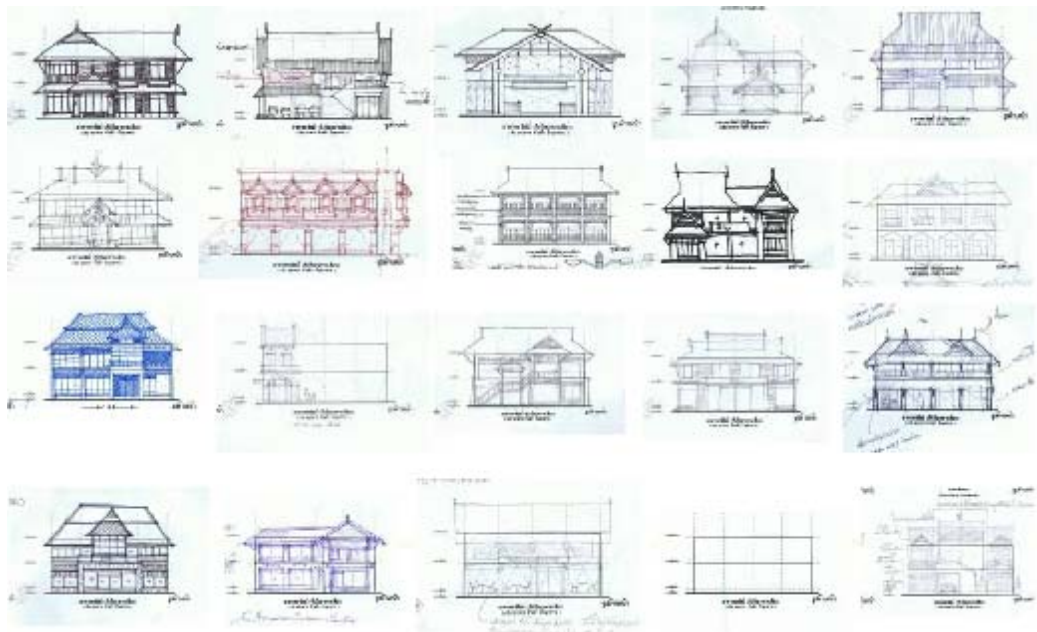
ภาพ 4.26 ภาพร่างอาคารตึกแถวจากสถาปนิก จำนวน 20 คน

3.อาคารพักอาศัย

ภาพ 4.27 ภาพร่างอาคารพักอาศัยจากสถาปนิก จำนวน 20 คน

4. อาคารพาณิชย์

ภาพ 4.27 ภาพร่างอาคารพาณิชย์จากสถาปนิก จำนวน 20 คน

จากภาพร่างอาคารทั้ง 4 ประเภทของสถาปนิกจะนำไปวิเคราะห์เพื่อหารูปแบบร่วมทางสถาปัตยกรรมและนำไปจัดทำเป็นแบบสอบถามกับประชาชนในพื้นที่ เพื่อให้ประชาชนเลือกและแสดงความคิดเห็นต่อรูปแบบทางสถาปัตยกรรมที่ประชาชนต้องการ

การวิเคราะห์และสรุปรูปแบบสถาปัตยกรรมเพื่อจัดทำแบบสอบถาม

จากภาพร่างของสถาปนิกทั้ง 20 คน แบ่งเป็นอาคารจำนวน 4 ประเภทรวมภาพร่างที่ได้จากสถาปนิกทั้งหมด 80 ภาพ ผู้วิจัยได้สรุปรูปแบบสถาปัตยกรรมของอาคารแต่ละประเภท โดยหาความสัมพันธ์และสอดคล้องของภาพร่างจากสถาปนิก ทั้งจากรูปแบบสถาปัตยกรรม รูปทรงหลังคา การให้สี รูปแบบขององค์ประกอบ การตกแต่งผนัง เพื่อให้ได้ภาพตัวแทนที่มีลักษณะเดียวกันทั้ง ขนาด ลายเส้น สี สัน อันจะทำให้ผู้ตอบแบบสอบถามสามารถเห็นภาพและตัดสินใจได้ง่าย เนื่องจากภาพร่างของสถาปนิกมีความแตกต่างกัน ของลายเส้น การใช้สี แต่งยังคงลักษณะสถาปัตยกรรมที่สมบูรณ์ และสามารถสรุปรูปแบบสถาปัตยกรรมแบบต่างๆ เพื่อให้ประชาชนเลือกได้ดังนี้

1.อาคารทางราชการ

อาคารทางราชการสามารถสรุปรูปแบบได้ 5 รูปแบบโดยมีความแตกต่างกันของรูปทรงหลังคา องค์ประกอบ และสีของอาคาร ดังนี้

ภาพ 4.28 รูปแบบอาคารทางราชการ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามประชาชน 400 ชุด ต่อรูปแบบสถาปัตยกรรมประเภทอาคารทางราชการประชาชนเห็นว่ามีความเหมาะสมในการนำไปเป็นภาพตัวแทนในการสร้างอัตลักษณ์สถาปัตยกรรมบนถนนหน้าผาก ดังนี้

ประชาชนเลือกรูปแบบสถาปัตยกรรม ที่ใช้รูปทรงหลังคาทรงปั้นหยาและจั่ว ตามรูปแบบที่พบมากในเมืองเชียงราย มีการมุขหลังคาด้านหน้า และมีมุขทางเข้าด้านหน้า มีการประดับหลังคาด้วยจ้อง และค้ำยัน การตกแต่งผนังด้วยเกล็ดไม้ การใช้สีในโทนสีน้ำตาล เป็นภาพตัวแทนนอกจากนั้นประชาชนยังได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบสถาปัตยกรรมของอาคารทางราชการดังนี้

- มีความเหมาะสมกับศิลปะพื้นถิ่นเข้ากับบรรยากาศแบบเชียงราย
- มีความเรียบง่าย ดูทันสมัย และสง่างาม
- ให้มีการประดับจ้องหรือกาแล
- ควรรย้ายอาคารทางราชการไปอยู่นอกเมือง เพื่อความสะดวกในการติดต่อและใช้พื้นที่เป็นที่สีเขียวของเมือง

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	แบบที่ 1	120	30.0	30.0	30.0
	แบบที่ 2	66	16.5	16.5	46.5
	แบบที่ 3	73	18.3	18.3	64.8
	แบบที่ 4	58	14.5	14.5	79.3
	แบบที่ 5	83	20.8	20.8	100.0
	Total	400	100.0	100.0	

ตาราง 4.1 ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของประชาชนต่อรูปแบบอาคารทางราชการ

จากตารางจะพบว่าประชาชนจำนวน 400 คน เลือกรูปแบบที่ 1 มากที่สุด ถึงร้อยละ 30 รองลงมาคือรูปแบบที่ 5 จำนวนร้อยละ 20.8 โดยประชาชนเลือกจากรูปทรงหลังคา และสีของอาคารมากที่สุด

2.อาคารตึกแถว

อาคารตึกแถวสามารถสรุปรูปแบบได้ 7 รูปแบบโดยมีความแตกต่างกันของรูปทรงหลังคา องค์ประกอบ และสีของอาคาร ดังนี้

ภาพ 4.29 รูปแบบอาคารตึกแถว

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามประชาชน 400 ชุด ต่อรูปแบบสถาปัตยกรรม ประเภทอาคารตึกแถว ประชาชนเห็นว่าเป็นความเหมาะสมในการนำไปเป็นภาพตัวแทนในการสร้างอัตลักษณ์สถาปัตยกรรมบนถนนหน้าผาก ดังนี้

ประชาชนเลือกรูปแบบสถาปัตยกรรม ที่ใช้รูปทรงหลังคาทรงปั้นหยาและจั่ว มีการซ้อนชั้นของหลังเป็นจั่ว มีการประดับหลังคาด้วยจ้อง และค้ำยัน การตกแต่งผนังด้วยเกล็ดไม้ มีหลังคากันสาดชั้นล่าง ประตูทางเข้าเป็นบานเฟี้ยม การใช้สีในโทนสีน้ำตาล ขาว เป็นภาพตัวแทน นอกจากนั้นประชาชนยังได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบสถาปัตยกรรมของอาคารตึกแถว ดังนี้

-ให้มีเอกลักษณ์ความสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นมีศิลปะแบบล้านนา แต่ให้ดูทันสมัย

-มีการจัดระเบียบเรื่องป้ายโฆษณา

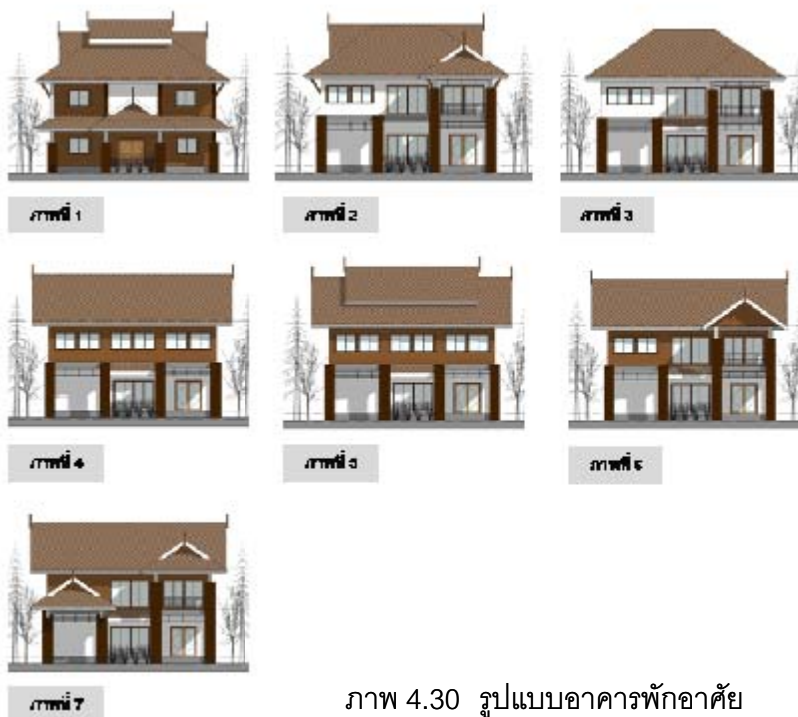
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	แบบที่ 1	104	26.0	26.0	26.0
	แบบที่ 2	19	4.8	4.8	30.8
	แบบที่ 3	51	12.8	12.8	43.5
	แบบที่ 4	48	12.0	12.0	55.5
	แบบที่ 5	72	18.0	18.0	73.5
	แบบที่ 6	62	15.5	15.5	89.0
	แบบที่ 7	44	11.0	11.0	100.0
	Total	400	100.0	100.0	

ตาราง 4.2 ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของประชาชนต่อรูปแบบอาคารตึกแถว

จากตารางจะพบว่าประชาชนจำนวน 400 คน เลือกรูปแบบที่ 1 มากที่สุด ร้อยละ 26 รองลงมาคือรูปแบบที่ 5 จำนวนร้อยละ 18 โดยประชาชนเลือกจากรูปทรงหลังคา และสีของอาคารมากที่สุด

3.อาคารพักอาศัย

อาคารพักอาศัยสามารถสรุปรูปแบบได้ 7 รูปแบบโดยมีความแตกต่างกันของรูปทรงหลังคา องค์กรประกอบ และสีของอาคาร ดังนี้

ภาพ 4.30 รูปแบบอาคารพักอาศัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามประชาชน 400 ชุด ต่อรูปแบบสถาปัตยกรรม ประเภทอาคารพักอาศัย ประชาชนเห็นว่ามีความเหมาะสมในการนำไปเป็นภาพตัวแทนในการสร้างอัตลักษณ์สถาปัตยกรรมบนถนนหน้าผาก ดังนี้

ประชาชนเลือกรูปแบบสถาปัตยกรรม ที่ใช้รูปทรงหลังคาทรงปั้นหยาและจั่ว มีการซ้อนชั้นของหลังเป็นจั่ว มีการประดับหลังคาด้วยจ้อง และค้ำยัน การตกแต่งผนังด้วยเกล็ดไม้ มีหลังคากันสาดชั้นล่าง ประตูทางเข้าเป็นบานเฟี้ยม การใช้สีในโทนสีน้ำตาล ขาว เป็นภาพตัวแทน นอกจากนั้นประชาชนยังได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบสถาปัตยกรรมของอาคารบ้านพักอาศัยดังนี้

- ให้มีความเป็นเอกลักษณ์ล้านนา
- มีการใช้สีที่คล้ายๆกัน
- รูปแบบ ที่เรียบง่าย สะอาด ลงตัว

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	แบบที่ 1	91	22.8	22.8	22.8
	แบบที่ 2	78	19.5	19.5	42.3
	แบบที่ 3	90	22.5	22.5	64.8
	แบบที่ 4	19	4.8	4.8	69.5
	แบบที่ 5	35	8.8	8.8	78.3
	แบบที่ 6	30	7.5	7.5	85.8
	แบบที่ 7	57	14.3	14.3	100.0
	Total	400	100.0	100.0	

ตาราง 4.3 ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของประชาชนต่อรูปแบบอาคารพักอาศัย

จากตารางจะพบว่าประชาชนจำนวน 400 คน เลือกรูปแบบที่ 1 มากที่สุด ร้อยละ 22.8 รองลงมาคือรูปแบบที่ 3 จำนวนร้อยละ 22.5 โดยประชาชนเลือกจากรูปทรงหลังคา และสีของอาคารมากที่สุด

4.อาคารพาณิชย์

อาคารพาณิชย์สามารถสรุปรูปแบบได้ 7 รูปแบบโดยมีความแตกต่างกันของรูปทรง หลังคา องค์กรประกอบ และสีของอาคาร ดังนี้

ภาพ 4.31 รูปแบบอาคารพาณิชย์

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามประชาชน 400 ชุด ต่อรูปแบบสถาปัตยกรรม ประเภทอาคารพาณิชย์ ที่ประชาชนเห็นว่ามีเหมาะสมในการนำไปเป็นภาพตัวแทนในการสร้างอัตลักษณ์สถาปัตยกรรมบนถนนหน้าผาก ดังนี้

ประชาชนเลือกรูปแบบสถาปัตยกรรม ที่ใช้รูปทรงหลังคาทรงปั้นหยาและจั่ว แยกเป็นหลังคาขนาดเล็ก มีการประดับหลังคาด้วยจ้อง และค้ำยัน การใช้สีในโทนสีน้ำตาล ขาว เป็นภาพตัวแทน นอกจากนี้ประชาชนยังได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบสถาปัตยกรรมของอาคารพาณิชย์ดังนี้

-ให้มีความเป็นล้านนา แต่ดูทันสมัย

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	แบบที่ 1	55	13.8	13.8	13.8
	แบบที่ 2	38	9.5	9.5	23.3
	แบบที่ 3	50	12.5	12.5	35.8
	แบบที่ 4	62	15.5	15.5	51.3
	แบบที่ 5	62	15.5	15.5	66.8
	แบบที่ 6	92	23.0	23.0	89.8
	แบบที่ 7	41	10.3	10.3	100.0
	Total	400	100.0	100.0	

ตาราง 4.4 ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของประชาชนต่อรูปแบบอาคารพาณิชย์

จากตารางจะพบว่าประชาชนจำนวน 400 คน เลือกรูปแบบที่ 6 มากที่สุด ร้อยละ 23.0 รองลงมาคือรูปแบบที่ 4 และ 5 จำนวนร้อยละ 15.5 โดยประชาชนเลือกจากรูปทรงหลังคา และสีของอาคารมากที่สุด

คำถามวิจัยที่ 3 การสร้างคำแนะนำในการออกแบบอาคารต่างๆ การพัฒนากายภาพของถนน การควบคุมและบังคับใช้อัตลักษณ์สถาปัตยกรรม มีวิธีการอย่างไรที่มีความเหมาะสมกับเมืองเชียงราย ซึ่งประกอบด้วยแนวทางการดำเนินงานอยู่ 2 แนวทาง คือ

1. แนวทางในการออกแบบสถาปัตยกรรมประเภทต่างๆ เช่นอาคารพาณิชย์ อาคารราชการ และบ้านพักอาศัย โดยจัดทำเป็นเอกสารที่แสดง แบบและรายละเอียด ทางสถาปัตยกรรม ทัศนียภาพของอาคาร ที่มาจากความชื่นชอบของประชาชน

จากการศึกษาวิธีการสร้างคำแนะนำในการออกแบบอาคารต่างๆ โดยการสอบถามสถาปนิกในพื้นที่ พบว่าควรจะต้องมีความชัดเจนของคำแนะนำให้มากกว่าคำแนะนำที่เป็นข้อความตัวอักษร ซึ่งมีความหมายที่กว้างเกินไป เช่น การใช้คำว่าสถาปัตยกรรมแบบล้านนาไทย หรือคำว่าพื้นเมืองภาคเหนือ ซึ่งสถาปนิกจะมีแนวความคิดในการออกแบบของตนที่หลากหลายเกินไป ทำให้ไม่สามารถสร้างความกลมกลืนของงานสถาปัตยกรรมได้ ดังนั้นควรมีคู่มือที่เป็นภาพร่างที่ชัดเจน แต่ยังคงเปิดโอกาสให้สถาปนิกได้สร้างแนวความคิดในการออกแบบเพิ่มเติมได้บ้างในส่วนรายละเอียดเล็ก เช่นการตกแต่งผนังบางจุด หรือการออกแบบประตูหน้าต่างที่เป็นอิสระ แต่ยังคงภาพรวมของอาคารไว้ได้

2. แนวทางการพัฒนากฎหมายเทศบัญญัติ โดยการ จัดทำคู่มือสำหรับเจ้าหน้าที่ท้องถิ่น เจ้าของอาคาร สถาปนิก ผู้รับเหมา เพื่อประกอบการออกแบบอาคารต่างๆ

จากการศึกษาพบว่าควรพัฒนากฎหมายเทศบัญญัติที่มีรายละเอียดของแบบเพิ่มเติมลงในกฎหมายเดิม เพื่อให้ทั้งสถาปนิกผู้ออกแบบอาคารและประชาชนโดยทั่วไป เข้าใจได้ง่ายและตรงกัน จะทำให้การออกแบบอาคารทำได้โดยง่าย และจะสามารถสร้างอัตลักษณ์สถาปัตยกรรมเมืองเชียงใหม่ในอนาคตได้

คำถามวิจัยที่ 4 กิจกรรมการท่องเที่ยวอะไรบ้าง ที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวในเมืองเชียงใหม่ให้มีความหลากหลายรูปแบบมีความน่าสนใจ สร้างจุดดึงดูด และเพิ่มจำนวนนักท่องเที่ยวได้ จากการศึกษาพบว่าประชาชนต้องการให้ส่งเสริมถนนหน้าดอยให้เป็นถนนที่มีแสดงถึงวิถีชีวิตแบบล้านนา หรือแบบพื้นเมือง มีการแต่งกายแบบพื้นเมือง มีการขายสินค้าพื้นเมืองเป็นจุดๆ จัดงานประเพณีต่างๆบนถนนเส้นนี้และส่งเสริมให้เป็นถนนคนเดินอย่างต่อเนื่อง เพื่อสร้างให้เกิดบรรยากาศแบบล้านนา ทำให้ถนนหน้าดอยเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในอนาคต

ภาพ 4.32 บรรยากาศถนนคนเดิน (กาดเจียงอายรำลึก)ในปัจจุบัน

บทที่ 5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

5.1 สรุปผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาถนนหนทางให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเมือง เชียงราย มีวัตถุประสงค์ดังนี้

1. ส่งเสริมอัตลักษณ์สถาปัตยกรรมให้เกิดขึ้นบนถนนหนทาง โดยการค้นหาอัตลักษณ์ สถาปัตยกรรมจากประวัติศาสตร์สถาปัตยกรรมของเมืองเชียงราย และพัฒนาด้านกายภาพ ภูมิทัศน์ให้หน้าท่องเที่ยว

2. สร้างแนวทางในการควบคุมและบังคับใช้อัตลักษณ์สถาปัตยกรรมนั้นให้มีความชัดเจน และมีคำถามวิจัยดังต่อไปนี้

1. อัตลักษณ์ที่มาจากประวัติศาสตร์สถาปัตยกรรมเมืองเชียงรามี อะไรบ้างที่เคยปรากฏ ในอดีตบนถนนหนทางและในเมืองเชียงราย

2. ประชาชนอยากได้รูปแบบสถาปัตยกรรมแบบใดที่จะเป็นภาพตัวแทนที่เป็นอัตลักษณ์ สถาปัตยกรรมบนถนนหนทาง

3. การสร้างคำแนะนำในการออกแบบอาคารต่างๆ การพัฒนากายภาพของถนน การ ควบคุมและบังคับใช้อัตลักษณ์สถาปัตยกรรม มีวิธีการอย่างไรที่มีความเหมาะสมกับเมือง เชียงราย

4. กิจกรรมการท่องเที่ยวอะไรบ้าง ที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวในเมืองเชียงรายให้มีความ หลากหลายรูปแบบ มีความน่าสนใจ สร้างจุดดึงดูด และเพิ่มจำนวนนักท่องเที่ยวได้

ซึ่งการวิจัยนี้มี ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาโดยมี 5 ขั้นตอน คือ การศึกษาประวัติศาสตร์และ สถาปัตยกรรมเมืองเชียงราย การศึกษาแนวความคิดและรูปแบบสถาปัตยกรรมเมืองเชียงราย ทักษะคติของประชาชนต่ออัตลักษณ์สถาปัตยกรรมเมืองเชียงราย ข้อเสนอแนะในการออกแบบ สถาปัตยกรรมบนถนนหนทาง และข้อเสนอแนะด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยวบนถนนหนทาง

ในการจัดทำแบบสอบถามได้มาทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยใช้กระบวนการ วิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์เนื้อหา(Content analysis) และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ โดยใช้ โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ เพื่อหาค่าร้อยละ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามการศึกษา 5 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1.การศึกษาประวัติศาสตร์และสถาปัตยกรรมเมืองเชียงราย

การศึกษาพบว่าข้อมูลด้านประวัติศาสตร์ของเมืองเชียงราย เป็นข้อมูลที่มีเนื้อหาใกล้เคียงกัน และไปในทิศทางเดียวกัน เนื่องจากบางช่วงเวลาของเมืองเป็นเมืองเป็นร้างมาหลายร้อยปี จึงขาดความต่อเนื่องด้านข้อมูล ประวัติศาสตร์ของเมือง อาจมีความขัดแย้งกันบ้างเช่น การใช้สรรพนามแทนผู้ก่อตั้งเมืองเชียงชายคือจะใช้คำว่าพ่อขุนเม็งราย หรือพญามังราย แต่ก็ได้ข้อสรุปไปในทางเดียวกันว่าควรใช้คำว่าพญามังรายเป็นต้น ด้านประวัติศาสตร์ของเมืองเชียงรายพบว่าสามารถศึกษาย้อนหลังได้ประมาณ 100 ปี เท่าที่ปรากฏสถาปัตยกรรมที่คงเหลืออยู่และจากคำบอกเล่าของผู้เฒ่าผู้แก่ที่ยังคงมีชีวิตอยู่ สถาปัตยกรรมที่มีก่อนหน้านั้นจึงไม่สามารถสันนิษฐานได้

ส่วนที่ 2.การศึกษาแนวคิดและรูปแบบสถาปัตยกรรมเมืองเชียงราย

จากการศึกษาพบว่าสถาปนิกมีแนวความคิดในการออกแบบให้เป็นสถาปัตยกรรมสมัยใหม่ ใช้วัสดุก่อสร้างและเทคโนโลยีปัจจุบันในการก่อสร้าง เช่น การก่ออิฐฉาบปูน การใช้กระจก อลูมิเนียม วัสดุสังเคราะห์เลียนแบบไม้ เป็นต้น โดยเน้นที่บรรยากาศของสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นหรือสถาปัตยกรรมแบบล้านนาไว้ และสร้างความกลมกลืนของสถาปัตยกรรมและภูมิทัศน์ เพื่อให้เป็นถนนที่มีความเรียบร้อย สวยงาม มีอัตลักษณ์ทางสถาปัตยกรรม เป็นที่ท่องเที่ยวต่อไปในอนาคต

ส่วนที่ 3.ทัศนคติของประชาชนต่ออัตลักษณ์สถาปัตยกรรมเมืองเชียงราย

จากการศึกษาพบว่าประชาชนต้องการรูปแบบสถาปัตยกรรมที่มีลักษณะสถาปัตยกรรมที่มีความเป็นสถาปัตยกรรมแบบล้านนาประยุกต์ โดยสอดคล้อง และเหมาะสมกับเทคโนโลยีในปัจจุบัน มีความเรียบง่าย เรียบร้อย เพื่อให้เกิดอัตลักษณ์สถาปัตยกรรมบนถนนลาดที่ชัดเจนมากขึ้นในอนาคต ซึ่งจากการวิเคราะห์และประมวลผลรูปแบบของถนนลาด เมื่อมีการพัฒนา รูปแบบสถาปัตยกรรมแล้ว ถนนลาดจะมีการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้นดังภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 5.1 ทศนียภาพของถนนธนาลัยใหม่ในส่วนที่เป็นย่านพาณิชย์กรรม

ภาพของถนนธนาลัยบริเวณย่านพาณิชย์กรรมแสดงให้เห็นถึงรูปแบบสถาปัตยกรรมของอาคารตึกแถวและอาคารพาณิชย์ที่แสดงถึงสถาปัตยกรรมแบบล้านนาประยุกต์ หรือสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นที่เป็นภาพตัวแทนของสถาปัตยกรรมจากความคิดเห็นของสถาปนิกและประชาชน มีการใช้รูปแบบสถาปัตยกรรมที่มีความกลมกลืน สอดคล้องกัน ทั้งรูปทรงของหลังคา สีสันของอาคารที่เป็นสีน้ำตาล การใช้วัสดุสมัยใหม่แต่พยายามให้มีบรรยากาศแบบพื้นถิ่น ตลอดจนมีการปรับปรุงถนนให้มีความสะอาดตา มีความเป็นระเบียบเรียบร้อย มีการจัดการเรื่องระบบสาธารณูปโภคทั้งระบบไฟฟ้า โทรศัพท์ ที่ฝังไว้ใต้ดิน มีการสร้างใช้ Street Furniture ที่มีความเหมาะสม เรียบง่ายและการปลูกต้นไม้พวก ปุ่มหรือกาสะลอง เพื่อเพิ่มสีเขียวให้กับถนนธนาลัย จะทำให้ย่านพาณิชย์กรรมมีความน่าสนใจ และเหมาะกับการท่องเที่ยวในเชิงวัฒนธรรมมากยิ่งขึ้นในอนาคต

ภาพที่ 5.2 ทักษะภาพของถนนธนาลัยใหม่ในส่วนที่เป็นย่านพักอาศัย

ภาพของถนนธนาลัยบริเวณย่านพักอาศัยแสดงให้เห็นถึงรูปแบบสถาปัตยกรรมของบ้านพักอาศัยที่แสดงถึงสถาปัตยกรรมแบบล้านนาประยุกต์ หรือสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นที่เป็นภาพตัวแทนของสถาปัตยกรรมจากความคิดเห็นของสถาปนิกและประชาชน มีการใช้รูปแบบสถาปัตยกรรมที่มีความกลมกลืน สอดคล้องกัน ทั้งรูปทรงของหลังคา สีเส้นของอาคารที่เป็นสีน้ำตาล การปรับปรุงถนนและทางเท้าให้มีความเรียบร้อย สะดวก สะอาด จะทำให้บริเวณดังกล่าวเป็นสถานที่ท่องเที่ยวในเมืองที่น่าเดิน น่าท่องเที่ยว

ภาพที่ 5.2 ทศนียภาพของถนนธนาลัยใหม่ในส่วนที่เป็นย่านอาคารทางราชการ

ภาพของถนนธนาลัยบริเวณย่านราชการแสดงให้เห็นถึงรูปแบบสถาปัตยกรรมของบ้านพักอาศัยที่แสดงถึงสถาปัตยกรรมแบบล้านนาประยุกต์ หรือสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นที่เป็นภาพตัวแทนของสถาปัตยกรรมจากความคิดเห็นของสถาปนิกและประชาชน มีการใช้รูปแบบสถาปัตยกรรมที่มีความกลมกลืน สอดคล้องกัน ทั้งรูปทรงของหลังคา สีฉลนของอาคารที่เป็นสีน้ำตาล และการเปิดพื้นที่ด้านหน้าบางส่วน เพื่อให้เป็นพื้นที่สาธารณะ ทำเป็นทางเข้าที่กว้างมากขึ้น สามารถจัดกิจกรรมต่างๆ ได้ ทำให้บริเวณดังกล่าวเป็นสถานที่ท่องเที่ยวในเมือง ที่น่าท่องเที่ยวต่อไป

ส่วนที่ 4. ข้อเสนอแนะในการออกแบบสถาปัตยกรรมบนถนนลาด

จากการศึกษาสามารถสร้างเป็นข้อกำหนดเบื้องต้นในการออกแบบสถาปัตยกรรมบนถนนลาด โดยได้เพิ่มเติมในส่วนข้อความเพื่อให้ เจ้าของอาคาร สถาปนิก ผู้รับเหมาก่อสร้าง เจ้าหน้าที่ของรัฐ ที่เกี่ยวข้อง ได้เข้าใจเนื้อหาของข้อกำหนดร่วมกัน เป็นตาราง ได้ดังนี้

รายการ		การออกแบบสถาปัตยกรรมและภูมิทัศน์
บรรยากาศของถนนโดยภาพรวม		ให้สะท้อนถึงวัฒนธรรมแบบล้านนา มีการปลูกต้นไม้ประจำถิ่น
รูปแบบสถาปัตยกรรม		สถาปัตยกรรมแบบล้านนา ใช้องค์ประกอบและโทนสีให้มีความเป็นสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น ตกแต่งด้วยวัสดุแบบธรรมชาติ
โครงสร้าง	โครงสร้าง	วิธีการก่อสร้างด้วยคอนกรีตเสริมเหล็ก
	ความสูง	ไม่เกิน 12 เมตร
	ความกว้าง	ตามขนาดของโฉนดที่ดินและตามกฎหมาย
แนวทางการออกแบบสถาปัตยกรรม	หลังคา	จั่ว บั้นหยา หรือแบบผสม ความชัน 30-45 องศา ใช้วัสดุที่มีสีแบบธรรมชาติ
	ผนัง	ผนังก่ออิฐฉาบปูนทั่วไป ตกแต่งด้วยไม้ ไม้เทียมหรือกระเบื้องดินเผา
	ประตู	บานเปิด หรือบานเฟี้ยม ไม้หรืออลูมิเนียมสีธรรมชาติ
	หน้าต่าง	บานเลื่อน ไม้หรืออลูมิเนียมสีธรรมชาติ
	บันไดภายนอก	คอนกรีตเสริมเหล็ก ตกแต่งด้วยไม้หรือเหล็ก สีธรรมชาติ
	ระเบียง	ไม้หรือเหล็ก สีธรรมชาติ
	สี	น้ำตาล ขาว ครีม หรือกลุ่มสี Earth Tone
	การประดับ	มีจ้อง กาแล ค้ายัน แผงระแนงฉลุไม้ ผนังไม้ หรือไม้เทียม
ป้าย	ขนาด สูงไม่เกิน 1.00 เมตร	

โฆษณา	ที่ตั้ง	บริเวณด้านหน้าอาคาร
	วัสดุ	ไม้เนื้อแข็งหรือเหล็ก
	สี	สีน้ำตาล
ระบบ สาธารณูป โภค	ถนน	คอนกรีตหรือแอสฟัลต์
	ทางเท้า	ทรายล้าง มีทางสำหรับคนพิการ
	การจอดรถ	มีการสร้างอาคารจอดรถสาธารณะ เพื่อลดปัญหาการจอดรถที่ไม่เป็นระเบียบ และให้เพียงพอกับปริมาณรถที่มากขึ้น
	ระบบไฟฟ้า	ฝังใต้ดิน
	ระบบ โทรศัพท์	ฝังใต้ดิน
	ระบบ ประปา	ฝังใต้ดิน
Street Furniture	ป้ายบอกทิศ บาง	ใช้ไม้ เหล็กเหล็ก แบบล้านนา ตัวอักษรหลายภาษา
	ตู้โทรศัพท์	แบบล้านนา เป็นจุดๆ
	ถังขยะ	สีกลมกลืนสภาพแวดล้อม
	ม้านั่ง	ไม้เนื้อแข็งหรือเหล็กเป็นจุดๆ
	ไฟประดับ	ทำเป็นซุ้มแบบล้านนา ตลอดแนวถนน
	อื่น	ทำเกาะกลางปลูกต้นไม้
พันธุ์ไม้		ต้นกาสะลอง หรือปีบ

ตาราง 5.1 แนวทางการออกแบบสถาปัตยกรรมและภูมิทัศน์เมืองเชียงใหม่

ส่วนที่ 5. ข้อเสนอแนะด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยวบนถนนนาลัย

จากการศึกษาพบว่าประชาชนต้องการให้ถนนนาลัยเป็นถนนที่แสดงถึงเอกลักษณ์วัฒนธรรมล้านนา โดยใช้สถาปัตยกรรมที่มีความเป็นพื้นถิ่น และสร้างกิจกรรมที่ดึงดูดนักท่องเที่ยว เช่นการมีถนนคนเดิน เพื่อจำหน่ายสินค้าพื้นเมือง หัตถกรรมพื้นถิ่น รวมถึงการจัดงานประเพณีต่างๆบนถนนนาลัย

5.2 การอภิปรายผล

การศึกษาเรื่องการพัฒนาถนนหนทางให้เป็นที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเมือง เชียงราย เป็นขบวนการศึกษาและการดำเนินงานโดยใช้กระบวนการสร้างอัตลักษณ์เป็นแนวทางในการศึกษา เพื่อให้ได้มาซึ่งอัตลักษณ์ร่วมของชุมชน โดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางในการพัฒนา ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาตั้งแต่การศึกษาข้อมูลด้านประวัติศาสตร์ การศึกษาและสำรวจสภาพปัตยกรรมทั้งในอดีตและปัจจุบัน การศึกษารูปแบบสถาปัตยกรรมที่ทั้ง สถาปนิกและประชาชนเห็นว่ามีความเหมาะสมและควรนำไปใช้เป็นแนวทางในการออกแบบและ สร้างอัตลักษณ์ของเมืองเชียงใหม่ให้เกิดขึ้น กระบวนการศึกษาทั้งหมดสอดคล้องตาม แนวความคิดเกี่ยวกับอัตลักษณ์ กระบวนการสร้างอัตลักษณ์ และแนวความคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน ส่วนผลของวิเคราะห์สอดคล้องกับแนวความคิดเกี่ยวกับความงามของเมือง และแนวความคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม แต่อย่างไรก็ตามการพัฒนาถนนหนทางให้ เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากหน่วยงานทั้งภาครัฐและภาคเอกชน ในการขับเคลื่อน ทั้งจากเทศบาลนครเชียงใหม่ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานวัฒนธรรม จังหวัด การประชาสัมพันธ์ภาค การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค องค์การโทรศัพท์ รวมถึงประชาชนทุกคน เพื่อพัฒนาเมืองเชียงใหม่ให้เกิดความยั่งยืนต่อไปในอนาคต

5.3 ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาเรื่องการพัฒนาถนนหนทางให้เป็นที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมใน เมืองเชียงใหม่ที่มีวัตถุประสงค์ ในการส่งเสริมอัตลักษณ์สถาปัตยกรรมให้เกิดขึ้นบนถนนหนทาง โดยการค้นหาอัตลักษณ์สถาปัตยกรรมจากประวัติศาสตร์สถาปัตยกรรมของเมืองเชียงใหม่ และ พัฒนาด้านกายภาพภูมิทัศน์ให้หน้าท่องเที่ยวและสร้างแนวทางในการควบคุมและบังคับใช้อัต ลักษณ์สถาปัตยกรรมนั้นให้มีความชัดเจน การส่งเสริมอัตลักษณ์ให้เกิดขึ้นจริง และการควบคุม และบังคับใช้อัตลักษณ์สถาปัตยกรรม จำเป็นต้องใช้ความร่วมมือของประชาชนทุกฝ่าย โดย คำนี้ถึงผลประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต โดยเฉพาะการท่องเที่ยวอันจะทำให้ เกิดความ ภาคภูมิใจของคนในท้องถิ่น ทำให้เศรษฐกิจของเมืองเชียงใหม่ดีขึ้น ทำให้ประชาชนมีรายได้มากขึ้น และทำให้เมืองเชียงใหม่เป็นเมืองที่น่าอยู่ น่าท่องเที่ยว เป็นเมืองที่มีคุณภาพชีวิตที่ดีอย่างยั่งยืน ต่อไปในอนาคต

5.4 ปัญหา/อุปสรรคและข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. การเก็บข้อมูลด้านกายภาพ ของถนนหน้าลิ้นในส่วนของอาคารตึกแถวและอาคารพาณิชย์ มีข้อจำกัดในการขอเข้าสำรวจการใช้งานภายในอาคาร เพราะเป็นที่ส่วนบุคคลและเป็นส่วนหวงห้าม บางอาคารเป็นร้านขายทอง หรือร้านขายของที่ไม่เปิดให้บุคคลอื่นเข้าไปในอาคาร จึงไม่สามารถสำรวจความยาว ความสูง และการใช้งานของอาคารได้

2. เนื่องจากอาคารที่อยู่บนถนนหน้าลิ้นเป็นย่านธุรกิจที่สำคัญของเมืองเชียงราย มีการเปลี่ยนแปลงการใช้งานเกิดขึ้นตลอดเวลา มีการเปลี่ยนแปลงการใช้พื้นที่อาคารจากร้านค้าหนึ่งเป็นอีกร้านค้าหนึ่งเช่น จากร้านค้าเป็นคลินิก ทำให้ข้อมูลที่จะได้จะไม่เป็นปัจจุบัน

3. การพัฒนาถนนหน้าลิ้นให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเกี่ยวข้องกับหน่วยงานหลายหน่วยงานทั้งเทศบาลนครเชียงราย การประชาสัมพันธ์ การไฟฟ้า องค์การโทรศัพท์ ในการจัดทำวิจัยครั้งต่อไป ควรให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งหมดได้ร่วมความคิดเห็นต่างๆ เพื่อได้แนวทางในการพัฒนาแบบบูรณาการมากยิ่งขึ้น

บรรณานุกรม

- โจล์ โจน บาล์โล.(2543).**เชียงรายล้านนา**,
กรมศิลปากร.(2539).**สถาปัตยกรรมใต้**:กรุงเทพฯ.
- เฉลียว ปิยะชน.(2532).**เรือนกาแล**.รายงานวิจัย,เชียงใหม่:สำนักส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- อรศิริ ปาณินท์.(2538).**บ้านและหมู่บ้านพื้นถิ่น**.กรุงเทพฯ, โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ท่าพระจันทร์.
- สุรพล ดำริห์กุล.(2542).**ล้านนา สิ่งแวดล้อม สังคมและวัฒนธรรม**.กรุงเทพฯ,คอมแพคท์พรีนธ์.
- อัน นิมานเหมินท์.(2521).**เรือนไทยแบบดั้งเดิม**.ศิลปล้านนาไทย,กรุงเทพฯ.
- อนุวิทย์ เจริญศุภกุล และ วิวัฒน์ เตมีพันธ์.(2539).**เรือนล้านนาไทยและประเพณีการปลูก
เรือน**.สมาคมสถาปนิกสยามในพระบรมราชูปถัมภ์.กรุงเทพฯ.
- กำธร กุลชล.(2545).**การออกแบบชุมชนเมืองคืออะไร การติดตามหาคำตอบในรอบ 40 ปี**.
มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ดวงจันทร์ อภาวัชรุตม์ เจริญเมือง.(2545).**เมืองยั่งยืน:แนวคิดประสบการณ์จากเมืองนารา
และบาห์ลี**. หจก.เชียงใหม่โรงพิมพ์แสงศิลป์.2545
- สร้อยดี อ่องสกุล.(2529).**ประวัติศาสตร์ล้านนา**.เชียงใหม่.โรงพิมพ์ข้างเผือก.2529
- น.ณ ปากน้ำ.(2543).**แบบแผนบ้านเรือนไทยในสยาม**.เมืองโบราณ.พิมพ์ครั้งที่ 4.
- วิมลสิทธิ์ หรยางกูร, กอบกุล อินทรวิจิตร, สันติ ฉันทวิลิต และ วีระ อินพันทัง. (2536).
**พัฒนาการ แนวความคิดและรูปแบบของงานสถาปัตยกรรม : อดีต ปัจจุบัน และ
อนาคต**. กรุงเทพฯ: สมาคมสถาปนิกสยามในพระบรมราชูปถัมภ์.
- บุญนาถ ตีวกุล.(2545).**เมืองและสิ่งแวดล้อม**.มหาวิทยาลัยศิลปากร
- อภิญา เพ็ญฟูสกุล.(2546).**อัตลักษณ์ การทบทวนทฤษฎีและกรอบแนวคิด**.สำนักงาน
คณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.
- ชวลิต สัยเจริญ.(2544).**สถาปัตยกรรมล้านนาประยุกต์**.คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สิทธิรัฐ ประพุทธนิตสาร.(2547).**การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม:แนวคิดและแนว
ปฏิบัติ**.เชียงใหม่.

สมโภชนครเชียงใหม่ 700 ปี ศูนย์วัฒนธรรม สถาบันราชภัฏเชียงใหม่,(2537). เชียงใหม่:ส.ทรัพย์
การพิมพ์ เชียงใหม่.

สิทธิพร ภิมยชื่น.(2545).การออกแบบชุมชนเมืองที่น่าอยู่ และยั่งยืน:ทฤษฎีและ

ประสบการณ์.วารสารหน้าจั่ว.มหาวิทยาลัยศิลปากร

ศรีศักดิ์ พัฒนวิสิน. (2545.) **ทัศนคติต่อที่ว่าง:อัตลักษณ์ที่ซ่อนเร้นในสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น**

เอเชียร่วมสมัย.วารสาร Jars ฉบับที่ 1.มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

วันดี พิณจวรสินและเพกา เสนาะเมือง.(2550).**การฟื้นฟูอัตลักษณ์และจิตวิญญาณตลาดศาล**

เจ้าโรงทอง.วารสารสถาปัตย์ปาฐะ สถาปัตยกรรมในดินแดนสุวรรณภูมิ.มหาวิทยาลัย

ศิลปากร

วันดี พิณจวรสิน.(2549).**ความภูมิใจในตน:ความดำรงของบ้านและเรือนไทยพื้นถิ่น.**วารสาร

หน้าจั่ว.มหาวิทยาลัยศิลปากร

ธวัชชัย เติรยาภิรมย์.(2550).**วิกฤตอัตลักษณ์และปัญหาของความเป็นไทยร่วมสมัย.**

วารสารสถาปัตย์ปาฐะ สถาปัตยกรรมในดินแดนสุวรรณภูมิ.มหาวิทยาลัยศิลปากร

Chiang rai Guidebook. (2551).การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.

หน่วยสถาปัตยกรรมบริการ สำนักงานกองทุน คณะสถาปัตยกรรม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.(2549).

ผังแม่บทเพื่อพัฒนานครเชียงใหม่ให้เป็นเมืองสวยงาม เมืองน่าอยู่ เมืองแห่ง

ศิลปวัฒนธรรม เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน.

มหาวิทยาลัยศิลปากร.(2543).**โครงการรักษาเอกลักษณ์สถาปัตยกรรมท้องถิ่นและ**

สิ่งแวดล้อมเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว.

ณวิทย์ อ่องแสงชัย. (2542). **การเปลี่ยนแปลงกระบวนทัศน์ในสถาปัตยกรรมล้านนาใน**

อำเภอเมืองเชียงใหม่. เชียงใหม่ : ภาควิชาสถาปัตยกรรมศาสตร์ คณะวิจิตรศิลป์

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ชดา ร่มไทรย์.(2550). **การใช้ลักษณะพื้นถิ่นบนอาคารตึกแถวในเขตเมืองเก่าเชียงใหม่จาก**

การรับรู้ของประชาชน.เชียงใหม่ : คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

เสกสรร สรรพพิสุทธ์.(2546).**อัตลักษณ์ของไทยลื้อและการปรับตัวเพื่อความอยู่รอดภายใต้**

ระบบเศรษฐกิจทุนนิยม กรณีศึกษาบ้านแม่สลาบ ต.สะเมิงใต้ อ.สะเมิง จ.

เชียงใหม่.เชียงใหม่.มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

วรชาติ ต๊ะวิกา.(2545).**แนวทางในการออกแบบอาคารตึกแถวบริเวณคูเมืองจังหวัด**

เชียงใหม่:สาขาวิชาสถาปัตยกรรม.สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหาร

ลาดกระบัง.

เฉลิมชัย คำแสนและคณะ.(2550). **พฤติกรรมกรรมการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวจังหวัดเชียงราย.**

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.

ประภาพรณ์ ไชยนันท์และคณะ.(2550) .**ผลกระทบทางการท่องเที่ยวต่อสภาพทางเศรษฐกิจ**

ของจังหวัดเชียงราย.มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.

เกศกนก ชุ่มประดิษฐ์.(2550).**อัตลักษณ์และภาพลักษณ์ของจังหวัดเชียงราย.**มหาวิทยาลัย

ราชภัฏเชียงราย.

วิยดา ทรงกิตติภักดี.(2543). **การรับรู้ด้านสุนทรียภาพเมือง :กรณีศึกษาเมืองเก่าเชียงใหม่.**

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

<http://whc.unesco.org/en/list>

<http://www.chiangraicity.go.th>

<http://www.chiangraifocus.com/>

<http://202.28.18.232>

<http://chiangrai.nso.go.th>

<http://elibrary.trf.or.th>

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
บทความ

การพัฒนาถนนธนาลัยให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเมืองเชียงใหม่

Development of Thanalai Road to be the Cultural Tourist Destination

in Chiang Rai Municipality

นายสันติชาติ ชัยภมรฤทธิ์ , ผศ.ดร.อภิโชค เลขะกุล

บทคัดย่อ

เมืองที่มีอัตลักษณ์ทางสถาปัตยกรรมที่ชัดเจน มีบรรยากาศ สภาพแวดล้อมและภูมิทัศน์ของเมืองที่สวยงามย่อมเป็นเมืองที่น่าอยู่ น่าเดินทางไปท่องเที่ยว และยังสามารถสร้างรายได้ได้อย่างยั่งยืนให้กับเมือง ด้วยเหตุนี้การพัฒนาเมืองจึงจำเป็นต้องมีการศึกษาในหลายๆด้านไปด้วยกัน โดยเฉพาะทางด้านสถาปัตยกรรม เพื่อให้มีลักษณะที่เหมาะสมกับเมืองนั้นๆ โดยการพัฒนาเมืองส่วนใหญ่ยังไม่มีการควบคุมรูปแบบด้านสถาปัตยกรรมที่ชัดเจน ส่งผลให้ขาดอัตลักษณ์ทางสถาปัตยกรรมที่พึงประสงค์ งานวิจัยชิ้นนี้จึงมุ่งศึกษารูปแบบสถาปัตยกรรมที่มีความสัมพันธ์กับประวัติความเป็นมา และพื้นที่ของเมือง และให้สถาปนิกและประชาชนในพื้นที่ได้มีส่วนร่วมในการเลือกรูปแบบสถาปัตยกรรมที่เหมาะสมกับเมืองและนำไปเป็นแนวทางในการพัฒนาเมืองให้มีอัตลักษณ์ทางสถาปัตยกรรม และพัฒนากฎหมายควบคุมอาคารให้มีความชัดเจน และพัฒนาให้เกิดแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเมือง โดยใช้ถนนธนาลัยภายในเมืองเชียงใหม่เป็นกรณีศึกษา

ในการศึกษานี้ผู้วิจัยได้ศึกษาถึงสถาปัตยกรรมที่สัมพันธ์กับเมืองเชียงใหม่ควบคู่ไปกับข้อมูลเชิงประวัติศาสตร์ของเมือง และนำข้อมูลที่ได้ให้สถาปนิกจำนวน 20 คน ได้นำเสนอรูปแบบสถาปัตยกรรมที่เหมาะสมกับอาคารบนถนนธนาลัยจำนวน 4 ประเภท คือ อาคารทางราชการ อาคารตึกแถว อาคารพาณิชย์ และอาคารพักอาศัย พร้อมทั้งให้สถาปนิกได้ออกแบบองค์ประกอบต่างๆของอาคาร เพื่อให้การพัฒนาถนนธนาลัยมีความสมบูรณ์มากที่สุด และได้นำภาพร่างของสถาปนิกทั้งหมดสรุปเป็นรูปแบบต่างๆเพื่อให้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน ที่เป็นตัวแทนของประชาชนในเขตเมืองเชียงใหม่เลือก โดยเรียงลำดับตามความชื่นชอบแต่ละแบบ แยกตามประเภทอาคาร ผลการศึกษาพบว่าประชาชนต้องการให้สถาปัตยกรรมที่ยังคงรูปแบบสถาปัตยกรรมแบบพื้นถิ่น เป็นภาพตัวแทนในการนำไปเป็นแนวทางในการสร้างสถาปัตยกรรมร่วมสมัยให้เกิดขึ้นกับอาคารประเภทต่างๆ จากนั้นนำรูปแบบที่ได้ไปจัดทำเป็นแนวทางการออกแบบและควบคุมลักษณะสถาปัตยกรรมร่วมกับผู้ที่เกี่ยวข้อง ส่วนทางด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวนั้น ประชาชนต้องการกิจกรรมแบบถนนคนเดินโดยมีการขายสินค้าและผลิตภัณฑ์พื้นถิ่นของเมืองเชียงใหม่ ซึ่งมีมากมายหลายประเภท และเป็นการสร้างรายได้ที่ยั่งยืนให้กับเมืองเชียงใหม่ในอนาคต

คำสำคัญ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อัตลักษณ์สถาปัตยกรรม ถนนธนาลัย เมืองเชียงใหม่

Abstract

The city which has distinct architecture identity as well as exquisite environment and landscape is counted to be a living city and a tourist destination and also causes numerous income to that city sustainably. Therefore, the study of city's architecture should be proper as well as other aspects concurrently. Formerly, the city development is not clearly focused on the architecture as a result this study aims to investigate the architecture style which is related with the area and the people's participation in choosing the appropriate architecture style in order to develop the city to be the identity architecture. The study also focuses on improving the law to be more obvious and developing the city to be the cultural tourist destination by using Thanalai Road in Chiang Rai Municipality as the case study.

The data of this study are the architecture which is related with Chiang Rai city and its history. Then 20 architects in Chiang Rai propose the appropriate architecture style with 4 kinds of buildings along Thanalai Road ; government buildings, shop houses, commercial buildings and residential buildings. The architects also design the compositions to improve the road more perfectly. Then, the sketch is chosen by 400 samples of the people living in Chiang Rai city. The result of the study shows that most people choose the local style and this style will be used as the guideline of building the contemporary architecture for others buildings. Regarding to the tourist activity style, the people choose walking street full of local Chiang Rai products. This activity will also bring sustainable income to Chiang Rai city in the near future.

Keywords : Cultural Tourist ,Architecture Identity,Chiang Rai Municipality

การท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่มีความสำคัญและสามารถสร้างรายได้ให้กับประเทศไทยได้อย่างมหาศาล ก่อให้เกิดการหมุนเวียนและการกระจายรายได้ไปสู่ภูมิภาค สร้างงานสร้างอาชีพอย่างกว้างขวาง โดยสถานที่ท่องเที่ยวในประเทศไทย มีศักยภาพสูงทั้งการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ และการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

ในส่วนของการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับสถาปัตยกรรม จะเป็นการท่องเที่ยวในเชิงวัฒนธรรม (Cultural Tourism) และส่วนใหญ่เป็นการท่องเที่ยวในเมือง (Urban Tourism) เพื่อชื่นชมโบราณสถาน วัดวาอาราม สถาปัตยกรรมที่มีความเก่าแก่ และมีคุณค่าโดยองค์ประกอบที่สำคัญของเมืองที่ทำให้เมืองเป็นน่าท่องเที่ยวก็คือ

- มีอัตลักษณ์สถาปัตยกรรมที่มีความโดดเด่นเฉพาะตัวของเมือง
- มีบรรยากาศ สภาพแวดล้อมและภูมิทัศน์ของเมืองที่สวยงาม
- มีกิจกรรมการท่องเที่ยวในเมืองที่มีความหลากหลาย

รูปที่ 1 ตัวอย่างเมืองที่ความสวยงามและมีอัตลักษณ์ทางสถาปัตยกรรมในเอเชีย

รูปที่ 2 ตัวอย่างเมืองที่ความสวยงามและมีอัตลักษณ์ทางสถาปัตยกรรมในยุโรปและอเมริกา

ตัวอย่างของเมืองที่น่าท่องเที่ยว มีสภาพแวดล้อมที่สวยงาม มีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่หลากหลายและมีอัตลักษณ์สถาปัตยกรรมส่วนใหญ่จะเป็นเมืองเก่าทางทวีปยุโรปเช่น เมืองฟลอเรนซ์ (Florence) เมืองเซียนน่า (Sienna) เมืองเนเป็ล (Naples) ในอิตาลี เมืองแบมเบิร์ก (Bamberg) ในเยอรมันนี เมืองลียง (Lyons) ในฝรั่งเศส หรือเมืองเก่าทางทวีปเอเชียเช่น เมืองนารา (Nara) ในญี่ปุ่น เมืองบาหลี (Bali) ในอินโดนีเซีย เมืองภูฏาน (Bhutan) เป็นต้น ซึ่งเมืองเหล่านี้ยังสามารถเก็บ

รักษาอัตลักษณ์ทางสถาปัตยกรรมของตนเองไว้เพื่อความภาคภูมิใจและอัตลักษณ์ทางสถาปัตยกรรมเหล่านี้ได้สร้างประโยชน์ด้านการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนของเมืองและสร้างรายได้ให้กับเมืองได้อย่างมหาศาล

จังหวัดเชียงรายเป็นเมืองแห่งการท่องเที่ยวที่สำคัญจังหวัดหนึ่งของประเทศไทย โดยสถิติจาก การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานเชียงราย แสดงให้เห็นว่านักท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้นทุกปี และทำให้เกิดรายได้ให้กับจังหวัดเชียงรายนับหนึ่งหมื่นล้านบาท และสร้างงานสร้างอาชีพให้กับประชาชนชาวเชียงรายได้อย่างมากมายทั้งทางตรงและทางอ้อม ตัวอย่างเช่น กลุ่มอาชีพเกี่ยวกับโรงแรม บริษัทนำเที่ยว ร้านค้า ร้านอาหาร สินค้าผลิตภัณฑ์ของชุมชนหรือแม้แต่กลุ่มเกษตรกรที่ปลูกพืชผักต่างๆขายให้กับโรงแรมและร้านอาหาร

การท่องเที่ยวมีความสำคัญกับจังหวัดเชียงรายเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะด้านเศรษฐกิจ ของเมือง แต่นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มักเดินทางท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงรายเฉพาะสถานที่ทางธรรมชาติซึ่งอยู่นอกเมือง เช่น ดอยตุง ภูชี้ฟ้า หรือดอยแม่สละ และสถานที่ชายแดนเช่น แม่สาย เชียงแสน หรือเชียงของ เท่านั้น โดยการท่องเที่ยวภายในตัวเมืองซึ่งหมายถึงการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเมือง เช่น การชื่นชมความงามของสถาปัตยกรรมของเมือง เกิดขึ้นน้อยมาก โดยสาเหตุส่วนหนึ่งมาจากความไม่น่าสนใจของสถาปัตยกรรมภายในตัวเมือง โดยเฉพาะสถาปัตยกรรมในเมืองเช่นอาคารพาณิชย์ อาคารทางราชการ และอาคารพักอาศัย ซึ่งยังขาดอัตลักษณ์ทางสถาปัตยกรรมหรือลักษณะที่แสดงความโดดเด่นที่เป็นเฉพาะของอาคารต่างๆในเมืองเชียงราย และยังขาดการพัฒนาองค์ประกอบด้านกายภาพอื่นๆ เช่น องค์ประกอบของถนน ทางเท้า และป้ายโฆษณา อันจะทำให้เมืองเชียงรายมีบรรยากาศ มีสภาพแวดล้อมและภูมิทัศน์ ที่เป็นระเบียบเรียบร้อย สวยงาม สามารถสร้างจุดขาย และสามารถเป็นสถานที่ท่องเที่ยวภายในตัวเมืองผ่านงานสถาปัตยกรรมที่เด่นชัดของเมือง รวมถึงการเพิ่มกิจกรรมด้านการท่องเที่ยวอื่นๆเพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยวแบบครบวงจร และจะเป็นการจัดการภูมิทัศน์ทางการท่องเที่ยวของเมืองเชียงราย รวมถึงสภาพแวดล้อมทางการท่องเที่ยว ให้เป็นเมืองที่น่าท่องเที่ยว น่าอยู่ มีความเป็นระเบียบเรียบร้อย สวยงาม สามารถเพิ่มจำนวนนักท่องเที่ยว เพิ่มรายได้จากการท่องเที่ยว เพิ่มจุดหมายปลายทางของนักท่องเที่ยวที่จะเกิดขึ้นในตัวเมืองเชียงราย ในอนาคต

รูปที่ 3 สถาปัตยกรรมในเมืองเชียงรายที่ยังไม่น่าสนใจและยังขาดอัตลักษณ์ทางสถาปัตยกรรมของเมืองเชียงราย

วัตถุประสงค์การวิจัย

จากปัญหาทางด้านภูมิทัศน์ ด้านอัตลักษณ์ทางสถาปัตยกรรมและความไม่น่าสนใจด้านการท่องเที่ยวในเมืองเชียงใหม่ ผู้วิจัยจึงต้องการพัฒนาเมืองเชียงใหม่ให้เป็นเมืองที่มีอัตลักษณ์ทางสถาปัตยกรรมที่เด่นชัด มีความสวยงาม เป็นระเบียบเรียบร้อย น่าท่องเที่ยว โดยพัฒนาถนนนาหล้า ให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวในเชิงวัฒนธรรม โดยการ

1. ส่งเสริมอัตลักษณ์สถาปัตยกรรมให้เกิดขึ้นบนถนนนาหล้าโดยการค้นหาอัตลักษณ์สถาปัตยกรรมจากประวัติศาสตร์สถาปัตยกรรมของเมืองเชียงใหม่ และพัฒนาด้านกายภาพ ภูมิทัศน์ เพื่อให้เมืองเชียงใหม่เป็นเมืองที่น่าท่องเที่ยว
2. สร้างแนวทางในการควบคุม และบังคับใช้อัตลักษณ์สถาปัตยกรรมนั้น เพื่อให้เกิดความชัดเจน และเป็นแนวทางในการออกแบบสถาปัตยกรรมบนถนนนาหล้าในอนาคต

คำถามการวิจัย

1. ลักษณะสถาปัตยกรรมอะไรบ้างที่เคยปรากฏในบนถนนนาหล้าและในเมืองเชียงใหม่
2. ประชาชนอยากได้รูปแบบสถาปัตยกรรมใดที่จะเป็นภาพตัวแทนอันเป็นอัตลักษณ์สถาปัตยกรรมบนถนนนาหล้า
3. มีวิธีการอย่างไรบ้างในการออกแบบอาคารต่างๆ การพัฒนากายภาพของถนน การควบคุม และบังคับใช้อัตลักษณ์สถาปัตยกรรม มีวิธีการอย่างไรที่มีความเหมาะสมกับเมืองเชียงใหม่
4. กิจกรรมการท่องเที่ยวอะไรบ้าง ที่ประชาชนเห็นควรที่จะใช้ส่งเสริมการท่องเที่ยวในเมืองเชียงใหม่ให้มีความหลากหลายรูปแบบ มีความน่าสนใจเป็นจุดดึงดูด และเพิ่มจำนวนนักท่องเที่ยวได้

แนวคิดและหลักการในการศึกษาวิจัย

การพัฒนาถนนนาหล้าให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเมืองเชียงใหม่ได้กำหนดแนวคิดและหลักการในการศึกษาเป็น 4 หลักการ ดังนี้

1. แนวความคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม หรือ Cultural Tourism เป็นการท่องเที่ยวที่เปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสและศึกษาเรียนรู้วัฒนธรรมและอารยธรรมของมนุษย์ ตลอดจนแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ โบราณคดีท้องถิ่น และสามารถสรุปสาระสำคัญของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมได้ดังนี้ (ทิวัฒน์ รัตนเกตุ, 2542)

-เน้นวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณีของท้องถิ่น ของชุมชนหรือสังคมของแหล่งท่องเที่ยว ไม่ว่าจะวัฒนธรรมนั้นจะมีมาแต่ดั้งเดิมหรือรับมาใหม่ก็ตาม

-จุดดึงดูดนักท่องเที่ยวที่สำคัญคือการนำเสนอวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชุมชนท้องถิ่น

-เป็นการท่องเที่ยวที่อยู่ภายใต้หัวข้อของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (Ecotourism) คือท่องเที่ยวอย่างรับผิดชอบและสงวนไว้ซึ่งมรดกทางวัฒนธรรม สภาพแวดล้อมและเพิ่มพูนคุณประโยชน์ทางเศรษฐกิจ และสังคมมาสู่ชุมชนท้องถิ่นและประเทศชาติ

ถนนนาหล้าเป็นถนนที่มีความสำคัญทางด้านประวัติศาสตร์ของเมืองเชียงใหม่และมีสถาปัตยกรรมที่มีคุณค่าทางวัฒนธรรมอยู่หลายแห่ง การพัฒนาถนนนาหล้าจึงเน้นเรื่องวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียม ของชุมชนควบคู่ไปกับการพัฒนารูปแบบให้สอดคล้องกับหลักการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

2. แนวคิดเกี่ยวกับอัตลักษณ์

อัตลักษณ์ไม่ใช่สิ่งที่มีอยู่ตามธรรมชาติ แต่เป็นสิ่งที่ถูกสร้างขึ้นโดยสังคม อัตลักษณ์จำเป็นต้องมี “กระบวนการสร้างอัตลักษณ์” เกิดขึ้นควบคู่กันไป อัตลักษณ์แบ่งออกเป็น 2 ระดับ คืออัตลักษณ์ระดับปัจเจก (Individual Identity) และอัตลักษณ์

ร่วม (Collective Identity) (ชาย รมิตานนท์ ,2542) โดยอัตลักษณ์ร่วมเกิดจากการมีความทรงจำร่วมของสังคม อันเป็นความทรงจำที่เกิดขึ้นบนพื้นฐานของความทรงจำและประวัติศาสตร์ ซึ่งเป็นสิ่งที่ถูกสร้างขึ้น ผ่านการคิดสรรและตีกรอบอดีต เพราะประวัติศาสตร์เกิดขึ้นโดยการรวบรวมตามแนวทางของรัฐหรือชนชั้นสูง ผ่านการวิเคราะห์และวิพากษ์เพื่อนำเสนอประวัติศาสตร์นั้น โดยผ่านภาษา เพื่อให้ก่อตัวเป็นภาพตัวแทนของอดีตที่ทุกคนในกลุ่มชนมีอยู่ร่วมกันและก่อให้เกิดการพัฒนาไปเป็นการมีอัตลักษณ์ร่วม ซึ่งจะก่อให้เกิดความสงบในการอยู่ร่วมกันของกลุ่มชนและไม่สามารถแยกออกจากสถานภาพของปัจเจกในกลุ่มสังคมได้ (ฝนวันจันทร์ ศรีจันทร์ ,2543)

การสร้างอัตลักษณ์ด้านสถาปัตยกรรมให้เกิดบนถนนหน้าล้วยจะต้องเริ่มจากการนำอดีตของเมืองมาเล่าขานใหม่หรือสร้างขึ้นใหม่ โดยผ่านการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนและมีการเผยแพร่ภาพตัวแทนนั้น เพื่อก่อให้เกิดพัฒนาไปเป็นอัตลักษณ์ร่วมของคนในชุมชนบนถนนหน้าล้วย

3.แนวคิดเกี่ยวกับความงามของเมือง

กอร์ดอน คัลเลน (Gordon Cullen) กล่าวว่า ในการสร้างเมืองให้มีเอกลักษณ์เพื่อให้เกิดการจดจำอ่านเข้าใจง่าย (Legible) ทำได้โดยการสร้างความชัดเจนให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมนั้น ไม่กระจายปะปนจนแยกไม่ออก ซึ่งส่งผลทำให้เกิดความเข้าใจทางสายตา (Visual Literacy) ทำให้มนุษย์รู้สึกได้ถึงความเป็นพิเศษ (Sense of place)

การสร้างอัตลักษณ์สถาปัตยกรรมเมืองเชียงรายบนถนนหน้าล้วยต้องมีความต่อเนื่องกลมกลืนในรูปแบบสถาปัตยกรรมที่สอดคล้องกันทั้งกับสภาพแวดล้อมทั้งทางวัฒนธรรมของเมืองและสภาพแวดล้อมทางกายภาพของเมืองเพื่อให้เกิดอัตลักษณ์ที่น่าจดจำและทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความรู้สึกประทับใจ

4.แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน

การมีส่วนร่วมของประชาชนคือการสร้างโอกาสให้สมาชิกทุกคนในชุมชนและสมาชิกในสังคมที่กว้างกว่าสามารถเข้ามามีส่วนร่วม ช่วยเหลือ และเข้ามามีอิทธิพลต่อกระบวนการดำเนินกิจกรรมในการพัฒนารวมทั้งมีส่วนร่วมได้รับประโยชน์จากผลของการพัฒนาอย่างเท่าเทียมกัน (ซูชาติ พวงสมจิตร, 2540) และการมีส่วนร่วมของประชาชนคือกระบวนการที่ประชาชนเข้ามาเกี่ยวข้องกับ การดำเนินงานพัฒนา การร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ และการแก้ปัญหาพร้อมกันด้วยความคิดสร้างสรรค์ ร่วมกับวิทยาการที่เหมาะสม (สุรเดช มาสินทรัพย์ ,2540)

การมีส่วนร่วมของประชาชนมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งกับการพัฒนาถนนหน้าล้วยโดยประชาชนจะได้มีโอกาสร่วมกันคิดและเสนอรูปแบบสถาปัตยกรรมให้มีความเหมาะสมให้กับเมืองเชียงราย อันจะนำไปสู่ความเข้าใจและนำไปเป็นแนวทางในการปฏิบัติร่วมกันในอนาคต

วิธีการดำเนินงาน การเก็บข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูล

จากคำถามวิจัยนำไปสู่การสร้างวิธีการดำเนินงานวิจัย 5 ขั้นตอน คือ

1. การศึกษาประวัติศาสตร์และสถาปัตยกรรมเมืองเชียงราย

เป็นการสำรวจและลงเก็บข้อมูลภาคสนาม โดยกำหนดขอบเขตและที่ตั้งการสำรวจภายในเขตเมืองเชียงราย โดยศึกษาข้อมูลทางประวัติศาสตร์ แผนที่ ภาพถ่ายทางอากาศ ขอบเขตที่ตั้งของเมือง รูปแบบและพัฒนาการด้านสถาปัตยกรรมของเมือง เพื่อกำหนดอัตลักษณ์ที่มาจากประวัติศาสตร์สถาปัตยกรรมเมืองเชียงรายมีอะไรบ้างที่เคย ปรากฏในอดีตทั้งบนถนนหน้าล้วยและในเมืองเชียงราย ผลการศึกษาจะรวบรวมเป็นข้อมูลด้านประวัติศาสตร์ของเมืองเชียงรายและนำไปใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานให้กับสถาปนิกในการจัดทำแบบร่างภาพตัวแทนสถาปัตยกรรมต่อไป

2. การศึกษาแนวความคิดและรูปแบบสถาปัตยกรรมเมืองเชียงราย

เป็นการศึกษาข้อมูลเชิงลึกโดยกำหนดกลุ่มที่จะสัมภาษณ์และทำแบบสอบถามเพื่อหาภาพตัวแทนของอาคารจำนวน 4 ประเภทบนถนนรัตนาลัยจากสถาปนิกที่ทำงานอยู่ในพื้นที่จังหวัดเชียงรายจำนวนทั้งหมด 30 คน โดยจัดทำแบบสอบถามสำหรับสถาปนิก การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การจัดกลุ่มรูปแบบที่คล้ายกันให้อยู่ในกลุ่มเดียวกันและการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

3. ทศนคติของประชาชนต่ออัตลักษณ์สถาปัตยกรรมเมืองเชียงราย

เป็นการศึกษาข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างประชากรที่มีต่ออัตลักษณ์สถาปัตยกรรมเมืองเชียงราย โดยให้กลุ่มตัวอย่างเลือกภาพตัวแทนของอาคารจำนวน 4 ประเภท โดยการเรียงลำดับความเหมาะสมจากมากไปน้อย การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การแจกแจงความถี่สูงสุดของแต่ละชุด (ฐานนิยม) และการคำนวณค่าร้อยละ ร่วมกับการวิเคราะห์เนื้อหา(Content Analysis)

4. ข้อเสนอแนะในการออกแบบสถาปัตยกรรมบนถนนรัตนาลัย

เป็นการนำข้อสรุปจากการวิเคราะห์ทัศนคติของประชาชนมาสร้างคำแนะนำ โดยมีแนวทางการดำเนินงานอยู่ 2 แนวทางคือ

1. แนวทางในการออกแบบสถาปัตยกรรมประเภทต่างๆ เช่นอาคารพาณิชย์ อาคารราชการ และบ้านพักอาศัย โดยจัดทำเป็นแบบแบบก่อสร้างและรายละเอียดทางสถาปัตยกรรม ทศนคติภาพของอาคาร ที่มาจากความคิดเห็นของประชาชน
2. แนวทางการพัฒนากฎหมายเทศบัญญัติ โดยการ จัดทำคู่มือประชาชนในการออกแบบก่อสร้างและขออนุญาตก่อสร้างอาคารต่างๆ บนถนนรัตนาลัยและในเขตเมืองเชียงราย

5. ข้อเสนอแนะด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยวบนถนนรัตนาลัย

เป็นการนำข้อคิดเห็นจากการวิเคราะห์ทัศนคติของประชาชนมาสร้างคำแนะนำด้านการท่องเที่ยวโดยมีแนวทางการดำเนินงานอยู่ 2 แนวทางคือ

1. จัดทำโปสเตอร์ เพื่อประชาสัมพันธ์ รูปแบบสถาปัตยกรรมที่มาจากความคิดเห็นของประชาชนและข้อคิดเห็นด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อส่งเสริมให้ถนนรัตนาลัยเป็นแหล่งท่องเที่ยวในเชิงวัฒนธรรมที่มีคุณภาพ โดยนำไปติดประชาสัมพันธ์ตามสถานที่สำคัญต่างๆ
2. นำข้อมูลที่ได้เสนอต่อหน่วยงานทางราชการที่เกี่ยวข้องเพื่อเผยแพร่ และประชาสัมพันธ์ เช่น การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย เทศบาลนครเชียงรายและองค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงราย เป็นต้น

ผลการศึกษา

การพัฒนาถนนรัตนาลัยให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเมืองเชียงราย นำเสนอผลการศึกษา ออกเป็น 4 ส่วนตามคำถามวิจัย ดังต่อไปนี้

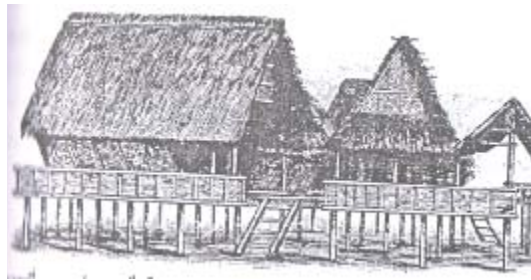
คำถามวิจัยข้อที่ 1 ลักษณะสถาปัตยกรรมอะไรบ้างที่เคยปรากฏในถนนรัตนาลัยและในเมืองเชียงราย

ด้านประวัติศาสตร์การสร้างเมืองเชียงราย เริ่มต้นขึ้นในปี พ.ศ.1805 โดยพญามังราย ปฐมกษัตริย์แห่งราชวงศ์มังราย ได้มาสร้างราชธานีแห่งใหม่ที่ริมฝั่งแม่น้ำกก เมื่อ พ.ศ.1805 และได้ขนานนามว่า เชียงราย หมายถึง "เมืองของพญามังราย"

ด้านกลุ่มชาติพันธุ์ที่เข้ามาอาศัยในเมืองเชียงราย ด้วยเมืองเชียงรายเป็นเมืองชายแดนซึ่งติดต่อกับหลายรัฐทางเหนือทำให้มีการค้าขายติดต่อกับอาณาจักรขางเคียงและมีคนจากอาณาจักรอื่น เช่น ไตใหญ่ ลื้อ พม่า จีนจากยูนนาน ได้เดินทางเข้ามาในเชียงราย ส่วนหนึ่งตั้งรกรากอยู่ในเชียงราย แม้ว่าบางช่วงในประวัติศาสตร์เชียงรายจะถูกทิ้งร้าง เนื่องจากหนีภัยสงครามหรือถูกกวาดต้อนไปบูรณะเมืองอื่น ๆ แต่เมื่อได้รับการฟื้นฟูก็ทำให้มีคนอพยพมาตั้งถิ่นฐานใหม่ การสร้างบ้านแปงเมืองจึงมีความสัมพันธ์กับพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ของกลุ่มชน เมืองเชียงราย มีการตั้งรกรากถิ่นฐานอย่างต่อเนื่อง และแบ่งได้เป็น 3 ระยะ คือ ระยะที่หนึ่ง การตั้งถิ่นฐานก่อนพุทธศตวรรษที่ 12 เป็นกลุ่มชนเผ่าดั้งเดิมที่เข้ามาสร้างหลักแหล่งก่อนชนชาติไต หรือ ไท ระยะที่สอง ตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ 12 เป็นต้นมา เป็นชนชาติไตที่ขยายตัวเข้าสู่เขตเชียงราย และระยะที่สาม พุทธศตวรรษที่ 24 – 25 เป็นกลุ่ม

ตระกูลจีน – ทิเบต ได้แก่ชาวเขาเผ่าต่าง ๆ ที่อพยพเข้ามาเชียงราย ปัจจุบันชาวเชียงรายส่วนใหญ่เรียกตัวเองว่าเป็นคนเมือง อันเป็นกลุ่มคนที่ผสมผสานกันระว่างกลุ่มคนหลายๆชาติพันธุ์ที่เข้ามาอยู่ร่วมกันทั้งชาวไตลื้อ เชน ยวน ไตใหญ่ อันเป็นอัตลักษณ์หนึ่งของเมืองเชียงราย

ด้านอัตลักษณ์สถาปัตยกรรมที่เคยปรากฏในอดีตของเมืองเชียงราย เป็นการค้นหาภาพถ่ายเมืองเชียงรายในอดีตโดยผู้วิจัยได้ใช้การค้นหาจากเอกสาร ที่เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ของเมืองเชียงราย จากผู้ที่สะสมรูปภาพเก่าๆ และจากร้านถ่ายรูป พบว่าหลักฐานที่สำคัญที่ได้บรรยายถึงเมืองเชียงราย คือจากบันทึกของ คาร์ล บ็อค นักสำรวจชาวนอร์เวย์ ที่ได้เดินทางมาถึงเมืองเชียงรายเมื่อ พ.ศ.2425 ได้บันทึกเกี่ยวกับสภาพบ้านเมืองและสภาพสังคมของชาวเชียงรายไว้ว่า เชียงรายเป็นเมืองเล็กๆ ไม่มีร่องรอยว่าเป็นเมืองสำคัญเหมือนดังที่เคยเป็นเมื่อ 400 ปี ก่อนโน้นเลย มีพลเมืองเป็นชายฉกรรจ์ 3,500 คน และแคว้นที่เชียงรายเป็นเมืองหลวงทั้งหมดมีพลเมืองเป็นชายฉกรรจ์มากกว่านี้เพียง 2,000 คน และในหมู่ประชาชนเหล่านี้อุปราช เป็นผู้ปกครองดูแลสูงสุด เช่นเดียวกับอุปราชเชียงใหม่ ในแถบนี้ไม่มีบ้านหรือปราสาทราชวังเลย บ้านของเจ้านายหรือชาวเขาก็สร้างแบบเดียวกันทั้งหมด จะต่างกันก็แต่ขนาดบ้าน คุณภาพของวัสดุที่ใช้สร้างและมีมือเท่านั้น การแกะสลักลวดลายไว้ที่หน้าจั่ว สร้างด้วยไม้สักทั้งหลังเท่านั้น ที่ทำให้บ้านของพวกเขาต่างกับบ้านของคนทั่วไป ถ้าไม่นับขนาดที่ใหญ่โตกว่าหลังคารถรรคาก็ใช้การมุงด้วยหญ้าคาซึ่งมีราคาถูกและเปลี่ยนได้ง่าย บางครั้งบ้านของคนที่มีฐานะดีก็มุงด้วยกระเบื้องที่ทำด้วยไม้สักซึ่งทนทานมากกว่า แต่ก็กินฝนไม่ได้ดี สู้หลังคาจากหญ้าคาที่หมั่นซ่อมแซมให้เรียบร้อยไม้ได้ บ้านส่วนมากมักจะไม่สูงกว่าชั้นเดียว และมักจะทำราวบันไดเพื่อให้เห็นบ้านอยู่ระดับสูงจากพื้นดินประมาณ 5 ฟุต ถึง 8 ฟุต เสมอ ตามได้ถุนมักจะมีกุบช้างหรือกระซู่ใส่สิ่งของสูงไว้ก่องใหญ่ ส่วนพวกเบ็ด ไก่ก็หากินกันอยู่ที่นี่และแม้แต่วัวควายก็เอามาผูกไว้ได้ถุนในตอนกลางคืนด้วย และเมื่อพิจารณาดูทุกด้าน ก็รู้สึกว่าคุณคนในเมืองเชียงรายมีสภาพเช่นเดียวกับสภาพของบ้านเมืองที่ตนอาศัยนั้น ในบรรดาพลเมืองทั้งหมด พวกที่อยู่ทางเหนือสุดเป็นพวกที่มีความเจริญล้ำหลังที่สุด

รูปที่ 4 คุ่มของเจ้าราชสีห์ในเมืองเชียงรายจากภาพถ่ายเส้นของคาร์ล บ็อค

นอกจากนั้น คาร์ล บ็อค ยังได้กล่าวถึงสภาพของวัดวาอาราม ความเป็นอยู่ ลักษณะนิสัยของคนเชียงรายตามสายตาของชาวตะวันตก ที่มองดูผู้คนที่ดูความเจริญกว่า เห็นว่าบ้านเมืองสกปรก ผู้คนเกียจคร้าน และไม่มีชื่อเสียง และจากการสัมภาษณ์บุคคลซึ่งอยู่ร่วมสมัยกับเมืองเชียงรายหลายท่านพบว่า เมืองเชียงรายเป็นเมืองเล็กๆ ประชาชนที่เข้ามาอยู่ในเมืองเชียงรายมีหลากหลายเชื้อชาติ โดยมีตลาดเป็นจุดศูนย์กลางของเมือง ทำให้บริเวณตลาดเป็นแหล่งด้านพาณิชย์และการพักอาศัยที่หนาแน่นที่สุดของเมืองซึ่งก็คือบริเวณที่เป็น กาดหลวง บนถนนธนาลัย และเลยจากตลาดออกไปผู้คนจะอาศัยอยู่กันแบบเบาบาง สภาพบ้านเรือนจะเป็นเรือนเครื่องผูก ได้ถุนโถง หลังคามุงคา มีรั้วไม้ไผ่กันบริเวณบ้านเนื่องจากความปลอดภัยจากสัตว์ร้าย บ้านเรือนที่เป็นเรือนไม้จริง เริ่มเข้ามาสมัยแรกเมื่อมีกลุ่มชาวจีนโพ้นทะเล เดินทางเข้ามาทำมาค้าขายสินค้าพวกยาสมุนไพร เป็นเรือนค้าขายชั้นเดียว และ พัฒนาเป็นเรือนค้าขายสองชั้น ชั้นล่างใช้ขายของ ชั้นบนเป็นที่พักอาศัย ซึ่งปัจจุบันยังคงหลงเหลือให้เห็นอยู่บ้างในเขตเมืองเชียงราย

ด้านภาพถ่ายเมืองเชียงรายได้ตจจากการศึกษาพบว่าภาพถ่ายส่วนใหญ่ถูกถ่ายหลังจากปี พ.ศ.2475 เป็นต้นมา โดยสามารถจัดเป็นกลุ่มได้ดังนี้

1.บรรยากาศของเมืองและบ้านเรือนโดยทั่วไป

รูปที่ 5 บรรยากาศเมืองเชียงรายได้ต

2.อาคารทางราชการ ศาสนา โรงเรียนและโรงพยาบาล

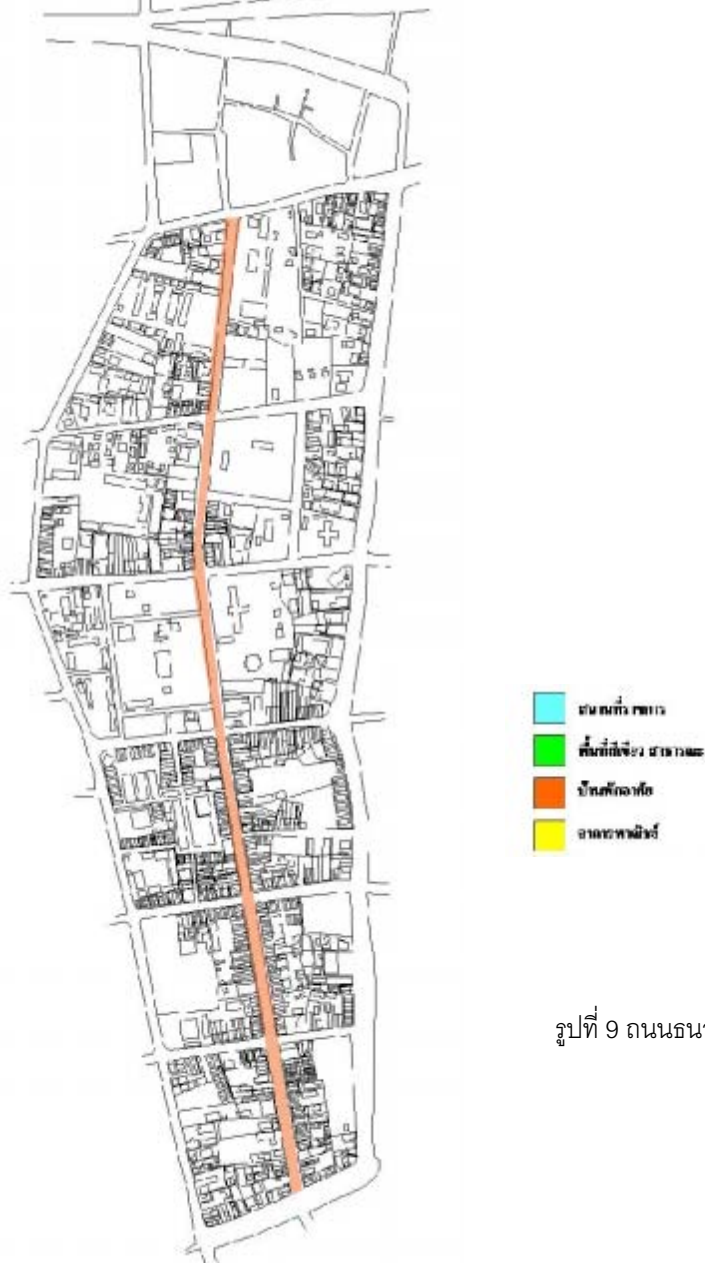
3. รูปแบบเรือนค้าขายและพาณิชยกรรม

รูปที่ 8 รูปแบบสถาปัตยกรรมของอาคารพักอาศัย

ถนนนาลัย

ถนนนาลัย เดิมชื่อ ถนน กองเวียง (กอง หมายถึง ถนน หนทาง)สร้างโดยเจ้าอุ่นเรือน เมื่อปี พ.ศ. 2400-2410 จากหนองสีแจ่ง (เชื่อมต่อถนนหนองสีแจ่ง ออกไปที่ประตูยางเล็ง) ผ่านสี่แยกเรือนจำ ผ่านสี่แยกศาล ผ่านสี่แยกเศรษฐกิจ ผ่านสี่แยกสรรพสามิต ผ่านสี่แยกสุริวงค์ ถึงประตูเชียงใหม่ เปลี่ยนชื่อเป็น ถนนนาลัย เมื่อปี พ.ศ.2476 หลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง มีความยาวประมาณ 1,400 เมตร เป็นถนนที่ตัดผ่านกลางเมือง จึงเป็นที่ตั้งของแหล่งพาณิชยกรรมที่สำคัญของเมืองเชียงใหม่ และยังเป็นถนนที่มีสถานีที่ทางราชการอยู่หลายแห่ง ถนนนาลัยจึงเป็นถนนที่มีความสำคัญของเมืองเชียงใหม่

รูปที่ 9 ถนนนาลัยในเขตเมืองเชียงใหม่

ถนนนาลัยเป็นถนนที่มีความยาวประมาณ 1,400 เมตร ตั้งแต่สี่แยกประตูเชียงใหม่ถึงสี่แยกหนองสีแจ่ง ความกว้างของผิวถนนโดยเฉลี่ย 12.00 เมตร ประกอบด้วยสองช่องทางจราจร และมีที่จอดรถตามแนวถนนทั้งสองด้าน กว้าง 2.20 เมตร วัสดุผิวของถนนเป็นถนนลาดยางชนิดแอสฟัลต์คอนกรีต

รูปแบบการสัญจร และการจอดรถ

การสัญจรเป็นแบบรถวิ่งสวนทาง (Two way) ตลอดเส้นทาง การจอดรถสามารถจอดรถได้ทั้งสองฝั่งของถนน แต่จะพบว่าที่จอดรถไม่เพียงพอกับความต้องการของประชาชน เนื่องจากถนนหน้าลายเป็นถนนที่มีสถานที่ราชการ เป็นที่ตั้งของอาคารพาณิชย์ที่สำคัญของเมืองเช่น ธนาคาร ร้านค้า นอกจากนี้ยังติดกับตลาดสดของเทศบาลที่มีประชาชนมาใช้บริการเป็นจำนวนมาก

ทางเท้า

ทางเท้าตลอดเส้นทางบนถนนหน้าลายปูด้วยหินแกรนิตสีเทา มีความกว้างของทางเท้า 2 ขนาดคือ กว้าง 3.00 เมตร บริเวณตลอดสดเทศบาล และ 1.50 เมตรในช่วงอื่นๆ และพบว่าบริเวณทางเท้ามักมีเสาไฟ ต้นไม้ ตู้โทรศัพท์ รถจักรยานยนต์ เกะกะขวางทางเดิน ทำให้เดินไม่สะดวก

ระบบสาธารณูปโภค (ไฟฟ้า ประปา โทรศัพท์)

ระบบไฟฟ้าตลอดถนนหน้าลายใช้ไฟจากการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค สาขาเชียงราย เป็นเสาไฟฟ้า เพื่อจ่ายไฟให้กับอาคารต่างๆ และการติดตั้งหม้อแปลงไฟฟ้าเป็นจุดๆ

ระบบประปา ใช้บริการจากการประปาส่วนภูมิภาค จังหวัดเชียงราย โดยมีท่อเมนประปาวางไปตามแนวถนน เพื่อจ่ายบริการเข้าสู่อาคารต่างๆ

ระบบโทรศัพท์ มีบริการจากหลายบริษัท โดยส่วนใหญ่เดินสายไปตามแนวเสาไฟฟ้า เพื่อเข้าสู่อาคาร ส่วนโทรศัพท์สาธารณะ ติดตั้งเป็นตู้ ตามแนวทางเท้า มีการออกแบบตู้ที่มีรูปทรงแตกต่างกันตามบริษัทที่ให้บริการ

Street Furniture

ส่วนใหญ่จะเป็นป้ายบอกเส้นทาง และชื่อถนนซึ่งจัดทำโดยเทศบาลนครเชียงราย มีรูปแบบที่ต้องการสื่อถึงลักษณะสถาปัตยกรรมแบบล้านนาที่ค่อนข้างชัดเจน โดยเฉพาะป้ายบอกเส้นทาง

สถาปัตยกรรมบนถนนหน้าลายในปัจจุบัน

จากการสำรวจพบว่าสถาปัตยกรรมบนถนน

หน้าลายประกอบด้วยอาคารอยู่ 4 ประเภทคือ

1. อาคารทางราชการ เช่นที่ทำการอำเภอเมืองเชียงราย โรงเรียนอาชีวศึกษา โรงงานยาสูบเชียงราย ศาลจังหวัดเชียงราย เป็นต้น มีทั้งอาคารแบบดั้งเดิมที่ควรแก่การอนุรักษ์เช่นอาคารที่ทำการอำเภอเมือง และอาคารที่ก่อสร้างใหม่ ตามรูปแบบการก่อสร้างสมัยใหม่ ซึ่งควรมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบเพื่อให้สอดคล้องกลมกลืนกับสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นของเมืองเชียงราย

รูปที่ 10 อาคารทางราชการบนถนนหน้าลายใน

2. อาคารตึกแถว เป็นอาคารที่ใช้พื้นที่ด้านล่างในการค้าขายและพักอาศัยชั้นบน และเป็นอาคารที่พบมากที่สุดบนถนนธนาลัยและส่วนใหญ่ยังขาดอัตลักษณ์ทางสถาปัตยกรรมที่เด่นชัด ทำให้ถนนธนาลัยไม่มีความน่าสนใจในการท่องเที่ยว

รูปที่ 11 อาคารตึกแถวบนถนนธนาลัยในปัจจุบัน

3. อาคารพักอาศัย เป็นอาคารสำหรับการพักอาศัยส่วนใหญ่มีความสูงไม่เกินสองชั้น มีการก่อสร้างทั้งเป็นแบบเรือนไม้และอาคารคอนกรีตเสริมเหล็ก ปัจจุบันอาคารที่เป็นเรือนไม้ถูกรื้อถอนไปมาก เนื่องจากสภาพอาคารพุง ไม้แข็งแรง และขาดการสนับสนุนจากภาครัฐในการอนุรักษ์เรือนไม้แบบดั้งเดิม

รูปที่ 12 อาคารบ้านพักอาศัยบนถนนธนาลัยใน

4. อาคารพาณิชย์ เป็นอาคารสำหรับทำกิจการด้านพาณิชย์กรรมเช่น กลุ่มธนาคาร หรือร้านค้าขนาดใหญ่ จะกระจายเป็นจุดๆบนถนนหน้าด้วย รูปแบบสถาปัตยกรรมของอาคารพาณิชย์มักสร้างให้เป็นเอกลักษณ์ของตนเอง ทำให้อาคารไม่กลมกลืนกับอาคารอื่นๆ ซึ่งควรมีการปรับปรุงอาคารต่อไป

รูปที่ 13 อาคารพาณิชย์บนถนนหน้าด้วยในปัจจุบัน

ลักษณะการใช้พื้นที่และกิจกรรมบนถนนหน้าด้วย

จากการสำรวจพบว่ากิจกรรมส่วนใหญ่บนถนนหน้าด้วยเป็นพื้นที่ด้านการพาณิชย์เป็นหลัก รองลงมาเป็นพื้นที่ทางราชการสำหรับบริการประชาชน ส่วนพื้นที่พักผ่อนมีอยู่อย่างเบาบาง พื้นที่ใหม่บนถนนหน้าด้วยคือพื้นที่ด้านนันทนาการ ซึ่งเดิมเป็นเรือนจำ แต่ได้รับการปรับปรุงและพัฒนาโดยเทศบาลนครเชียงรายให้เป็นพื้นที่สีเขียวและนันทนาการของเมืองเชียงราย

รูปที่ 14 พื้นที่นันทนาการบนถนนหน้าด้วย

คำถามวิจัยที่ 2 ประชาชนอยากได้รูปแบบสถาปัตยกรรมแบบใดที่จะเป็นภาพตัวแทนที่เป็นอัตลักษณ์สถาปัตยกรรมบนถนนหน้าด้วย ผลการศึกษานี้แบ่งเป็น 2 ส่วนคือ ส่วนของสถาปนิกและส่วนของประชาชน

ผลการศึกษารายละเอียดของสถาปนิก

จากภาพร่างอาคารต่างๆจากสถาปนิก จำนวน 20 คน พบว่าสถาปนิกให้ความสำคัญกับรูปทรงโดยรวมของอาคารมากกว่ารายละเอียดย่อยของอาคาร โดยเน้นรูปทรงของหลังคาเป็นหลัก เนื่องจากเป็นสิ่งที่สามารถเห็น เข้าใจ รับรู้ ได้ง่ายกว่ารายละเอียดเล็กๆอื่นๆ และทำให้อาคารมีความเป็นสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นที่เหมาะสมกับเมืองเชียงใหม่และสามารถภาพลักษณ์ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเมืองเชียงใหม่ได้ ในส่วนของรายละเอียดต่างๆจากภาพร่างของสถาปนิก ผ่านการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อจัดหมวดหมู่จากคำบรรยาย สามารถจัดเป็นหมวดหมู่ได้ดังต่อไปนี้

หมวดบรรยายภาพโดยภาพรวมของถนนหน้าด้วยในความคิดเห็นของสถาปนิก พบว่าสถาปนิกมีความคิดเห็นว่ารกรกรภาพโดยภาพรวมควรมีลักษณะที่สะท้อนให้เห็นถึงวัฒนธรรมแบบล้านนา มีการควบคุมโทนสีทั้งหมด มีองค์ประกอบของสถาปัตยกรรมล้านนาเข้ามาใช้ในอาคาร การตกแต่งที่เน้นให้วัสดุแบบธรรมชาติ มีการปลูกต้นไม้ที่ให้ความร่มรื่น แก่นถนนหน้าด้วยหมวดงานสถาปัตยกรรมแบ่งเป็นหัวข้อต่างๆได้ดังต่อไปนี้

รูปทรงของหลังคา

พบว่าสถาปนิกมีความคิดเห็นว่ารกรกรของหลังคาที่เหมาะสมกับเมืองเชียงใหม่ควรเป็นแบบ จั่ว บั้นหมา หรือแบบบ้านหมากจั่ว ซึ่งเป็นรูปทรงหลังคาแบบล้านนาประยุกต์ เป็นส่วนใหญ่ มีความชันที่ 30-45 องศา วัสดุหลังคาเป็นวัสดุที่มีความเป็นธรรมชาติเช่น กระเบื้องดินเผา กระเบื้องแบบโบราณ หรือเป็นกระเบื้องคอนกรีต โดยใช้สีน้ำตาลเป็นหลัก

ลักษณะโครงสร้างของอาคาร

สถาปนิกมีแนวความคิดว่า อาคารควรเป็นอาคารคอนกรีตเสริมเหล็ก มีการใช้ไม้หรือเหล็กร่วมกับงานโครงสร้าง มีการตกแต่งด้วยวัสดุธรรมชาติหรือเลียนแบบธรรมชาติ โดยมีความสูงของอาคารไม่เกิน 12.00 เมตร และเป็นอาคารที่ไม่ใหญ่โตมากนัก

รายละเอียดด้านสถาปัตยกรรมต่างๆ

รูปแบบของผนัง สถาปนิกมีแนวความคิดว่า ผนังควรเป็นผนังก่ออิฐฉาบปูนโดยทั่วไป แต่อาจมีการตกแต่งด้วยวัสดุที่เลียนแบบธรรมชาติ เช่น ไม้เทียม ไม้ และกระเบื้องดินเผา และใช้สีขาว น้ำตาล ครีมน้ำตาล Earth Tone เป็นสีตกแต่งผนัง

รูปแบบของประตู หน้าต่าง สถาปนิกมีแนวความคิดว่า ควรเป็นประตูบานเปิด บานพับหรือบานเลื่อน โดยใช้วัสดุที่เป็นอลูมิเนียมหรือไม้ ใช้สีขาว ดำ น้ำตาล เป็นหลัก

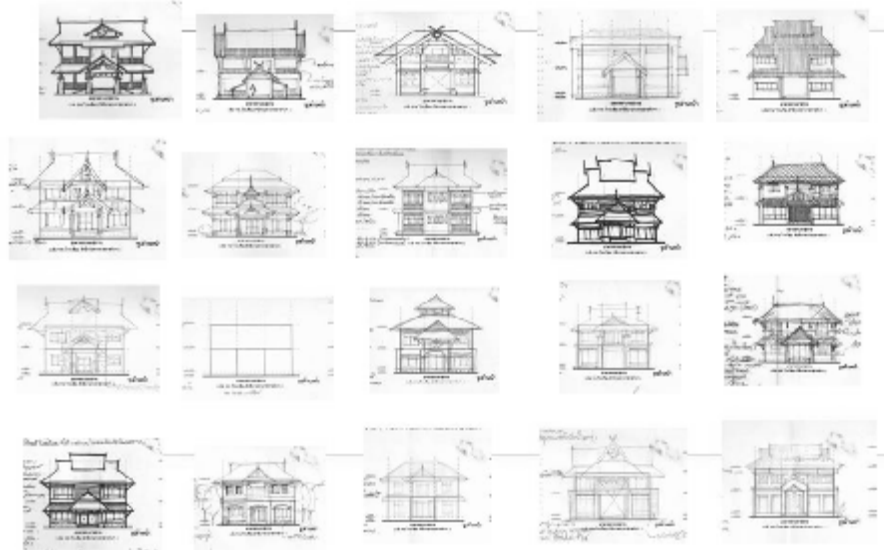
รูปแบบของบันไดภายนอกอาคาร สถาปนิกมีแนวความคิดว่า ควรเป็นบันไดคอนกรีตเสริมเหล็ก หรือเหล็ก ใช้สีน้ำตาลเทา ดำ ที่เข้ากับธรรมชาติ

รูปแบบของระเบียงภายนอกอาคาร สถาปนิกมีแนวความคิดว่า ควรเป็นคอนกรีตเสริมเหล็ก หรือเป็นไม้ผสมกับเหล็ก มีลวดลายของราวลูกกรงแบบล้านนา ใช้สีน้ำตาล ดำหรือสีที่เข้ากับธรรมชาติ

รูปแบบการตกแต่งอื่นๆเพื่อให้อาคารมีความเป็นสถาปัตยกรรมเชิงวัฒนธรรม สถาปนิกมีความคิดว่าการตกแต่งด้วยค้ำยัน มีแผงกันแดดลายฉลุ ตกแต่งด้วยไม้เทียม มีจ้อง หรือกาแล ในการตกแต่งอาคาร

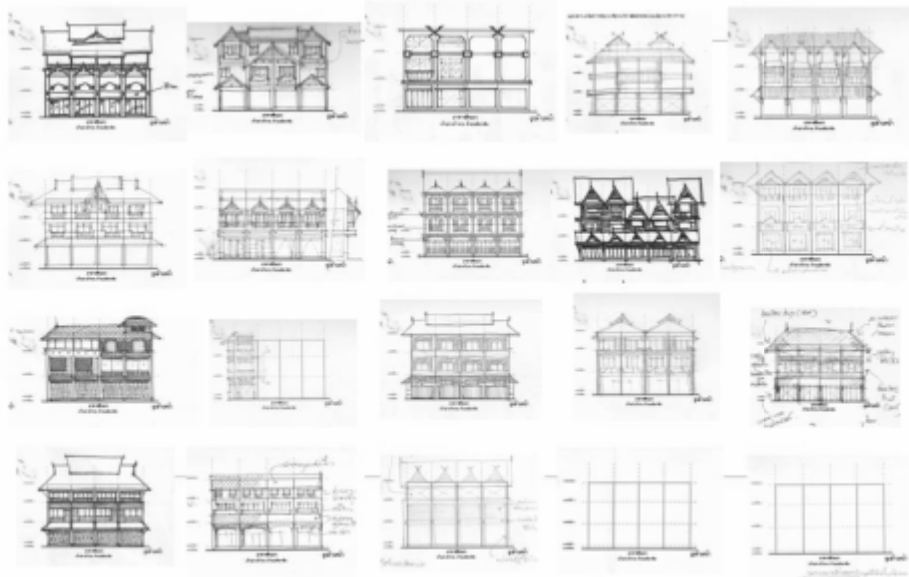
รูปแบบสถาปัตยกรรมจากภาพร่างของสถาปนิกแยกตามประเภทอาคาร 4 ประเภทดังนี้

1. อาคารทางราชการ

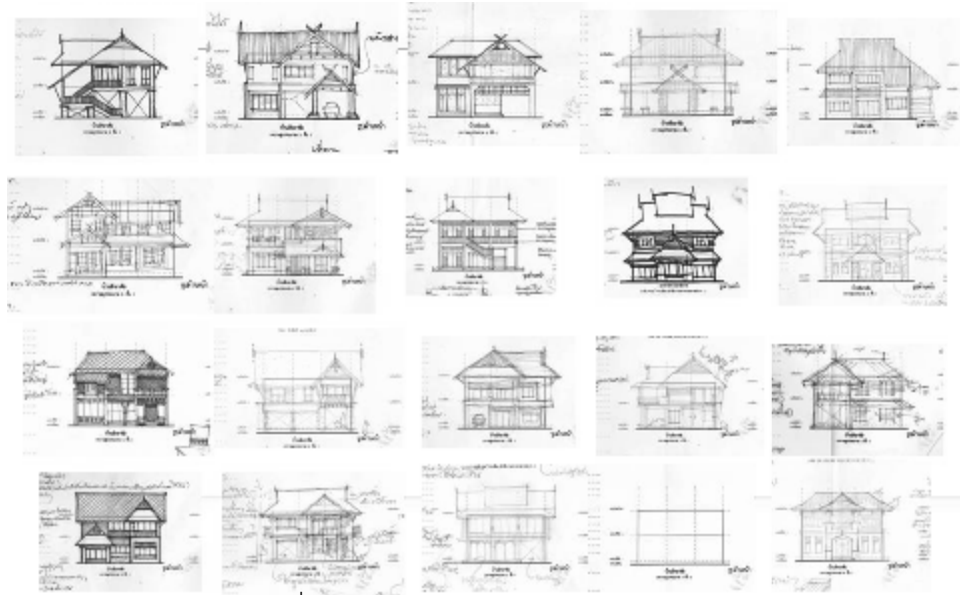
รูปที่ 15 ภาพร่างอาคารทางราชการจากสถาปนิก

2. อาคารตึกแถว

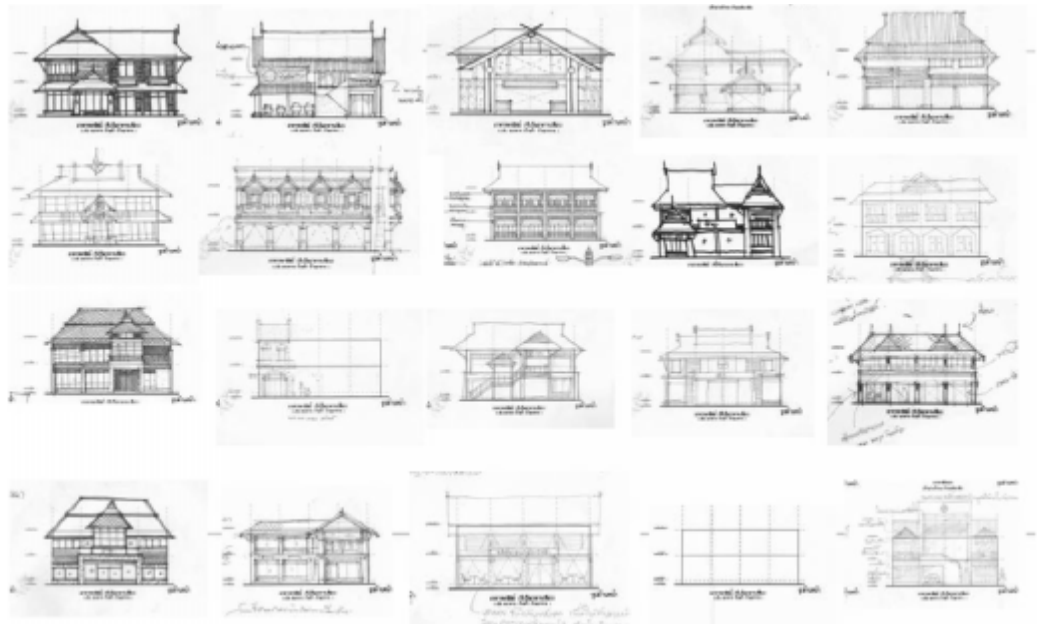
รูปที่ 16 ภาพร่างอาคารตึกแถวจากสถาปนิก 20 คน

3. อาคารพักอาศัย

รูปที่ 17 ภาพร่างอาคารพักอาศัยจากสถาปนิก 20

4. อาคารพา

รูปที่ 18 ภาพร่างอาคารพาณิชย์จากสถาปนิก 20

ผลการศึกษาร่วมของประชาชน

จากภาพร่างของสถาปนิก 20 คน ผู้วิจัยได้นำภาพร่างทั้งหมดมาวิเคราะห์แยกตามประเภทของอาคาร เพื่อหาความสอดคล้องของรูปแบบสถาปัตยกรรม ทั้งรูปแบบ รูปทรงหลังคา การให้สี รูปแบบของประตู หน้าต่าง การตกแต่งผนัง องค์ประกอบ ตกแต่งภายนอกอาคาร และจัดกลุ่ม โดยสามารถสรุปรูปแบบอาคารต่างๆเพื่อให้ประชาชนเลือกได้ดังนี้

1. อาคารทางราชการ สรุปได้ 5 รูปแบบ

2. อาคารตึกแถว สรุปได้ 7 รูปแบบ

2. อาคารพักอาศัย สรุปได้ 7 รูปแบบ

4.อาคารพาณิชย์ สรุปได้ 7 แบบ

รูปที่ 19 รูปแบบอาคารทางราชการ จากการวิเคราะห์ภาพร่างด้านสถาปัตยกรรมของสถาปนิก เพื่อให้ประชาชนเลือก

ผลการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามประชาชนจำนวน 400 ชุด สรุปรูปแบบทางสถาปัตยกรรมที่ประชาชนเห็นว่ามีความเหมาะสมในการนำไปใช้เป็นภาพตัวแทนในการสร้างอัตลักษณ์สถาปัตยกรรมบนถนนอสนีและนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาถนนอสนีแยกตามประเภทได้ดังนี้

1. อาคารทางราชการ

รูปที่ 20 ภาพตัวแทนอาคารทางราชการ

ประชาชนเลือกรูปแบบสถาปัตยกรรม ที่ใช้รูปทรงหลังคาทรงปั้นหยาและจั่ว ตามรูปแบบที่พบมากในเมืองเชียงใหม่ มีการมุขหลังคาด้านหน้า และมีมุขทางเข้าด้านหน้า มีการประดับหลังคาด้วยจ้อง และค้ำยัน การตกแต่งผนังด้วยเกล็ดไม้ การใช้สีในโทนสีน้ำตาล เป็นภาพตัวแทน นอกจากนี้ประชาชนยังได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบสถาปัตยกรรมของอาคารทางราชการ ดังนี้

- มีความเหมาะสมกับศิลปะพื้นถิ่นเข้ากับบรรยากาศแบบเชียงใหม่
- มีความเรียบง่าย ดูทันสมัย และสง่างาม
- ให้มีการประดับจ้องหรือกาแล
- ควรย้ายอาคารทางราชการไปอยู่นอกเมือง เพื่อความสะดวกในการติดต่อและใช้พื้นที่เป็นที่สีเขียวของเมือง

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid แบบที่ 1	120	30.0	30.0	30.0
แบบที่ 2	66	16.5	16.5	46.5
แบบที่ 3	73	18.3	18.3	64.8
แบบที่ 4	58	14.5	14.5	79.3
แบบที่ 5	83	20.8	20.8	100.0
Total	400	100.0	100.0	

ตาราง 1 ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของประชาชนต่อรูปแบบอาคารทางราชการ

2. อาคารตึกแถว

รูปที่ 21 ภาพตัวแทนอาคารตึกแถว

ประชาชนเลือกรูปแบบสถาปัตยกรรม ที่ใช้รูปทรงหลังคาทรงปั้นหยาและจั่ว มีการซ้อนชั้นของหลังเป็นจั่ว มีการประดับหลังคาด้วยจ้อง และค้ำยัน การตกแต่งผนังด้วยเกล็ดไม้ มีหลังคากันสาดชั้นล่าง ประตูทางเข้าเป็นบานพับม การใช้สีในโทนสีน้ำตาล ขาว เป็นภาพตัวแทน นอกจากนี้ประชาชนยังได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบสถาปัตยกรรมของอาคารตึกแถวดังนี้

- ให้มีเอกลักษณ์ความสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นมีศิลปะแบบล้านนา แต่ให้ดูทันสมัย
- มีการจัดระเบียบเรื่องป้ายโฆษณา

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid แบบที่ 1	197	26.0	26.0	26.0
แบบที่ 2	15	4.8	4.8	30.8
แบบที่ 3	51	12.0	12.0	42.8
แบบที่ 4	46	12.0	12.0	54.8
แบบที่ 5	72	18.0	18.0	72.8
แบบที่ 6	62	15.5	15.5	88.3
แบบที่ 7	44	11.0	11.0	100.0
Total	400	100.0	100.0	

ตาราง 2 ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของประชาชนต่อรูปแบบ

อาคารตึกแถว

3. อาคารพักอาศัย

รูปที่ 25 ภาพตัวแทนอาคารพักอาศัย

ประชาชนเลือกรูปแบบสถาปัตยกรรม ที่ใช้รูปทรงหลังคาทรงปั้นหยาและจั่ว มีการซ้อนชั้นของหลังเป็นจั่ว มีการประดับหลังคาด้วยจ้อง และค้ำยัน การตกแต่งผนังด้วยเกล็ดไม้ มีหลังคากันสาดชั้นล่าง ประตูทางเข้าเป็นบานพับม การใช้สีในโทนสีน้ำตาล ขาว เป็นภาพตัวแทน นอกจากนี้ประชาชนยังได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบสถาปัตยกรรมของอาคารบ้านพักอาศัยดังนี้

- ให้มีความเป็นเอกลักษณ์ล้านนา

- มีการใช้สีที่คล้ายๆกัน
- รูปแบบ ที่เรียบง่าย สะอาด ลงตัว

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid แบนท์ 1	91	22.8	22.8	22.8
แบนท์ 2	78	19.5	19.5	42.3
แบนท์ 3	90	22.5	22.5	64.8
แบนท์ 4	19	4.8	4.8	69.5
แบนท์ 5	35	8.8	8.8	78.3
แบนท์ 6	30	7.5	7.5	85.8
แบนท์ 7	57	14.3	14.3	100.0
Total	400	100.0	100.0	

ตาราง 3 ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของประชาชนต่อรูปแบบอาคารพักอาศัย

4.อาคารพาณิชย์

รูปที่ 26 ภาพตัวแทนอาคารพาณิชย์

ประชาชนเลือกรูปแบบสถาปัตยกรรม ที่ใช้รูปทรงหลังคาทรงปั้นหยาและจั่ว แยกเป็นหลังคาขนาดเล็ก มีการประดับหลังคาด้วยจ้อง และค้ำยัน การใช้สีในโทนสีน้ำตาล ขาว เป็นภาพตัวแทน นอกจากนี้ประชาชนยังได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบสถาปัตยกรรมของอาคารพาณิชย์ดังนี้

- ให้มีความเป็นล้านนา แต่ทันสมัย
- ไม่มีป้ายโฆษณาที่มากเกินไป

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid แบนท์ 1	55	13.8	13.8	13.8
แบนท์ 2	36	9.5	9.5	23.3
แบนท์ 3	50	12.5	12.5	35.8
แบนท์ 4	62	15.5	15.5	51.3
แบนท์ 5	62	15.5	15.5	66.8
แบนท์ 6	92	23.0	23.0	89.8
แบนท์ 7	11	2.8	2.8	100.0
Total	400	100.0	100.0	

ตาราง 4 ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของประชาชนต่อรูปแบบอาคารพาณิชย์

คำถามวิจัยที่ 3 มีวิธีการอย่างไรบ้างในการสร้างคำแนะนำในการออกแบบอาคารต่างๆ การพัฒนาสภาพของถนน การควบคุมและบังคับใช้อัตลักษณ์สถาปัตยกรรม มีวิธีการอย่างไรที่มีความเหมาะสมกับเมืองเชียงราย ซึ่งประกอบด้วยแนวทางการดำเนินงานอยู่ 2 แนวทาง คือ

1. แนวทางในการออกแบบสถาปัตยกรรมประเภทต่างๆ เช่นอาคารพาณิชย์ อาคารราชการ และบ้านพักอาศัย โดยเทศบาลนครเชียงรายซึ่งเป็นผู้รับผิดชอบโดยตรงกับการอนุญาตก่อสร้างอาคารในเขตเทศบาล ควรจัดทำคู่มือในการออกแบบอาคารภายในเขตเทศบาล ซึ่งเป็นเอกสารที่แสดงทั้งรูปแบบ ทัศนียภาพของอาคาร และรายละเอียดทางสถาปัตยกรรม ที่ให้ประชาชนปฏิบัติตาม ทัศนียภาพของอาคาร ที่มาจากความชื่นชอบของประชาชน ในส่วนของประชาชน ควรศึกษารายละเอียดจากคู่มือเพื่อกำหนดรูปแบบอาคารที่จะขออนุญาตร่วมกับสถาปนิกหรือผู้ออกแบบอาคาร เพื่อให้เป็นไปตามข้อกำหนดของเทศบาล

2. แนวทางในการออกกฎหมายควบคุมอาคาร โดยจากการศึกษาวิธีการสร้างคำแนะนำในการออกแบบอาคารต่างๆ และการสอบถามความคิดเห็นของสถาปนิกในพื้นที่ เห็นว่าควรออกกฎหมายที่มีความชัดเจนเป็นรูปภาพ หรือข้อความที่ชัดเจนมากกว่าคำแนะนำที่เป็นข้อความตัวอักษร ที่มีความหมายที่กว้างเกินไป เช่น การใช้คำว่าสถาปัตยกรรมแบบล้านนาไทย หรือคำว่าพื้นเมืองภาคเหนือ ซึ่งสถาปนิกจะมีแนวความคิดในการออกแบบของตนที่หลากหลายเกินไป ทำให้ไม่สามารถสร้างความกลมกลืนของงานสถาปัตยกรรมได้ ดังนั้นควรมีคู่มือที่เป็นภาพร่างที่ชัดเจน แต่ยังคงเปิดโอกาสให้สถาปนิกได้สร้างแนวความคิดในการออกแบบเพิ่มเติมได้บ้างในส่วนรายละเอียดอื่นๆ เช่นการตกแต่งผนังบางจุด หรือการออกแบบประตูหน้าต่างที่เป็นอิสระ แต่ยังคงภาพรวมของอาคารไว้ได้ ในส่วนของเทศบาลนครเชียงใหม่ควรมีความเข้มงวดในการบังคับใช้กฎหมาย มีการตรวจสอบแบบก่อสร้างก่อนการขออนุญาตและภายหลังจากการก่อสร้างอาคารแล้วเสร็จ โดยให้เป็นไปตามรูปแบบของอาคารที่กำหนดไว้ เพื่อให้การสร้างอัตลักษณ์สถาปัตยกรรมของเมืองเชียงใหม่เกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คำถามวิจัยที่ 4 กิจกรรมการท่องเที่ยวอะไรบ้าง ที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวในเมืองเชียงใหม่ให้มีความหลากหลายรูปแบบมีความน่าสนใจ สร้างจุดดึงดูด และเพิ่มจำนวนนักท่องเที่ยวได้ จากการศึกษพบว่าประชาชนต้องการให้ส่งเสริมถนนสายให้เป็นถนนที่มีแสดงถึงวิถีชีวิตแบบล้านนา หรือแบบพื้นเมือง มีการแต่งกายแบบพื้นเมือง มีการขายสินค้าพื้นเมืองเป็นจุดๆ จัดงานประเพณีต่างๆบนถนนเส้นนี้และส่งเสริมให้เป็นถนนคนเดินอย่างต่อเนื่อง เพื่อสร้างให้เกิดบรรยากาศแบบล้านนา ทำให้ถนนสายนี้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในอนาคต

การอภิปรายผลการศึกษา

จากการศึกษาสามารถอภิปรายผลการศึกษา โดยมีเนื้อหาตามผลการศึกษาออกแบบ 5 ส่วนดังนี้

1. การศึกษาประวัติศาสตร์และสถาปัตยกรรมเมืองเชียงใหม่

การศึกษพบว่าข้อมูลด้านประวัติศาสตร์ของเมืองเชียงใหม่ เป็นข้อมูลที่มีเนื้อหาใกล้เคียงกัน และไปในทิศทางเดียวกัน เนื่องจากบางช่วงเวลาของเมืองเป็นร้างมาหลายร้อยปี จึงขาดความต่อเนื่องด้านข้อมูล ประวัติศาสตร์ของเมือง อาจมีความขัดแย้งกันบ้างเช่น การใช้สรรพนามแทนผู้ก่อตั้งเมืองเชียงใหม่คือจะใช้คำว่าพ่อขุนเม็งราย หรือพญาเม็งราย แต่ก็ได้ข้อสรุปไปในทางเดียวกันว่าควรใช้คำว่าพญาเม็งรายเป็นต้น ด้านประวัติศาสตร์ของเมืองเชียงใหม่พบว่าสามารถศึกษย้อนหลังได้ประมาณ 100 ปี เท่าที่ปรากฏสถาปัตยกรรมที่คงเหลืออยู่และจากคำบอกเล่าของผู้เฒ่าผู้แก่ที่ยังคงมีชีวิตอยู่ สถาปัตยกรรมที่มีก่อนหน้านั้นจึงไม่สามารถสันนิษฐานได้

2. การศึกษาแนวคิดและรูปแบบสถาปัตยกรรมเมืองเชียงใหม่

จากการศึกษาพบว่าสถาปนิกมีแนวความคิดในการออกแบบสถาปัตยกรรมให้มีความสมัยใหม่ ใช้วัสดุและเทคโนโลยีสมัยใหม่ในการก่อสร้าง แต่ยังคงบรรยากาศของสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นหรือสถาปัตยกรรมแบบล้านนาไว้ เพื่อให้เป็นสถาปัตยกรรมที่เป็นภาพตัวแทนบนถนนสาย

3. ทัศนคติของประชาชนต่ออัตลักษณ์สถาปัตยกรรมเมืองเชียงใหม่

จากการศึกษาพบว่าประชาชนต้องการรูปแบบสถาปัตยกรรมที่มีลักษณะสถาปัตยกรรมที่มีความเป็นล้านนาประยุกต์ โดยสอดคล้อง และเหมาะสมกับเทคโนโลยีในปัจจุบัน มีความเรียบง่าย เรียบร้อย เพื่อให้เกิดอัตลักษณ์สถาปัตยกรรมบนถนนสายที่ชัดเจนมากขึ้นในอนาคต

4. ข้อเสนอแนะในการออกแบบสถาปัตยกรรมบนถนนลาด

จากการศึกษาสามารถสร้างเป็นข้อกำหนดเบื้องต้นในการออกแบบสถาปัตยกรรมบนถนนลาดได้ดังนี้

รายการ		การออกแบบสถาปัตยกรรมและภูมิทัศน์
บรรยากาศของถนนโดยภาพรวม		ให้สะท้อนถึงวัฒนธรรมแบบล้านนา มีการปลูกต้นไม้ประจำถิ่น
รูปแบบสถาปัตยกรรม		สถาปัตยกรรมแบบล้านนา ใช้องค์ประกอบและโทนสีให้มีความเป็นสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น ตกแต่งด้วยวัสดุแบบธรรมชาติ
โครงสร้าง	โครงสร้าง	วิธีการก่อสร้างด้วยคอนกรีตเสริมเหล็ก
	ความสูง	ไม่เกิน 12 เมตร
	ความกว้าง	ตามขนาดของโฉนดที่ดินและตามกฎหมาย
แนวทางการออกแบบสถาปัตยกรรม	หลังคา	จั่ว ปั้นหยา หรือแบบผสม ความชัน 30-45 องศา ใช้วัสดุที่มีสีแบบธรรมชาติ
	ผนัง	ผนังก่ออิฐฉาบปูนทั่วไป ตกแต่งด้วยไม้ ไม้เทียมหรือกระเบื้องดินเผา
	ประตู	บานเปิด หรือบานเฟี้ยม ไม้ ไม้หรืออลูมิเนียมสีธรรมชาติ
	หน้าต่าง	บานเลื่อน ไม้ ไม้หรืออลูมิเนียมสีธรรมชาติ
	บันไดภายนอก	คอนกรีตเสริมเหล็ก ตกแต่งด้วยไม้หรือเหล็ก สีธรรมชาติ
	ระเบียง	ไม้หรือเหล็ก สีธรรมชาติ
	สี	น้ำตาล ขาว ครีม หรือกลุ่มสี Earth Tone
	การประดับ	มีจ้อง กาแล ค้ายัน แผงระแนงฉลุไม้ ผนังไม้ หรือไม้เทียม
ป้ายโฆษณา	ขนาด	สูงไม่เกิน 1.00 เมตร
	ที่ตั้ง	บริเวณด้านหน้าอาคาร
	วัสดุ	ไม้เนื้อแข็งหรือเหล็ก
	สี	สีน้ำตาล
ระบบสาธารณูปโภค	ถนน	คอนกรีตหรือแอสฟัลต์
	ทางเท้า	ทรายล้าง มีทางสำหรับคนพิการ
	การจอดรถ	มีอาคารจอดรถสาธารณะ

	ระบบไฟฟ้า	ฝังใต้ดิน
	ระบบโทรศัพท์	ฝังใต้ดิน
	ระบบประปา	ฝังใต้ดิน
Street Furniture	ป้ายบอกทิศทาง	ใช้ไม้ เหล็กเหล็ก แบบล้านนา ตัวอักษรหลายภาษา
	ตู้โทรศัพท์	แบบล้านนา เป็นจุดๆ
	ถังขยะ	สีกลมกลืนสภาพแวดล้อม
	ม้านั่ง	ไม้เนื้อแข็งหรือเหล็กเป็นจุดๆ
	ไฟประดับ	ทำเป็นซุ้มแบบล้านนา ตลอดแนวถนน
	อื่น	ทำเกาะกลางปลูกต้นไม้
พันธุ์ไม้		ต้นกาสะลอง หรือปีบ

ตาราง 5 แนวทางการออกแบบสถาปัตยกรรมและภูมิทัศน์เมืองเชียงราย

5. ข้อเสนอแนะด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยวบนถนนหน้า

จากการศึกษาพบว่าประชาชนต้องการให้ถนนหน้าเป็นถนนที่แสดงถึงเอกลักษณ์วัฒนธรรมล้านนา โดยใช้สถาปัตยกรรมที่มีความเป็นพื้นถิ่น และสร้างกิจกรรมที่ดึงดูดนักท่องเที่ยว เช่นการมีถนนคนเดิน เพื่อจำหน่ายสินค้าพื้นเมือง ทัศนียภาพพื้นถิ่น รวมถึงการจัดงานประเพณีต่างๆบนถนนหน้า

บทสรุป

การศึกษาเรื่องการพัฒนาถนนหน้าให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเมืองเชียงราย เป็นขบวนการศึกษาและการดำเนินงานโดยใช้กระบวนการสร้างอัตลักษณ์เป็นแนวทางในการศึกษา เพื่อให้ได้มาซึ่งอัตลักษณ์ร่วมของชุมชน โดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางในการพัฒนา ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาตั้งแต่การศึกษาข้อมูลด้านประวัติศาสตร์ การศึกษาและสำรวจสถาปัตยกรรมทั้งในอดีตและปัจจุบัน การศึกษารูปแบบสถาปัตยกรรมที่ทั้งสถาปนิกและประชาชนเห็นว่ามี ความเหมาะสมและควรนำไปใช้เป็นแนวทางในการออกแบบและสร้างอัตลักษณ์ของเมืองเชียงรายให้เกิดขึ้น กระบวนการศึกษาทั้งหมดสอดคล้องตามแนวความคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม แนวความคิดเกี่ยวกับอัตลักษณ์ แนวความคิดเกี่ยวกับความงามของเมืองและแนวความคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน แต่อย่างไรก็ตามการพัฒนาถนนหน้าให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากหน่วยงานทั้งภาครัฐและภาคเอกชนในการขับเคลื่อน ทั้งจากเทศบาลนครเชียงราย การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด การประสานงานภูมิภาค การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค องค์การโทรศัพท์ รวมถึงประชาชนทุกคนเพื่อพัฒนาเมืองเชียงรายให้เกิดความยั่งยืนต่อไปในอนาคต

บรรณานุกรม

โจล์ โจน บาลโล. (2543). เชียงรายล้านนา.

สุรพล ดำริห์กุล.(2542). ล้านนา สิ่งแวดล้อม สังคมและวัฒนธรรม.กรุงเทพฯ,คอมแพคท์พรีนธ์.

กำธร กุลชล.(2545).การออกแบบชุมชนเมืองคืออะไร การติดตามหาคำตอบในรอบ 40 ปี. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ดวงจันทร์ อภาวัฐธรม์ เจริญเมือง.(2545).เมืองยั่งยืน : แนวคิดประสบการณ์จากเมืองนาราและบาหลี. หจก.เชียงใหม่โรงพิมพ์แสงศิลป์.

สรวิศ อ่องสกุล.(2529).ประวัติศาสตร์ล้านนา. เชียงใหม่:โรงพิมพ์ข้างเผือก.

บุญนาค ตีวกุล.(2545).เมืองและสิ่งแวดล้อม.มหาวิทยาลัยศิลปากร.

อภิญา เพ็ญฟูสกุล.(2546). อัตลักษณ์ การทบทวนทฤษฎีและกรอบแนวคิด.สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.

สิทธิรัฐ ประพุทธนิตสาร.(2547).การวิจัยเชิงปฏิบัติ การแบบมีส่วนร่วม:แนวคิดและแนวปฏิบัติ. เชียงใหม่

สิทธิพร ภิรมย์ชื่น.(2545). การออกแบบชุมชนเมืองที่น่าอยู่ และยั่งยืน:ทฤษฎีและประสบการณ์.วารสารหน้าจั่ว.มหาวิทยาลัยศิลปากร

วันดี พินิจวรสินและเพกา เสนาะเมือง.(2550).การฟื้นฟูอัตลักษณ์และจิตวิญญาณตลาดศาลเจ้าโรงทอง.

วารสารสถาปัตยกรรมในดินแดน สุวรรณภูมิ.มหาวิทยาลัยศิลปากร.

หน่วยสถาปัตยกรรมบริการ สำนักงานกองทุน คณะ สถาปัตยกรรม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. (2549). ผัง แม่บทเพื่อพัฒนานคร เชียงรายให้เป็นเมืองสวยงาม เมืองน่าอยู่ เมืองแห่งศิลปวัฒนธรรม เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน.

มหาวิทยาลัยศิลปากร.(2543).โครงการรักษาเอกลักษณ์สถาปัตยกรรมท้องถิ่นและสิ่งแวดล้อม เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว.

ชดา ร่มไทรย์.(2550). การใช้ลักษณะพื้นที่บนอาคาร ตึกแถวในเขตเมืองเก่าเชียงใหม่จากการรับรู้ของ ประชาชน.เชียงใหม่ : คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

เฉลิมชัย คำแสนและคณะ.(2550).พฤติกรรมนักท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวจังหวัดเชียงราย.

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.

เกศกนก ชุ่มประดิษฐ์.(2550).อัตลักษณ์และภาพลักษณ์ของจังหวัดเชียงราย.มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.

ภาคผนวก ข
แบบสอบถาม

แบบสอบถามนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาอนนธนาถายให้เป็นสถานทีท่งเท็ยวเ็ยงวัฒนธรรมในเมืองเ็ยงราย”
 ดำเนินการโดยคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเ็ยงใหม่ สถาบันวิจัยเพื่อพัฒนาการท่งเท็ยวไทย และองค์การบริหารส่วนจัหวัดเ็ยงราย
 ข้อมูลจากแบบสอบถามจะนำไปใช้เพื่อจัทำข้อเสนอแนะในการพัฒนาด้านสถาปัตยกรรม ภูมิทัศน์ และการท่งเท็ยวบนถนนธนาถาย
 หากมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมกรุณาติดต่อคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเ็ยงใหม่ 053-94-2806 ขอขอบคุณในความร่วมมือของท่าน

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง ที่ตรงกับความเป็นจริงของท่านมากที่สุด

เพศ ชาย หญิง
 อายุ 18-30 ปี 31-40 ปี 41-50 ปี 51-60 ปี 61 ปีขึ้นไป

ไป

ระดับการศึกษาสูงสุดที่ได้รับในปัจจุบัน ประถมศึกษา มัธยมศึกษา ปริญญาตรี
 ปริญญาโท ปริญญาเอก อื่นๆ(โปรด

ระบุ).....

อาชีพ นักเรียน/นักศึกษา ข้าราชการ พนักงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ
 ธุรกิจส่วนตัว ลูกจ้าง อื่นๆ (โปรด

ระบุ).....

ที่อยู่ ในเขตวงเมือง(ถ.บรรพปราการ ถ.ธนาถาย ถ.สิงห์โคกล) ในเขตเทศบาลนครเ็ยงราย
 นอกเขตเทศบาลนครเ็ยงราย

ตอนที่ 2 เรียงลำดับความชื่นชอบ

ให้ท่านชมภาพอาคารจำนวน 4 ประเภทซึ่งประกอบด้วย อาคารทางราชการ อาคารตึกแถว อาคารพักอาศัย และอาคารพาณิชย์ (ธนาคาร ร้านค้าขนาดใหญ่) แล้วขอให้ท่านเขียนตัวเลขเรียงลำดับตามความชื่นชอบของท่าน และเห็นว่าเป็นรูปแบบอาคารที่มีความเหมาะสมกับสถาปัตยกรรมบนถนนธนาถาย โดยเรียงลำดับจาก มากไปหาน้อย ลงในกรอบสี่เหลี่ยม พร้อมเขียนคำอธิบายเหตุผลสั้นๆและทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ท่านต้องการ (สามารถเลือกได้มากกว่า 1 ช่อง)

1. อาคารทางราชการ (มีจำนวน 5 ภาพ)

เหมาะสมมาก

เหมาะสมน้อย

เหตุผลในการเลือก สัดส่วนของอาคาร รูปทรงของหลังคา สีของอาคาร
 รายละเอียดทางสถาปัตยกรรม ประตู หน้าต่าง ราวระเบียง จ้อง กาล
 ค้ำยัน ลายฉลุไม้ การตกแต่งผนังด้วยไม้
 อื่นๆ (โปรดระบุ).....

ข้อคิดเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับอาคารทางราชการ.....

2. อาคารตึกแถว (มีจำนวน 7 ภาพ)

เหมาะสมมาก

เหมาะสมน้อย

เหตุผลในการเลือก สัดส่วนของอาคาร รูปทรงของหลังคา สีของอาคาร
 รายละเอียดทางสถาปัตยกรรม ประตู หน้าต่าง ราวระเบียง จ้อง กาล
 ค้ำยัน ลายฉลุไม้ การตกแต่งผนังด้วยไม้
 อื่นๆ (โปรดระบุ).....

ข้อคิดเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับอาคารตึกแถว.....

3. อาคารบ้านพักอาศัย (มีจำนวน 7 ภาพ)

เหมาะสมมาก ← เหมาะสมน้อย

เหตุผลในการเลือก สัดส่วนของอาคาร รูปทรงของหลังคา สีของอาคาร

รายละเอียดทางสถาปัตยกรรม ประตู หน้าต่าง ราวระเบียง จักร กาล

ค้ำยัน ลายฉลุไม้ การตกแต่งผนังด้วยไม้

อื่นๆ (โปรดระบุ).....

ข้อคิดเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับอาคารบ้านพักอาศัย.....

4. อาคารพาณิชย์ (มีจำนวน 7 ภาพ)
(เช่น ธนาคาร ร้านค้าขนาดใหญ่)

เหมาะสมมาก ← เหมาะสมน้อย

เหตุผลในการเลือก สัดส่วนของอาคาร รูปทรงของหลังคา สีของอาคาร

รายละเอียดทางสถาปัตยกรรม ประตู หน้าต่าง ราวระเบียง จักร กาล

ค้ำยัน ลายฉลุไม้ การตกแต่งผนังด้วยไม้

อื่นๆ (โปรดระบุ).....

ข้อคิดเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับอาคารพาณิชย์.....

ตอนที่ 3 ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะ

- 3.1 ท่านคิดว่ากิจกรรมใดจะช่วยส่งเสริมการท่องเที่ยวบนถนนนราลัยในอนาคต
-
-
- 3.2 ท่านคิดว่ากิจกรรมทางการค้า สินค้า หรือผลิตภัณฑ์ประเภทใด ที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวบนถนนนราลัยในอนาคต
-
-
- 3.3 ท่านมีความคิดเห็นว่าจะปรับปรุงและพัฒนาถนนนราลัยให้เป็นรูปธรรม เพื่อเป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในอนาคตได้อย่างไร
-
-
-

.....ขอขอบคุณในความร่วมมือของท่าน.....

สำหรับผู้แจกแบบสอบถาม	วันที่แจกแบบสอบถาม.....	เวลา.....
	สถานที่แจกแบบสอบถาม.....	ผู้แจกแบบสอบถาม.....

ภาคผนวก ค
หนังสือรับรองการนำเสนอผลการวิจัย

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และการผังเมือง มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
Faculty of Architecture and Planning, Thammasat University

อาคารคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และการผังเมือง มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์รังสิต กรุงเทพมหานคร 12121
โทรศัพท์ 0-2986-8434, 0-2986-8004 โทรสาร 0-2986-8081 <http://www.archtu.ac.th> e-mail: research.arch@gmail.com

ที่ ศร 0516.26/ 0951

25 เมษายน 2554

เรื่อง ขอรับรองการนำเสนอบทความเข้าร่วมงานประชุมวิชาการ ประจำปี 2554 "Built Environment Research Associates' Conference, BERAC II, 2011"

เรียน นายสันติชาติ ชัยภมรฤทธิ์
คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ตามที่คณะอนุกรรมการดำเนินงานจัดโครงการประชุมวิชาการ ประจำปี 2554 "Built Environment Research Associates' Conference, BERAC II, 2011" ได้ทราบถึงให้ นายสันติชาติ ชัยภมรฤทธิ์ นำเสนอบทความ เรื่อง การพัฒนาถนนขนาดย่อยให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเมืองเชียงใหม่ ในงานประชุมวิชาการ ประจำปี 2554 "Built Environment Research Associates' Conference, BERAC II, 2011" ในวันที่ 8 เมษายน 2554 นั้น คณะอนุกรรมการดำเนินงานฯ ขอรับรองว่า นายสันติชาติ ชัยภมรฤทธิ์ ได้เข้าร่วมการนำเสนอผลงานในงานประชุมวิชาการดังกล่าวเรียบร้อยแล้ว

จึงเรียนมาเพื่อทราบ

ขอแสดงความนับถือ

(ศาสตราจารย์ ดร. จินตนา ชัยชาญกุล)

ผู้อำนวยการบัณฑิตศึกษา

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และการผังเมือง มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ประวัติผู้วิจัย

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ-นามสกุล (ภาษาไทย)	ผศ.ดร.อภิโชค เลขะกุล
(ภาษาอังกฤษ)	Apichoke Lekagul
เพศ ชาย	วันเดือนปีเกิด 20/04/2511
ตำแหน่งปัจจุบัน	อาจารย์
สถานที่ติดต่อ (ที่ทำงาน)	คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ 239 ถนนห้วยแก้ว ต.สุเทพ อ.เมือง จ.เชียงใหม่ 50200
โทรศัพท์/โทรสาร	โทรศัพท์: 6653-94 2825-8 โทรสาร: 6653-221 448
E-mail – address	apichoke@mail.arc.cmu.ac.th
ที่อยู่ (ที่บ้าน)	18/7 ถนนสุเทพ 5 ต.สุเทพ อ.เมือง จ.เชียงใหม่ 50200
โทรศัพท์/โทรสาร	053 810608 081 9516613 (มือถือ)
เงินเดือนปัจจุบัน	28,000.00 บาท
ประวัติการศึกษา (ปริญญาตรี – เอก; สาขา และสถาบัน)	
สถาปัตยกรรมศาสตรบัณฑิต (B.Arch)	คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
Master of Architecture (M.Arch)	College of Architecture and Urban Planning, University of Michigan Ann Arbor, Michigan, USA
Doctor of Philosophy in Environmental Design and Planning	
College of Architecture and Urban Studies, Virginia Polytechnic Institute and State University,	
Blacksburg, Virginia, USA	

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ-นามสกุล นายสันติชาติ ชัยภมรฤทธิ์
Mr.Santichart Chaipamornrit

เพศ ชาย **วันเดือนปีเกิด** 25 มกราคม 2520 **อายุ** 33 ปี

สถานที่ติดต่อ 161/1 หมู่ 9 ถนนพอซูน ซอย 6 ต.รอบเวียง อ.เมือง จ.เชียงราย 57000

โทรศัพท์/โทรสาร 089-4331056

E-mail – address Sant_tichart@yahoo.com

ประวัติการศึกษา (ประถม-ปริญญาโท : ระดับการศึกษา สาขา และสถาบัน)

1. ระดับประถมศึกษา โรงเรียนบ้านป่าบง ต.ผางาม อ.เวียงชัย จ.เชียงราย
2. ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนสามัคคีวิทยาคม อ.เมือง จ.เชียงราย สาขาวิทยาศาสตร์
3. ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนสามัคคีวิทยาคม อ.เมือง จ.เชียงราย สาขาวิทยาศาสตร์
4. ระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ อ.เมือง จ.เชียงใหม่ สาขาสถาปัตยกรรมศาสตร์